

Nr 253.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av vissa löneförhållanden inom hovrätterna och nedre justitierrevisionen m. m., given Stockholms slott den 18 mars 1919.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels godkänna de i samma protokoll intagna, av chefen för justitiedepartementet förordade förslag till nya ordinarie avlöningsstater för rikets hovrätter att tillämpas från och med år 1920;

dels förklara, att för åtnjutande av avlöning å de nya avlöningsstaterna skola gälla samma villkor och bestämmelser, som stadgats för avlönings åtnjutande å de för hovrätterna nu gällande avlöningsstater, med iakttagande att hovrättsråd må i fråga om rätten till ålderstillägg räkna sig till godo den tid, som före avlöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

dels — med uteslutande av det i riksstatens andra huvudtitel å anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat anvisade belopp av 2,000 kronor till en eller flera allmänna tolkar i tingslagen inom Torneå domsaga — i stället därstädes uppföra till arvode åt en allmän tolk i Jukkasjärvi lappmarks tingslag av Gällivare domsaga ett belopp av 550 kronor, till arvode åt en allmän tolk i Karesuando lappmarks tingslag av samma domsaga ett belopp av 50 kronor, till arvode åt en allmän tolk i Korpilombolo och Pajala tingslag av Torneå domsaga ett belopp av 900 kronor samt till arvode åt en allmän tolk i Nedertorneå och Övertorneå tingslag av sistnämnda domsaga ett belopp av 1,500 kronor;

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 223 häft. (Nr 253).

dels höja följande under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie anslag*, nämligen:

det till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp kronor 831,687

med 115,400 kronor till » 947,087,

varav 5,000 kronor skola utgöra förslagsanslag,

det till Göta hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp kronor 518,513

med 64,250 kronor till » 582,763,

varav 2,000 kronor skola utgöra förslagsanslag,

samt det till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp kronor 226,963

med 31,500 kronor till » 258,463,

varav 1,500 kronor skola utgöra förslagsanslag;

dels under andra huvudtiteln anvisa

till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt å *extra stat* för år 1920 ett förslagsanslag, högst kronor 7,000,

till avlönande av en extra notarie å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt likaledes å *extra stat* för år 1920 ett för-

slagsanslag, högst kronor 4,350,

till förstärkning av hovrätternas arbetskrafter m. m. å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 43,000,

till bestridande av tillfällig förhöjning för år 1919 av det till tjänstgörande tingstolken i Torneå domsaga utgående arvode jämväl å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 1,200

samt

till täckande av vissa förskottsvis bestridda utgifter för beredande av tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i Göta hovrätt samt i hovrätten över Skåne och Blekinge med extra divisioner m. m. ävenledes å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 47,000;

dels godkänna det i statsrådsprotokollet intagna, av departementschefen förordade förslag till ny *ordinarie* avlöningsstat för nedre justitierevisionen att tillämpas från och med år 1920;

dels höja det under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie anslag* till nedre justitierevisionen från dess nuvarande belopp kronor 294,000

med 39,100 kronor till » 333,100,

varav 5,000 kronor skola utgöra förslagsanslag;

dels förklara,

att den, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder *ordinarie* befattning som revisionssekreterare, skall vara underkastad de be-

stämmelser i fråga om skyldighet att låta sig förflyttas till ledamotsbefattning i överrätt, som under år 1920 kunna varda meddelade, samt

att i övrigt för åtnjutande av avlöning å den nya avlöningsstaten för nedre justitierevisionen skola gälla samma villkor och bestämmelser, som stadgats för avlönings åtnjutande å nu gällande avlönings-tat;

dels — med ändring av vad i sådant avseende nu är stadgat — medgiva, att, därest revisionssekreterare, som vid utnämningen till ämbetet var ledamot i någon av rikets hovrätter, ånyo utnämnes till ledamot i hovrätt, han må för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig ej blott den tid, han förut varit ledamot i hovrätt, utan även den tid, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet, ävensom att, därest revisionssekreterare, som vid utnämningen till ämbetet var fiskal eller assessor i någon av hovrätterna, utnämnes till ledamot i hovrätt, han må för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet;

dels för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden på *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 46,650;

dels ock till avlönande av en extra vaktmästare i nedre justitierevisionen jämväl å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 1,570.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA.
 RYDÉN,
 UNDÉN.

Ärendets ang.
partiell löne-
reglering för
hovrätterna
och nedre
justitierevi-
sionen m. m.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren, anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om *reglering av vissa löneförhållanden inom hovrätterna och nedre justitierevisionen m. m.* Därvid anförde föredraganden:

Ärendets
uppkomst.

Genom beslut den 10 maj 1918 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla vissa personer att såsom sakkunniga biträda inom departementet vid utredning angående, bland annat, vissa ändringar i hovrätternas arbetssätt ävensom i löneförhållandena i hovrätterna, särskilt beträffande storleken av ledamöternas begynnelselöner samt den extra ordinarie personalens avlöning. Sedan jag med stöd av berörda bemyndigande såsom sakkunniga i nu nämnt avseende tillkallat hovrättsrådet i Svea hovrätt, numera justitierådet Gustaf Appelberg, hovrättsrådet i Göta hovrätt Birger Aurell, hovrättsrådet i hovrätten över Skåne och Blekinge Gunnar Beskow och advokaten John Tjerneld, hava de sakkunniga den 4 oktober 1918 i berörda ärende avgivit betänkande.

Hovrätterna, som av Kungl. Maj:t anbefallts att inkomma med utlåtanden över betänkandet, hava — Svea hovrätt den 8 november 1918, Göta hovrätt den 7 berörda november och hovrätten över Skåne och Blekinge den 1 i samma månad — avgivit sådana utlåtanden, därvid hovrätterna tillika gjort vissa framställningar, vartill betänkandets innehåll funnits föranleda.

Vid det av Göta hovrätt avgivna utlåtandet hava fogats två till hovrätten ställda skrivelser, *den ena* den 28 oktober 1918 av sekreteraren och advokatfiskalen vid hovrätten, vilka däri framhållit, hurusom de för dessa tjänstemän fastställda avlöningar tarvade avsevärd förhöjning, och *den andra* den 21 oktober 1918 av hovrättens aktuarie, arkivarie och ordinarie notarier med hemställan om förslag till förbättring i dem tillkommande avlöning.

Härjämte har hovrätten över Skåne och Blekinge i underdånig skrivelse förenämnda den 1 november, med överlämnande av en till hovrätten ställd, den 25 oktober 1918 dagtecknad skrift av de ordinarie notarierna vid hovrätten, hemställt att bättre avlöningsförmåner måtte beredas dessa hovrättens befattningshavare.

I underdånig skrivelse den 20 november 1918 hava dessutom vid Svea hovrätt anställda aktuarier, arkivarie och sju ordinarie notarier anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes — oavsett tillfälligt lönetillägg under rådande dyrtid — med avseende å deras löner vidtaga de förbättringar, vilka Kungl. Maj:t kunde finna befogade och lämpliga.

Hos Kungl. Maj:t har vidare Svea hovrätt i skrivelse den 20 september 1918, efter därom av krigshovrätten gjord hemställan, tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition till 1919 års riksdag föreslå uppförande å Svea hovrätts stat av en sekreterarbefattning hos krigshovrätten.

Slutligen har nedre justitierevisionen i skrivelse den 17 augusti 1918 hos Kungl. Maj:t gjort framställning om, förutom annat, förbättrade avlöningsförmåner för nedre revisionens såväl ordinarie som extra ordinarie tjänstemän samt skrivbiträden.

Genom remiss den 3 december 1918 har Kungl. Maj:t anbefallt 1902 års löneregleringskommitté att avgiva utlåtande över samtliga ovanberörda framställningar i vad de avsåge förändrade avlöningsförhållanden för hovrätterna och nedre justitierevision samt i samband därmed stående ändringar i nämnda ämbetsverks arbetssätt.

Då jag den 9 januari innevarande år inför Kungl. Maj:t anmälde de frågor, som tillhöra regleringen för år 1920 av riksstatens

Anföranden
till stats-
rådsproto-
kollet den 9
januari
1919

andra huvudtitel, omnämnde jag vid behandlingen av de ordinarie anslagen till hovrätterna det betänkande angående vissa ändringar i hovrätternas arbetssätt och löneförhållanden m. m., som förut omförmälda sakkunniga avgivit, samt framhöll, hursom det vore min avsikt att, sedan löneregleringskommitténs utlåtande i ämnet inkommit, föreslå Kungl. Maj:t att avlåta proposition till riksdagen med de förslag, var till utredningen kunde giva anledning. I avvaktan härpå borde i statsverkpropositionen beräknas erforderliga förhöjningar i nämnda anslag. För Svea hovrätts vidkommande påkallades höjning av det ordinarie anslaget jämväl av det förslag beträffande arvodeshöjning för tingsfolk i tingslagen inom Torneå domsaga, som jag ämnade göra i samband med hemställan om proposition av nyssberört innehåll. Av dessa och andra anledningar hemställde jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, vissa till beloppet angivna förhöjningar måtte för år 1920 beräknas i de å *ordinarie stat* uppförda anslagen till hovrätterna med underlydande justitiestater.

Vid hänskjutande samma den 9 januari till Kungl. Maj:ts prövning av de särskilda medelsbehov, som under andra huvudtiteln borde tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1919, anförde jag, att jag ämnade föreslå Kungl. Maj:t att av riksdagen begära de medel, som vore erforderliga för genomförande redan med ingången av innevarande års höstsession i hovrätterna av vissa utav de av förenämnda sakkunniga föreslagna ändringar i hovrätternas arbetssätt, gående i huvudsak ut dels på en omläggning av den till hovrätterna förlagda utbildningen av domareaspiranterna dels ock på utvinnande av ett större arbetsresultat. Här för erfordrades bl. a. förstärkning av hovrätternas fiskalsgrader samt införande av bättre avlöningsförhållanden för de i hovrätterna tjänstgörande domareaspiranterna. Jag hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition, för förstärkning av hovrätternas arbetskrafter m. m. å *tilläggsstat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett visst belopp.

Slutligen anförde jag förutnämnda dag i fråga om det i riksstaten upptagna ordinarie anslag till nedre justitierevisionen, hursom en höjning av detta anslag torde påkallas bl. a. av ifrågasatt avlöningsförbättring för befattningshavare i nedre revisionen, vilket spörsmål delvis sammanhänge med omregleringen av hovrätternas avlöningsförhållanden och i sammanhang med denna fråga remitterats till löneregleringskommittén. Av enahanda anledning borde höjning ske av det anslag å extra stat, som jämväl för år 1920 erfordrades för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter. Jag hemställde, att Kungl. Maj:t

ville föreslå riksdagen dels att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, i det å *ordinarie stat* uppförda anslaget till avlöningar m. m. i nedre revisionen måtte beräknas en förhöjning med visst angivet belopp, dels ock att, likaledes i avvaktan på särskild proposition, för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter på *extra stat* för år 1920 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av angiven storlek.

Vad jag sålunda hemställt blev av Kungl. Maj:t bifallet; och har därefter riksdagen fattat beslut i enlighet härmed.

Det utlåtande, löneregleringskommittén anbefallts avgiva över ovan omförmälda framställningar beträffande förändrade avlöningsförhållanden för hovrätterna och nedre justitierevisionen samt i samband därmed stående ändringar i ämbetsverkens arbetssätt, har av kommittén avgivits den 10 februari 1919 och inkom till justitiedepartementet den 18 i samma månad. Jag är alltså nu i tillfälle att framlägga ärendet till slutlig prövning.

Löneregleringskommitténs utlåtande avgivet den 10 februari 1919.

Såsom framgår av det yttrande till statsrådsprotokollet den 10 maj 1918, vari jag hemställde om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda vid utredning om vissa ändringar i hovrätternas arbetsordningar m. m., har dylik utredning närmast påkallats därav, att en del av arbetet för de blivande landomarnas utbildning komme att från och med 1919 års ingång överflyttas på hovrätterna, vilket i sin ordning nödvändiggjorde en omläggning av sättet för de nya hovrättsaspiranternas utbildning. Då därjämte antalet till hovrätterna inkommande mål, särskilt brottmålen, under senare tid avsevärt ökats, ansågs det nödigt, att åtgärder vidtoges för att på verksamaste sätt höja hovrätternas arbetsprodukt. Härvid syntes det jämväl vara en trängande nödvändighet att åvägabringa vissa ändringar i löneförhållandena i hovrätterna, särskilt beträffande storleken av ledamöternas begynnelselöner samt den extra ordinarie personalens avlöning, då eljest överhängande fara föreläge, att hovrätterna icke skulle kunna på tillfredssällande sätt rekryteras.

Hovrätterna. Ändring i vissa löneförhållanden.

Yttrande till statsrådsprotokollet den 10 maj 1918.

Angående behovet av en ändring i nu rådande löneförhållanden inom hovrätterna tillåter jag mig ytterligare att hänvisa till det av de sakkunniga avgivna betänkandet, varav transumt i detta ärende berörande delar torde få såsom bilaga (A) fogas vid protokollet. Härvid anser

De sakkunniga.

(Sid. 37—39.)

jag mig dock böra frambålla det huvudsakligaste av vad de sakkunniga i nämnda hänseende andragit.

Ifrågasatt
löneregla-
rings nöd-
vändighet
och omfatt-
ning.

Efter att hava erinrat, hurusom för en tillfredsställande rekrytering av hovrätterna för närvarande möta stora svårigheter, anföra de sakkunniga att anledningen till härutinnan rådande exceptionella förhållanden till huvudsaklig del torde vara att söka i det under de senaste åren uppkomna eller stegrade behovet av juridiska krafter för kristidskommissioner och för affärslivet, därvid de unga juristerna bjudits avsevärt högre löneförmåner än de kunnat erhålla inom hovrätterna. Därtill komme, att den lockelse, hovrättsbanan hittills utövat på dugliga jurister genom utsikt till befordran å högre platser inom domarkåren och administrationen, icke förmådde i samma grad som tidigare att motverka den oförmånliga ställning i lönehänseende, som hovrätterna intoge. Men även bortsett från nu nämnda särskilda förhållanden vore det otvivelaktigt, att under de sista årtiondena tillgången på dugliga yngre krafter i hovrätterna, särskilt de båda mindre, ofta nog visat sig otillräcklig. Det kunde ej betvivlas, att dessa svårigheter i rekryteringsavseende väsentligen berott på att avlöningarna i hovrätten varit mycket knappa, detta även i förhållande till avlöningarna i andra statens ämbetsverk och för andra domarbefattningar. För att icke de blivande hovrättsledamöternas kvalitet skulle allt för mycket försämrast och rättsskipningen i hovrätterna sålunda sättas i fara, torde fördenskull vara nödigt att utan dröjsmål vidtaga sådana ändringar i löneförhållandena, som kunde antagas verksamt avhjälpa de rådande rekryteringssvårigheterna. Hur långt man därvid borde gå, kunde naturligtvis vara föremål för delade meningar. Givet vore, att ju bättre löneförmåner sattes, desto bättre resultat kunde förväntas. De sakkunniga ville icke fördölja, att enligt deras mening avlöningarna i hovrätterna, särskilt hovrättsrådslönerna, borde högst betydligt förhöjas över den nuvarande nivån. Det uppdrag, de sakkunniga erhållit, innefattade emellertid icke och kunde uppenbarligen ej heller, med hänsyn till angelägenheten att något omedelbart åtgjordes i frågan, innefatta verkställande av utredning angående en lönereglering av mera genomgripande beskaffenhet.

Vad de sakkunniga föresloge innebure alltså endast sådana ändringar i hovrätternas löneförhållanden, som, på samma gång de vore ägnade att avhjälpa de svåraste missförhållandena, syntes kunna skyndsamt genomföras. I enlighet härmed hade de sakkunniga — förutom vad anginge hovrättsrådsavlöningarna — ej inlåtit sig på frågan om ändring av andra i hovrätterna anställda ordinarie tjänstemäns avlöningsförhållanden än fiskalernas.

Hovrätts-
rådsavlö-
ningarna.
(Sid. 39—42.)

Beträffande hovrättsrådsavlöningarna hava därefter de sakkunniga — på skäl som av dem närmare utvecklas — hemställt, att begynnelseavlöningen för hovrättsråd bleve bestämd till 8,100 kronor med rätt att efter fem år åtnjuta ett ålderstillägg av 600 kronor. Tillika har, i fråga om rätten att tillgodonjuta dylikt ålderstillägg, hemställts, att befattningshavare måtte få räkna sig till godo den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen.

I sitt över ifrågavarande betänkande avgivna utlåtande har Svea *Svea hovrätt.* hovrätt uttalat sig för en mera omfattande lönerreglering under framhållande av önskvärdheten därav, att nu för hovrätten fastställdes en reglering av lönerna, vilken kunde vara ägnad att på ett mera bestående sätt avhjälpa befintliga missförhållanden och trygga tillgången på ledamöter och tjänstemän, som kunde antagas i allo motsvara de fordringar, man med avseende å befattningarnas vikt borde ställa å dessa befattningshavare. Hovrätten har vidare anfört, bland annat, följande:

Såvitt de sakkunnigas förslag avsåge att avskaffa det uppenbara missförhållandet, att hovrättens ledamöter vore i avlöningshänseende sämre ställda än innehavarna av motsvarande befattningar i andra centrala verk, ansåge hovrätten förslaget ovillkorligen påkallat ej mindre av rättvisa och billighet mot hovrättsledamöterna än med hänsyn till det allmännas intresse. En ändring i löneförhållandena för hovrättens ledamöter borde dock icke stanna vid vad de sakkunniga föreslagit. Hovrätten — som hänvisade därtill att genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1918 uppdragits åt löneregleringskommittén att verkställa utredning beträffande tillfällig lönerreglering för befattningshavare vid, bland andra verk, hovrätterna — hade trott sig icke böra gå kommittén i förväg med avgivande av förslag å de lönesatser, som vid den sålunda ifrågasatta löneregleringen borde komma i tillämpning. Hovrätten ansåge sig dock böra uttala, hurusom det syntes hovrätten icke kunna ifrågakomma, att avlöningsförmånerna för hovrättsråd ävensom för krigshovrättsrådet — vilken sistnämnda befattningshavare givetvis borde i löneavseende vara jämnställd med hovrättens övriga ledamöter — sattes lägre än de avlöningsförmåner, som vid 1918 års löneregleringar beståts högst avlönade byråchefer i kommunikationsverken. Hovrätten funne ock den beträffande nämnda verk antagna grundsats, enligt vilken byråcheferna berättigats till två eller tre ålderstillägg, vara att förorda; därtill borde i hovrätten komma särskilda arvoden åt ordförande å division och i krigshovrätten.

Göta hovrätt, som i sitt utlåtande över sakkunnigbetänkandet *Göta hovrätt.* likaledes erinrat därom, att Kungl. Maj:t uppdragit åt löneregleringskommittén att verkställa utredning beträffande tillfällig lönerreglering för befattningshavare vid, förutom andra verk, jämväl hovrätterna, anför vidare, att hovrätten ansåge sig ej böra gå kommittén i förväg med avgivande av förslag å löner, utan funne sig i ärendet allenast böra göra det uttalande att, därest de stora svårigheter, som under senare åren förefunnits och alltjämt förefunnes för hovrätten att åstadkomma en tillfredsställande rekrytering inom densamma, skulle kunna på ett bestående sätt undanröjas, avlöningsförmånerna måste höjas i vida större mån än vad de sakkunniga föreslagit, samt att det ur nämnda synpunkt särskilt vore av trängande vikt att avlöningen för hovrättsråd ökades med högst avsevärt belopp.

Hovrätten
över Skåne
och Blekinge.

Av hovrätten över Skåne och Blekinge har i det utlåtande, nämnda hovrätt avgivit över de sakkunnigas betänkande, hemställt, att begynnelseavlöningen för hovrättsråd måtte sättas till 9,000 kronor.

Lönereglerings-
kommittén.

Löneregleringskommittén har i sitt i ärendet avgivna utlåtande anfört:

Blott partiell
lönereglering.

Även kommittén hölle före, att den svårighet i fråga om hovrätternas rekrytering, som — på sätt de sakkunniga framhållit och genom meddelade sifferuppgifter påvisat — för närvarande förefunnes, icke enbart berodde på nu rådande exceptionella förhållanden utan ock på jämförelsevis ogynnsamma avlöningsförmåner, särskilt för hovrätternas ledamöter och fiskaler. Givetvis skulle det kunna anses ligga nära till hands att förorda en fullständig omreglering av avlöningarna inom de ifrågavarande ämbetsverken såsom det kraftigaste medlet att åstadkomma ej endast förbättrade villkor för nuvarande befattningshavare utan även, och framför allt, ökade möjligheter till verkens behöriga rekrytering. Kommittén ville emellertid härvid framhålla, hurusom enahanda synpunkter nogsammt med större eller mindre styrka gjorde sig gällande inom snart sagt alla övriga statens ämbetsverk. De särskilt genom världskriget skapade förhållandena å penningmarknaden och eljest torde ock inom en ej allt för avlägsen framtid framtinga en allmän revision av statstjänarnas löner.

Vad särskilt hovrätterna vidkomme, skulle en genomgående omreglering av avlöningarna tarva en grundligare och mera detaljerad utredning än i förevarande ärende varit möjligt att åstadkomma. För hovrätternas förhjälpande ur det nödläge, vari de för närvarande befunne sig, måste det nämligen, såsom jämväl de sakkunniga anmärkt, anses synnerligen angeläget, att de åtgärder, som för ändamålet vidtoges, ej mindre närmast toge syfte på de svåraste missförhållandena än även skyndsamt bleve genomförda.

Ur sålunda angivna synpunkter hade kommittén ansett, att den lönereglering beträffande hovrätterna, varom i detta ärende vore fråga, företrädesvis i ändamål att åvägabringa bättre rekryteringsmöjligheter, icke borde givas vidsträcktare omfattning än de sakkunniga föreslagit. I detta sammanhang ville kommittén emellertid även hänvisa till det betänkande, som kommittén till fullgörande av förutberörda genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1918 åt kommittén lämnade uppdrag den 20 sistlidna november avgivit rörande tillfällig lönereglering för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen. Enligt de förslag, nämnda betänkande innefattade, skulle däri angivna ordinarie befattningshavare vid hovrätterna — såväl som i nedre justitierrevisjonen — komma i åtnjutande av viss löneförbättring av tillfällig natur.

Hovrätts-
rådets be-
gynne-
löning.

Vad då först anginge hovrättsrådets begynneavlöningar, vilka år 1909 bestämdes till 7,000 kronor med rätt för hovrättsråden att åtnjuta tre ålderstillägg

å resp. 500, 600 och 600 kronor, ville kommittén framhålla, hurusom anledningarna till att man i fråga om hovrättsrådsavlöningarna frångått de principer, som vid den tidens nya löneregleringar följts beträffande tredje gradens tjänstemän i de centrala ämbetsverken, torde hava varit dels hänsyn till statsutgifterna, dels att ett dylikt avlöningssystem för hovrättsråden skulle bättre ansluta sig till de för ledamöter i hovrätt, assessorer och hovrättsråd, då gällande avlöningsförmåner, dels ock att befordran till ledamot i hovrätt i regel vunnes ej obetydligt tidigare än till tredje gradens tjänst i allmänhet. Det torde kunna med fog sägas, att det nämnda avlöningssystemet varit en övergångsanordning, som numera fyllt sitt ändamål och icke vidare torde böra åberopas som skäl för en åtskillnad av angivet slag mellan hovrättsrådsbefattningarna och andra rådsämbeten eller tjänster av tredje normalgraden; och beträffande olikheten i utnämningssålder för hovrättsråden och för innehavare av tredje gradstjänster i allmänhet torde densamma, såsom av de sakkunniga påvisats, hava under de senare åren i icke obetydlig mån utjämnats.

Till grund för upprätthållandet av förevarande skillnad i löneavseende kunde därför enligt kommitténs förmenande skälen för denna skillnads införande icke längre tjäna. Härtill komme, att hovrätterna nu befunne sig i sådana svårigheter med avseende å möjligheten att för sin rekrytering draga till sig fullt kvalificerade arbetskrafter, att det även från det allmännas sida måste vara av vikt, att den orsak till berörda svårigheter undanröjdes, som kunde ligga i hovrättsrådets vid jämförelse med andra rådsämbeten ogynnsamma avlöningsförhållanden. Särskilt sedan hovrätterna på grund av 1915 års rättegångsreform blivit högsta instans i ett betydande antal till dem inkommande mål och ärenden, vore det uppenbarligen av största betydelse, att hovrätterna bleve i tillfälle att till ledamöter förvärva insiktsfulla och på sitt område verkligt dugande krafter.

På grund av vad sålunda anförts och då, på sätt Svea hovrätt påpekat, krigshovrättsrådet uppenbarligen borde i förevarande avseende likställas med övriga hovrättsledamöter, tillstyrkte kommittén, att begynnelseavlöningen för hovrättsråd ävensom för krigshovrättsrådet bestämdes, för tiden från och med den 1 januari 1920, till 8,100 kronor, vartill skulle kunna komma efter fem år ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor. Avlöningen torde, i överensstämmelse med vad hittills ägt rum, böra fördelas så, att 2,500 kronor utgjorde tjänstgöringspenningar och återstoden lön. I nuvarande avlöningsvillkor ävensom i bestämmelse uti lönestaterna angående pensionsunderlag för hovrättsråd och krigshovrättsrådet skulle icke någon förändring inträda.

Kommittén ville i detta sammanhang framhålla, hurusom den omständigheten, att kommittén icke nu föreslog någon ändring i det hittills bestående förhållandet med lika avlöningsförmåner för alla tre hovrätterna beträffande ledamots- och fiskalsgraderna, ingalunda borde givas den innebörd, att kommittén skulle hava för sin del godkänt, för hovrätternas vidkommande, ett definitivt övergivande av den vid löneregleringar i allmänhet följda principen med olika avlönings-belopp för enahanda befattningar å skilda orter. Fastmer vore det kommitténs åsikt, att frågan om nämnda principers tillämpning jämväl å hovrätterna borde vid en framdeles eventuellt skeende lönereglering av allmänna omfattning änyo tagas under omprövning. Att

fortfarande
lika avlö-
ningsför-
måner för
samtliga hov-
rätter

i nu förevarande ärende frångå den ståndpunkt i frågan, som vid löneregleringen år 1909 intagits, hade synts kommittén icke vara lämpligt, då det skäl, som föranlett den nuvarande anordningen, fortfarande måste anses föreligga. Även om bristen på extra ordinarie arbetskrafter för närvarande syntes vara lika stor för alla hovrätterna, torde dock gälla, att utsikterna till erforderlig rekrytering ställde sig jämförelsevis mera gynnsamma för Svea hovrätt med dess förläggning inom huvudstaden, där den unge juristen ägde större möjligheter till befordran utom hovrätten och flera tillfällen till extra inkomstförvärv än i landsorten.

Rätten till
ålderstillägg.

Beträffande rätten att tillgodonjuta förenämnda ålderstillägg hade de sakkunniga hemställt, att befattningshavare måtte få räkna sig till godo den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen. Vad sålunda föreslagits kunde emellertid kommittén icke biträda. Med hänsyn till den avsevärda löneförbättring, som enligt den ifrågasatta regleringen skulle tillföras innehavarna av hovrättsrådsämbeten särskilt i den nuvarande lägsta lönegraden, ville kommittén i stället tillstyrka, att befattningshavare, som vid tidpunkten för ikraftträdandet av nu avsedda förändring i lönestaten ägde mer än fem för ålderstillägg beräkneliga tjänstår, finge för erhållande av ålderstillägget tillgodoräknas dessa tjänstår i vad de till antalet överstege fem.

Skiljaktiga
meningar
inom löne-
reglerings-
kommittén.

I denna del av ärendet hava inom lönereglerykommittén uttalats skiljaktiga meningar, nämligen *dels* av ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören August Nilsson i Kabbarp beträffande kommitténs beslut att icke föreslå någon ändring i det rådande förhållandet med lika avlöningsförmåner för samtliga hovrätterna, *dels ock* av hovrättsrådet, konstituerade revisionssekreteraren J. A. Samuelson i fråga om rätten att tillgodonjuta ålderstillägg å hovrättsrådslönen.

Redaktören Nilsson har därvid yttrat:

»Det är enligt min mening fullt riktigt att nu bättre än hittills tillgodose hovrättsraden, så att de, även vad begynnelseavlöningen beträffar, bliva jämställda med tredje gradens tjänstemän. Men när så sker, borde man ej i fortsättningen för de i Jönköping och Malmö bosatta hovrättsråden inräkna det ortstillägg om 600 kronor, som eljest utgår endast till de i Stockholm bosatta tjänstemännen i nämnda grad. Även beträffande fiskalerna i Jönköping och Malmö borde en avräkning av ortstillägget företagas, således en minskning av lönen med 300 kronor.»

Hovrättsrådet Samuelson har anfört följande:

»Då lönereglerykommittén i sitt utlåtande förklarat sig icke kunna biträda de sakkunnigas förslag, att vederbörande befattningshavare för erhållande av det ålderstillägg till hovrättsrådslönen, som hädanefter skulle ifrågakomma, måtte få tillgodoräkna sig den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, har som skäl för ett avvikande från nämnda förslag

anförts allenast hänsynen till den avsevärda löneförbättring, som enligt den ifrågasatta regleringen skulle tillföras innehavarna av hovrättsrådsämbeten särskilt i den nuvarande lägsta lönegraden. Något mera bärande skäl för berörda avvikelser torde ej heller kunna andragas. Möjligen vore härutinnan att åberopa, hurusom kommittén vid någon föregående lönereglering eller omorganisation beträffande andra verk (exempelvis rikets allmänna kartverk och sjökarteverket) tillämpat den princip, vars användning i föreliggande fall kommittén tillstyrker. Men däremot må anmärkas, att den nu ifrågavarande partiella löneregleringen, avseende höjandet av hovrättsrådets begynnelseavlöningar till likställighet med vad för övriga rådsämbeten eller tredje gradstjänster gäller, icke torde vara fullt jämförlig med regleringar eller omorganisationer av antytt slag.

Att hovrättsrådsämbetena med hänsyn såväl till deras vikt som till de å deras innehavare ställda kompetenskrav icke varit eller äro underlägsna andra rådsämbeten eller tredje gradstjänsterna i allmänhet, har erkänts. Blott på grund av särskilda omständigheter, vilka ansågos värda hänsynstagande, var det som vid 1909 års lönereglering begynnelseavlöningarna för hovrättsråden sattes lägre än för motsvarande befattningshavare i centrala ämbetsverk. Då nu dessa omständigheter icke längre tillmätas samma betydelse, utan hovrättsråden omsider givas de löneförmåner, som principiellt redan förut bort tillkomma dem, synes det mig vara varken billigt eller ens konsekvent att ej medgiva tidigare befattningshavare rätt att för ifrågavarande ålderstilläggs åtnjutande räkna sig till godo hela den tid, han som ordinarie innehåft sin befattning. Dennas utövande bör icke rimligen förringas i värde därför, att befattningen på grund av vissa förhållanden under en följd av år avlönats lägre än andra tjänster, med vilka den i övrigt varit jämbördig. Det skäl, kommittén åberopat till stöd för sin hemställan, kan jag därför icke finna vägande. Och ser man till kommittéförslagets innebörd, skulle t. ex. den, som före den 1 januari 1920 innehåft hovrättsrådsämbete i fem år, bliva i fråga om tjänstårsberäkning för ålderstillägg likställd till och med den, som utnämnes till sådant ämbete så sent som den 31 december 1919. Obilligheten härav borde enligt mitt förmenande ligga i öppen dag. Att, såsom måhända invändes, den av kommittén förordade grunden för tjänstårsberäkningen skulle vara motiverad av hänsyn till äldre befattningshavare, som intjänat eller efter berörda grund skulle anses hava intjänat det för högsta lönegraden erforderliga antal år, kan jag ej heller finna befogat, om man fasthåller därvid, att de ifrågavarande befattningarna blott till följd av särskilda förhållanden, delvis av övergångsnatur, utrustats med lägre begynnelselön än som givits tredje gradstjänster i allmänhet.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, i likhet med de sakkunniga, att hovrättsråd måtte för åtnjutande av ålderstillägg få räkna sig till godo den tid, som före löneändringens ikraftträdande förflutit från hans tillträde till befattningen.»

Att rådande rekryteringssvårigheter för hovrätterna med nödvändighet påkalla en förbättring av vissa löneförhållanden i nämnda verk, torde vara i ärendet ådagalagt. Lika med såväl de sakkunniga som löneregleringskommittén anser jag emellertid förhållandena icke medgiva vidtagandet av någon mera genomgripande lönereglering. En dylik skulle kräva en allsidigare utredning och alltså mera tid än som stått till buds nu, då det gäller att för hovrätternas vidkommande skyndsamt undan-

*Departements-
chefen.*

röja de svåraste olägenheterna i rekryteringshänseende. Den reglering av löneförmåner inom hovrätterna, som för berörda ändamål närmast påkallas, bör således även enligt min mening givas allenast *partiell omfattning* på sätt de sakkunnigas i ärendet avgivna betänkande innehåller.

Därvid upp-taller sig främst frågan om storleken av *hovrättsrådets begynnelseavlöningar*. Såsom särskilt de sakkunniga närmare utvecklat torde de skäl, som lagts till grund för nu gällande anordning, enligt vilken hovrättsrådstjänsterna i lönehänseende satts i en särställning i förhållande till övriga tredjegradstjänster, icke vidare böra tillmätas avgörande betydelse. Löneregleringskommittén är ock enhälligt av den uppfattningen, att till grund för upprätthållandet av berörda skillnad i löneavseende mellan hovrättsrådsbefattningarna och andra rådsämbeten eller tredjegradstjänster icke längre kunna åberopas skälen för denna skillnads införande. Härtill vill jag endast lägga att, i synnerhet som hovrätterna numera i avsevärd utsträckning äro högsta dömande instans, ej mindre hänsynen till hovrätternas behöriga rekrytering än även de ifrågavarande ämbetenas vikt och betydelse i och för sig synas kräva, att med dem förenas löneförmåner, fullt motsvarande vad som tillkommer andra jämförliga befattningar. Jag biträder alltså det föreliggande förslaget att begynnelseavlöningen för hovrättsråd — med vilka, på sätt anmärkts, krigshovrättsrådet givetvis är att likställa — bestämmes till 8,100 kronor med rätt för vederbörande befattningshavare att efter fem år åtnjuta ett ålderstillägg av 600 kronor.

Med majoriteten inom löneregleringskommittén är jag ense därom, att det icke nu låter sig göra att vidtaga någon förändring i det rådande förhållandet med *lika avlöningsförmåner för samtliga hovrätterna* rörande hovrättsrådsbefattningarna lika litet som beträffande fiskaltjänsterna, om vilka sistnämnda det i annat sammanhang blir fråga. Den förevarande lönerogleringen av blott partiell omfattning bör enligt mitt förmenande icke få giva anledning till en dylik betydelsefull förändring. På sätt kommittén framhållit torde ock det skäl, som år 1909 föranledde den nuvarande anordningens införande, fortfarande föreligga. Alltfort lära nämligen de båda mindre hovrätterna äga färre rekryteringsmöjligheter än Svea hovrätt, som — fränsett dess storlek och därmed till äventyrs förenade bättre befodringsutsikter — redan genom sin förläggning i huvudstaden lättare drager till sig erforderligt antal aspiranter bland de många yngre jurister, vilka därstädes söka sin utkomst. I allt fall skulle ett borttagande för de mindre hovrätternas vidkommande av de mot ortstillägg eljest svarande belopp, vilka ingå i hovrättsråds- och fiskalslönerna, knappast kunna annat än verka nedpressande jämväl å

de adjungerade ledamöternas och särskilt de tillförordnade fiskalernas avlöningsförmåner i nämnda hovrätter. Tager man i betraktande de exceptionella rekryteringsvårigheter, med vilka hovrätterna för närvarande hava att dragas, torde vådan av en dylik påföljd vara uppenbar.

I fråga om rätten att tillgodogjuta *ålderstillägget å hovrättsrådslönen* ansluter jag mig till de sakkunnigas, av en utav löneregleringskommitténs ledamöter biträdda förslag, enligt vilket befattningshavare skulle få räkna sig till godo den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen. Den betänklighet mot nämnda förslag, som kommitténs majoritet uttalat, kan jag nämligen icke dela. Å ena sidan lärer någon mera nämnvärd ökning av statsutgifterna icke åstadkommas genom ett godkännande av de sakkunnigas förslag. Och å andra sidan torde det, såsom den i förevarande avseende skiljaktige ledamoten i kommittén påpekat, bäst överensstämma med rättvisa och konsekvens, att befattningshavare, som utnämnts före löneändringens ikraftträdande, medges rätt att enligt vanliga regler för ålderstilläggets åtnjutande tillgodoräkna sig hela den tid, han såsom ordinarie innehåft sin befattning. Jag vill jämväl erinra därom, att vid lönereglering år 1918 beträffande rikets allmänna kartverk, riksdagen, i motsats till vad löneregleringskommittén i det ärendet förordnat, för sin del anslöt sig till samma princip, som innefattas i det nu föreliggande sakkunnigförslaget. Beslut i dylik riktning torde icke heller sakna motsvarighet vid andra tidigare genomförda löneregleringar.

Förutom förberörda fråga om hovrättsrådets begynnelseavlöningar angår de sakkunnigas betänkande huvudsakligast dels vidtagande av åtgärder för förbättring av hovrätternas arbetsprodukt — i vilket avseende framlagts förslag, enligt vilka bland annat målens fördelning skulle komma att ske efter deras inre art och beskaffenhet, eller efter den s. k. specialiceringsprincipen — dels ock domaraspiranernas utbildning inom hovrätterna och deras avlöningsförhållanden därstädes. Förstnämnda del föreligger icke nu till behandling, men jag vill redan här framhålla, att de sakkunnigas berörda förslag synas mig böra i huvudsak följas, då framdeles fråga blir om slutlig prövning av samma förslag. Beträffande senare delen, eller domaraspiranernas utbildning och avlöningsförhållanden, har den ledande tanken för de sakkunnigas förslag varit att, i anslutning till bestämmelserna i stadgan av den 20 juni 1918 med vissa föreskrifter angående domsagornas förvaltning, söka på rationellare sätt än hitills ordna domaraspiranernas utbildning och ekonomiskt förbättra deras ställning. Det har sålunda åsyftats ej

Domaraspiranernas utbildning i hovrätterna.

De sakkunniga.

mindre att genom nya och förbättrade avlöningsförhållanden tillmötesgå de extra ordinaries krav på skälig ersättning för det arbete, de utföra åt det allmänna, och på sådant sätt verka för hovrätternas rikligare tillgodoseende med extra ordinarie arbetskrafter, än även att sörja för en omsorgsfullare och grundligare utbildning av aspiranterna till det viktiga domarkallet i överrätt.

(Sid. 7—9.)

Efter att hava redogjort för vissa bestämmelser i domsagestadgan (§§ 12, 21 och 22) rörande lantdomarbiträdenas utbildning och villkoren för erhållande av förordnanden inom domsagorna anföra de sakkunniga att, även om berörda bestämmelser ej vore ägnade att i det hela mera avsevärt inverka på tillströmningen till hovrätterna, vore det dock uppenbart, att samma bestämmelser vore av genomgripande betydelse därutinnan, att de främjade växelverken mellan hovrätterna och häradsrätterna i fråga om domarutbildningen samt lade i hovrätternas hand att på ett verksammare sätt än nu vore fallet vaka över domarkårens rekrytering genom möjligheten att på ett tidigt stadium från vidare förordnande på domarbanan avstänga dem, som icke hölle måttet.

Aven bortsett från domsagestadgan syntes det emellertid påkallat att vidtaga vissa ändringar i utbildningsförhållandena i hovrätterna och organisationen av de blivande ledamöternas arbete. Med den uppgift, hovrätterna hade sig pålagd i fråga om domarkårens rekrytering, vore det givetvis en angelägenhet av största vikt att utbildningen i hovrätterna ordnades på bästa sätt, något som icke kunde sägas vara fallet för närvarande. Förbättringar i detta hänseende vore numera så mycket mera påkallade, oavsett vad domsagestadgans tillkomst föranledde, som hovrätternas ställning genom 1915 års reform blivit en annan än förr. Särskilt måste det anses såsom ett missförhållande, att hovrätterna ej sällan nödgats meddela ledamotsförordnande åt personer, som saknat därför erforderlig kompetens. Hovrättsarbetets såväl kvalitet som kvantitet hade betydligt lidit därav att ledamotsplatserna i alltför stor utsträckning använts för utbildning. De sakkunnigas förslag hade därför baserats på den principen, att utbildningen i hovrätterna borde i största möjliga utsträckning vara förlagd till tiden före första ledamotsförordnandet.

(Sid. 10—15.)

Vad särskilt angår den tidigaste utbildningsperioden för en domar-aspirant i hovrätterna, eller tiden före erhållandet av första förordnandet som tillförordnad fiskal, hava de sakkunniga funnit det vara av vikt, att denna tid, som hittills kunnat växla inom de olika hovrätterna från över tre år till endast någon månad, brötes till en lämplig längd. De sakkunniga hava därvid tänkt sig, att hovrätterna borde söka reglera densamma så, att den ej komme att understiga tre fjärdedels år eller överstiga ett och ett halvt år.

Väl kunde det, säga de sakkunniga, särskilt med hänsyn till Svea hovrätt, möta viss betänklighet, huruvida det låte sig göra att såsom regel fastslå en så kort provotid före första fiskalsförordnandet som tiden av ungefär ett år. De sakkunniga hade emellertid kommit til den uppfattningen att, därest utbildningen och prövningen av fiskalsaspiranterna ordnades på ändamålsenligt sätt, det skulle i allmänhet låta sig göra att upprätthålla en regel om en väntetid till första fiskalsförordnandet av ungefär nämnda längd.

Såsom ett moment, bland andra, i en dylik ändamålsenlig utbildning av vederbörande fiskalsaspiranter föreslå de sakkunniga, att i arbetsordningarna för hovrätterna måtte intagas bestämmelse därom, att en — eller beträffande Svea hovrätt, därest hovrätten så funne lämpligare, två — av hovrättens ordinarie ledamöter, som därtill av presidenten utsåges, ålåge att särskilt vaka över utbildningen av de extra ordinarie tjänstemännen och lämna dem handräckning rörande deras arbete.

Särskilda
övervakare
och hand-
ledare.

Beträffande de sakkunnigas närmare motivering härför hänvisar (Sid. 18—21.) jag till betänkandet.

Då det arbete, som skulle vara förenat med ifrågavarande uppdrag rörande de extra ordinaries utbildning och handledning, enligt de sakkunnigas förmenande komme att bliva ganska avsevärt, hava de sakkunniga funnit särskild ersättning böra tillerkännas uppdragets innehavare. I sådant avseende har hemställts, att i staterna för hovrätterna måtte uppföras särskilda anslag till arvoden för övervakning och handledning av de extra ordinarie tjänstemännen, nämligen för Svea hovrätt 1,500 kronor, för Göta hovrätt 750 kronor och för hovrätten över Skåne och Blekinge 500 kronor.

Svea hovrätt har i sitt över betänkandet avgivna utlåtande förklarar sig ställa sig betänksam mot den sålunda föreslagna anordningen med särskild övervakare och handledare av de extra ordinaries arbete inom hovrätten. *Svea hovrätt.*

Enär, anför hovrätten, för granskning av de förslag till rubriker och föredragningspromemorior m. m., som de extra ordinarie notarierna hade att uppsätta, det vore nödvändigt, att granskaren helt satt sig in i målet, syntes det icke kunna ifrågakomma, att arbetet härmed skulle utföras av annan än den, vilken målets föredragning ålåg. Vid sådant förhållande måste den handledning, som skulle kunna utföras av instruktören, inskränka sig till angivande av vissa allmänna grunder för avfattningen av omförmälda handlingar. Att en dylik handledning kunde vara av viss betydelse för den unge extra ordinarie notariens utbildning syntes icke kunna bestridas, men med hänsyn därtill att hovrätten alltmera övergått till ett i formellt avseende förenklat skrivsätt, som utan större möda torde kunna inläras genom studium av i hovrättens arkiv förvarade domar och utslag, ansåge hovrätten det näppeligen böra ifrågakomma att för detta ändamål genomföra en anordning av sådant slag, som föreslagits. Att föredraganden efter justering av mottagna förslag lämnade skribenten upplysning om ändringarna och skälen härtill vore givetvis av synnerligen stor betydelse för dennes utbildning; och om angelägenheten härav hade hovrättens president vid upprepade tillfällen erinrat hovrättsledamöterna.

Göta hovrätt har ej heller funnit sig kunna förorda den ifråga- *Göta hovrätt.*
sätta anordningen.

Det syntes hovrätten nämligen icke vara lämpligt att överlämna handledningen av de unga juristerna åt en enda ledamot, en så kallad övervakare, vilken jämväl skulle hava att bedöma det utförda arbetet. Givet vore, att med en sådan anordning hovrättens övriga ledamöter, vilka endast mera sällan komme i beröring med de unga juristerna, måste huvudsakligen förlita sig på övervakarens omdöme och urskiljning vid fullgörandet av detta synnerligen grannliga uppdrag. Det erinrades även därom, att på hovrättens olika divisioner under årens lopp utbildat sig en något olikartad praxis i fråga om skrivsättet, vadan redan av denna anledning den föreslagna bestämmelsens lämplighet kunde ifrågasättas. Men fränsett detta finge betonas, att det icke torde vara möjligt för en enda ledamot att lämna de unga juristerna den handledning, som med förslaget avsetts, ty härför skulle uppenbarligen åtgå mera tid än denne ledamot kunde för sina egentliga ämbetsgöromål få övrig. Dessutom vore det påtagligt att, då samma ledamot tillika hade att bedöma det utförda arbetet, de unga juristerna skulle draga sig för att i första hand vända sig till handledaren med förfrågningar, utan bleve följden säkerligen den, att de unga juristerna, såsom hittills varit fallet, i stället begärde råd och upplysningar av sina jämnåriga eller något äldre kamrater. Hovrätten vore därför övertygad om att det med förslaget i denna del avsedda ändamålet icke skulle vinnas.

Två i ärendets behandling i hovrätten deltagande ledamöter hava förklarat sig lämna vad de sakkunniga i denna del föreslagit utan anmärkning.

*Hovrätten
öfver Skåne
och Blekinge.*

Hovrätten öfver Skåne och Blekinge har icke särskilt yttrat sig öfver det nu ifrågavarande förslaget.

*Lönereglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén har funnit sig icke kunna emot de avstyckanden, som från Svea och Göta hovrätters sida föreläge, förorda uppförande i hovrättsstaterna av anslag till arvoden för ifrågavarande ändamål, därvid kommittén anfört följande:

Kommittén kunde icke annat än finna förslaget om särskild handledning åt de extra ordinarie tjänstemännen tilltalande. Ur synpunkten av grundligare utbildning åt de unga hovrättsjuristerna — en synpunkt som vore av ledande betydelse i de sakkunnigas betänkande — vore tanken att något gjordes för omhändertagande av nykomlingarna i respektive hovrätter värd allt erkännande, detta så mycket mer som den första utbildningsperioden för fiskalsaspiranterna satts till en jämförelsevis så kort tidrymd som omkring ett år. Emellertid torde det, åtminstone beträffande de båda större hovrätterna, knappast vara möjligt att på detta sätt hos en enda hovrättsledamot eller, vad Svea hovrätt anginge, till äventyrs två ledamöter samla tillräcklig erfarenhet rörande alla aspiranterna och deras kompetens, så att hovrätten skulle kunna förnämligast på denna erfarenhet grunda sitt bedömande av vederbörandes lämplighet eller olämplighet för hovrättsbanan eller domarkallet öfverhuvud. Praktiska svårigheter torde ock, på sätt Svea och Göta hovrätter anmärkt, möta mot den föreslagna anordningen.

*Departementss-
chefen.*

Att på något sätt sörjes för att de unga hovrättsaspiranterna er- hålla nödig handledning under sitt utbildningsarbete i hovrätterna,

anser även jag vara en angelägenhet av vikt. Liksom löneregleringskommittén och två av hovrätterna håller jag dock före, att den av de sakkunniga i sådant avseende föreslagna anordningens införande och tillämpning skulle möta vissa svårigheter. Då jämväl ifrågasatts, huruvida det med en dylik anordning avsedda ändamål verkligen skulle kunna vinnas genom förslagets realiserande, har jag funnit samma förslag icke nu böra föranleda vidare åtgärd.

Den tid, som hittills i allmänhet plägat förflyta mellan ett första förordnande att upprätthålla fiskaltjänst och ett första förordnande till ledamot i hovrätt (extra ordinarie assessor), har utgjort ungefär ett år. Denna tid hava de sakkunniga funnit numera böra avsevärt förlängas, därvid de särskilt hänvisat till och utvecklat vad förut anmärkts om (Sid. 15 o. f.) nödvändigheten av att uppställa stora fordringar såsom villkor för ledamotsförordnande i hovrätterna. De sakkunniga anföra härafter, bland annat, följande:

En förlängning av tiden mellan första fiskals- och första ledamotsförordnandet torde bliva följden redan därav, att hovrätternas tillförordnade fiskaler säkerligen komme att i stor utsträckning anlitas för domsagevikariat i de helt visst ganska ofta uppkommande fall, då häradsbördarna ej själva ägde tillgång till vederbörligen kvalificerade biträden. Att sålunda, framhålla de sakkunniga, de tillförordnade fiskaler, som eftersträfvade förordnande till ledamotskap i hovrätt, dessförinnan vunne ökad underrättsutbildning, vore givetvis en fördel ur det allmännas synpunkt. Men det vore å andra sidan uppenbart, att i samma mån som t. f. fiskaler anlitas till vikariat i domsagorna, inkräktades på den tid, som måste vara anslagen åt den särskilda utbildningen till ledamotskap i hovrätt. Av dessa skäl syntes det de sakkunniga, att man borde utgå från att en tid av minst två år skulle i allmänhet förlöpa mellan ett första fiskalsförordnande och ett första förordnande till ledamot.

Det torde ej vara möjligt, fortsätta de sakkunniga, att genomföra den förlängning av fiskaltiden, som sålunda vore önskvärd, med mindre antalet fiskaltjänster i hovrätterna, utgörande för närvarande sex i Svea hovrätt, fyra i Göta hovrätt och två i hovrätten över Skåne och Blekinge, avsevärt ökades. Den årliga avgången av tillförordnade fiskaler torde, om hänsyn toges dels till avgång på grund av förordnande till ledamot och dels till avgång i följd av kassering, kunna för närvarande i de olika hovrätterna beräknas till ungefär samma siffror, vartill antalet i hovrätterna nu befintliga fiskaltjänster uppginge. Då avgången varit tämligen konstant och man kunde antaga, att densamma komme att framdeles uppgå till ungefär samma siffror som nu, torde det till vinnande av önskemålet av fiskaltidens förut angivna förlängning vara nödvändigt, att nuvarande antalet fiskaltjänster fördubblades.

De sakkunniga hemställa förty, att antalet fiskaltjänster bestämmes till följande: i Svea hovrätt tolv, i Göta hovrätt åtta och i hovrätten över Skåne och Blekinge fyra.

*Fiskals-
tjänst-
göringen.*

*De sak-
kunniga.*

*Ökning av
antalet
fiskals-
tjänster*

I denna del hava de sakkunniga vidare anført, hurusom en dylik utökning av antalet fiskaltjänster ej allenast vore betingad av önskemålet om fiskaltidens förlängning, utan jämväl utgjorde en oundgänglig förutsättning för verkställandet av de förändringar i fråga om fiskalsgöromålen, vilka de sakkunniga av hänsyn till hovrätternas arbetsprodukt ansåge önskvärda och i annat sammanhang föresloge till genomförande.

Fiskalernas
göromål.
(Sid. 22;
33—35.)

Av betänkandet inhämtas, hurusom den viktigaste av de föreslagna ändringarna i fiskalsgöromålen är, att den äldste av de två fiskaler, som skulle finnas å varje hovrättsdivision, där fiskaler vore anställda, komme att väsentligen syssla med föredragning av vädjade mål. Enligt de sakkunnigas förslag skulle fiskalerna erhålla även vissa andra nya uppgifter, som torde komma att icke obetydligt öka deras arbete. Sålunda föreslås, att fiskalerna, liksom andra föredragande, skulle få sig ålagt att till måls föredragning hava uppgjort förslag till decision. Vidare skulle därigenom, att, på sätt de sakkunniga förorda, i det stora flertalet besvärsmål förklaring komme att infordras utan föregående föredragning, den dubbla föredragning av besvärsmål, som nu i stor omfattning förekommer i hovrätterna, till största delen försvinna, vilket åter skulle medföra betydlig förtyngning av fiskalsarbetet, enär en föredragning — såsom nu skedde — andra gången av ett förut berett och föredraget mål ej krävde mycken ytterligare förberedelse. Slutligen skulle det åligga fiskalerna att i nyssberörda fall på egen hand utlärda kommunikationsresolutioner.

Då enligt den förändrade anordning av fiskaltjänstgöringen, som de sakkunniga sålunda tänkt sig, utbildningstiden för fiskal skulle ungefärligen fördubblas och densamma komma att, till den del den ej åtginge för vinnande av ökad tingsutbildning, tagas i anspråk för ett mera kvalificerat arbete i hovrätten än nu vore fallet, anse de sakkunniga det vara otvivelaktigt, att de unga juristerna måste komma bättre beredda till ledamotsförordnande än nu i allmänhet vore fallet.

Det vore ock enligt de sakkunnigas mening uppenbart, att samtidigt som fiskalernas utbildning bleve grundligare, erhöles en större möjlighet att pröva deras kompetens. Särskilt borde i sådant avseende betonas, att genom fiskalernas sysslande med arbete av mera kvalificerad art, i synnerhet föredragning av vädjade mål, och genom den längre tid, varunder fiskalsutbildningen skulle fortgå, hovrätterna finge bättre tillfälle än nu att redan under fiskaltiden och sålunda innan vederbörande intoge ledamotsplats pröva deras kompetens. Att detta vore en beaktansvärd fördel ej blott ur det allmännas utan även ur vederbörandes enskilda synpunkt låge i öppen dag.

Biträdande
fiskaler.

För att emellertid bereda hovrätterna möjlighet att före meddelandet av första fiskalsförordnandet skaffa sig en någorlunda säker uppfattning om vederbörandes användbarhet å domarbanan över huvud, så att kassering å senare stadium ej skulle behöva alltför ofta ifrågakomma, anse de sakkunniga det vara synnerligen önskvärt att vederbörande, innan ett förordnande att upprätthålla fiskaltjänst kunde för honom ifrågakomma, ej blott sysselsattes med protokollstjänstgöring samt

arbete åt ledamöter och fiskaler medelst uppsättandet av rubriker, decisioner och föredragningspromemorior, utan även erhöles tillfälle att under någon tid, innan dylikt förordnande kunde äga rum, själv föredraga mål inför hovrätten. Därigenom skulle fiskalsaspiranten få en god insikt och övning i fiskalsgöromålen samt kunna tillförlitligare ådagalägga sin kompetens för vinnande av förordnande som fiskal. Berörda önskemål borde, säga de sakkunniga, lämpligen förverkligas på det sätt att hovrätterna, såsom redan i hovrätten över Skåne och Blekinge vore vanligt, på alla divisioner, där fiskaler vore anställda, förordnade så kallade biträdande fiskaler, som övertog en avsevärd del av fiskalernas föredragningsskyldighet.

På grund härav och av ytterligare anförda skäl, beträffande vilka (Sid. 25—27.) jag anser mig kunna blott hänvisa till betänkandet, hava de sakkunniga hemställt, att åt vederbörliga paragrafer i hovrätternas arbetsordningar gäves sådan förändrad lydelse, att därav framginge, att vid varje division, där fiskaler vore anställda, skulle finnas förordnad en extra ordinarie tjänsteman med åliggande att biträda fiskalerna.

I sitt utlåtande har Svea hovrätt tillstyrkt, att fiskalernas antal *Svea hovrätt.* ökades från sex till tolv, men i fråga om biträdande fiskaler ansett, att det borde överlåtas åt hovrätten att, såsom nu vore fallet, med anlitande av anslag för avlöning av extra personal förordna biträdande fiskaler att tjänstgöra, när anledning därtill förekomme. Hovrätten har härutinnan anfört:

Med hänsyn till det ringa antalet extra tjänstemän läte det sig för närvarande icke göra att, såsom de sakkunniga föreslagit, anställa tre tjänstgörande fiskaler å varje av de sex divisioner inom hovrätten, där fiskalsföredragning ägde rum. Hovrätten hölle det icke för sannolikt att, även om väsentligen förbättrade löneförhållanden komme till stånd, tillströmningen av extra tjänstemän skulle bliva så stor, att tillräckligt antal lämpliga personer att upprätthålla så många fiskalsbefattningar skulle inom den närmaste framtiden ständigt bliva att tillgå. Även om de tjänstgörande fiskalernas antal bestämdes till två å varje av berörda divisioner, torde det allt emellanåt komma att möta svårigheter att få befattningarna besatta. Starka skäl talade dock för en sådan anordning. Förutom att den vore betingad av den alltjämt fortgående ökningen av antalet till hovrätten fullföljda brottmål, skulle desamma, på sätt de sakkunniga framhållit, möjliggöra en förlängning av den tid, som hittills i allmänhet plägat förflyta mellan ett första förordnande att upprätthålla fiskaltjänst och ett första förordnande såsom ledamot. En förlängning av berörda tid, under vilken utbildningen till ledamot borde fullbordas, vore önskvärd med hänsyn till vikten av att till ledamöter i hovrätten förordnades endast fullt kompetenta personer. Denna ökning av antalet fiskaltjänster skulle även möjliggöra en utökning av fiskalernas göromål med sådant arbete, som eljest åvilade hovrättens ledamöter, vilket utan tvivel skulle medföra avsevärda fördelar uti av de sakkunniga angivna hänseenden. Dock torde ej sådan utökning kunna äga rum i den omfattning, som de sakkunnigas förslag förutsatte.

Göta hovrätt
och hovrätten
över Skåne
och Blekinge.

De båda övriga hovrätterna hava icke funnit anledning att framställa någon erinran mot de sakkunnigas förslag i sistberörda delar.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Löneregleringskommittén har yttrat:

Lika med de sakkunniga funne kommittén det vara av synnerlig vikt, att vederbörande hovrättsaspirant, efter det han första gången erhållit förordnande som fiskal, under sin tjänstgöring såsom sådan finge en så allsidig och grundlig utbildning som möjligt och icke alltför snart släpptes fram till ledamotskap. Detta torde åtminstone i någon mån vara påkallat redan därav att utbildningstiden före första fiskalsförordnandet föreslagits till så pass kort tidrymd som ungefär ett år. Huru lång fiskalstjänstgöringen hädanefter lämpligen borde göras, kunde måhända vara tveksamt att avgöra; men det syntes kommittén, som om den av de sakkunniga för normala fall förutsatta tid av två år mellan första fiskals- och första ledamotsförordnandet vore väl avvägd. Det borde under denna tid bliva möjligt — oavsett eventuellt mellankommande domsagevikariat av mera tillfällig beskaffenhet — så väl för den unge juristen att omsorgsfullt och allsidigt utbilda sig för det blivande ledamotskapet som ock för hovrätten att tillförlitligt bedöma hans kompetens. För dessa båda syften verkade ock de ändringar i fiskalerna åliggande göromål, som de sakkunniga föreslagit till genomförande. Särskilt genom föredragningen av vädjade mål skulle fiskalernas utbildning vinna i grundlighet och deras skicklighet däri prövas, innan de komme i fråga till erhållande av förordnande som ansvarig ledamot. I viss mån borde också denna anordning bidraga till ökning av arbetsproduktens i hovrätterna resultat, när ju ledamöterna befriades från en del av den föredragningsskyldighet, som nu ålåg dem.

Då sålunda jämväl enligt kommitténs mening såväl en förlängning af fiskalstiden på angivet sätt som ock de ifrågasatta ändringarna i fråga om fiskalernas göromål vore synnerligen önskvärda samt dessa önskemåls förverkligande torde förutsätta en ökning till det dubbla av det nuvarande antalet fiskalstjänster vid hovrätterna, anslöte sig kommittén till de sakkunnigas hemställan härutinnan. Detta funne sig kommittén så mycket hellre kunna göra, som ju genom en dylik ökning av fiskalstjänsternas antal flera möjligheter bereddes de extra ordinarie tjänstemännen att vinna befordran till ordinarie befattning med därmed förenade förmåner. Kommittén tillstyrkte följaktligen, att *antalet fiskalstjänster* bestämdes, från och med den 1 januari 1920, för Svea hovrätt till tolv, för Göta hovrätt till åtta och för hovrätten över Skåne och Blekinge till fyra.

Beträffande frågan om anställande av *biträdande fiskaler* ville kommittén anföra följande.

Vad de sakkunniga anført om lämpligheten därav, att bland de extra ordinarie notarierna i hovrätterna vissa förordnades att tjänstgöra såsom biträdande fiskaler å de divisioner, där fiskaler vore anställda, funne kommittén värt beaktande. En sådan anordning kunde anses påkallad av önskemålet att hovrättsaspiranterna

snarast möjligt underkastades en så allsidig prövning, att hovrätterna, såvitt sig låte göra, kunde undvika att meddela fiskalsförordnande åt någon, som sedermera befundes olämplig därtill eller till domarkallet över huvud; anordningen vore även påkallad av hänsyn till lättandet av fiskalernas arbetsbörda, om denna befundes vara över hövan tryckande. Då emellertid de sakkunniga föresloge stadgande om obetingad skyldighet för hovrätterna att å division med fiskalstjänstgöring förordna en biträdande fiskal, kunde kommittén icke biträda detta förslag. Bortsett från att de nuvarande rekryteringsförhållandena åtminstone i de båda större hovrätterna icke medgäve ett dylikt förordnande av biträdande fiskal å varje division, torde nämligen, såsom Svea hovrätt anmärkt, åtminstone för den närmaste framtiden icke kunna med säkerhet beräknas, att tillströmningen till hovrätterna av extra tjänstemän bleve så riklig, att förordnanden av biträdande fiskaler möjliggjordes i den utsträckning, de sakkunniga föreslagit. Under sådana förhållanden syntes det kommittén icke vara lämpligt att hava i hovrätternas arbetsordning inryckt ett stadgande, vars tillämpning tidtals icke ens kunde sättas ifråga. Därtill komme, att det icke heller av hänsyn till lättandet av fiskalernas arbetsbörda alltid kunde vara nödigt att förordna extra tjänstemän till deras biträdande; och vore härvid jämväl att märka, att de fiskalerna åliggande göromålen måhända slutligen icke bleve bestämda till den omfattning, de sakkunniga tänkt sig. Redan enligt nu gällande arbetsordningar hade ju hovrätterna i sin hand att, när sådant prövades för arbetets jämna gång nödigt eller av annan anledning lämpligt, förordna extra ordinarie tjänsteman att i fiskals ställe på eget ansvar fullgöra någon del av honom åliggande tjänstgöringsskyldighet. Och kommittén hölle före att hovrätterna, synnerligast efter det påvisande av sakens vikt, som i ärendet föreläge, framdeles skulle i största möjliga utsträckning begagna sig av sin berörda rätt till främjande, icke minst, av fiskalsaspiranternas utbildning samt en snabb och rättvis prövning av deras kompetens.

På grund av vad sålunda anförts avstyrkte kommittén de sakkunnigas i denna punkt gjorda hemställan samt anslöt sig i stället till Svea hovrätts mening, att det borde såsom hittills överlämnas åt hovrätterna att förordna biträdande fiskaler att tjänstgöra, när därtill förekomme anledning.

Såsom av det relaterade framgår hava de sakkunniga — i ändamål att åstadkomma en grundligare utbildning för vederbörande aspiranter till ledamotskap i hovrätterna och jämväl större möjlighet för hovrätterna att på ett relativt tidigt stadium pröva aspiranternas kompetens — föreslagit en utvidgning och, delvis, omläggning av de fiskalerna åliggande göromål. Till detta ämne, likasom till de av de sakkunniga framlagda förslag i syfte att utvinna ett bättre arbetsresultat i hovrätterna, torde jag få anledning att framdeles i annat ärende fatta ståndpunkt. Här vill jag endast framhålla, att jag är fullt ense med de sakkunniga om önskvärdheten därav, att åtgärder i antydd riktning varda vidtagna. Icke minst för det allmänna torde det vara av största

*Départements-
chefen.*

vikt, att ledamotskap i hovrätt tilldelas blott därtill väl skickade och grundligt utbildade personer. Ur denna synpunkt finner jag ock en förlängning av vederbörandes tjänstgöringsid som fiskal, på sätt de sakkunniga ifrågasatt, vara synnerligen lämplig. Då emellertid förberörda önskemåls förverkligande, såsom av de sakkunniga utvecklats och särskilt av Svea hovrätt ytterligare framhållits, med nödvändighet förutsätter en utökning till det dubbla av nuvarande *antalet ordinarie fiskaltjänster* i hovrätterna, ansluter jag mig i likhet med löneregleringskommittén till förslaget att antalet nämnda tjänster bestämmes till tolv för Svea hovrätt, åtta för Göta hovrätt och fyra för hovrätten över Skåne och Blekinge.

I fråga om anordningen med *biträdande fiskaler* är jag av enahanda mening som den av Svea hovrätt och löneregleringskommittén uttalade. Jag anser alltså, att det icke bör ovillkorligen åligga hovrätterna att förordna ett visst antal dylika tjänstemän, utan att vederbörande hovrätt själv bör få avgöra, om och i vilken utsträckning förordnanden av angivet slag må meddelas.

*Ordinarie
fiskalers
avlönning.*

*De
sakkunniga.*

Till behandling hava de sakkunniga vidare upptagit frågan om ordinarie fiskalers avlöningsförmåner.

De hava därvid erinrat om att det aldrig förekomme, åtminstone sedan mycket lång tid tillbaka, att någon ordinarie fiskal själv bestrede sin tjänst. Lönefrågan hade fördenskull icke för den ordinarie innehavaren någon egentlig betydelse; hans avlöningsförmåner utmättes med hänsyn till den tjänst (t. ex. hovrättsledamots eller revisionssekreterares), som han bestrede, eller det uppdrag, han erhölet. Det vore uppenbarligen på grund härav och på grund av befattningens natur av övergångsplat, som man ansett sig kunna sätta fiskalsavlöningen så lågt som till 4,000 kronor. Såge man åter frågan ur synpunkten av den vikt, tjänsten ägde, och de fordringar på arbetsförmåga och duglighet, som ställdes på dess innehavare, vore otvivelaktigt, att denna tjänst icke rättvisligen borde likställas med en vanlig första gradstjänst.

De sakkunniga anföra vidare, hurusom i en av åtskilliga yngre ledamöter, tillförordnade fiskaler och extra ordinarie notarier i Svea hovrätt till justitiedepartementet ingiven skrivelse med vissa synpunkter och önskemål rörande avlöningsförhållandena i hovrätten, vilken skrivelse överlämnats till de sakkunniga, påyrkats, att avlöningen åt ordinarie fiskal måtte sättas till 5,800 kronor. Att sålunda, fortsätta de sakkunniga, föra upp fiskalerna i andra lönegraden torde näppeligen vara riktigt redan på den grund, att fiskaltjänsterna med all hänsyn tagen till deras vikt och de krav, som ställdes på deras innehavare, dock måste sättas lägre än såväl sekreterarsom advokatfiskaltjänsterna, vilka senare i de båda mindre hovrätterna avlönades med allenast 5,400 kronor. En förhöjning av fiskalsavlönningarna funne de sakkunniga emellertid vara så mycket mer befogad som avlöning åt tillförordnade fiskaler enligt de sakkunnigas mening borde utgå med 4,000 kronor, eventuellt 4,500 kronor.

Ordinarie fiskals avlöning ansåge de sakkunniga med avseende å ovan berörda omständigheter lämpligen böra fastställas till 5,000 kronor. De sakkunniga hemställde alltså, att avlöningen för fiskal bestämdes till sistnämnda belopp, därav 3,500 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar.

Svea hovrätt har i fråga om avlöningen för ordinarie fiskaler uttalat, att man enligt hovrättens åsikt ej borde stanna vid det av de sakkunniga föreslagna belopp. Med hänsyn till de kvalificerade och ansträngande göromål, som tillhörde fiskalernas åliggande, ansåge hovrätten, att dessa tjänster borde fullt likställas med vanliga audragnadstjänster. Vid sådant förhållande syntes det hovrätten ock önskvärt, att åt fiskalerna utmättes en mot denna deras ställning fullt svarande avlöning. Svea hovrätt.

Göta hovrätt har funnit fiskalernas avlöningsförmåner böra höjas i vida större mån än vad de sakkunniga föreslagit. Göta hovrätt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har ej särskilt yttrat sig över de sakkunnigas förslag härutinnan. Hovrätten
över Skåne
och Blekinge.

I denna fråga har löneregléringskommittén yttrat:

Att fiskaltjänsterna med hänsyn såväl till de fordringar, vilka måste ställas å kvalifikationerna hos deras innehavare, som ock till arbetsmängden vore för mer än första gradens tjänster, torde vara ovedersägligt. Principiellt skulle det ej heller vara något att invända mot att avlöningsförmåner för ordinarie fiskal bleve bestämda efter den ställning, befattningen sålunda intoge. Fiskalsbefattningarnas natur av övergångsplatser hade emellertid hittills övat inflytande vid bestämmandet av avlöningsförmåner för dem och torde allt framgent verka i samma riktning, så länge berörda förhållande ägde bestånd.

Då det nu gällde att för hovrätterna genomföra en blott partiell löneregléring, torde det — såsom ock de sakkunniga antytt — icke under några förhållanden vara lämpligt att uppföra de av regléringen berörda fiskaltjänsterna i andra lönegraden, varigenom ju dessa tjänster, för vilka lika avlöningsförmåner avsetts att gälla i samtliga hovrätter, skulle komma att i avlöning å stat överträffa såväl advokatfiskaltjänsterna i de båda mindre hovrätterna som sekreterarbefattningen i hovrätten över Skåne och Blekinge. En mellangrad i lönehänseende syntes förden skull böra tillitas för fiskalerna. Med hänsyn härtill och då en dylik mellangrad förut funnes i hovrätterna införd beträffande ordinarie notarier m. fl., hade det syntts kommittén skäligt, att denna redan befintliga avlöningsgrad gäves tillämpning jämväl å fiskaltjänsterna, dock att fortfarande, såsom hittills, ålderstillägg ej skulle förbindas med fiskaltjänsterna såsom övergångsplatser.

Kommittén hemställde därför, att avlöningen för fiskal från och med den 1 januari 1920 bestämdes till 4,500 kronor, därav 2,900 kronor

i lön och 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar. Vid det förhållande, att ortstillägg, 300 kronor, inginge i lönen, måste fortfarande gälla den i lönestaterna för hovrätterna intagna bestämmelse angående pensionsunderlag för fiskal. Beträffande avlöningsvillkor avsåges ej någon förändring.

*Departements-
chefen.*

Såsom i frågan framhållits torde det vara uppenbart, att fiskals-tjänsterna för närvarande icke äro avlönade efter måttet av vare sig de anspråk, man ställer på befattningshavarnas skicklighet, eller det arbete, de hava sig förelagt. Det lärers ock kunna med fog ifrågasättas, huruvida icke dessa tjänster borde i löneavseende likställas med andra-gradstjänster i allmänhet. Sådant låter sig likväl i föreliggande ärende näppeligen göra redan med hänsyn till jämförelsen med sekreterar- och advokatfiskalsbefattningarnas avlöningar, som skulle förbliva orubbade. Ur dessa synpunkter torde de sakkunnigas förslag om en avlöning för fiskalerna av 5,000 kronor vara att föredraga. Då emellertid löneregleringskommittén, till undvikande av en ny mellangrad i lönehänseende för hovrätterna, hemställt om fiskalsavlöningsbestämmande till endast 4,500 kronor eller samma avlöning, som nu utgår till ordinarie notarier med flere hovrättstjänstemän, har jag — även med hänsyn till lönefrågans ringa praktiska betydelse för ifrågavarande befattningshavare — ansett mig böra biträda denna kommitténs hemställan.

*Extra-
ordinarie-
systemet
beträffande
hovrättsle-
damöterna.*

Innan jag övergår till frågan om förbättrande av de adjungerade hovrättsledamöternas och t. f. fiskalernas ekonomiska ställning, vill jag något stanna vid ett av de sakkunniga framkastat spörsmål, berörande den kända omständigheten att domartjänsterna i hovrätterna i vidsträckt omfattning uppehållas av vikarier.

*De
sakkunniga.
(sid.
45 -- 46.)*

De sakkunniga påpeka, hurusom berörda omständighet — vilken ju föranledes därav att ordinarie hovrättsledamöter i stort antal användas till lagstiftningsuppdrag samt i befattningar, som icke tillsättas medelst fullmakt, exempelvis såsom statssekreterare, konstituerade revisionssekreterare etc., ävensom förordnas att vikariera såsom revisionssekreterare eller å andra tjänster — givetvis vore ett missförhållande och oförmånligt torde inverka även å rekryteringen inom hovrätterna genom minskade utsikter för vederbörande aspiranter att inom rimlig tid vinna befordran till ordinarie beställning. Härefter anföra de sakkunniga bland annat:

Att på mera verksamt sätt råda bot på ifrågavarande missförhållande torde näppeligen vara möjligt annorledes än genom en anordning av huvudsakligen den innebörd, att då någon ordinarie hov-

rättsledamot erhöle ett mera stadigvarande förordnande eller annat uppdrag utom hovrätten, hans ämbete förklarades ledigt och besattes med ordinarie innehavare; han själv skulle visserligen kvarstå såsom hovrättsråd (över stat) men utan rätt till lön, så länge hans verksamhet utom hovrätten varade. För att tillgång till löner skulle finnas i fall av någon eller några utom hovrätten tjänstgörandes återgång till hovrätten, kunde man t. ex. förfara så, att alltid ett visst antal av dessa ämbeten, exempelvis två, lämnades obesatta. Om emellertid hovrätterna i samma utsträckning som hittills skulle fortfarande begagnas såsom genomgångsverk, kunde syftet med nu angivna anordning, d. v. s. en sådan sammansättning av hovrätterna, att de tjänstgörande ledamöterna till den långt övervägande delen utgjordes av ordinarie hovrättsråd, icke vinnas med mindre utnämningen till hovrättsråd komme ledamot till del ungefär vid den tid, då han enligt de nu rådande befordringsförhållandena förordnades till ordinarie assessor, alltså vid en ålder av omkring 30 år. Mot en så tidig utnämningssålder för ledamöterna i en överinstans måste man ställa sig betänksam. De sakkunniga hade med hänsyn härtill och till de konsekvenser i övrigt, som ett genomförande av berörda anordning i hovrätterna skulle draga med sig, ansett sig icke böra framlägga något direkt förslag i denna riktning.

Av hovrätterna har Svea hovrätt uttalat sin anslutning till den av de sakkunniga sålunda framförda tanken, varjämte inom hovrätten över Skåne och Blekinge fem assessorer och c. o. assessorer haft ett yttrande av liknande innebörd. *Hovrätterna.*

Löneregleringskommittén har — uppenbarligen av anledning att något direkt förslag ej framlagts i frågan — icke gjort något uttalande rörande densamma. *Löneregleringskommittén.*

Jag kan icke annat än dela de sakkunnigas önskan, att något verksamt medel tillgripes för avhjälpan av omförmälda missförhållande att ledamot-platserna i hovrätterna i så stor utsträckning innehavas av vikarier. Den av de sakkunniga ifrågasatta anordningen synes dock även mig kunna medföra vissa betänkliga konsekvenser av beskaffenhet att avråda från dess införande. Att nu fatta slutlig ståndpunkt till frågan har jag emellertid ansett mig så mycket mindre böra göra, som det ifrågavarande missförhållandet åtminstone i någon mån skulle avhjälpas, därest — på sätt jag längre fram i samband med löneförhållandena inom nedre justitierevisionen kommer att föreslå — konstituerade och *Departementschefen.*

yissa förordnade revisionssekreterares tjänster förvandlades till ordinarie befattningar, samt det torde vara skäl att avvakta vad verkan i förvarande hänseende en dylik åtgärd må visa sig medföra.

Adjungerade ledamöters —
assessorers
och e. o.
assessorers
— samt t. f.
fiskalers av-
löningsför-
hållanden.

Till avlönande av hovrätternas adjungerade ledamöter — assessorer och e. o. assessorer — samt tillförordnade fiskaler finnas inga anslag givna. Avlöningsförhållandena för dessa tjänstemän äro huvudsakligen följande. Assessorer och e. o. assessorer uppbära de med hovrättsrådsämbete förenade tjänstgöringspenningar, 2,500 kronor, samt erhålla därjämte, i mån av tillgång på disponibla hovrättsrådslöner, avlönings-tillägg vilka enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1918 utgå från och med maj månad samma år för yngre assessorer med högst 3,000 kronor och för äldre assessorer med högst 4,000 kronor för år. Före maj 1918 utgjorde berörda avlönings-tillägg respektive högst 2,500 kronor och 3,500 kronor för år. Det antal assessorer, som kunna erhålla det högre avlönings-tillägget, må icke överstiga hälften av det antal hovrättsrådslöner, som stå till hovrättens förfogande, eller, där antalet sådana löner är udda och således hälften därav motsvarar brutet tal, ett antal motsvarande det närmast över det ifrågavarande brutna talet liggande hela tal; dock att assessor, som erhållit det högre avlönings-tillägget, behåller detta, även om antalet disponibla hovrättsrådslöner skulle nedgå. T. f. fiskal uppbär de med fiskaltjänsten förenade tjänstgöringspenningar, 1,500 kronor, och bekommer tillika i mån av tillgång på disponibla fiskalslöner avlönings-tillägg, beräknat enligt förenämnda nådiga beslut från och med maj 1918 efter högst 1,750 kronor för år mot allenast 1,250 kronor därförut. Om fiskalslönerna ej förslå till dessa arvoden, kan av disponibla hovrättsrådslöner, om nämligen dylika finnas odisponerade, avlönings-tillägg efter 1,250 kronor för år tilläggas de t. f. fiskalerna. Avlöningsförmånerna uppgå sålunda för ett visst antal adjungerade ledamöter till 6,500 kronor, för andra sådana till 5,500 kronor och för t. f. fiskaler högst till 3,250 kronor, allt räknat för år.

De sakkunniga.

Assessorer
och e. o.
assessorer.

Beträffande avlönningarna åt de adjungerade ledamöterna, assessorer och e. o. assessorer, hava de sakkunniga funnit, att den nuvarande uppdelningen i två olika avlöningsgrader måste anses befogad särskilt av den anledning, att de adjungerade ledamöter, som ägde rätt till den högre avlönningen, ofta till stor del vore sådana, som av en eller annan anledning ej mottagit kallelse att förrätta revisionssekreterartjänst och som därför måhända i flera år finge uppehålla hovrättsrådsämbete i avvaktan på inträffande ledighet. Däremot hava de sakkunniga ansett det icke vara tilltalande, att rätten till det högre avlöningsbeloppet skulle bero av sådana

tillfälliga omständigheter som att antalet disponibla löner vore större eller mindre eller att vederbörande hade flera eller färre äldre kamrater.

Under antagande, att för ändamålet behöfliga medel städse komme att stå till hovrätternas förfogande, föreslås därför, att uppbärandet av det högre avlöningsbeloppet göres beroende av längden av den tid, vederbörande tjänstgjort som ledamot. Angående denna tidslängd förmena de sakkunniga att, då förordnande såsom ordinarie assessor i regel erhöles först efter något mer än ett års tjänstgöring såsom e. o. assessor och de högre avlöningsbeloppen icke borde tilläggas sådana aspiranter på hovrättsbanan, som ännu ej erhållit förordnande som ordinarie assessorer, borde det lämpligen stadgas som regel, att högre avlöningsbelopp finge tilldelas adjungerad ledamot först efter det han tjänstgjort som sådan ett och ett halvt år.

I fråga om avlöningsbeloppens storlek anse de sakkunniga, att, då avlöningen i den högre av de båda avlöningsgraderna borde sättas tämligen nära under den ordinarie hovrättsrådslönens belopp efter frånräknaude av utgifter för pensionering, denna avlöning lämpligen kunde bestämmas till 7,000 kronor, vadan det tillskott, som skulle tilldelas utöver tjänstgöringspenningarna, komme att uppgå till 4,500 kronor. För den lägre avlöningsgraden hade i förut omförmälda skrivelse av tjänstemän i Svea hovrätt föreslagits ett belopp av 6,500 kronor. Denna skillnad av 500 kronor mellan de båda graderna finna de sakkunniga alltför obetydlig samt anse, med hänsyn även därtill att större delen av dem, som skulle komma i åtnjutande av avlöningarna i den lägre graden, vore e. o. assessorer, avlöningen icke böra fastställas högre än till 6,000 kronor; och skulle alltså avlöningstillägget utgöra 3,500 kronor.

Beloppet av den avlöning, som borde tillkomma t. f. fiskaler, T. f. fiskaler. hava de sakkunniga funnit lämpligen böra sättas till 4,000 kronor, därvid det avlöningstillägg utöver tjänstgöringspenningarna, som skulle tilldelas dessa tjänstemän, således komme att — vid bifall till de sakkunnigas förslag om avlöningen till ordinarie fiskal och denna avlönings fördelning i lön och tjänstgöringspenningar — utgöra 2,500 kronor.

De sakkunniga hade vid beloppets bestämmande tagit i betraktande, att på grund av föreskrifterna i domsagestadgan hovrätterna måste i fiskalstjänst använda därtill skickade lantdomaraspiranter på ett tämligen tidigt stadium av deras utbildning; att även sådana personer, vilka hade för avsikt att fortsätta på hovrättsbanan, måste, sedan de erhållit fiskalsförordnande, åtminstone någon gång sändas ut som vikarier åt häradshövdingar; samt att därför avlöningarna för t. f. fiskalerna icke borde allt för mycket avvika från vad under nämnda vikariat kunde påräknas.

I det nödläge, vari hovrätterna för närvarande befunne sig, syntes det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det icke borde medgivas hovrätterna att höja avlöningsbeloppet för t. f. fiskaler åtminstone till 4,500 kronor för att därigenom om möjligt kunna bringa upp antalet fiskalsaspiranter närmare det normala. De sakkunniga funne en sådan anordning önskelig samt föresloge, att det under de närmaste åren måtte medgivas hovrätterna att höja avlöningstillägget åt t. f. fiskaler med ytterligare 500 kronor.

Gratifikationer
Åt t. f.
fiskaler.

De sakkunniga påpeka härefter, hurusom det i hovrätterna, särskilt i Svea hovrätt, inträffade att, då de äldre tillförordnade fiskalerna i och för arbete på grund av ledamotsförordnande ofta nödgades taga ledigt från fiskalsföredragning å sessionsdagar, för vilka de ej erhållit ledamotsförordnande, deras substitut erhöle avlöning endast för dessa dagar, oavsett att lika många eller flera dagar åtgått till fiskalsföredragningens förberedande. En e. o. notarie, som t. ex. fått förordnande som fiskal 15 dagar under en månad, däribland alla föredragningsdagarna, bekomme sålunda endast hälften av månadsavlöningen, oaktat han faktiskt skött tjänsten hela månaden. Detta missförhållande bleve visserligen delvis utjämnat, om befattningar som biträdande fiskaler inrättades i enlighet med de sakkunnigas förslag och dessa befattningar gäves bestämda arvoden, då ju förordnanden som fiskaler i regel komme att meddelas dem, som redan vore biträdande fiskaler och alltså hade sina arvoden i denna egenskap att tillgå för de dagar, de icke hade fiskalsförordnande. Men för de fall, att någon annan än en biträdande fiskal erhöle dylika tillfälliga fiskalsförordnanden, borde hovrätterna äga möjlighet att fylla ut avlöningarna, lämpligen medelst tilldelning av gratifikationer vid varje sessions slut. Att hovrätterna genom gratifikationer upphjälpte de t. f. fiskalernas avlöningsförmåner praktiserades, ehuru ur en i viss mån annan tilldelningssynpunkt, redan nu, därvid medel erhöles från anslagen till arvoden åt amanuenser m. m.

De belopp, som för ifrågavarande ändamål enligt de sakkunnigas mening framdeles borde beräknas för de olika hovrätterna, vore respektive 2,000, 1,500 och 1,000 kronor att utgå från nyssnämnda anslag.

Efter att hava erinrat om att medel för avlönande av adjungerade ledamöter och t. f. fiskaler huvudsakligen erhöles därigenom, att hovrättsråds- och fiskalslöner av Kungl. Maj:t ställdes till hovrätternas disposition, anmärka de sakkunniga, att det givetvis icke vore lämpligt eller riktigt, att avlöningarnas utgående skulle bero av den tillfälligheten, att tillräckligt antal dylika löner för ögonblicket funnes för vederbörande hovrätt disponibla. Frånsett inträffandet av vissa undantagsfall borde man emellertid kunna ordna så, att nödiga medel alltid stode till förfogande för att varje adjungerad ledamot eller tillförordnad fiskal erhöle avlöning enligt givna regler. Om nämligen Kungl. Maj:t i nödig omfattning begagnade sig av sin rätt att föreskriva skyldighet för de utom hovrätternas tjänstgörande ledamöterna eller fiskalerna att avstå löner och ställa dem till hovrätternas förfogande — på sätt Kungl. Maj:t redan under den sistförflutna tiden förfarit — borde tillräckliga medel för vanliga fall kunna åstadkommas. Under vidare erinran om sedan gammalt gällande bestämmelser att, då ämbete vore vakant, vederbörande lön skulle indragas till statsverket, uttala de sakkunniga, att enligt deras mening

hinder icke torde föreligga för Kungl. Maj:t att från allmänna besparingarna, dit ju den indragna lönen ginge, tillägga vikarie å vakant tjänst ett belopp motsvarande lönen. De sakkunniga ville därför uttala sig för att, i den mån så vore nödigt för här ifrågasatta avlöningsars utgående till fulla beloppet, Kungl. Maj:t i fall av vakans å något ämbete ställde behöfliga medel från allmänna besparingarna till hovrätts förfogande.

Svea hovrätt har i sitt utlåtande över betänkandet funnit de däri till avlöningar åt adjungerade ledamöter och tillförordnade fiskaler föreslagna belopp väl avpassade vid jämförelse med de hovrättsrådslöner, som av de sakkunniga föreslagits. Hovrätten har i övrigt erinrat att, då de adjungerade ledamöter, som aspirerade på hovrättsrådsämbeten, i allmänhet efter ett års tjänstgöring förordnades till assessorer och dessa borde åtnjuta det högre avlöningsbeloppet, men sådan förmån även borde efter lika lång tids tjänstgöring tillkomma dem av de adjungerade ledamöterna, som vore aspiranter på häradshövdingämbete och vilka ej brukade förordnas till assessorer, det syntes böra bestämmas, att det för adjungerad ledamot bestämda högre avlöningsbeloppet skulle tillfalla vederbörande från och med månaden näst efter den, då tiden för hans adjunktion uppginge till ett år.

Av Göta hovrätt har anförts, att det i vissa fall, då ordinarie domare eller äldre domsageaspirant tillkallats att såsom adjungerad ledamot biträda hovrätten, borde stå hovrätten öppet att jämväl tilldela dylik ledamot det högre avlöningsstillägget, även om han icke under ett och ett halft år tjänstgjort i sådan egenskap. På grund härav syntes det hovrätten, att i villkoren för tilldelande av ifrågakomna högre avlöningsstillägg den ändring borde vidtagas, att det medgäves hovrätten att tillerkänna detta avlöningsstillägg åt adjungerad ledamot, vilken minst ett och ett halft år tjänstgjort i sådan egenskap eller på grund av särskilda förhållanden eljest borde anses därav komma i åtnjutande. -- Beträffande de av de sakkunniga föreslagna avlöningsförmånerna åt tillförordnad fiskal anmärkte hovrätten, att desamma med hänsyn till den synnerligen stora vikten därav, att för hovrätten åstadkommes en tillfredsställande rekrytering, icke kunde anses tillräckliga. Enligt hovrättens förmenande borde det årliga avlöningsstillägg, som hovrätten ägde utöver tjänstgöringspenningarna tilldela tillförordnad fiskal, i stället hava bestämts till 3,500 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har hemställt, att avlöningen åt tillförordnad fiskal måtte sättas till 4,500 kronor.

Löneregleringskommitten har i denna del av ärendet yttrat följande: De sakkunnigas uppfattning om lämpligheten därav, att den nuva-

*Hovrätten
över Skåne
och Blekinge.
Löneregleringskom-
mittén.*

rande uppdelningen i två grader av avlöningarna till hovrätternas *adjungerade ledamöter* bibehölles, delade kommittén; liksom kommittén funne de av de sakkunniga föreslagna avlöningsbeloppen för nämnda tjänstemän väl avvägda såväl vid jämförelse med de till fastställande förordade nya begynnelseavlöningarna för hovrättsråd som ock sinsemellan. De avlöningstillägg, som skulle tilldelas adjungerade ledamöter utöver tjänstgöringspenningarna, borde således även enligt kommitténs mening utgå med respektive 4,500 och 3,500 kronor.

Synnerligen önskvärt torde det vara, att rätten till åtnjutande av det högre avlöningsbeloppet kunde ställas i beroende icke av den tillfälliga omständigheten att för ändamålet disponibla löner finnes att tillgå, utan av längden av den tid, vederbörande tjänstgjort som adjungerad ledamot. Därvid syntes frågan om berörda tidslängd lämpligast böra lösas så, som de sakkunniga föreslagit, eller att vederbörande skulle hava tjänstgjort i nämnda egenskap ett och ett halvt år. Med denna regel torde nämligen säkrast vinnas, att de högre avlöningsbeloppen tillades endast sådana aspiranter å hovrättsbanan, vilka erhållit förordnande att vara ordinarie assessorer. Då emellertid, såsom Svea hovrätt påpekat, rätten att tillgodonjuta det högre beloppet borde efter lika lång tids tjänstgöring tillkomma även dem av hovrätternas adjungerade ledamöter, som vore aspiranter på härads-hövdingämbete, torde sådant böra uttryckligen framgå av blivande föreskrift i ämnet. Göta hovrätts erinran, att det borde stå hovrätten öppet att tilldela det högre avlöningstillägget jämväl åt adjungerad ledamot, som på grund av särskilda förhållanden (egenskap av ordinarie domare eller äldre domsageaspirant) ansåges böra komma i åtnjutande därav oavsett längden av hans tjänstgöringstid, funne kommittén likaledes värt beaktande.

Då de sakkunniga beträffande *tillförordnade fiskalers* avlöningsförmåner föresloge en årsavlöning av 4,000 kronor, kunde kommittén icke finna annat än att denna avlöning å ena sidan stode i lämplig relation till vad t. f. fiskalerna kunde påräkna vid tillfälliga vikariat åt härads-hövdingar samt å andra sidan innebure en väsentlig förbättring i deras nuvarande löneförhållanden. Kommittén förordade därför de sakkunnigas förslag. Härvid vore dock att märka att, därest kommitténs hemställan i fråga om ordinarie fiskals avlöningsförmåner vunne godkännande och alltså sådan befattningshavares tjänstgöringspenningar beräknades till 1,600 kronor, det årliga avlöningstillägg, som skulle tilldelas t. f. fiskal, komme att utgöra allenast 2,400 kronor.

Mot det av hovrätternas nuvarande nödläge motiverade förslaget, att det under de närmaste åren måtte medgivas hovrätterna att, där så

prövades nödigt, höja avlöningstillägget till t. f. fiskaler med ytterligare 500 kronor, så att avlöningsförmåner för dem skulle kunna uppgå till sammanlagt 4,500 kronor, ville kommittén för sin del erinra dels att, med hänsyn till vad kommittén föreslagit beträffande de ordinarie fiskalernas avlöningar, den högsta avlöningen för t. f. fiskaler icke borde sättas högre än till ordinarie fiskals avlöning efter frånräknande av ett mot den ordinarie befattningshavarens avgift för egen pensionering svarande avrundat belopp, dels ock att den tid, under vilken berörda rätt skulle stå hovrätterna öppen, borde erhålla viss avgränsning, exempelvis till de närmaste tre åren.

Att, på sätt de sakkunniga hemställt, det bereddes hovrätterna möjlighet att i form av *gratifikationer* utfylla sådana t. f. fiskalers avlöningsförmåner, som innehaft fiskalsförordnande utan att uppbära mot den verkliga arbetstiden svarande avlöning, funne sig kommittén kunna förorda så mycket hellre, som enligt kommitténs i annat sammanhang uttalade mening biträdande fiskal icke borde ovillkorligen förordnas å varje division, där fiskalstjänstgöring förekomme.

I denna del av ärendet ville slutligen kommittén uttala sin anslutning till önskemålet att — för undvikande därav att medel kunde vid något tillfälle komma att saknas till omförmälda avlöningstilläggs fulla utbetalande åt adjungerade ledamöter och tillförordnade fiskaler — Kungl. Maj:t måtte i möjlig och nödig utsträckning föreskriva skyldighet för de hovrättsledamöter och fiskaler, som tjänstgjorde utom hovrätten, att avstå sin lön å vederbörande hovrättsstat samt att Kungl. Maj:t måtte ställa sålunda disponibla löner till hovrätternas förfogande. Skulle dylik åtgärd icke visa sig tillfyllest, torde Kungl. Maj:t icke underlåta att pröva, huru erforderliga medel skulle kunna å annan väg för ändamålet disponeras.

Ett tillgodoseende av de adjungerade ledamöternas och tillförordnade fiskalernas i hovrätterna behov av löneförbättring är främst betingat därav, att de nuvarande avlöningarna, trots nyligen vidtagen höjning, visat sig otillräckliga att locka ett erforderligt antal aspiranter till hovrättsbanan. Ur denna synpunkt kan icke nog betonas, huru viktigt det för en tillfredsställande rekrytering av hovrätterna är, att de unga jurister, som ägna sig åt arbetet i nämnda verk, tämligen snabbt komma upp till inkomster, på vilka de kunna existera. Nödvändigheten torde därför bjuda att, på samma gång som befordringsförhållandena inom hovrätterna ordnas så, att de lämpliga bland aspiranterna kunna efter rimlig tid erhålla befordran till förordnande såsom fiskal, avlöningarna såväl för de tillförordnade fiskalerna som för de adjungerade ledamöterna, assessorerna, sättas någorlunda höga. Det förenämnda behovets tillgodoseende torde emellertid även pakallas av genomförandet av

*Departements-
chefen.*

det förslag, jag förut framlagt om höjande av hovrättsrådets begynnelseavlöningar.

Vad angår de blivande avlöningarnas storlek, anser jag i likhet med löneregleringskommittén de belopp, som i förevarande avseende av de sakkunniga föreslagits, vara väl avvägda och ansluter mig därför till förslaget härutinnan.

Den nuvarande uppdelningen i två grader av avlöningarna till *adjungerande ledamöter* bör även enligt min mening bibehållas. Avlöningsbeloppen för dessa tjänstemän skulle alltså, såsom föreslagits, utgöra respektive 7,000 och 6,000 kronor, därvid de utöver tjänstgöringspenningarna erforderliga tilläggen bleve resp. 4,500 och 3,500 kronor. Jag finner det ock tilltalande, att rätten till det högre avlöningsbeloppet göres beroende icke av mer eller mindre tillfälliga omständigheter, utan av längden av vederbörande tjänstgöringstid. Föreskrift härom bör därför enligt min mening i sinom tid utfärdas. Berörda tidslängd torde, på sätt de sakkunniga föreslagit och jämväl löneregleringskommittén förordat, böra sättas till ett och ett halvt år, varigenom vinnes, att av aspiranterna å hovrättsbanan blott ordinarie assessorer komma i åtnjutande av det högre avlöningstillägget. Givetvis bör detta tillägg tilldelas även sådana e. o. assessorer, som aspirera å häradshövdingämbete och som efter erhållet ledamotsförordnande i hovrätt tjänstgjort i sådan egenskap under förenämnda tidslängd. Detta torde ock överensstämma redan med vad de sakkunniga hemställt. Förslaget om medgivande för hovrätterna att tillerkänna det högre avlöningstillägget även åt adjungerad ledamot, vilken icke såsom sådan tjänstgjort ett och ett halvt år, men som på grund av särskilda förhållanden, exempelvis egenskap av ordinarie domare eller äldre domsageaspirant, ansåges böra komma i åtnjutande därav, synes mig vara väl grundat, vadan jag biträder det samma.

Den årliga avlöningen åt *tillförordnade fiskaler* skulle i enlighet med vad jag anført utgå med 4,000 kronor. Därest, jämlikt min förut gjorda hemställan beträffande ordinarie fiskals avlöningsförmåner, dessa varda bestämda till 4,500 kronor, varav 1,600 kronor skulle utgöra tjänstgöringspenningar, komme följaktligen det avlöningstillägg, som utöver tjänstgöringspenningarna erfordrades för t. f. fiskaler, att bliva 2,400 kronor. — I likhet med de sakkunniga håller jag före, att de svårigheter, som för närvarande förefinnas för hovrätterna att behörigen fylla sitt behov av fiskalsaspiranter, väl motiverar ett förslag om beredande av möjlighet för hovrätterna att under de närmaste åren ytterligare höja avlöningstillägget åt t. f. fiskalerna. En dylik höjning har av

de sakkunniga förslagits till 500 kronor, så att årsavlöningen åt en t. f. fiskal därigenom skulle uppgå till 4,500 kronor. Om emellertid ordinarie fiskals avlöningsförmåner icke fastställas till högre belopp än det sistnämnda, bör, på sätt lönerегleringskommittén erinrat, tillses, att den högsta avlöningen för t. f. fiskaler icke sättes högre än till ordinarie fiskals avlöning efter frånräknande av ett avrundat belopp, motsvarande den ordinarie befattningshavarens avgift för egen pensionering. Med hänsyn härtill torde den höjning av avlöningstillägget, som skulle få ifrågakomma, böra fastslås till endast 350 kronor. Att den tid, varunder rätten att sålunda höja avlöningstillägget åt t. f. fiskaler skulle vara hovrätterna medgiven, bliver exakt angiven, finner jag önskligt. En tidrymd av tre år lärer tills vidare vara till fyllest.

Mot anordningen av *gratifikationer* såsom medel att vid behov utfylla t. f. fiskalers avlöningsförmåner torde med hänsyn till såväl anordningens behjärtansvärda ändamål som de relativt små belopp — resp. 2,000, 1,500 och 1,000 kronor — varom är fråga, icke vara något att erinra.

För säkerställande av tillgång till erforderliga medel till förenämnda avlöningstilläggs utbetalande till adjungerande ledamöter och tillförordnade fiskaler är det givetvis — såsom i ärendet påpekats — av nöden, att Kungl. Maj:t i största möjliga utsträckning ställer till hovrätternas förfogande de utom hovrätterna tjänstgörande ordinarie ledamöternas och fiskalernas löner. Så har skett särskilt under det senast förflutna året, och lärer Kungl. Maj:t komma att även framdeles tillämpa samma princip. Därigenom torde i allmänhet det ifrågavarande behovet av medel bliva fyllt.

För beredande åt den i hovrätterna tjänstgörande extra ordinarie personalen av ersättning, i viss utsträckning, för det av densamma utförda arbete stå till hovrätternas förfogande medel från särskilda i hovrättsstaterna upptagna anslag — anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. — vilka emellertid skola användas även för andra ändamål, såsom tillfällig renskrivning och vikariatsarvode o. s. v. Ifrågavarande anslag äro upptagna av Svea hovrätt till 32,100, för Göta hovrätt till 14,500 och för hovrätten över Skåne och Blekinge till 7,700 kronor. Dessa belopp synas enligt de beräkningar, som ligga till grund för desamma, och den användning, de faktiskt fått, bliva i huvudsak disponerade av de olika hovrätterna på följande sätt: för utdelning åt tillförordnade fiskaler i Svea hovrätt 3,000, i Göta hovrätt 2,000 och i

*Avlöningar
till hov-
rätternas
extra
ordinarie
personal*

hovrätten över Skåne och Blekinge 1,000 kronor; för arvoden åt amanuenser samt gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän i övrigt respektive 19,000, 8,250 och 4,000 kronor; för gratifikationer åt extra vaktmästare respektive 2,000, 1,000 och 500 kronor; för tillfällig renskrivning respektive 4,100, 1,300 och 1,000 kronor; samt för återstående utgifter, vikariatsarvoden etc., respektive 4,000, 1,950 och 1,200 kronor.

De sakkunniga.

(Sid. 51—56)

Efter att hava redogjort för ovannämnda anslag ävensom sättet för gratifikationsmedlens utdelande till de extra ordinarie notarierna i de olika hovrätterna — till vilken redogörelse jag här hänvisar — påpeka de sakkunniga i denna del av sitt betänkande, hurusom berörda medel givetvis icke förslagit att under vanliga förhållanden bereda de extra ordinarie verklig ersättning för deras arbete. De sakkunniga anföra vidare huvudsakligen följande:

Även om det icke förr ansetts spela någon särskild roll, att under den första tjänstgöringstiden aspiranterna på hovrättsbanan icke hade någon nämnvärd inkomst att beräkna, så vore förhållandena nu härutinnan helt annorlunda på grund av den starka konkurrensen om arbetskrafter och den minskade lockelse, stats-tjänsten numera utövade. Det kunde naturligtvis göras gällande, att ifrågavarande tjänstgöringstid för den unge hovrättsjuristen huvudsakligen vore avsedd för hans egen utbildning och att han därför strängt taget icke kunde göra anspråk på betalning för det arbete, han därunder nedlade. Å andra sidan kunde framhållas, att hans arbete komme vederbörande hovrätt till godo och ofta vore av beskaffenhet att spara en avsevärd del av ledamöternas tid. I alla händelser föreläge på grund av den starka avgången från fiskals- och ledamotsgraderna för hovrätterna ett oundgängligt behov att för fyllande av uppkomna luckor städse hava tillgång till ett visst antal för hovrättstjänstgöring utbildade extra ordinarie tjänstemän; och det vore då naturligt, att staten för tillgodoseende av detta behov bidroge med de därtill nödiga medlen.

Förutom den mera direkta hänsynen till rekryteringens upphjälpande föreläge ett särskilt skäl att nu övergå till andra principer i fråga om gottgörelse för de extra ordinarie tjänstemännens arbete. Enligt domsagestadgan skulle till de hos häradshövdingarna tjänstgörande förste notarierna, vilkas arbete i väsentlig mån även avsåge deras utbildning, utgå vissa arvodesbelopp. Med den ställning, statsmakterna sålunda intagit till frågan om ersättning åt lantdomarbiträdena, syntes det knappast vara förenligt att låta de extra ordinarie notarier, som biträdde hovrätterna, tjänstgöra utan avsevärd gottgörelse. Något starkare skäl kunde svårligen anföras för en skillnad i detta hänseende. För den unge juristen, som slutat sin tingstjänstgöring och därunder åtnjutit skälig ersättning för sitt arbete, måste det framstå som en inkonsekvens att, när han sedermera, och sålunda bättre utrustad än då han började sin avlönade tjänstgöring hos häradshövdingen, skulle fortsätta sitt arbete på domarbanan, han måste åtminstone ett år gå i det närmaste oavlönad. Och det förefölle så mycket hårdare, som han ju enligt domsagestadgans bestämmelser icke såsom för närvarande vore berättigad att fortsätta tjänst-

göringen på lantdomarbanan, innan han erhållit viss hovrättsutbildning. För de sakkunniga stode det följaktligen klart, att man icke längre kunde nöja sig med att, såsom särskilt i Svea hovrätt ännu praktiserades, tillgodose den extra ordinarie personalen i hovrätterna med ersättning för deras arbete allenast i form av obetydliga gratifikationer, vare sig de utdelades en eller två gånger om året, ävensom att de nu utgående anslagen för dessa ersättningar måste avsevärt höjas. I enlighet med de synpunkter, från vilka domsagestadgan utginge, syntes alltså böra till hovrätternas förfogande ställas medel för avlönande efter ungefärligen samma måttstock, som låge till grund för stadgans bestämmelser, av ett antal fiskalsaspiranter, motsvarande det för hovrätternas och lantdomarkårens vederbörliga rekrytering i normala fall behövlige. Detta antal hade de sakkunniga beräknat till 18 för Svea hovrätt, 10 för Göta hovrätt och 5 för hovrätten över Skåne och Blekinge, därvid även medräknats behöfligt antal biträdande fiskaler, utgörande respektive 6, 4 och 2.

Vad anginge avlöningen till de biträdande fiskalerna syntes det de sakkunniga, att densamma skäligen icke borde beräknas lägre än till 2,400 kronor för år till en och var av dem. Då av samma skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå, att fortfarande medel till gratifikationer åt tillförordnade fiskaler borde finnas tillgängliga, även någon mindre summa för utdelning av gratifikationsmedel åt biträdande fiskaler syntes böra beräknas, hade de för avlöning åt sistnämnda tjänstemän erforderliga belopp ansetts böra sättas, i runt tal, till 15,000 kronor för Svea hovrätt, 10,000 kronor för Göta hovrätt och 5,000 kronor för hovrätten över Skåne och Blekinge.

Biträdande
fiskalerna.

Vid beräkning av det för arvoden åt den övriga extra ordinarie personalen behövlige anslaget utginge de sakkunniga från att tillräckliga medel borde finnas för tilldelning åt det antal fiskalsaspiranter, som måste anses för varje hovrätt behöfligt, med åtminstone 2,000 kronor för år åt var och en av dem. I enlighet härmed skulle följaktligen för ändamålet erfordras i Svea hovrätt 24,000 kronor, i Göta hovrätt 12,000 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 6,000 kronor.

Fiskalsaspi-
ranterna.

Med hänsyn till de olika förhållandena i de särskilda hovrätterna torde, enligt de sakkunniga, böra lämnas åt hovrätterna att själva bestämma i fråga om användningen av nyssnämnda belopp. Då det ju visat sig, att tillströmningen till hovrätterna vid olika tider varit synnerligen ojämn, vore tydligen svårt att på förhand fastställa bestämda regler angående förfaringsättet ifråga om dessa medel. Det måste emellertid förutsättas, att hovrätterna komme att utdela åtminstone huvudt parten av desamma i månatliga arvoden åt dem, vilka ägnade sin huvudsakligaste tid åt hovrättsarbetet.

De sakkunniga förordade, att ersättningarna åt den extra ordinarie personalen liksom hittills utginge ur ett bestämt anslag, lämpligast fortfarande ur anslaget till arvoden åt amanuenser m. m.

Därest anslaget till ifrågavarande arvoden sålunda fastställdes till en fix summa; vore det givet, att vid rikligt tillflöde av fiskalsaspiranter kunde bliva omöjligt att bereda en var av dem arvode till ovan beräknat belopp. Men någon ovillkorlig rätt för den, som slutat sin tingstjänstgöring, att vid inträdande i hovrätten omedelbart komma i åtnjutande av arvode till visst belopp eller av arvode över huvud syntes man icke böra erkänna. Hovrätterna hade att utdela dessa arvoden blott till personer, som aspirerade på fiskalsförordnande; och så snart det funnes klart, att en extra ordinarie icke lämpade sig för domarbanan och således icke skäligen borde erhålla fiskalsförordnande, borde vederbörande hovrätt ej låta honom längre behålla sitt arvode. Genom dylika åtgärder torde enligt de sakkunnigas mening hovrätterna oftast kunna även i fall av rik tillgång på fiskalsaspiranter ordna så, att var och en av dem kunde åtminstone tämligen snart efter inträdet i hovrättstjänstgöring erhålla ett något så när ordentligt arvode.

Amanu-
enserna

Beträffande behovet av extra ordinarie tjänstemän för tjänstgöring såsom vikarier åt andra i hovrätterna anställda tjänstemän och för fyllande av luckorna efter dem vid inträffande avgång ansåge de sakkunniga, att något starkare behov av tillgång å extra ordinarie personal särskilt för dessa ändamål icke kunde anses föreligga. För Svea hovrätts del syntes vara tillräckligt sörjt för detta behovs tillfredsställande genom förefintligheten av de fyra amanuensbefattningar, till vilka medel vore anslagna. Åt Göta hovrätt, där endast en, och åt hovrätten över Skåne och Blekinge, där ingen amanuensbefattning vore inrättad, torde däremot böra, liksom hittills skett, beredas särskilda medel för tillgodoseende av nämnda behov; och borde därvid följas den nu tillämpade beräkningsgrunden, enligt vilken anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. för dessa två hovrätter höjts med respektive 1,000 och 1,500 kronor. Vad anginge amanuensarvodenas belopp, nu beräknade till 1,800 kronor, syntes desamma böra något höjas; och föresloges sådan höjning till 2,400 kronor. Till arvoden åt vikarier för dessa amanuenser vid semester och annan ledighet borde beräknas (såsom förut) ett belopp för varje amanuens av 450 kronor. Med utgångspunkt från sålunda gjorda beräkningar skulle för de i detta stycke angivna ändamål erfordras i Svea hovrätt 11,400 kronor, i Göta hovrätt 3,850 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 1,500 kronor.

Medel för
tillfällig ren-
skrivning.

Slutligen framställde de sakkunniga ett annat förslag, som skulle föranleda minskning av ifrågavarande anslags belopp, nämligen därom, att de medel, vilka behövdes för tillfällig renskrivning och som för respektive hovrätter beräknas till 4,100, 1,300 och 1,000 kronor, icke vidare skulle utgå ur nämnda anslag utan lämnas på annat sätt. Detta måste anses önskligt — anförda de sakkunniga — därför, att de verkliga kostnaderna för den extra skrivhjälp, som vid tider av ökat arbete toges i anspråk, givetvis kunde betydligt överstiga de beräknade samt

detta förhållande föranledde, att anslagsbeloppen kunde visa sig otillräckliga för de andra ändamål, som skulle från anslagen tillgodoses. Det syntes kunna förfaras med avseende å dessa för tillfällig renskrivning erforderliga medel på samma sätt, som numera gällde inom statsdepartementen, där medel för extra renskrivning finge tagas ur de under vederbörande huvudtitel uppförda förslagsanslagen till skrivmateriel och expenser m. m.

I sitt utlåtande över betänkandet, såvitt angår denna del, har Svea *Svea hovrätt.* hovrätt funnit de sakkunnigas förslag till andra principer i fråga om gottgörelse för de extra ordinarie tjänstemännens arbete värt synnerligt beaktande samt för sin del ansett, att avlöningsförhållandena för ifrågavarande tjänstemän borde i huvudsak ordnas efter de grunder, som i betänkandet angivits. Dock ville hovrätten göra den erinran, att de avlöningsbelopp, de sakkunniga lagt till grund för beräkningen av de för anordningens genomförande erforderliga medlen, syntes vara allt för knappt tilltagna. Huru långt man därvid borde gå, kunde vara ovisst. Avlöningarna syntes dock icke böra utgå med mindre belopp för år räknat än 3,000 kronor åt *amanuenser och biträdande fiskaler* samt 2,400 kronor till *andra extra ordinarie tjänstemän*, som huvudsakligen ägnade sig åt hovrättstjänstgöringen.

Vad anginge amanuenserna, syntes det, även om avlöningarna för dem sattes tämligen höga, i vissa fall möta svårigheter att kunna på ett tillfredsställande sätt uppehålla dessa för hovrättens arbete viktiga befattningar. Detta gällde särskilt den å aktuariiekontoren anställda amanuensen, vilkens tjänstgöring med hänsyn till det honom åliggande arbetet med utfärdandet av lagakraftbevis vore synnerligen betungande. För att aktuariernas behov av biträde skulle bliva behörigen tillgodosett, hade hovrätten därför ansett det erforderligt, att antingen sistberörda amanuensbefattning fördelades på två innehavare eller att med befattningen förenades sådan avlöning, att dess innehavare kunde ägna hela sin arbetstid åt denna tjänst.

Hovrätten hemställde alltså om den ytterligare ökning av ifrågavarande anslag, som betingades av hänsyn till vad hovrätten anförte.

Göta hovrätt har likaledes funnit, att avlöningsförmånerna för de *Göta hovrätt.* extra ordinarie tjänstemännen blivit av de sakkunniga väl knappt utmätta. Enligt hovrättens åsikt borde avlöningarna skäligen utgå, för år räknat, med 3,500 kronor till *biträdande fiskal* samt med 3,000 kro-

tor till *amanuens* och med enahanda belopp till en var av de *fiskalsaspiranter*, som ansetts för hovrätten behöfvliga.

Hovrätten
öfver Skåne
och Blekinge.

Av hovrätten öfver Skåne och Blekinge har hemställts, att avlöningen åt *biträdande fiskal* måtte beräknas till 3,000 kronor.

Lön-
reglerings-
kommittén.

Det av löneregleringskommittén i denna del av ärendet avgivna yttrandet är av följande lydelse:

Genom de sakkunnigas ifrågasvarande förslag skulle en verklig reform åvägbas till avskaffande för hovrätternas vidkommande av det oavlönade extra-ordinariesystemet. Mot befogenheten av en sådan reform hade kommittén icke något att erinra. Såsom förut anförts hölle fastmer kommittén före, att tidsförhållandena nu påkallade, att åtgärder vidtoges ej mindre för säkerställande av hovrätternas behöriga rekrytering än även på samma gång för beredande av skäligen ersättning åt den extra ordinarie personalen för dess arbete i det allmänna tjänst. De närmare skäl, som av de sakkunniga andragits till stöd för övergång till nya principer i fråga om gottgörelse för den extra ordinarie hovrättspersonalens arbete, funne kommittén vara avgörande. Särskilt ville kommittén därvid betona, hurusom en dylik övergång, på sätt de sakkunniga utvecklat, framtvingades av gällande domsagstadgas föreskrifter om särskilda arvoden åt tingsbiträden hos härads-hövdingarna, vilka biträden ju för sin fortsatta utbildning å domarbanan vore hänvisade till tjänstgöring i vederbörande hovrätt. Måhända kunde mot genomförandet i denna ordning av en reform sådan som den ifrågasatta invändas, att utredning för närvarande vore å bane rörande avlöningsförbättring åt den inom statsdepartementen och andra förvaltningsgrenar anställda extra personal samt att frågan om den förbättring i avlöningshänseende, som kunde anses påkallad jämväl för den extra ordinarie hovrättspersonalen, lämpligen borde lösas i samband med den nämnda utredningen. Kommittén ville dock härutinnan erinra, dels att hovrätterna i förvarande hänseende måste anses intaga en viss särställning, icke minst i betraktande av den växelverkan mellan hovrätterna och häradsrätterna, som i fråga om domarutbildningen numera ägde rum, dels ock att frågan om en mera stadigvarande förbättring i avlöningsförmåner för de extra ordinarie i hovrätterna vore på grund av dessa ämbetsverks rekryteringssvårigheter synnerligen brännande och dessutom in'imt sammanhänge med den omgestaltning av hovrätternas arbetssätt, som de sakkunnigas betänkande i öfrigt avsåge.

Kommittén funne följaktligen önskligt, att erforderliga medel ställdes till förfogande för genomförande av en i huvudsak sådan reformering av avlöningsförhållandena beträffande den extra ordinarie personalen i hovrätterna, som de sakkunnigas förslag innebure. Att hovrätterna skulle vid handhavandet av anslagna medel veta att utnyttja desamma så, att det avsedda ändamålet bäst vunnos, syntes kommittén kunna med visshet förutsättas.

Mot storleken av de belopp, som av de sakkunniga lagts till

grund för beräkning av ifrågavarande anslag, hade kommittén för sin del icke något att erinra, utan syntes desamma kommittén vara å ena sidan skäligen såsom ersättning för det arbete, varmed vederbörande tjänstgöring vore förenad, och å andra sidan väl avpassade vid jämförelse såväl sinsemellan som med de avlöningsförmåner, vilka enligt domsagestadgan skulle utgå till häradshövdingarnas förste notarier.

Beträffande *biträdande fiskaler* hade kommittén visserligen intagit en annan ståndpunkt än de sakkunniga så till vida som kommittén ansett lämpligt, att föreskrift icke meddelades om ovillkorligt anställande av en biträdande fiskal å varje division med fiskalstjänstgöring, utan att det överlämnades åt hovrätterna att förordna dylika fiskaler att tjänstgöra, när anledning därtill förekomme. Men då även enligt kommitténs mening tjänstgöring som biträdande fiskal såvitt möjligt städse borde ingå som ett led i hovrättsutbildningen samt hovrätterna icke torde underlåta att, där så låte sig göra med hänsyn till rekryteringsförhållandena och andra omständigheter, förordna biträdande fiskaler i den utsträckning, de sakkunniga tänkt sig, hade det icke syntts kommittén rådligt att föreslå någon minskning av de summor, respektive 15,000, 10,000 och 5,000 kronor, som beräknats skola inom de olika hovrätterna utgå till avlöningar åt biträdande fiskaler.

Då, vad anginge *amanuensarvodena*, Svea hovrätt föreslagit, att den å hovrättens båda aktuarieloktor inrättade amanuensbefattningen borde antingen fördelas på två innehavare eller utrustas med högre avlöningsförmåner än övriga amanuensbefattningar, syntes detta icke böra föranleda annat kommitténs yttrande än att kommittén icke ansåge sig kunna i ärendets nuvarande skick förordna inrättandet av ytterligare en amanuensbefattning.

De sakkunnigas förslag om överflyttande till annat anslag av de för *tillfällig renskrivning* erforderliga medel, som nu utginge ur anslaget till arvoden åt amanuenser m. m., funne kommittén värt beaktande.

Att det rådande avlöningssystemet, eller rättare frånvarou av ett verkligt avlöningssystem, för de extra ordinaries i hovrätterna vidkommande icke är tilltalande utan påkallar ändring i hithörande förhållanden, torde vara ovedersägligt. Vådan av den hittillsvarande anordningen för hovrätterna har tydligt tagit sig uttryck i de svårigheter, som för närvarande förefinnas för ett behörigt tillgodoseende av hovrätternas behov av extra ordinarie arbetskrafter. Även ur vederbörandes enskilda synpunkt kan det icke vara annat än stötande, att för ett arbete, som utkräves för det allmännas räkning och icke kan undvaras, gives ingen eller otillräcklig ersättning. Vid jämförelse med statsdepartementen

Departementsschefen.

torde man ock finna, hurusom där det oavlönade extraordinariesystemet numera fullständigt frångåts. Liksom löneregleringskommittén finner jag därför de sakkunnigas skäl för ett anlitande av andra principer i fråga om gottgörelse för de extra ordinarie tjänstemännens i hovrätterna arbete äga avgörande betydelse. Jag vill ävenledes särskilt framhålla, hurusom på grund av den växelverkan, som i överensstämmelse med domsagestadgans föreskrifter äger rum mellan vederbörande hovrätt och underlydande häradsrätter i fråga om domaraspiranternas utbildning, man icke kan undgå att taga hänsyn till det förhållandet, att jämlikt nämnda stadga vissa årliga arvodesbelopp — utgörande, fränsett eventuellt dyrtidstillägg, allt efter den klass, till vilken vederbörande domsaga hör, respektive 1,800, 2,000 och 2,200 kronor — utgå till de hos häradshövdningarna tjänstgörande förste notarier. Frågan om förbättring av den extra ordinarie hovrättspersonalens avlöningsförmåner är ock, såsom löneregleringskommittén anmärkt, på det närmaste sammanhängande med den av de sakkunniga ifrågasatta omgestaltningen av vissa delar av hovrätternas arbetssätt.

Jag anser det alltså av nöden, att medel nu ställas till hovrätternas förfogande för beredande av skälighets ersättning åt den extra ordinarie personal, varav hovrätterna äro i behov. Därvid har jag funnit, att de avlöningsprinciper, som de sakkunniga förordat, lämpligen böra följas ävensom att ersättningarna såsom hittills böra utgå ur ett bestämt anslag, anslaget till arvoden åt amanuenser m. m. Löneregleringskommitténs förvisning att hovrätterna skola vid handhavandet av anslagna medel veta att utnyttja desamma så, att det avsedda ändamålet bäst vinnes, delar jag till fullo.

I fråga om de särskilda belopp, som av de sakkunniga lagts till grund för beräkningen av ifrågavarande anslags storlek, kunna måhända de föreslagna ersättningarna till fiskalsaspiranter, amanuenser och biträdande fiskaler — såsom från hovrätternas sida anmärkts — synas väl knappt tilltagna. Då emellertid berörda ersättningar i allt fall skulle medföra en väsentlig förbättring i de avlöningsförmåner, som hittills kommit de unga hovrättsjuristerna till del, har jag ansett mig böra stanna vid vad de sakkunniga föreslagit.

Vidkommande Svea hovrätts framställning rörande amanuensbefattningen å hovrättens aktuarietkontor finner jag tillräckliga skäl icke i ärendet föreligga för förordande av nämnda befattnings fördelning på två innehavare. Vid rikligare tillströmning av aspiranter i hovrätten lär större möjlighet öppnas till förvärvande av lämplig innehavare av befattningen; och i motsatt fall torde medlen av ifrågavarande anslag förslå till beredande åt dylik befattningshavare av den förbättring i avlöningshänseende, som må finnas erforderlig.

Förslaget att icke längre anlita omförmälda anslag för erhållande av de för tillfällig renskrivning i hovrätterna erforderliga medel vill jag för min del biträda, då därigenom skulle undvikas, att vid tider av ökat arbete kostnaderna för extra skrivhjälp komme att äventyra det fulla tillgodoseendet av de andra ändamål, för vilka anslagen avsetts.

Beträffande frågan, varifrån berörda renskrivningsmedel i stället böra tagas, håller jag emellertid före, att kostnaderna för ifrågavarande renskrivning lämpligast böra bestridas från särskilda för ändamålet anvisade, i hovrättsstaterna upptagna förslagsanslag; och vill jag framställa förslag härom. En sådan anordning har ock i ett nyligen inför Kungl. Maj:t anmält ärende angående omorganisation av kammarkollegium m. m. blivit för nämnda verks vidkommande förslagen samt vid ärendets föredragning av chefen för finansdepartementet förordats. De belopp, vartill dylika för de särskilda hovrätterna erforderliga förslagsanslag böra sätas, finner jag, med ledning av vad hittills för ändamålet beräknats och med hänsyn till inträdd prisstegring, lämpligen kunna bestämmas till 5,000 kronor för Svea hovrätt, 2,000 kronor för Göta hovrätt och 1,500 kronor för hovrätten över Skåne och Blekinge.

I enlighet med vad jag anfört torde vid bestämmandet av storleken utav anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. beräknas skola därur utgå dels för avlöningar åt biträdande fiskaler i Svea hovrätt 15,000 kronor, i Göta hovrätt 10,000 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 5,000 kronor, dels för tilldelning åt fiskalsaspiranter resp. 24,000, 12,000 och 6,000 kronor, dels för arvoden åt amanuenser och extra ordinarie tjänstemän i övrigt resp. 11,400, 3,850 och 1,500 kronor, dels för tilldelning av gratifikationer åt den extra ordinarie vaktbetjäningen resp. 2,000, 1,000 och 500 kronor, dels ock för återstående utgifter resp. 4,000, 1,950 och 1,200 kronor. Till följd härav och med anledning av vad jag förut föreslagit angående gratifikationer åt t. f. fiskaler skulle ifrågavarande anslag i hovrättsstaterna behöva upptagas till 58,400 kronor för Svea hovrätt, 30,300 kronor för Göta hovrätt och 15,200 kronor för hovrätten över Skåne och Blekinge.

Av innevarande års statsverksproposition rörande andra huvudtiteln framgår, att Eders Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för förstärkning av hovrätternas arbetskrafter m. m. å tilläggsstat för år 1919 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 43,000 kronor.

A tilläggsstat för år 1919 erforderligt anslag.

Såsom skäl för hemställan om dylikt förslag till riksdagen har jag — på sätt jag delvis redan förut erinrat — enligt det vid statsverkspropositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet anfört, hurusom de

ändringar i hovrätternas arbetssätt, som i det nu behandlade sakkunnigberäkandet föreslagits, huvudsakligen ginge ut dels på en omläggning av den till hovrätterna förlagda utbildningen av domaraspiranterna, dels ock på utvinnande av ett bättre arbetsresultat; att det vore av vikt, att de förändringar i hovrätternas arbetssätt, till vilka beräkandet i denna del kunde föranleda, trädde i kraft utan onödigt dröjsmål; att härför erfordrades, bland annat, förstärkning av hovrätternas fiskalsgrader och införande av bättre avlöningsförhållanden för de i hovrätterna tjänstgörande domaraspiranterna; samt att det anslag, som för ifrågavarande ändamål skulle erfordras för år 1919, enligt verkställd beräkning belöpte sig till sammanlagt omkring 43,000 kronor för samtliga de tre hovrätterna.

Till grund för nämnda beräkning har lagts följande: Med hänsyn till den föreslagna utökningen till det dubbla av nuvarande antalet ordinarie fiskaler i de olika hovrätterna skulle från och med höstsessionens början, den 10 september, ytterligare tillförordnade fiskaler anställas till ett antal av sex för Svea hovrätt, fyra för Göta hovrätt och två för hovrätten över Skåne och Blekinge. Såväl dessas som de nu till lika antal befintliga tillförordnade fiskalernas avlöning — vilken borde bestämmas med tagen hänsyn såväl till erforderlig avlöningsförbättring som till den hittillsvarande ordinarie fiskalslönen och därmed förenade pensionsavgifter — skulle sättas till 3,900 kronor för år, därav uträknats, huru mycket som skulle för den ifrågavarande tidsperioden, september—december, eller fyra månader belöpa dels som avlöning åt en var av de nytillkommande och dels som avlöningstillägg åt en var av de förutvarande tillförordnade fiskalerna. Vidare antoges komma att förordnas i Svea hovrätt sex, i Göta hovrätt fyra och i hovrätten över Skåne och Blekinge två biträdande fiskaler, för vilka avlöning under nämnda tidsperiod borde utgå efter den grund, som de sakkunniga föreslagit, eller efter 2,400 kronor för år, vartill komme på samma tidslängd belöpande andelar av de belopp, som de sakkunniga ansatt böra årligen beräknas för utdelning av gratifikationsmedel åt de biträdande fiskalerna. Slutligen skulle åt tolv extra ordinarie notarier eller fiskalsaspiranter i Svea hovrätt, sex i Göta hovrätt och tre i hovrätten över Skåne och Blekinge beredas avlöning för oförmålda del av 1919 efter den av de sakkunniga i sådant hänseende föreslagna årsavlöning av 2,000 kronor.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Löneregleringskommittén har härav föranletts göra det uttalandet, att kommittén icke för sin del hade något att erinra däremot, att de ifrågasatta förändringarna i hovrätternas arbetssätt och avlöningsförhållanden braktes att, i de delar där så låte sig göra, träda i kraft redan från och med början av hovrätternas höstsession innevarande år. Kommittén hölle fastmer före, att en sådan anordning vore önskvärd. Mot grunderna för beräkningen av det för ändamålet erforderliga anslag — om vilka grunder kommittén erhållit kännedom — hade kommittén ej heller någon anmärkning att framställa, då samma grunder syntes överensstämma med vad kommittén i ärendetansett sig kunna tillstyrka.

Jag är givetvis fortfarande av samma uppfattning i fråga om önskvärdheten därav, att de ifrågakomna ändringarna i hovrätternas arbetsätt och löneförhållanden i den omfattning, som framgår av det ovan sagda, bringas i tillämpning redan från början av årets höstsessioner i hovrätterna. I denna uppfattning har jag ytterligare stärkts genom löne-regleringskommitténs förenämnda uttalande. Jag vill följaktligen göra hemställan därom, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål slutligt bevilja ett förslagsanslag, högst, av förberörda belopp 43,000 kronor å tilläggsstat för år 1919.

Departementsschefen.

Såsom jag redan omnämnt, hava särskilda framställningar gjorts rörande omreglering av löneförmånerna jämväl för andra ordinarie tjänstemän i hovrätterna än de, som äro föremål för de sakkunnigas förslag. Härutöver hava Svea och Göta hovrätter i sina yttranden över sakkunnigbetänkandet anmärkt, att i samband med ifrågasatt förhöjning i avlöningen för hovrättsledamöterna även en väsentlig höjning av avlöningsförmåner borde beredas hovrätternas presidenter. Slutligen har Svea hovrätt påpekat, att en förhöjning av vederbörande befattningshavares löner även torde påkalla en förhöjning av dem tillkommande pension.

Ifrågasatt löne-reglering för övriga ordinarie hovrättstjänstemän.

Med anledning av dessa framställningar och erinringar har löne-regleringskommittén yttrat:

Löne-regleringskommittén

Kommittén ville erinra, hurusom kommittén förut i ärendet förklarat sig kunna tillstyrka, att hovrätterna nu bleve föremål för löne-reglering allenast i den omfattning, som av de sakkunniga i föreliggande betänkande föreslagits. Kommittén ville ock hänvisa till vad kommittén i det sammanhanget anført om den sannolika nödvändigheten av att inom en ej alltför avlägsen framtid en allmän revision av statstjänarnas avlöningar komme till stånd. På grund härav och då, såsom likaledes redan förut berörts, viss löneförbättring av tillfällig natur skulle tillkomma jämväl hovrätternas ifrågavarande tjänstemän enligt de förslag, som innefattades i kommitténs den 20 november 1918 avgivna betänkande rörande tillfällig löne-reglering för befattningshavare vid statsdepartementen m. fl., funne kommittén omförmälda framställningar icke böra föranleda någon vidare åtgärd.

Såsom yttrande över Svea och Göta hovrätters erinringar i fråga om höjning av hovrättspresidenternas avlöningsförmåner kunde kommittén endast hänvisa till det nyss förut sagda.

Beträffande anmärkningen rörande vederbörande befattningshavares pension ansåge kommittén icke nödigt att härutinnan göra annat uttalande än att, såsom i det föregående antytts, i fråga om pensionsunderlagets bestämmande för hovrättsråd och fiskaler borde från de till fastställande föreslagna löner såsom hittills avräknas de belopp, 600 kronor för de förra och 300 kronor för de senare befattningshavarna, vilka motsvarade eljest utgående ortstillägg.

Departementschefen.

Till vad kommittén sålunda yttrat har jag, som förut uttalat min anslutning till kommitténs åsikt angående omfattningen av hovrätternas förevarande lönerreglering, icke något att tillägga, utan hemställer, att vad i denna del av ärendet förekommit nu icke måtte föranleda någon ytterligare åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

*Fråga om nytt hovrättsrådsämbete i Svea hovrätt.
Hovrättens förslag.*

I samband med uppkommen fråga om åtgärder för avhjälpande av det missförhållandet, att domartjänsterna i hovrätterna i vidsträckt omfattning uppehållas av vikarier — vilken fråga jag i annat sammanhang redan omnämnt och får anledning att längre fram ytterligare beröra — har Svea hovrätt i sitt utlåtande över sakkunnigbetänkandet förklarat sig vilja fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på en jämväl ur annan synpunkt påkallad åtgärd, som vore ägnad att verka i riktning till berörda missförhållandes avhjälpande.

Det hade, anför hovrätten, vid organisationen av krigshovrätten såsom en särskild avdelning av Svea hovrätt bestämts, att å den division, där två ledamöter av krigshovrätten vore placerade, skulle till tjänstgöring indelas en extra ledamot, för vilken ett särskilt arvode understigande det, som tillkomme hovrättsråd, anslagits. Syftet med denna anordning hade varit att motverka den minskning av divisionens arbetsprodukt, som beräknades bliva en följd därav, att två ledamöter tillika vore ledamöter i krigshovrätten. Då det icke kunde antagas att, så länge krigshovrätten vore sålunda organiserad, behovet av en ytterligare ledamot av ifrågavarande division skulle upphöra, syntes det hovrätten uppenbart, att denne ledamot även borde erhålla ordinarie anställning.

Hovrätten ansåge sig därför böra hemställa, att å hovrättens stat uppfördes avlöning åt ytterligare ett hovrättsråd, varemot anslaget till ifrågavarande extra ledamot borde utgå.

Tidigare anslag till en extra ledamot

Ärendet om krigshovrättens införlivande med Svea hovrätt avgjordes genom beslut av riksdagen 1915. I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed dåvarande chefen för justiedepartementet i anslutning till berörda ärende motiverade hemställan om förslag till riksdagen att till avlöning av en extra ledamot i Svea hovrätt å extra stat för år 1916 anvisa visst belopp, 5,000 kronor, anförde departementschefen bland annat följande:

Vad beträffade frågan, huruvida det tillskott i arbetskraft, varav Svea hovrätt från och med 1916 vore i behov, borde tillföras hovrätten i form av inrättandet av ett nytt hovrättsrådsämbete eller allenast genom beviljande av medel till avlöning av en extra ledamot därstädes, vore departementschefen visserligen av den meningen att, då nämnda behov måste anses vara av konstant natur, det kunde starkt ifrågasättas, om icke det principiellt riktigaste vore att välja det förra av nämnda alternativ. Men då det i brist på nödig erfarenhet vore synnerligen svårt

att med någon större säkerhet överblicka, i vilken grad arbetet inom Svea hovrätt komme att röna inverkan av krigshovrättens förenande med densamma, torde försiktigheten bjuda väljandet av den senare utvägen.

Under vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 har därefter riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat enahanda anslag för ifrågavarande ändamål under det följande året.

Till grund för hemställan om förslag till riksdagen i dylikt hänseende anfördes såväl 1916 som 1917, att den erfarenhet, som ansetts erforderlig, innan ett nytt ordinarie hovrättsrådsämbete inrättades, fortfarande saknades, samt 1918, att erfarenhet i förut nämnt avseende, med hänsyn särskilt till det abnorma förhållande med avseende å krigsrättsmålen antal, som under de senaste åren varit rådande, fortfarande torde saknas.

Löneregleringskommittén har med anledning av Svea hovrätts nu gjorda framställning yttrat följande:

Löneregleringskommittén.

Kommittén funne sig böra i den föreliggande frågan hänvisa till vad som förekommit rörande beviljandet av anslag å extra stat för det omförmälda ändamålet. Under 1918 torde några omständigheter icke hava förekommit av beskaffenhet, att man därigenom kunnat vinna den erfarenhet om inverkan å arbetet inom Svea hovrätt av krigshovrättens förenande med densamma, vilken ansetts som en nödvändig förutsättning för den extra ledamotsbefattningens förvandlande till ordinarie. Det abnorma förhållandet med avseende å krigsrättsmålen antal torde fastmer hava fortfarit även under sistnämnda år. På grund härav och då man ej heller syntes kunna nu bedöma, huru de militära förhållandena över huvud komme att framdeles gestalta sig, ansåge sig kommittén icke kunna tillstyrka Svea hovrätts hemställan om uppförande å hovrättens stat av avlöning till ytterligare ett hovrättsråd.

Då kommittén i det föregående anslutit sig till de sakkunnigas förslag om höjande av de adjungerade hovrättsledamöternas löneförmåner till 7,000 kronor i den högre och 6,000 kronor i den lägre avlöningsgraden, syntes det emellertid kommittén vara skäligt, att jämväl avlöningen till ifrågavarande extra ledamot bleve höjd. Med hänsyn till ledamotskapets mera stabila karaktär torde därvid det högre avlöningsbeloppet böra ifrågakomma.

Kommittén hemställde alltså, att det till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt å extra stat för år 1920 erforderliga anslag beräknades till 7,000 kronor.

Ehuru jag — särskilt med hänsyn till önskvärldheten av att i största möjliga utsträckning rådes bot för extraordinariesystemet beträffande domarplatserna i hovrätterna — gärna skulle velat biträda Svea hovrätts hemställan om uppförande å stat av avlöning till ett ordinarie hovrättsråd i stället för omförmälde extra ledamot, kan jag dock icke finna annat än att de skäl, som tala mot att en dylik anordning nu vidtages, äro avgörande. Jag återoppar härutinnan vad löneregleringskommittén anför.

Departementschefen.

Jämväl för år 1920 skulle alltså komma att erfordras ett extra anslag till avlönande av en extra ledamot i Svea hovrätt, och vill jag härom föreslå framställning till riksdagen. Anslagets storlek torde, på sätt löneregleringskommittén förordat, böra bestämmas till 7,000 kronor.

Fråga om amanuensbefattningens å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt utbytande mot ordinarie tjänst med högre avlöningsförmåner.

Vid 1915 års omorganisation av krigshovrätten ansågs den ditillsvarande sekreterartjänsten därstädes kunna såsom obehövligen indragas. De med nämnda tjänst förenade göromål borde i stället ankomma på de Svea hovrätts tjänstemän, vilka inom hovrätten verkställde motsvarande arbete. Så länge krigshovrätten ej kunde inrymmas i samma byggnad som Svea hovrätt, måste emellertid en särskild tjänsteman finnas vid krigshovrätten för uppehållande av de ditillsvarande sekreterargöromålen. Denna befattning uppfördes på extra stat, och innehavaren tillades benämningen amanuens. Såsom arvode åt honom anvisades för år 1916 3,000 kronor, vilket bolopp skulle ungefärligen motsvara den förutvarande sekreterarens avlöning, 3,300 kronor, efter avdrag för renskrivningskostnad. Berörda arvode har därefter anvisats på extra stat jämväl för vartdera av åren 1917 och 1918.

Tidigare framställning om förbättrade avlöningsförmåner för amanuens.

Sistnämnda år förekom fråga om förbättring av de sålunda för amanuensen i krigshovrätten bestämda löneförmåner.

Befattningens innehavare hade nämligen hos krigshovrätten gjort framställning därom, att amanuensbefattningen bleve förändrad till en ordinarie tjänst med avlöning och övriga förmåner ej understigande ordinarie notaries i Svea hovrätt samt, därest ej titeln sekreterare kunde tilläggas en dylik tjänsteman av första graden i likhet med vad förut varit fallet, med titeln notarie.

Med anledning härav påpekade krigshovrätten i skrivelse till Svea hovrätt, att krigshovrättens arbete uppnått en storlek, som väsentligen överstege vad vid den nya krigsdomstolsorganisationen förutsatts. Ökningen av arbetet drabbade ej oväsentlig grad amanuensen. Omfattningen och arten av det arbete, som åvilade denne, måste onekligen jämväl finnas vara av den beskaffenhet, att inrättandet av en ordinarie tjänstebefattning med skäl kunde ifrågakomma. Men att emellertid redan nu, innan längre tids erfarenhet vunnits av den nya organisationen och utan samband med andra måhända inom kort erforderliga reformer, söka genomföra den ifrågasatta förändringen hade krigshovrätten ansett lämligen ej böra ifrågakomma. Då däremot med billig rättvisa övensstämde, att arvodet till amanuensen sattes så högt, att det, fränsett tryckande dyrtid, åtminstone närmelsevis kunde anses motsvara skälig gottgörelse för arbetet, hemställde krigshovrätten, att Svea hovrätt måtte söka utverka ett arvode åt ifrågavarande amanuens av 4,000 kronor å extra stat för år 1919.

Svea hovrätt hemställde, på grund av vad krigshovrätten anfört och då det vore ådagalagt, att den till amanuensen utgåenden avlöningen vore alltför låg i för-

hållande till mängden och betydelsen av hans göromål, att Kungl. Maj:t ville i 1919 års stat för hovrätten föreslå en förhöjning av 1,000 kronor i amanuensens arvode, vilket således skulle utgöra 4,000 kronor.

Då denna fråga anmäldes i statsrådet den 14 januari 1918, gjorde jag på de av krigshovrätten anförda skäl gällande, att det icke kunde ifrågakomma att omskapa amanuensbefattningen till en sekreterar- eller notarietjänst på ordinarie stat med en begynnelselönen av minst den storlek, som tillkomme ordinarie notarie i Svea hovrätt. Däremot syntes mig den föreslagna höjningen av det årliga arvodet till amanuensen vara skälig med hänsyn till den ökning i arbete, som inträtt. Jag anhöll därför om förslag till riksdagen att för ifrågavarande ändamål anvisa å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.

Framställning i enlighet härmed avläts till riksdagen, som dock, sedan i avgivet yttrande statsutskottet till förebyggande av långt gående konsekvenser med avseende å amanuensarvoden i allmänhet hemställt om arvodets begränsande till 3,500 kronor, anvisade ett belopp åt amanuensen för år 1919 av allenast sistnämnda belopp.

Nu har ifrågavarande befattningsinnehavare i en till krigshovrätten den 5 september 1918 ingiven promemoria, däri redogjorts för de amanuensens ävilande göromål och anmärkts, i vilken utsträckning antalet mål och ärenden hos krigshovrätten ökats under åren 1908—1917, väckt fråga om amanuensbefattningens ersättande med en sekreterartjänst å ordinarie stat, för vilken tjänst borde fastställas enahanda löneförmåner som de, vilka utginge till sekreteraren i Svea hovrätt.

*Nuvarande
amanuensens
p. m. till
krigshov-
rätten*

Krigshovrätten har med föranledande härav i skrivelse till Svea hovrätt den 11 september 1918 yttrat huvudsakligen följande:

*Krigshov-
rätten*

Den erfarenhet, som vunnits under tiden sedan krigshovrättens förut omnämda yttrande avgivits, hade ytterligare stärkt krigshovrätten i dess redan då uttalade uppfattning, att omfattningen och arten av det arbete, som i krigshovrätten ävilade amanuensen, med skäl kunde föranleda inrättandet av en ordinarie tjänstebefattning. Av en amanuensens promemoria vidfogad statistisk redogörelse, vars riktighet krigshovrätten vitsordade, framginge, att arbetsbördan för krigshovrätten vore stadd i stadig tillväxt. I sådant avseende ville krigshovrätten jämväl erinra, att första hälften av år 1918 vid jämförelse med motsvarande del av det nästföregående året haft att uppvisa en särskilt stark ökning av antalet inkomna besvärsmål. Anledningen till denna starka tillväxt i krigshovrättens och därmed jämväl i amanuensens arbetsbörda torde icke i nämnvärd utsträckning vara att söka i tillfälliga omständigheter, utan måste huvudsakligen vara att tillskriva den väsentligen förlängda övningstiden för de värnpliktiga och även fortgående ökad brottslighet. En uppdelning av amanuensens göromål, på sätt i organisationsplanen förutsatts, å fyra

av hovrättens ordinarie tjänstemän skulle vid krigshovrättens tilltänkta förläggning inom samma lokal som Svea hovrätt under nuvarande och otvivelaktigt jämväl för framtiden bestående förhållanden helt visst medföra en så betydande ökning i arbetet för dessa befattningshavare, att de icke skulle kunna på tillfredsställande sätt sköta sina respektive åligganden. Då det måste med visshet antagas, att någon minskning i arbetsbördan för krigshovrätten icke vore att emotse och att därför behovet av en arbetskraft för utförande av det arbete, som nu åvilade amanuensen, komme att bliva av stadigvarande beskaffenhet, samt den ifrågasatta förhöjningen i amanuensens avlöningsförmåner ej stått att vid 1918 års riksdag få i full utsträckning godkänd, hade krigshovrätten funnit angeläget att ej längre dröja med genomförandet av en förändring i den av amanuensen ifrågasatta riktningen. Det kunde ej skäligen begäras, att en statens tjänsteman med en daglig arbetstid i genomsnitt av minst sex timmar och med viktiga åligganden skulle kvarstå å extra stat och åtnöjas med arvode som amanuens. Med hänsyn till arten och beskaffenheten av det arbete, som ifrågavarande befattningshavare hade att utföra, ansåge krigshovrätten, att denne i avlöningsavseende borde komma i andra lönegraden.

Krigshovrätten hemställde därför, att hovrätten måtte hos Kungl. Maj:t söka utverka, att från och med år 1920, i stället för arvode å extra stat åt en amanuens, å ordinarie stat uppfördes en andra gradens tjänst för krigshovrättsavdelningen. Beträffande den förändrade benämning, som i sammanhang härmed borde givas ifrågavarande tjänsteman, hade krigshovrätten iutet att erinra emot att han, på sätt amanuensen ifrågasatt, erhöle benämningen sekreterare, vilken benämning före år 1916 tillkommit denne befattningshavare.

Svea hovrätt. I underdånig skrivelse den 20 september 1918 har därefter Svea hovrätt anfördt:

Med den omfattning, ärendena i krigshovrätten tagit, skulle det, även om krigshovrätten vore inrymd i samma lokal som Svea hovrätt, icke vara möjligt att belasta tjänstemännen i denna hovrätt med de göromål, som nu utfördes av amanuensen i krigshovrätten. Och då dessa göromål vore av den mångfald och den beskaffenhet, att det i längden icke kunde vara möjligt att få dem utförda av en tjänsteman med de avlöningsförmåner och den ställning, som tillkomme amanuensen i krigshovrätten, syntes fullt fog förefinnas för att amanuensbefattningen utbyttes mot en ordinarie tjänst. Med befattningen skulle vara förenade göromål, som i hovrätten ombesörjdes av sekreteraren, aktuarierna, arkivarien och notarier; men då göromålen till övervägande delen vore sådana, som i hovrätten tillhörde de tre sistnämnda klasserna av tjänstemän, torde det icke böra ifrågasättas, att den nye tjänstemannen erhöle högre löneförmåner än dessa. Mot förslaget, att den nya befattningshavaren benämndes sekreterare, hade dock hovrätten icke något att invända.

Hovrätten tillstyrkte alltså, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition till 1919 års riksdag föreslå, att å hovrättens stat, med uteslutande av arvodet till en amanuens i krigshovrätten, uppfördes en sekreterare hos krigshovrätten med en avlöning av 4,500 kronor, därav 2,600

kronor lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, samt med tre ålderstillägg vardera å 500 kronor att utgå efter respektive fem, tio och femton år. I likhet med vad som ägt rum beträffande innehavaren av såväl krigshovrättsrådsämbetet som överkrigsfiskalsbefattningen syntes, därest till innehavare av den nya tjänsten komme att utnämnas den nuvarande amanuensen, denne böra berättigas att för ålderstillägg räkna sig till godo sin föregående tjänstgöring i krigshovrätten från det han den 27 januari 1911 erhöll nådigt förordnande att förestå den förutvarande sekreterarbefattningen i krigshovrätten.

På sätt jag förut nämnt har jämväl denna Svea hovrätts framställning remitterats till lönereglerringskommittén för avgivande av utlåtande över densamma. Såsom sådant yttrande har kommittén anfört följande:

Lönereglerringskommittén.

Att de åligganden, som numera tillkomme den å krigshovrättsavdelningen anställda amanuensen, under de senare åren ökats i en omfattning, som vid krigshovrättens omorganisation icke förutsetts, syntes kommittén vara ådagalagt genom vad som förekommit såväl i det år 1918 avgjorda ärendet om höjning av hans löneförmåner som ock i samband med här föreliggande framställning. Det torde ock kunna med visshet antagas, att denna ökning av arbetsbördan icke berodde enbart av tillfälliga omständigheter — såsom extra inkallelser av värnpliktiga till krigstjänstgöring — utan jämväl, och huvudsakligast, av den väsentliga förlängning av de värnpliktigas övningstid, som 1914 års härordning medfört. Man torde sålunda icke hava att förvänta, att någon lättnad i krigshovrättens arbete och därmed jämväl i den del av samma arbete, som åvilade amanuensen, skulle komma att inträda, så länge nu gällande ordning med avseende å värnpliktsövningar m. m. ägde bestå. Ur denna synpunkt kunde det synas befogat att till stöd för framställning om ifrågavarande extra befattnings förändring till ordinarie sådan åberopa att, även om krigshovrätten erhöle samma tjänstelokal som Svea hovrätt, de med befattningen förenade göromål på grund av sin omfattning icke rimligen skulle kunna påläggas de tjänstemän i Svea hovrätt, som från början förutsatts skola övertaga desamma, och att alltså behovet av den nuvarande befattningen vore konstant. Häremot kunde emellertid kommittén icke underlåta att erinra, att — såsom jämväl krigshovrätten i det tidigare ärendet rörande avlöningsförbättring åt dess amanuens antytt — en längre tids erfarenhet i allt fall borde vinnas av den nya organisationen och att till äventyrs även andra reformer kunde tänkas inom en relativt snar framtid påkallas, i samband med vilka den nu ifrågasatta lämpligast finge prövas. På sätt kommittén i annat sammanhang förut berört, syntes det ock vara omöjligt att nu bedöma, huru de militära förhållandena över huvud taget komme att gestalta sig framdeles. Kommittén funne sig alltså icke kunna för sin del tillstyrka, att nuvarande amanuensbefattningen i krigshovrätten förändrades till tjänst på ordinarie stat.

Emellertid torde vara ofrånkomligt, att krigshovrättens amanuens tillerkändes den förbättring i avlöningsförmåner, som skäligen kunde svara mot ök-

ningen av hans arbete. Att riksdagen år 1918 icke beviljade anslag till hela det avlöningsbelopp, som i sådant hänseende då föreslagits, torde uteslutande hava berott därpå, att man önskade undvika, att det föreliggande fallet verkade prejudicerande vid bestämmandet av avlöningsförmåner för amanuenser i allmänhet. Mot beloppets skälighet i och för sig torde icke någon befogad anmärkning hava framställts. Med hänsyn härtill syntes det kommittén som kunde avlöningsfrågan nu lämpligen ordnas så, att ifrågavarande befattning — i överenstämmelse med vad på senare tiden medgivits för extra revisorer i kammarrätten — likställdes med en första normalgradens tjänst, ehuru på extra stat och med avlöningen minskad med ett avrundat belopp, motsvarande den å ordinarie befattningshavare för egen pensionering lagda avgift. Tjänstens innehavare borde med avseende å arten av hans sysslor givas benämningen notarie.

Kommittén tillstyrkte förty, att till avlönande av en *extra notarie* å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt å extra stat för år 1920 anvisades ett belopp av 3,900 kronor.

Departement-
chefen.

Även jag finner, nu likasom 1918, det vara till fullo ådagalagt, att de göromål, för vilka ifrågavarande befattningshavare i krigshovrätten har att svara, efter den nuvarande militära rättegångsordningens införande ökats i en icke förutsedd omfattning. Jag håller ock före, att den huvudsakligaste anledningen till denna ökning varit den genom 1914 års härordning genomförda förlängning av de värnpliktigas övningstid. Vad i ärendet förekommit har emellertid icke synts mig innefatta tillräcklig anledning att frångå min år 1918 intagna ståndpunkt, enligt vilken jag fann det icke böra ifrågakomma att omskapa amanuensbefattningen i krigshovrätten till en ordinarie sekreterar- eller notarietjänst. I likhet med löneregleringskommittén kan jag därför icke tillstyrka, att omförmälda befattning nu förändras till tjänst på ordinarie stat.

På sätt löneregleringskommittén jämväl anfört, är det likväl ofrånkomligt, att befattningens innehavare beredes en mot ökningen i hans arbete svarande förbättring i löneförmåner. En sådan förbättring torde icke hava vunnits genom den nästlidet år vidtagna höjningen av amanuensarvodet till 3,500 kronor; och synes mig ej heller det då föreslagna beloppet, 4,000 kronor, kunna anses för ändamålet tillräckligt. Med hänsyn härtill och i huvudsaklig anslutning till kommitténs förslag till avlöningsfrågans ordnande anser jag önskligt, att amanuensbefattningen i krigshovrätten förändras till en extra notariebefattning, men med avlöningsförmåner i överenstämmelse med dem, som tillkomma ordinarie hovrättsnotarie, efter avdrag av ett avrundat belopp, svarande mot dylik befattningshavares avgift för egen pensionering, eller således 4,350 kronor. Denna anordning skulle ock enligt mitt förmenande bäst

överensstämma med den ifrågavarande befattnings jämförlighet med hovrätternas notariatjänster.

Innan jag lämnar denna avdelning av min framställning, torde det tillåtas mig att anmäla ännu ett anslagskrav, som har avseende å två av hovrätterna.

I propositionen om tilläggsstat för år 1919 (punkt [1] och '2') samt årets statsverk-proposition (punkt [14]) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att anvisa medel för beredande av tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i en var av Göta hovrätt samt hovrätten över Skåne och Blekinge med en extra division, vad förstnämnda hovrätt beträffar under tiden från och med den 10 april 1919 till och med den 9 september 1920 och vad angår sistnämnda hovrätt från och med den 10 april 1919 till samma års slut. Vid behandlingen i statsrådet den 9 januari i år av berörda anslagsfrågor omnämnde jag, att de båda extra divisionerna redan nu äro i verksamhet, den vid Göta hovrätt från och med den 10 september 1918 och den vid hovrätten över Skåne och Blekinge från början av innevarande år. Redan dessförinnan var en var av sistnämnda hovrätts två ordinarie divisioner förstärkt med en extra ledamot under tiden från och med den 1 mars 1918 till samma års utgång. Medel till bestridande av samtliga nu nämnda förstärkningar av hovrätternas arbetskrafter intill den 10 april 1919 har statskontoret anbefallts att förskottsvis utbetala. På sätt jag vid förberörda tillfälle omnämnde, avsågos dessa medel att i sinom tid avföras å andra huvudtitelns allmänna besparingar. Emellertid hava dessa besparingar måst i stor utsträckning anlitas för en del andra viktiga statsändamål. En följd härav har blivit den, att, därest besparingarna under andra huvudtiteln skulle komma till användning även för täckande av nu ifrågavarande utgifter, berörda besparingar skulle, enligt verkställd beräkning, komma att nedbringas till lägre belopp, än som, med särskild hänsyn därtill att andra huvudtitelns anslag till extra utgifter är satt till allenast 9,000 kronor, kan anses tillrädligt. Jag ser mig alltså nödsakad föreslå Kungl. Maj:t, att medel till täckande av nu ifrågavarande förskott äskas av riksdagen. Det belopp, det här gäller, uppgår efter verkställd uppskattning till, i ett för allt och i runt tal, 47,000 kronor. För nu ifrågavarande ändamål torde alltså böra på tilläggsstat för år 1919 äskas ett förslagsanslag, högst, 47,000 kronor.

Anslag till täckande av förskottsvisbestridda utgifter för förstärkande av arbetskrafterna i Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge.

Något anslag i nu ifrågavarande avseende är ej beräknat i propositionen om 1919 års tilläggsstat. Härei torde dock knappast ligga

något hinder för framställnings avlåtande till riksdagen om sådant anslags beviljande, helst som, på sätt jag närmare utvecklat förut i dag vid anmälan av propositionen om anvisande av medel till beredande av tvångsuppföstran åt minderåriga manliga förbrytare m. m., vissa andra anslag, visserligen ej berörande tilläggsstaten för år 1919 utan avseende 1920 års riksstat, beärts med belopp, som så avsevärt understiga de i statsverkspropositionen härför beräknade, att överskottet mer än väl förslår till att täcka — jämte annat — även nu ifrågasvarande anslag.

Nedre justitierevisionen.

De sakkunniga.

(Sid. 42—43.)

Uti nu ifrågavarande betänkande hava de sakkunniga, efter att hava gjort sin framställning om höjande av hovrättsrådets begynnelseavlöningar till 8,100 kronor, anfört följande:

Redan den löneändring, som sålunda föreslagits, torde medföra vissa konsekvenser även utom hovrätterna, nämligen beträffande löneförhållandena i nedre justitierevisionen. Man hade hittills utgått från att, såsom också syntes de sakkunniga vara riktigt, löneförmånerna i hovrätterna och i nedre justitierevisionen borde vara ställda i det förhållande till varandra, att å ena sidan de yngre hovrättsledamöterna lockades att ingå i justitierevisionen och å andra sidan hovrätterna icke på grund av skillnaden i löneförhållandena berövades möjlighet att åter draga till sig en del av dem, som någon längre tid tjänstgjort i justitierevisionen. Det förra syftet hade man för närvarande sökt uppnå dels genom att sätta lönerna såväl för de ordinarie som för de konstituerade och de med egen rotel förordnade revisionssekreterarna högre än hovrättsrådslönerna och dels genom att tillägga de hovrättsråd eller assessorer, vilka tjänstgjorde såsom tillförordnade revisionssekreterare, visst belopp utöver vad de uppburit i hovrätterna. För att tjäna det senare syftet hade införts särskild bestämmelse om rätt för ordinarie revisionssekreterare, som åter erhöles hovrättsrådsämbete, att för åtnjutande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen räkna sig till godo fem år av den tid, han innehaft revisionssekreterarämbete. Detta medel hade dock icke visat sig verksamt. Någon återgång från ordinarie revisionssekreterartjänst till hovrättstjänst hade icke, sedan berörda bestämmelse infördes, förekommit, tvivelsutan beroende därpå, att en dylik återgång i allt fall skulle på grund av den allt för stora skillnaden mellan revisionssekreterarlönen och den nuvarande hovrättsrådslönen bliva i ekonomiskt hänseende synnerligen oförmånlig.

Om man i enlighet med de sakkunnigas förslag satte begynnelseavlöningen för hovrättsråden till 8,100 kronor, bleve det givetvis nödigt att vidtaga sådana ändringar i revisionssekreterarnas löneförmåner, att nedre justitierevisionen fortfarande ägde möjlighet att i tillbörlig mån draga till sig lämpliga krafter från hovrätterna. Om de blivande avlöningarnas storlek ansåges de sakkunniga det icke tillhöra dem att avgiva förslag. Då utnämningen till hovrättsråd i regel skedde för den i nedre justitierevisionen tjänstgörande avsevärt tidigare än utnämningen till ordinarie revisionssekreterare, vore i alla händelser klart, att arvodena för konstituerade revisionssekreterare samt revisionssekreterare med egen rotel måste såsom följd av

berörda ändring i hovrättsrådsavlöningarna förhöjas åtminstone till 8,100 kronor och att, om revisionssekreterarnas nuvarande fördelning i tre olika grader bibehölles, de ordinarie revisionssekreterarnas löner icke kunde sättas lägre än till 8,700 kronor. Vid den utredning om ändring i löneförhållandena i nedre justitierevisionen, som alltså påkallades, syntes även komma att upptagas frågan om förvandling av de konstituerade och de förordnade revisionssekreterarnas ämbeten till ordinarie, en fråga som redan förut flera gånger varit föremål för behandling utan att leda till slutligt resultat.

I anslutning till vad de sakkunniga sålunda anfört vill jag i frågan om förvandling av vissa revisionssekreterares ämbeten till ordinarie något närmare ingå på vad i berörda fråga tidigare förekommit.

Enligt den år 1911 vidtagna organisationen av nedre justitierevisionen finnes, utom femton ordinarie revisionssekreterarämbeten, fem medelst konstitutorial och tre medelst årliga förordnanden att förestå egen rotel tillsatta revisionssekreterarbefattningar, för vilka anslag uppförts å ordinarie stat.

Fråga om förändring av vissa icke ordinarie revisionssekreterarbefattningar till ordinarie ämbeten.

I samband med genomförandet år 1915 av vissa ändringar i bestämmelserna om högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar ansågs nödigt åstadkomma tillfällig förstärkning — avseende en beräknad tidrymd av sju å åtta år — av nedre revisionens arbetskrafter; och beviljade riksdagen nyssnämnda år för dylikt ändamål å extra stat för år 1916 visst belopp till avlönande, bland annat, av fyra tillförordnade revisionssekreterare. Vid förutgående behandling av detta ärende i statsrådet den 14 januari 1915 yttrade den då föredragande departementschefen bland annat:

Av de tjugutre revisionssekreterartjänster, till vilka anslag vore uppförda på ordinarie stat, vore endast femton beklädda med ordinarie innehavare. De åtta revisionssekreterare, som endast vore konstituerade eller förordnade att med egen rotel förestå ett revisionssekreterarämbete, måste kvarstå i den ordinarie befattningen, de kunde innehava. Då de i allmänhet vore ordinarie ledamöter i hovrätt, måste deras hovrättsrådsämbeten under tiden uppehållas på förordnande. Häril låge en av orsakerna till den utsträckt användningen av extraordinarie arbetskrafter i hovrätterna. På detta missförhållande hade uppmärksamheten blivit riktad i sammanhang med frågan om åtgärders vidtagande till påskyndande av rättsskipningen i högsta domstolen. Då enligt det upprättade förslaget till lag om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken hovrätterna skulle i ett avsevärt antal mål bliva sista instans, hade det syntts önskvärt, att i målens avdömande i hovrätterna komme att deltaga ett så stort antal ordinarie ledamöter som möjligt. Till befrämjande av detta önskemål skulle det bidra, om alla de för det ordinarie arbetet i nedre justitierevisionen behöfliga revisionssekreterarämbetena också besattes med ordinarie innehavare. Genom den föreslagna ökningen av antalet icke ordinarie revisions-

sekreterare med ytterligare fyra skulle de berörda missförhållandena blott ytterligare skärpas. Det kunde därför syntas väl motiverat att i detta sammanhang föreslå, att alla eller åtminstone ett större antal av de åtta icke ordinarie revisionssekreterartjänster, till vilka anslag funnes å nedre justitierevisionens ordinarie stat, förvandlades till ordinarie ämbeten. Under rådande förhållanden, då varje utgiftsökning, som ej vore oundgänglig, borde undvikas, hade departementschefen emellertid ansett sig böra avstå från att framlägga ett sådant förslag. Frågan borde dock, så snart omständigheterna det medgäve, upptagas till förnyat överbäggande.

Sedan därefter under år 1915 inom justitiedepartementet i ämnet utarbetats en promemoria, vari bland annat uttalades, att framställning syntes böra göras till riksdagen därom, att de fem medelst konstitutorial och tre medelst förordnande för helt år med egen rotel tillsatta revisionssekreterartjänster måtte förvandlas till ordinarie ämbeten, anbefalldes löneregleringskommittén att avgiva utlåtande över nämnda promemoria; och avgav kommittén sådant utlåtande den 18 december 1915.

(Sid. 65 n. f.) I detta utlåtande, som jag hemställer måtte i hithörande delar såsom bilaga (B) fogas till protokollet i ärendet, förklarade kommittén — efter en ingående motivering, för vilken jag icke anser mig behöva här närmare redogöra — att kommittén, under förutsättning att bland avlöningsvillkoren intoges erforderlig föreskrift i fråga om skyldighet för ordinarie revisionssekreterare att underkasta sig förflyttning till ledamotsbefattning i överrätt, ansåge sig kunna tillstyrka, att till 1916 års riksdag avlättes framställning om förändring till ordinarie revisionssekreterarämbeten av de fem medelst konstitutorial och tre medelst förordnande att förestå egen rotel tillsatta revisionssekreterarbefattningar, för vilka avlöningsmedel funnes avsedda i gällande ordinarie stat för nedre justitierevisionen. Därvid föreslogs tillika, att avlöningsförmånerna för ordinarie revisionssekreterare bestämdes till 7,500 kronor med två ålderstillägg å 600 kronor efter respektive fem och tio år.

När dåvarande chefen för justitiedepartementet den 14 januari 1916 i statsrådet anmälde förut omnämnda anslagsbehov jämväl för år 1917, hänvisade departementschefen till vad han 1915 uttalat angående önskvärdheten av en ökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal samt yttrade, att vad sålunda uttalats fortfarande torde äga sin fulla giltighet.

Av enahanda sparsamhetsskäl som föregående år hade han emellertid ej heller nu ansett sig böra underställa frågan härom Kungl. Maj:ts prövning. Han hade dock varit betänkt på att, för att redan nu få förut påpekade missförhållande med hovrätternas extraordinariesystem i någon mån avhjälpt, föreslå — såsom ett provisorium — förenämnda åtta konstituerade och förordnade revisionssekreterares uppflyttande till ordinarie utan förhöjning av deras begynnelseavlöningar. Huvudsakligen på den grund, att detta förslags genomförande enligt verkställd utredning skulle stöta på vissa svårigheter i lönetekniskt avseende, hade han dock avstått från fullföljande av denna sin avsikt.

Med den reglering av revisionssekreterarnas avlöningar, som torde påkallas, där st den av mig förordade höjningen av hovrättsrådets begynnelseavlöningar genomföres, och varom jämväl nedre justitierevisionen hemsällt i sin i början av mitt anförande omförmälda underdåniga skrivelse av den 17 augusti 1918, sammanhänger givetvis på det närmaste den nu berörda frågan om utökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal. Vid överlämnandet till löneregleringskommittén av remisshandlingarna i föreliggande ärende har jag ock låtit framhålla önskvärdheten av att kommittén vid avgivande av sitt utlåtande toge frågan under omprövning och därutinnan framlade förslag.

Löneregleringskommittén har med föranledande härav gjort följande utalande:

Löneregleringskommittén.

Kommittén anslöte sig i allo till och åberopade vad kommittén i sitt utlåtande den 18 december 1915 andragit. De skäl, kommittén då fann tala för de ifrågavarande revisionssekreterartjänsternas förvandlande till ordinarie befattningar, ansåge kommittén fortfarande äga giltighet. Beträffande den verkan, en dylik anordning skulle hava för hovrätternas vidkommande, tillåte sig kommittén att ytterligare påpeka den synnerliga önskvärdheten av att den dömande verksamheten i hovrätterna i så stor utsträckning som möjligt utövades av ordinarie ledmöter, ett önskemål som ju den ifrågasatta anordningen skulle främja genom minskande av det antal platser i hovrätterna, som måste uppehållas med vikarier.

Då kommittén alltså förordade framställning till 1919 års riksdag om förändring till ordinarie ämbeten av förutnämnda åtta medelst konstitutoral eller förordnande att förestå egen rotel tillsatta revisionssekreterarbefattningar, ville emellertid kommittén betona, att sådant förordande nu liksom år 1915 skedde under förutsättning, att bland avlöningsvillkoren intoges erforderlig föreskrift i fråga om skyldighet för ordinarie revisionssekreterare att underkasta sig förflyttning till ledamotsbefattning i överrätt. En dylik föreskrift ansåge nämligen kommittén med nödvändighet påkallas ej mindre av den relativt stora utökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal, som skulle komma att genomföras, än även med hänsyn till revisionssekreterartjänsternas egenskap av övergångsplatser och den eventuella svårigheten att vid önskvärd tid placera nämnda tjänstinnehavare å andra befattningar. Att, där sådan förflyttning ifrågakomme, vederbörande skulle bibehållas vid dittillsvarande löneförmåner, funne kommittén vara uppenbart.

Såsom de sakkunniga anmärkt funnes viss bestämmelse meddelad i syfte att befrämja revisionssekreterarnas återgång till hovrättstjänstgöring. Genom kungörelsen den 16 juni 1911 hade nämligen i enlighet med riksdagens beslut meddelats stadganden, vilka innebure att ordinarie revisionssekreterare, som utnämndes till hov-

rättsråd i hovrätt, där han vid sin befordran till revisionssekreterartjänsten var ledamot eller fiskal, finge för ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig, förutom eventuell tidigare ledamotstid i hovrätten, jämväl den tid intill fem år, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet. Med hänsyn till ökningen av de ordinarie revisionssekreterartjänsternas antal och då det till äventyrs på grund av särskilt tröga befordringsförhållanden i någon hovrätt kunde komma att inträffa, att vederbörande utnämndes till revisionssekreterare, innan han ännu blivit varesig ordinarie ledamot eller fiskal i hovrätt, syntes förberörda stadganden böra erhålla sådan avfattning, att de bleve tillämpliga också för det fall, att vederbörande vid sin befordran till revisionssekreterartjänsten vore endast adjungerad ledamot, assessor, i hovrätt.

Ehuru icke direkt sammanhängande med det nu föreliggande ämnet torde böra framhållas, att det till främjande av hovrätternas förseende med väl kalifice-rade krafter vore önskligt att, där så jämväl ur andra synpunkter låte sig göra, ordinarie revisionssekreterare tillätes övergå till hovrättsrådsbefattning även i annan hovrätt än den, vid vilken han vid sin befordran till revisionssekreterarämbetet vore bunden, med rätt att på enahanda sätt få räkna sig tjänstgöringstid inom nedre justitierevisionen till godo.

*Departements-
chefen.*

Den — på sätt av det sagda framgår — vid olika tillfällen upptagna frågan om förvandling av vissa icke ordinarie revisionssekreterarbefattningar till ordinarie ämbeten finner jag, med hänsyn till dess intima samband med den ifrågasatta omregleringen av revisionssekreterarnas avlöningar, nu böra göras till föremål för slutlig prövning. Detta torde vara så mycket mer befogat, som frågans lösning är av betydelse även för befordringsförhållandena inom hovrätterna och för ett önskvärt avhjälpande av det av mig förut berörda missförhållandet att å ledamotsplatserna i nämnda verk i stor utsträckning anlitas extra ordinarie arbetskrafter.

Det med hänsyn till den normala arbetsmängden i nedre justitierevisionen konstant erforderliga antalet revisionssekreterare utgör tjugutre, för vilkas avlöande anslag är uppfört å ordinarie stat. Av dessa revisionssekreterartjänster äro, såsom framhållits, blott femton beklädda med ordinarie innehavare; de övriga tillsättas, fem medelst konstitutional och tre medelst förordnande med egen rotel. Sistnämnda åtta revisionssekreterare kvarstå alltså i den ordinarie befattning, i regel hovrättstjänst, som de må innehava. De skäl, som föranlett, att sålunda vissa av de konstant erforderliga revisionssekreterartjänsterna för närvarande liksom tidigare icke uppförts såsom ordinarie, framgå av den redogörelse, som löneregleringskommittén härför lämnat i sitt den 18 december 1915 avgivna utlåtande och till vilken jag hänvisar.

(Sid.65 —69.)

Då det nu gäller att avgöra, huruvida den hittillsvarande uppdelningen av de ständigt erforderliga revisionssekreterartjänsterna i ordi-

narie och icke ordinarie lämpligen må frångås, bör givetvis främst tillses, i vad mån de skäl, som ligga till grund för en dylik uppdelning, numera bortfallit eller förlorat i betydelse. För min del håller jag före, att berörda skäl icke vidare bör tillerkännas sådan vikt, att de utgöra hinder för de ifrågavarande revisionssekreterartjänsternas förvandling till ordinarie befattningar. Jämte det jag i huvudsak ansluter mig till vad löneregleringskommittén härutinnan anfört i sitt nyssnämnda utlåtande, (Sid. 69—71.) vill jag särskilt framhålla följande synpunkter.

Vid 1911 års omorganisation av nedre justitierevisionen förelåg såsom en av de förnämsta betänkligheterna mot alla de ständigt erforderliga revisionssekreterarnas utnämnannde med fullmakt hänsynen till tjänsternas förmenta egenkap av övergångsplatser och svårigheten att vid önskvärd tid placera deras innehavare å andra befattningar. I ändamål att bereda större möjlighet för ordinarie revisionssekreterare, som förut tillhört hovrätt såsom ordinarie ledamot eller fiskal, att vid inträffande vakans å hovrättsrådsämbete återgå till hovrätten, utfärdades emellertid, i enlighet med riksdagens beslut, kungörelsen av den 16 juni 1911. Genom denna förordnades *dels* att, därest revisionssekreterare, som vid utnämningen till ämbetet var ledamot i någon av rikets hovrätter, ånyo utnämndes till ledamot i samma hovrätt, han finge för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig ej blott den tid, han förut varit ledamot i hovrätten, utan även den tid intill fem år, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet, *dels* ock att, därest revisionssekreterare utnämndes till ledamot i samma hovrätt, i vilken han vid utnämningen till revisionssekreterare var fiskal, han finge för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig den tid intill fem år, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet.

Att den utväg för ordinarie revisionssekreterares övergång till annan befattning, som genom omförmälda stadganden öppnats, hittills — med ett enstaka undantag — icke anlitats, har säkerligen närmast berott därpå, att en återgång till hovrättstjänstgöring skulle för den ordinarie revisionssekreteraren ställa sig ekonomiskt ogynnsamt med hänsyn till den relativt stora skillnaden mellan revisionssekreterarlönen och den nuvarande hovrättsrådslönen. Om emellertid hovrättsrådets begynnelseavlöning undergår den av mig förordade höjningen och samtidigt, på sätt jag ämnar föreslå, revisionssekreterarnas avlöningar så avpassas, att skillnaden i lönehänseende mellan de båda tjänsterna så småningom utjämnas, torde det vara befogat att antaga, att det med ifrågavarande stadganden avsedda syftet oftare kommer att vinnas. Då därjämte i befordringshänseende, framdeles såsom hittills, även andra

vägar lära stå en avgående revisionssekreterare öppna, torde förutnämnda betänkligheter icke böra tillmätas avgörande betydelse för den föreliggande frågan om ökning av antalet ordinarie revisionssekreterare.

Med det sagda vill jag ingalunda hava understrukit revisionssekreterartjänsternas natur av övergångsplatser. Fast mer är jag av den åsikten, att dessa tjänsters stora vikt och betydelse fordra, att åt deras innehavare gives en så fast och säker ställning som möjligt; och ur den synpunkten är det icke minst påkallat, att de åtta revisionssekreterarbelättningar, om vilka det nu är fråga, göras till ordinarie ämbeten. Å andra sidan är det naturligt, att arbetets krävande beskaffenhet förr eller senare driver vederbörande revisionssekreterare att se sig om efter annan verksamhet. För sådant fall är det, som utväg på antytt sätt står och bör stå honom öppen.

En annan betänklighet mot vidtagande av den ifrågasatta förändringen av vissa icke ordinarie revisionssekreterartjänster till ordinarie har varit den tänkta möjligheten av en framtida reduktion av antalet ständigt erforderliga revisionssekreterartjänster. Såsom löneregleringskommittén i utlåtandet av den 18 december 1915 närmare utvecklat, torde emellertid — åtminstone så länge nuvarande rättegångsordning till sina huvuddrag består — en dylik reduktion icke kunna antagas bli påkallad av någon minskning i högsta domstolens arbetsbörda. Att åter genom en blivande allmän rättegångsreform revisionssekreterartjänsterna kunna komma att indragas eller i allt fall till antalet reduceras, anser jag vara ett förhållande, som icke bör få inverka på den föreliggande frågan, huruvida icke statstjänster, av vilka det allmänna ofrånkomligt nu är i konstant behov, böra besättas med ordinarie innehavare. Förutom att det till undvikande av ordinarie revisionssekreterares överflyttande å indragningsstat läres givas tillräckligt rådrum för erforderliga åtgärders vidtagande, innan en ny rättegångsreform träder i tillämpning, torde för sådant ändamål tjäna dels förenämnda stadganden om rätt till viss tjänstårsberäkning, dels ock ett intagande bland ordinarie revisionssekreterares avlöningsvillkor av föreskrift om skyldighet för honom att underkasta sig förflyttning till ledamotsbefattning i överrätt. En föreskrift av sistnämnda slag, som av löneregleringskommittén uppställts såsom villkor för dess tillstyrkande av utökningen på angivet sätt av de ordinarie revisionssekreterarnas antal, finner nämligen även jag erforderlig. Emellertid är med avseende å det sålunda uppsälda villkoret att uppmärksamma, hurusom en motsvarande bestämmelse i fråga om rätten att åtnjuta avlöningsförmåner enligt gällande avlöningsstater för hovrätterna innebär, att hovrättsråd är underkastad den förflyttning

till annan ort, varom vid möjligen inträdande förändringar i avseende å hovrätternas organisation eller förläggningssorter eller eljest i allmänhet kan varla stadgat, men med iakttagande, bland annat, därav att skyldighet uti berörda hänseende åligger de i tjänstegraden yngre framför de äldre. Givetvis bör i fråga om förflyttning av yngre befattningshavare framför äldre enahanda ordning gälla beträffande revisionssekreterares förflyttning till ledamotsbefattning i överrätt, och detta icke blott mellan revisionssekreterarna inbördes utan ock i förhållandet mellan revisionssekreterare, å ena, och hovrättsledamöter, å andra sidan. Den kuappa tid, som förflutit sedan löneregleringskommitténs utlåtande avgavs, har emellertid icke tillåtit utarbetandet av ett detaljerat förslag i förevarande hänseende. Åt ifrågakomna avlöningsvillkor torde därför tillsvidare böra givas sådan avfattning, att den, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning som revisionssekreterare, skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om skyldighet att låta sig förflyttas till ledamotsbefattning i överrätt, som under år 1920 kunna varda meddelade.

Åtgärden att förvandra ifrågavarande revisionssekreterartjänster till ordinarie befattningar synes mig högeligen påkallad även av hänsynen till ett utom nedre justitierevisionen liggande förhållande. Jag har förut i annat sammanhang erinrat om den synnerliga önskvärdheten av att i görligaste mån rådes bot för det kända missförhållandet, att ledamotsplatserna i hovrätterna i stor utsträckning innehavas av vikarier. Särskilt sedan hovrätterna numera blivit sista instans i ett avsevärt antal mål och ärenden, har detta önskemål kraftigt gjort sig gällande. Genom en åtgärd sådan som den här föreslagna skulle berörda missförhållande åtminstone till någon del bliva avhjälpt, då ju de åtta konstituerade och med egen rotel förordnade revisionssekreterarna i regel innehava ordinarie ledamotstjänst i hovrätt och dessa ledamotstjänster skulle bliva till återbesättande lediga genom innehavarnas utnämning till ordinarie revisionssekreterare. Ur denna synpunkt hava ock uttalanden till förmån för den ifrågasatta anordningen gjorts av Svea och Göta hovrätter i deras utlåtanden över sakkunnigbetänkandet.

Under åberopande av vad jag anfört föreslår jag, att omförmälda åtta medelst konstitutorial eller förordnande att förestå egen rotel tillsatta revisionssekreterarbefattningar förändras till ordinarie ämbeten, därvid som avlöningsvillkor bör meddelas föreskrift av förenämnt innehåll.

Av löneregleringskommittén har påpekats, att med hänsyn till ökningen av de ordinarie revisionssekreterarnas antal och då det till

äventyrs på grund av särskilt tröga befordringsförhållanden i någon hovrätt kunde komma att inträffa, att vederbörande utnämndes till revisionssekreterare, innan han ännu blivit vare sig ordinarie ledamot eller fiskal i hovrätt, förut berörda stadganden i kungörelsen den 16 juni 1911 om rätt för ordinarie revisionssekreterare till viss tjänstårsberäkning syntes böra erhålla sådan avfattning, att de bleve tillämpliga också för det fall, att vederbörande vid sin befordran till revisionssekreterartjänsten vore enlast adjungerad ledamot, assessor, i hovrätt. Ehuru, även med den föreslagna ökningen av antalet ordinarie revisionssekreterare, det under normala befordringsförhållanden knappast lär kunna antagas, att den, som från tjänstgöring i hovrätt mottagit förordnande i nedre justitierevisionen, icke hunnit befordras åtminstone till fiskal i hovrätten, innan han kommit i tur att utnämnas till ordinarie revisionssekreterare, kan dock sådant tänkas under exceptionella förhållanden inträffa. Och då det givetvis saknas giltig anledning att från den ifrågasvarande förmånen avskära den, som vid utnämningen till revisionssekreterare icke ännu hunnit bliva vare sig hovrättsråd eller fiskal, finner även jag, att åt omförmälda stadganden bör givas sådan avfattning, som här antyts. Då hädanefter skulle ifrågakomma endast ett ålderstillägg å hovrättsrådslönen efter fem år, torde därjämte kungörelsens stadgande om viss tidsbegränsning för tillgodoräkandet av tjänstår i nedre revisionen böra såsom obehövt bortfalla.

Då vidare löneregleringskommittén framhållit önskvärdheten av att ordinarie revisionssekreterare tillätes övergå till hovrättsrådsbefattning även i annan hovrätt än den, vid vilken han vid sin befordran till revisionssekreterarämbetet var bunden, med rätt att på enahanda sätt få räkna sig tjänstgöringstid inom nedre justitierevisionen till godo, vill jag erinra, att någon ovillkorlig rätt för ordinarie revisionssekreterare att erhålla överflyttning till hovrättsrådsämbete i den hovrätt, han vid utnämningen till revisionssekreterare tillhörde, givetvis icke förefinnes. Där vid inträffande vakans å hovrättsrådsämbete ansökning av revisionssekreterare göres om dylik överflyttning, bör fastmer bifall till ansökningen göras beroende av hänsynen till rådande befordringsförhållanden i hovrätten och till andra föreliggande omständigheter. Om emellertid ur sådan synpunkt en revisionssekreterare efter ansökning prövas kunna erhålla utnämning till hovrättsråd i annan hovrätt än den han förut tillhört, synes mig skäl icke förefinnas till annat än att jämväl sålunda utnämnt hovrättsråd må för ålderstillägg å hovrättsrådslönen räkna sig tjänstgöringstid som revisionssekreterare till godo. Även i detta hänseende torde alltså ändrade bestämmelser böra meddelas.

Såsom redan anmärkts torde ett genomförande av den föreslagna höjningen av hovrättsrådets begynnelseavlöningar påkalla en reglering av revisionssekreterarnas avlöningsförmåner. Då revisionssekreterarna företrädesvis rekryteras från hovrätterna, är det nämligen av vikt, att avlöningsförhållandena inom nedre justitierevisionen äro sådana, att de kunna förmå de yngre hovrättsledamöterna att ägna sig åt arbetet såsom revisionssekreterare. En ledande grundsats för den år 1911 beslutade lönereglering för revisionssekreterarna var ock, att vid bestämmandet av deras ställning i avlöningshänseende hänsyn fortfarande såsom dittills borde tagas till de avlöningar, som tillkomme hovrätternas ordinarie ledamöter.

Revisionssekreterarnas avlöningsförhållanden.

Enligt de på 1911 års lönereglering grundade förhållanden ställa sig avlöningsförmånerna för de ordinarie, de konstituerade och de i avlöningsstaten avsedda tre med egen rotel förordnade revisionssekreterarna på följande sätt. Till en var av de femton ordinarie revisionssekreterarna utgår en begynnelseavlöning å 8,100 kronor sålunda fördelad, att 5,000 kronor utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg. Lönen kan på vanliga villkor efter fem års tjänstgöring höjas med 600 kronor. Var och en av de fem konstituerade revisionssekreterarna åtnjuter ett i staten upptaget arvode av 7,500 kronor, varav 5,000 kronor motsvara lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar. De tre med egen rotel förordnade revisionssekreterarna slutligen uppbära var och en 7,500 kronor för år från det i staten uppförda beloppet 22,500 kronor »till arvoden åt vikarier för beredande av semester åt revisionssekreterarna».

Åt de fyra revisionssekreterare, vilka tjänstgöra såsom tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter och som tillsättas medelst förordnanden för ett år i sänder, finnas arvoden anslagna å extra stat efter 7,500 kronor för år.

I detta sammanhang må ock erinras, dels att vikarierande revisionssekreterare utan egen rotel plägar tilläggas avlöning, för år räknat, efter 7,000 kronor samt efter ett års tjänstgöring eller för det fall, att han såsom ordinarie hovrättsledamot åtnjuter en årlig avlöning av nyssnämnda belopp, efter 7,500 kronor, dels ock att extra revisionssekreterare, som tjänstgör under vissa tider av året, likställas till avlöningens storlek med dylik tillförordnad revisionssekreterare.

I sin underdåniga skrivelse den 17 augusti 1918 har nedre justitierevisionen beträffande revisionssekreterarnas avlöningar till en början anmärkt, att utredning påginge rörande förbättring av hovrättsleda-

Nedre revisionen i skrivelsen den 17 augusti 1918.

möternas avlöningsförhållanden samt att det kunde antagas, att genom den blivande regleringen åvägbragtes en avsevärd ökning av dessa ämbetsmäns avlöning, därvid, bland annat, begynnelselönen för hovrättsråd tvivelsutan komme att säntas betydligt högre än den nu vore. Efter att därpå hava erinrat, att vid bestämmandet av revisionssekreterarnas ställning i avlöningshänseende hänsyn borde tagas till den avlöning, som tillkomme hovrätternas ledamöter, och att alltså en förbättring av hovrätt-ledamöternas avlöningsförhållanden nödvändiggjorde en ökning av revisionssekreterarnas löneförmåner, anför nedre revisionen vidare:

För att en löneförbättring för nedre revisionens ledamöter skulle bliva fullt effektiv, så att deras avlöning verkligen bleve överensstämmande med ämbetenas betydelse och den å deras innehavare vilande tunga arbetsbördan samt de fordringar å kunskaper, förmåga och skicklighet, vilka ställdes å revisionssekreterarna, syntes det av behovet påkallat, att avlöningen för tillförordnad revisionssekreterare sattes, då första gången förordnande meddelades, till minst vad ett hovrättsråd i första lönegraden komme att erhålla samt efter ett års tjänstgöring ökades med 600 kronor, och att därefter löneförhöjning om 600 kronor inträdde dels då konstitutorial meddelades, dels vid befordran till ordinarie revisionssekreterare och dels efter fem års tjänstgöring i sistnämnda egenskap, ävensom att nedre revisionens ordförande tillerkändes särskilt arvode till belopp av 600 kronor. Avlöningsskeloppens höjande i enlighet med vad sålunda föreslagits komme visserligen att orsaka statsverket avsevärt ökade utgifter; men endast en sådan löneförbättring kunde väntas åstadkomma, att förordnande såsom revisionssekreterare städse eftersträvades av därför fullt kompetenta personer, vilkas bindande vid ämbetsverket vore för detsamma önskligt, ävensom att de tjänstgörande revisionssekreterarna icke av en i ekonomiskt avseende ofördelaktig ställning dreves att lämna sina platser, så snart tillfälle yppades.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har över denna framställning yttrat följande:

Då det gällde att med den av kommittén förordade höjningen av hovrättsrådets begynnelseavlöningar till 8.100 kronor såsom utgångspunkt bestämma de löneförmåner, som skäligen borde tillkomma revisionssekreterarna, ville kommittén först göra erinran därom att, enligt vad kommittén förut tillstyrkt, de fem medelst konstitutorial och tre medelst förordnande med egen rotel tillsatta revisionssekreterartjänster skulle förvandlas till ordinarie ämbeten, i samband varmed det anslag i nuvarande ordinarie stat, från vilket avlöningarna till sistnämnda tre befattningshavare utginge, givetvis försvunne. Skillnaden mellan tillförordnade med egen rotel,

konstituerade och ordinarie revisionssekreterare skulle alltså upphöra och nedre justitierevisionen bestå av tjugutre ordinarie revisionssekreterare, vartill såsom hittills skulle komma — bortsett från de fyra tillförordnade revisionssekreterare, som erfordrades för den tillfälliga förstärkningen av nedre revisionens arbetskrafter — ett för vikariat erforderligt antal utan egen rotel tillförordnade revisionssekreterare ävensom extra revisionssekreterare.

Efter den norm, nedre justitierevisionen tillämpat vid avgivande av förslag till lönesatser i förevarande hänseende, skulle — under förutsättning att antalet ordinarie revisionssekreterare på angivet sätt ökades — begynnelseavlöningen för sådan revisionssekreterare böra sättas till 9,300 kronor, varefter lönen borde tvenne gånger höjas med 600 kronor efter respektive fem och tio års tjänstgöring.

Ett dylikt förslag till löneförbättring för ordinarie revisionssekreterare kunde emellertid kommittén icke biträda. Kommittén underskattade ingalunda de ifrågasvarande ämbetenas vikt eller de anspråk på arbetsförmåga och duglighet i övrigt, som ställdes och måste ställas på deras innehavare. Men man finge icke bortse från att nedre justitierevisionen ej vore ett verk, där nämnda befattningshavare inträdde för att efter genomgångna lönegrader slutligen stanna. Revisionssekreterartjänsternas egenskap av övergångsplatser vore så allmänt bekant och hade så ofta framhållits i samband med löneregleringar för nedre revisionen eller eljest, att kommittén icke ansåge sig behöva här närmare ingå därpå. Det syntes kommittén ofrånkomligt böra vid bestämmandet av revisionssekreterarnas avlöningar fästas avseende vid berörda förhållande lika väl som vid önskemålet, att nämnda avlöningar gäves den storlek i förhållande till hovrättsrådsavlöningarna, att nedre revisionens behöriga rekrytering från hovrätterna kunde tillgodoses.

Ur dessa synpunkter hade kommittén ansett tillfyllest, att avlöningen för ordinarie revisionssekreterare sattes till 8,700 kronor eller samma belopp, som skulle tillkomma hovrättsråd efter intjänande av ålderstillägget, samt att denna avlöning gjordes slutlig. Av det sålunda föreslagna avlöningsbeloppet skulle, efter enahanda beräkning som hittills, 5,600 kronor utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg.

Enligt verkställd beräkning skulle med den ifrågasatta ökningen av de ordinarie revisionssekreterarnas antal vederbörande vinna ordinarie revisionssekreterarbefattning efter omkring två års tjänstgöring som tillförordnad revisionssekreterare. Vid 1911 års reglering av nedre justitierevisionen uppställdes såsom normalfall, att revisionssekreterarförordnande erbjödes ungefär vid den tid, då utnämning till hovrättsråd vunnes. Såväl före 1911 som ock i synnerhet under de därefter följande åren hade det emellertid i verkligheten visat sig, att dylikt erbjudande givits väsentligt tidigare. Med hänsyn härtill och till den föreslagna ökningen av de ordinarie revisionssekreterarnas antal med ytterligare åtta syntes man kunna såsom normalfall antaga, att ordinarie revisionssekreterarskap skulle vinnas ungefär samtidigt med utnämning till hovrättsråd. Den, som mottagit kallelse till tjänstgöring i nedre revisionen, skulle alltså efter omkring två års dylik tjänstgöring erhålla en avlöning, som med 600 kronor överstege vad som vid samma tid skulle tillkommit honom, därest han kvarstannat i hovrätten. Efter ytterligare fem år skulle han såsom

hovrättsråd hava kommit i den högre lönegraden med 8,700 kronor, under det att han såsom revisionssekreterare — för vilken ålderstillägg icke skulle givas — fortfarande hade samma avlöning.

Vad anginge de såsom vikarier utan egen rotel tillförordnade revisionssekreterarna — med vilka extra revisionssekreterare givetvis vore att likställa — syntes ersättningen åt dem böra sättas 600 kronor lägre, för år räknat, än avlöningen åt ordinarie revisionssekreterare, eller till 8,100 kronor. Detta belopp skulle sålunda sammanfalla med begynnelseavlöningen för hovrättsråd, men med 1,100 kronor överstiga de avlöningsförmåner, som autoges komma att tilldelas adjungerad hovrättsledamot i den högre avlöningsgraden. Härvid torde dock fortfarande iakttagas den vid 1911 års löuereglering godtagna regeln, att hovrättsråd, som antagit kallelse till tjänstgöring i nedre justitierevisionen, redan från början av denna tjänstgöring borde i avlöning erhålla mera än han i sin berörda egenskap uppburit i hovrätten. Åt de fyra revisionssekreterare, som i och för den tillfälliga förstärkningen av nedre revisionens arbetskrafter årligen förordnades, torde, med hänsyn särskilt till den relativt stora utökningen av de ordinarie revisionssekreterartjänsternas antal, avlöningen näppeligen beräknas högre än vad kommittén sålunda ifrågasatt för de tillförordnade revisionssekreterarna utan egen rotel.

Kommittén hölle före, att med ett sådant avlöningssystem för revisionssekreterarna som det av kommittén nu angivna avlöningsförmånerna skulle betinnas tillräckliga för att förmå hovrätternas adjungerade ledamöter att mottaga kallelse till revisionssekreterartjänstgöring och att även ordinarie hovrättsråd skulle kunna anse det med sin fördel förenligt att ägna sig åt arbetet inom nedre justitierevisionen. Därvid torde man icke kunna undgå att taga i betraktande jämväl den utsikt till ytterligare befordran, som — även om förhållandena i detta avseende måhända numera tedde sig något annorlunda än förr — revisionssekreterartjänsten i allt fall otvivelaktigt öppnade. Å andra sidan skulle kanske den omständigheten, att ålderstillägg till revisionssekreterarlönen icke stode att vinna, medföra, att vederbörande revisionssekreterare, som följaktligen efter omkring sju års tjänstgöring i nedre revisionen skulle såsom hovrättsråd erhålla lika stor avlöning, funne det för sig förmånligt att återinträda i hovrättstjänstgöring. En dylik påföljd av det föreslagna avlöningssystemet för revisionssekreterarna skulle enligt kommitténs mening icke vara annat än lycklig. Därigenom skulle nämligen hovrätterna, som ju finge till nedre justitierevisionens rekrytering lämna ifrån sig sina bästa yngre krafter, efter några års förlopp återförvärva dessa och draga sig till godo den ökade utbildning och erfarenhet, som revisionssekreterartjänstgöringen bibragt dem.

Med åberopande av vad kommittén anförte i fråga om avlöningsförhållandena för de ordinarie revisionssekreterarna hemställde kommittén, att dess i detta hänseende framställda förslag måtte läggas till

grund vid förut tillstyrkt framställning till riksdagen om de nu medelst konstitutorial eller förordnande med egen rotel tillsätta revisionssekreterarbefattningarnas förändring till ordinarie ämbeten.

Inom löneregleringskommittén hava i denna del vissa ledamöter uttalat särskilda meningar.

Särskilda meningar av ledamöter i löneregleringskommittén.

Sålunda har förste kanslissekreteraren F. S. Linroth anfört:

»Vid behandlingen av frågan om ändring av hovrätternas och nedre justitierevisionens stater har löneregleringskommittén haft att taga hänsyn till, bland annat, två så att säga programpunkter vid strävandet att få revisionssekreterarijänsterna lämpligt besatta. Å ena sidan har man sålunda velat rekrytera nämnda tjänster bland annat ur hovrättsrådets led och ansett det för detta ändamål nödvändigt att göra anställning såsom revisionssekreterare fördelaktigare än anställningen såsom hovrättsråd. Men å andra sidan har man hållit före, att revisionssekreterarna ej borde för länge sitta kvar på sina tjänster utan återgå till hovrätten eller på annat sätt lämna sina platser till friska krafter, och för detta ändamål, vad återgången till hovrätterna angår, funnit även denna böra förenas med någon fördel.

Dessa till synes oförenliga önskemål hava i kommitténs förslag tillgodosetts på det sätt, att för revisionssekreterarna dels skapats en ny avlöningsstyp, högre än tredje normalgraden och av samma struktur som chefsavlöningarna i allmänhet, dels ock i avlöningsvillkoren inryckts bestämmelse om skyldighet att låta sig förflyttas till hovrättsrådsbefattning, dock utan minskning av innehavande avlöning.

För uppflyttandet av revisionssekreterarbefattningarna, vilka nu äro av tredje normalgraden, till en högre lönegrad har jag ej kunnat finna något bärande skäl, helst med tanke på de konsekvenser ett dylikt uppflyttande lätt nog skulle kunna erhålla. Revisionssekreterartjänsterna torde, ehuru av gammalt företeende vissa särdrag, i alla väsentliga avseenden vara fullt jämförbara med tjänster av tredje normalgraden i allmänhet, såväl hovrättsrådsbefattningarna, vilka visserligen ej nu tillhöra nämnda grad men av kommittén föreslås att dit uppflyttas, som ock tredje gradstjänster inom statsförvaltningen i övrigt. Det åstundade fortgående personbytet mellan revisionssekreterar- och hovrättsrådstjänsterna torde också tydligt nog ådagalägga dessa tjänsters verkliga likvärdighet.

Den egentliga grunden till förslaget om höjning av revisionssekreteraravlöningen torde vara att söka i den obenägenhet, som kan antagas förefinnas hos utnämnda hovrättsråd att utan förmånen av höjd avlöning övergå till tjänstgöring i nedre justitierevisionen. Så vitt jag kan inse, torde detta förhållande lämpligen kunna avhjälpas på samma sätt, varpå kommittén övervunnit svårigheten att få revisionssekreterare att återgå till hovrätt utan att därvid röna någon ekonomisk fördel.

När nu avlöningarna vid hovrättsrådstjänsterna regleras, skulle nämligen i avlöningsvillkoren kunna intagas bestämmelse, att hovrättsråd vore skyldigt att låta sig förflyttas till revisionssekreterartjänst, givetvis utan att därigenom i avlöningshänseende komma i ofördelaktigare ställning — en förflyttning, som enligt sakens natur endast vore av mer eller mindre temporär beskaffenhet.

Emot ett sådant villkor synas mig icke större betänkligheter böra hysas än mot den av kommittén för revisionssekreterare föreslagna skyldigheten att låta sig

förflyttas till hovrättsrådsbefattning, varvid han visserligen icke skulle åsamkas någon nackdel i avlöningshänseende men dock definitivt försättas till en tjänst, som, enligt kommitténs förslag, i verkligheten stode lägre å löneskalan och således, enligt det allmänna åskådningssättet, vore att betrakta såsom lägre.

Hovrättsrådets egenskap av domare synes mig ej rimligen böra utgöra hinder att för dem stadga ett avlöningsvillkor av nämnda slag, då ju hovrättsrådets och revisionssekreterarnas verksamhet representera visserligen olika men dock likvärdiga sidor av domarverksamheten i stort, och hovrättsråden för övrigt redan i viss mån äro underkastade förflyttningstvång, nämligen till ledamotsbefattning i annan överrätt.

Därest det emellertid skulle anses oundgängligt, att övergång från hovrättsråds- till revisionssekreterartjänst förknippas med någon ekonomisk förmån, synes mig sådan — för att undvika en särskild avlöningsstyp för revisionssekreterarna — möjligen kunna beredas under form av rätt att i och med förflyttningen komma i åtnjutande av det nuvarande ålderstillägget vid revisionssekreterarbefattning.»

Redaktören Nilsson har förklarat sig ställa sig betänksam inför kommitténs förslag att bestämma ordinarie revisionssekreterares avlöning till 8,700 kronor utan ålderstillägg samt vidare anført:

»Jag befarar, att en sådan åtgärd, dubbelt onödig när det är unga fiskaler eller assessorer, som befordras till revisionen, skall verka förstörande på tredje normalgraden. Säkerligen vore det lyckligast, att föredragande i högsta domstolen avlönades lika med föredragandena i regeringsrätten och andra motsvarande befattningshavare i Kungl. Maj:ts kansli. Rekryteringen skall näppeligen visa sig svårare här än på åtskilliga andra håll, där pretentioner på högre avlöning än den normala blivit framställda men avvisats.»

I nu nämnt hänseende — likasom i det förut berörda beträffande ortstillägg å hovrättsråds- och fiskalslönerna — hade denne ledamot vid ärendets behandling i kommittén förordat ifrågasvarande lönestaters reglering i närmare överensstämmelse med de typer, som tillämpats inom de centrala verken och med dem jämförliga verk.

Hovrättsrådet Samuelson har yttrat:

»Beträffande ordinarie revisionssekreterares avlöningsförmåner är jag av annan mening än kommittén så till vida att jag anser, att till den föreslagna avlöningen, 8,700 kronor, borde läggas ett ålderstillägg av 600 kronor att på vanliga villkor utgå efter fem års tjänstgöring. Då kommittén förordar en avlöning utan åldersstillägg, sker detta under hänvisning, bland annat, till revisionssekreterartjänsternas egenskap av övergångsplatser. Det må ock erkännas, att ur berörda synpunkt den föreslagna anordningen kan vara befogad. Ur en annan synpunkt åter har jag funnit betänkligheter möta mot förslaget och på grund därav icke kunnat biträda detsamma. Därest kommitténs förslag i denna del vinner bifall, torde det nämligen vara att befara, att löneförmånerna för ordinarie revisionssekreterare icke skulle finnas tillräckliga för att i erforderlig utsträckning förmå hovrätternas adjungerade och ordinarie ledamöter att ägna sig åt arbetet i nedre justitierevisionen. Visserligen lär den föreslagna avlöningen åt tillförordnade revisionssekreterare av 8,100 kronor vara stor nog att locka adjungerade hovrättsledamöter att mottaga revisions-

sekreterarförordnande. Men sedan vederbörande efter ett par års förlopp vunnit befordran till hovrättsrådsämbete eller, om han redan blivit ordinarie revisionssekreterare, kommit i tur till dylik befordran och följaktligen hans löneförmåner i nedre revisionen med blott 600 kronor överskjuta hovrättsrådslönen, torde han näppeligen endast för detta plus i lönehänseende vilja under någon längre tid offra sina krafter åt den mera jäktande och på grund av arbetssättet jämväl enformigare revisionssekreterartjänsten. Ställes han därjämte inför utsikten att icke ens efter fem års tjänstgöring som ordinarie revisionssekreterare erhålla någon ökning i löneförmåner, kan det inträffa, att han redan tidigare tröttnar på arbetet i nedre revisionen och återvänder till hovrättstjänstgöringen. Att en förutvarande hovrättsledamot efter några års tjänstgöring som revisionssekreterare återbördas till vederbörande hovrätt, finner jag i likhet med kommittén vara lyckligt. Å andra sidan är det emellertid av vikt, att ett dylikt återbördande icke sker så snart, att ombytena å revisionssekreterarplatserna bliva allt för ofta påkommande. Ty det kan icke vara annat än till gagn för högsta domstolens arbete, och därmed indirekt även för allmänheten, att revisionssekreterarna efter vunnen utbildning och erfarenhet i tjänsten ännu någon avsevärdare tid ägna sig åt densamma. Detta skulle enligt mitt förmenande lättare ernås, om revisionssekreterarna hade att påräkna ett ålderstillägg till lönen. Att de härigenom skulle förmås att kvarstanna i tjänsten längre än som med hänsyn till hovrätternas förseende med dugliga arbetskrafter eller eljest vore önskligt, torde däremot icke kunna antagas.

Jag föreslår alltså, att begynnelseavlöningen för ordinarie revisionssekreterare bestämmes till 8,700 kronor med rätt för honom att efter fem år åtnjuta ett ålderstillägg av 600 kronor, ävensom att befattningshavare måtte för erhållande av dylikt ålderstillägg få tillgodoräkna sig den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen.»

Vid prövningen av den föreliggande frågan om revisionssekreterarnas avlöningsförmåner vill jag ånyo erinra om frågans intima samband med den reglering av hovrättsrådsavlöningarna, som i ärendet förevarit. På grund av detta samband skulle frågan med nödvändighet hava uppkommit och krävt sin lösning alldeles oavsett den framställning om löneförbättring åt, bland andra, revisionssekreterarna, som av nedre justitierevisionen gjorts. Det är ock ur denna synpunkt frågan nu förnämligast bör ses. Ty av enahanda skäl, som anförts beträffande hovrätterna, har det icke kunnat ifrågakomma att under förhandenvarande omständigheter vidtaga en allsidigt utredd och genomgripande löne-reglering för nedre revisionen med dess samtliga tjänstemän.

*Departements-
chefen.*

På grund av det förhållandet, att revisionssekreterarbefattningarna huvudsakligast rekryteras ur hovrättsledamöternas klass, har — såsom förut framhållits — ansetts nödvändigt att ställa revisionssekreterarnas löneförmåner i viss proportion till avlöningsförhållandena i hovrätterna. Så har ock hittills skett, i det att en skillnad i lönehänseende till revisionssekreterarnas förmån upprätthållits ej mindre mellan icke ordinarie

revisionssekreterare, å ena, samt såväl adjungerade som ordinarie hovrättsledamöter, å andra sidan, än även mellan ordinarie revisionssekreterare, å ena, och ordinarie hovrättsledamöter, eller hovrättsråden, å andra sidan. Jag hänvisar i sådant hänseende till den redogörelse för revisionssekreterarnas löneförmåner, jag förut lämnat, ävensom till vad i ärendet förekommit angående hovrättsledamöternas nuvarande avlöningsförhållanden. Tack vare förnämligast berörda skillnad har den viktiga frågan om nedre justitierevisionens behöriga rekrytering hitintills kunnat på tillfredsställande sätt lösas.

Redan av vad jag sålunda påpekat torde vara tydligt, att jag fäster den största vikt vid att — även efter höjning, på föreslaget sätt, av hovrättsrådets begynnelseavlöningar samt av mig förordad ökning av de ordinarie revisionssekreterarnas antal — löneförhållandena för revisionssekreterarna bliva sådana, att nedre revisionens rekrytering icke försvåras. Denna synpunkt har ock löneregleringskommittén beaktat i sitt utlåtande, däri föreslagits en avlöning åt ordinarie och tillförordnade revisionssekreterare av respektive 8,700 och 8,100 kronor. Huru dessa avlöningsbelopp skulle komma att gestalta sig vid jämförelse med löneförmånerna för den hovrättsledamot, som icke mottagit revisionssekreterarförordnande, har kommittén påvisat.

Jag har vid behandlingen av frågan om förändring av vissa icke ordinarie revisionssekreterartjänster till ordinarie ämbeten uttalat den åsikten, att ifrågavarande befattningars stora vikt och betydelse kräva en så fast och säker ställning som möjligt för dess innehavare. Samma skäl talar ock, enligt mitt förmenande, för att dessa tjänstemän bliva väl avlönade. Med hänsyn såväl härtill som till förberörda önskemål om en god rekrytering av nedre revisionen synes mig, under förutsättning av ifrågakomna höjning av hovrättsrådets begynnelselöner, avlöningen för ordinarie revisionssekreterare icke kunna sättas lägre än löneregleringskommittén förordat, eller till 8,700 kronor. När emellertid kommittén föreslagit, att denna avlöning b'leve slutlig, d. v. s. att ålderstillägg till lönen icke skulle ifrågakomma, har jag känt mig något tveksam inför ett sådant förslag. Kommittén synes mig bygga allt för mycket på revisionssekreterartjänsternas egenskap av övergångsplatser, en egenskap, som jag för min del icke skulle vilja så att säga främja genom att låta densamma vara utslagsgivande vid bestämmandet av vederbörandes avlöningsförmåner. Det torde fastmer ligga vikt uppå, att ifrågavarande tjänster icke blott besättas med väl kvalificerade innehavare utan ock få under någon längre tid behålla dessa sina innehavare. Ett motsatt förhållande kan enligt sakens natur icke undgå

att verka tyngande på högsta domstolens redan i och för sig stora arbetsbörda. Ur denna synpunkt synes mig det av en ledamot i kommittén framförda förslaget om visst ålderstillägg å revisionssekreterarlönen tilltalande. Då jag likväl icke funnit mig böra avvika från kommitténs förslag, har det skett med hänsyn dels till den relativt långa tid, en revisionssekreterare i allt fall skulle få tjänstgöra, innan han såsom hovrättsråd vunnit enahanda avlöningsförmåner, dels ock till det av kommittén särskilt framhållna, i sig befogade önskemålet om återbördande till hovrätterna av goda ordinarie arbetskrafter.

Den av två andra ledamöter inom kommittén förordade anordningen, att de ordinarie revisionssekreterartjänsterna fortfarande icke skulle tillgodoses med högre löneförmåner än som tillkomma tredje normalgradens tjänster såsom begynnelselön och alltså, efter höjandet av begynnelseavlöningsarna för hovrättsråden till 8,100 kronor, icke vara bättre avlönade än hovrättsrådsämbetena, finner jag vara synnerligen betänklig såväl med hänsyn till revisionssekreterartjänsternas kvalificerade beskaflenhet som ock särskilt ur synpunkten av nedre revisionens behöriga rekrytering. Denna skulle enligt min övertygelse bliva äventyrad genom ett dylikt ordnande av förevarande lönefråga. Till undvikande av berörda påföljd skulle man icke hava att tillgripa annan utväg än den av en utav sistnämnda två kommittéledamöter föreslagna, eller att i avlöningsvillkoren för hovrättsråd inrycka bestämmelse om skyldighet att låta sig förflyttas till revisionssekreterartjänst. Men det olämpliga i användandet av ett dylikt tvångsmedel torde ligga i öppen dag. Jag vill ock erinra att, då på sådant sätt förordnanden som revisionssekreterare komme att förnämligast meddelas hovrättsråd, man skulle nödgas att i exceptionellt stor utsträckning skatta åt det med rätta klandrade systemet att hålla de ordinarie domarplatserna i hovrätterna besatta med vikarier.

Jag ansluter mig alltså till löneregleringskommitténs förslag, enligt vilket avlöningen för *ordinarie revisionssekreterare* skulle sättas till 8,700 kronor utan rätt till ålderstillägg, av vilken avlöning 5,600 kronor skulle utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg. Efter förändring av de fem medelst konstitutorial och tre medelst förordnande med egen rotel tillsatta revisionssekreterartjänsterna till ordinarie befattningar skulle ur den ordinarie staten för nedre revisionen utgå dels de däri uppförda arvoden å konstituerade revisionssekreterare, dels ock det likaledes i staten upptagna anslaget till arvoden åt vikarier för beredande av semester åt revisionssekreterarna.

Beträffande *tillförordnade revisionssekreterare* — de, vilka såsom

vikarier förordnats för särskilda tider, då ordinarie revisionssekreterare av förordnande å annan befattning, offentligt uppdrag eller annan anledning äro hindrade att sköta sin tjänst eller eljest erhållit ledighet från densamma — torde vid bestämmandet av deras löneförmåner avseende böra fästas å ena sidan vid angelägenheten av att sådan revisionssekreterare redan från början erhåller i avlöning nämnvärt mera än han uppburit under sin föregående tjänstgöring, i regel hovrättsjämsgöring, samt å andra sidan vid de ordinarie revisionssekreterarnas avlöning. Det belopp, löneregleringskommittén i förevarande hänseende föreslagit, eller 8,100 kronor, synes mig skäligt. Man torde ock vara berättigad antaga, att denna avlöning skall visa sig tillräcklig att förmå i första hand de adjungerade hovrättsledamöterna att mottaga förordnanden inom nedre revisionen. I det fall, att den, som tjänstgör som tillförordnad revisionssekreterare, är hovrättsråd, bör, såsom kommittén påpekat, fortfarande gälla, att åt honom beredes högre avlöning än han skulle ägt uppbära i hovrätten. För tillförordnad revisionssekreterares avlöning äro att tillgå tjänstgöringspenningarna å den revisionssekreterartjänst, han förestår. De medel, som därutöver erfordras för avlöningens uppbäring till det avsedda beloppet, skulle, i den mån han icke uppbär lön å egen ordinarie befattning, i enlighet med hittills följd praxis anordnas från andra huvudtitelns besparingar.

För ersättning åt *extra revisionssekreterare* — sådan plägar förordnas för större delen av året för att föredraga särskilt vidlyftiga mål eller eljest av särskilda anledningar — finnes i nedre revisionens stat från och med år 1912 uppfört ett anslag å 5,000 kronor, benämnt anslaget »till arvoden åt extra revisionssekreterare». Vid bestämmandet av anslagets storlek har beräknats, att extra revisionssekreterare skulle årligen behöva förordnas för en tid av sammanlagt 8 månader samt att sådan föredragande skulle i fråga om avlöning likställas med tillförordnad revisionssekreterare. Efter enahanda grunder och med hänsyn till den föreslagna höjningen av tillförordnade revisionssekreterares avlöning skulle hädanefter för ifrågavarande ändamål erfordras ett belopp, i runt tal, av 6,000 kronor. Jag föreslår därför, att oförmälda anslag höjes till sistnämnda belopp.

Åt de fyra förut oförmälda revisionssekreterare, som erfordras såsom *tillfällig förstärkning* av nedre justitierevisionens arbetskrafter och tillsättas medelst förordnanden för ett år i sänder, har hittills arvoden beräknats till samma belopp som den nuvarande avlöningen åt konstituerade och med egen rotel förordnade revisionssekreterare, detta med hänsyn till att ifrågavarande föredragande likaledes förestå egen

rotel i nedre revisionen. Om nu å ena sidan de konstituerade och med egen rotel förordnade revisionssekreterarna göras till ordinarie med en avlöning av 8,700 kronor och å andra sidan tillförordnade revisionssekreterare komma att avlönas med 8,100 kronor, måste jämväl arvoden till förstnämnda fyra revisionssekreterare höjas. Därvid ligger måhända närmast till hands att i huvudsak likställa dem med ordinarie revisionssekreterare. Med beaktande av vad löneregleringskommittén erinrat och för iakttagande av största möjliga sparsamhet torde emellertid de fyra nu ifrågakvarande förordnade revisionssekreterarna böra få åtnöjas med enahande avlöning som de vikarierande eller således, därest de icke äro hovrättsråd, med 8,100 kronor och allenast för det fall, att de äro hovrättsråd, erhålla en avlöning av 8,700 kronor. Med hänsyn därtill, att den eventualiteten dock ej är utesluten, att samtliga de fyra förordnade revisionssekreterare, om vilka nu är fråga, äro hovrättsråd, lär vara nödvändigt, att vid beräkandet av det för tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter erforderliga anslag ett vart av de fyra revisionssekreterararvoden upptages till 8,700 kronor.

I enlighet härmed och i avseende å de förhöjda avlöningar, som numera äro bestämda för skrivbiträden, torde förenämnda anslag böra på extra stat för nästkommande år äskas med ett från 41,050 kronor till 46,650 kronor förhöjt belopp.

Något särskilt förordnande för viss person att vara ordförande inom nedre justitierevisionen meddelas icke, utan åligger det äldste tjänstgörande revisionssekreteraren att ombesörja vissa göromål eller utöva viss funktion av natur att eljest tillhöra ett ordförandeskap. Sålunda tillkommer nämnde revisionssekreterare att låta kalla till sammanträde, då pleniärende föreligger, samt föra ordet vid sådant sammanträde; att övervaka expedieringen av nedre revisionens beslut och å dess vägnar underteckna avgående skrivelser och utlåtanden; att upprätta förslag till indelning av revisionssekreterarnas årliga föredragningssskyldighet samt till protokollssekreterarnas tjänstgöring vid protokollet i högsta domstolen och i statsrådet ävensom till semester för tjänstemän och skrivbiträden; att två gånger årligen ombesörja upprättandet av förteckning över icke föredragna mål å varje rotel o. s. v. För dessa å den äldste tjänstgörande revisionssekreteraren vilande särskilda göromål uppbär han för närvarande icke något arvode. Då emellertid berörda åligganden icke skulle kunna av honom fullgöras med bibehållen full föredragnings-

*Särskild
ordförande
i nedre ju-
stitierevisio-
nen.*

skyldighet som revisionssekreterare, åtnjuter han viss lindring i föredragningskyldigheten.

Nedre revisionens hemställan.

Nedre justitierevisionen har nu i sin underdåniga skrivelse gjort hemställan om uppförande å ämbetsverkets stat av ett särskilt arvode å 600 kronor till ordförande i nedre revisionen. Därvid har hänvisats till en av nedre revisionen år 1913 gjord framställning i enahanda syfte. I sistberörda framställning anfördes, bland annat, följande:

De åligganden, som enligt gällande instruktion skulle fullgöras av äldste tjänstgörande revisionssekreteraren såsom nedre revisionens ordförande, vore synnerligen omfattande och betydelsefulla. Det hade visat sig, att de löpande göromålen, som ålåg ordföranden, krävde arbete, huvudsakligen å ämbetsrummet, åtskilliga timmar i veckan. Därvid hade hänsyn icke tagits till den tid, som åtginge till uppgörande av de olika förslagen till indelning av tjänstgöring och semester med mera, ej heller till arbetet med de två gånger om året förekommande utjämningarna av rotlarna, uppsättande av förslag till underdåniga yttranden och annat dylikt arbete, vilket förekomme vid olika tider av året, dock i regel ej under sommaren. Sammanlagt krävde ordförandebestyren numera så mycken tid, att det måste anses nödvändigt, att ordföranden befriades från föredragningskyldighet under minst sju dagar årligen.

Även om de ordföranden åliggande göromålen, rent kvantitativt sett, finge anses ungefärligen motsvaras av den befrielse från föredragningskyldighet, som bereddes honom, torde dock arten och beskaffenheten av de uppgifter, han hade att fylla, böra berättiga honom att komma i åtnjutande av särskild ersättning. Därvid erinrades, att han faktiskt vore chef för ett av våra viktigaste ämbetsverk, bestående av 23 ledamöter samt 20 tjänstemän, 12 skrivbiträden och 5 vaktmästare. Ordföranden tillhandaginge ock i högst betydlig omfattning de övriga revisionssekreterarna ävensom tjänstemännen med upplysningar om rådande praxis och med anvisningar beträffande särskilt den formella behandlingen av mål och ärenden samt utövade sålunda en ganska väsentlig ledning av arbetet inom verket. Uppenbarligen vore det för arbetets jämna gång av största vikt, att ordförandeskapet handhades av en med nedre revisionens organisation och arbetssätt väl förtrogen person och att för täta ombyten av ordförande undvekes så mycket som möjligt. Enligt nedre revisionens åsikt skulle förmånen av särskild ersättning till ordföranden högst avsevärt medverka därtill, att de revisionssekreterare, som komme att bekläda ifrågasvarande befattning, till gagn för verket och dess arbete kvarstannade i ämbetet längre än eljest och icke för vinnande av bättre utkomst sökte så fort ske kunde utbyta tjänstgöringen i nedre revisionen mot annan verksamhet.

Nedre revisionen erinrade ock, att vid 1909 års lönereglering för hovrätterna på likartade skäl som de nu anförda bestämts särskilt arvode åt ordförande å division.

*Löneregl-
ringskom-
mittén.*

Med anledning av nedre revisionens nu förevarande hemställan har lönereglerringsskommittén yttrat:

Att särskilt arvode icke bestämts skola utgå för de med det faktiska ordförandeskapet i nedre revisionen förenade göromål, hade givetvis berott därpå, att

samma göromål ansetts motsvaras av den befrielse från föredragningskyldighet, som beretts äldste tjänstgörande revisionssekreteraren i och för göromålens utförande. Då emellertid kommittén nu ville förorda, att dylikt arvode bleve fastställt, hade kommittén främst fäst sig vid önskvärdheten därav, att det vid tätare ombyten av revisionssekreterare i nedre revisionen städse funnits någon, vilken med längre erfarenhet i tjänsten kunde tillhandagå övriga revisionssekreterare, särskilt yngre sådana, med upplysningar om den i förekommande fall tillämpade praxis samt med erforderliga anvisningar i övrigt och som på sådant sätt utövade en viss ledning av arbetet inom verket. Särskilt med hänsyn därtill att, enligt vad kommittén tillstyrkt, ålderstillägg å revisionssekreterarlönen icke skulle förekomma, torde enligt kommitténs åsikt förberörda önskemål främjas, om förmånen av särskild ersättning tillades utövaren av det ordförandeskap, varom vore fråga. Arten och beskaffenheten av de uppgifter, som vederbörande revisionssekreterare i sin egenskap av ordförande hade att fylla, syntes ock billigtvis böra berättiga honom att komma i åtnjutande av särskild ersättning i likhet med vad som gällde för ordförande å hovrättsdivision. Å andra sidan torde icke finnas skäl att bestämma dylik ersättnings belopp högre än till 500 kronor eller det belopp, som i allmänhet utginge till ordförande å hovrättsdivision.

Därest kommitténs mening, att visst arvode borde utgå för utövandet av ordförandeskap inom nedre revisionen, vunno godkännande, torde med nödvändighet även sådan ändring i bestående förhållande behöva vidtagas, att ordförandeskapet icke utan vidare tillfölle äldste tjänstgörande revisionssekreteraren på grund av denna hans egenskap, utan att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att bland revisionssekreterarna förordna därtill lämplig person att vara ordförande. Endast genom en av Kungl. Maj:t verkställd prövning av vederbörandes lämplighet för uppdraget med hänsyn till såväl tjänsteålder som andra förhållanden torde nämligen syftet med den ifrågasatta anordningen bäst kunna vinnas. Förordnande av förevarande slag torde böra meddelas endast tills vidare för vissa år i sänder.

Kommittén — som förutsatte, att den såsom ordförande fungerande revisionssekreteraren icke bereddes större befrielse från honom eljest åliggande föredragningskyldighet än som för ordförandeskapets behöriga fullgörande kunde finnas erforderlig — tillstyrkte alltså framställning till 1919 års riksdag om sådan ändring i den för nedre justitierevisionen fastställda ordinarie stat, att däri upptoges ett arvode å 500 kronor årligen att utgå till den revisionssekreterare, som av Kungl. Maj:t tills vidare på viss tid förordnats till ordförande i nedre revisionen, och åtnjutas under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Såsom löneregleringskommittén påpekat har anledningen därtill, att särskild ersättning hittills icke bestämts för de sysslor inom nedre revisionen, vilka den äldste tjänstgörande revisionssekreteraren i denna sin egenskap har att utföra, varit att det beretts honom en mot samma sysslor skäligen svarande lindring i föredragningskyldighet. Otvivelaktigt torde emellertid vara, att de å nämnde revisionssekreterare vi-

*Departementa-
chefen.*

lande bestyr enligt den för nedre revisionen utfärdade instruktion — särskilt efter de ändringar i densamma, som vidtagits i samband med 1915 års reform av fullföljdsbestämmelserna m. m. — väsentligen ökats och förtyngts samt att därigenom deras fullgörande kommit att mera utpräglat framstå såsom utövande av verkligt ordförandeskap. På grund av den livligare omsättning bland verkets personal, i synnerhet bland revisionssekreterarna, som på senaste åren ägt rum, har det ock i allt högre grad krävts av den äldste tjänstgörande revisionssekreteraren, att han inom verket utövade en verkligt ledande ställning. Vid dessa förhållanden synes det mig icke kunna undvikas att, oavsett förberörda lindring i föredragningskyldighet, särskilt arvode varder fastställt att utgå för fullgörandet av omförmälda göromål. Jämförelsen med ordförandeskap å hovrättsdivision torde vara fullt befogad och kräva, redan den, bestämmandet av ett dylikt arvode. Med kommittén är jag ense därom, att arvodets belopp icke bör sättas högre än till 500 kronor för år. Likaledes biträder jag vad kommittén anført i fråga om förordnande på viss tid av lämplig person att vara nedre revisionens ordförande.

Jag vill alltså hemställa, att i nedre revisionens stat upptages ett arvode å 500 kronor att av revisionssekreterare, som av Kungl. Maj:t på förenämnt sätt förordnas till ordförande i nedre revisionen, åtnjutas under enahanda villkor som tjänstgöringspenningar.

Löneförbättring
å tjanstepersonal.

Nedre revisionen.

Nedre justitierevisionen har jämväl hemställt om löneförbättring åt vid justitierevisionsexpeditionen anställd tjänstepersonal. Beträffande *protokollssekreterarna* har därvid uttalats, att det syntes nödvändigt, att dessa tjänstemän erhöles enahanda löneförmåner, som i allmänhet tillkomme en andra normalgradens tjänsteman, eller en begynnelseavlöning av 5,800 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor. Även för *registratorernas* vidkommande föreslås, att de måtte varda i löneförmåner likställda med andra gradens tjänstemän. För *kanslisten* slutligen ifrågasättes begynnelseavlöningens höjande till 5,000 kronor.

Löneregleringskommittén.

Häröver har löneregleringskommittén yttrat:

Av samma skäl, som kommittén anført vid behandlingen av gjorda framställningar om löneförbättring åt andra hovrätternas ordinarie tjänstemän än hovrättsråd och fiskaler, funne sig kommittén icke kunna tillstyrka att, på sätt nedre revisionen hemställt, lönereglering nu vidtoges för detta verks tjänstepersonal. Enligt kommitténs mening borde alltså behovet av en dylik lönereglering anses tillsvidare tillgodosett genom förut omnämnda förslag till tillfällig reglering av avlöningarna för befattningshavare vid statsdepartementen m. m., och torde i övrigt frågan om

den lönereglering, som för ifrågavarande tjänstemän kunde vara erforderlig, böra lösas i samband med en mera vittomfattande utredning rörande förbättring av löneförhållandena för statstjänstemän i allmänhet.

Jag har redan, i samband med revisionssekreterarnas avlöningsförhållanden uttalat, att det av enahanda skäl, som anförts beträffande hovrätterna, icke torde kunna ifrågakomma att under förhandenvarande omständigheter vidtaga en allsidigt utredd och genomgripande lönereglering för nedre revisionen med dess samtliga tjänstemän. I anslutning härtill och till vad löneregleringskommittén yttrat hemställer jag, att nedre revisionens ifrågavarande framställning nu icke måtte föranleda någon vidare åtgärd.

*Departements-
chefen.*

Av nedre justitierevisionen har väckts förslag om inrättandet å ordinarie stat av ytterligare en protokollssekreterartjänst i nedre revisionen. Härom anföres följande i dess underdåniga skrivelse:

*Ny proto-
kollssekrete-
rartjänst.*

*Nedre revisio-
nens hem-
ställen.*

Det hade visat sig, att arbetet för de vid protokollet tjänstgörande protokollssekreterarna, fyra å ordinarie stat och, sedan år 1915, en å extra stat, blivit avsevärt mera betungande än vad ursprungligen beräknats, och vidare hade olägenheter orsakats för högsta domstolen därigenom, att antalet protokollssekreterare satts så lågt. Av protokollssekreterarna måste för var vecka i året en vara indelad till tjänstgöring vid protokollet i statsrådet. Under 29 veckor årligen arbetade högsta domstolen på tre avdelningar; och inföllo dessa veckor vanligen sålunda, att 18 veckor följde efter varandra, med avbrott allenast för påskferierna, under första halvåret och de återstående 11 veckorna, även i följd, inträffade under årets sista fyra månader. Samtidigt prövades ansökningar om tillstånd till talans fullföljande av en särskild avdelning, så kallad dispensavdelning, och skulle veckans föredragning å dispensavdelningen börja på mandagen klockan 10 förmiddagen eller vid samma tid, då en var av de protokollssekreterare, vilka närmast föregående vecka tjänstgjort vid protokollet å de ordinarie avdelningarna, skulle närvara vid protokollets justering å vederbörande ordinarie avdelning. Således måste till tjänstgöring å dispensavdelning indelas en protokollssekreterare, som under nästföregående veckan icke haft tjänstgöring vid protokollet å ordinarie avdelning. Enär fullgörandet av expeditionsgöromålen icke medgäve möjligheten av att en och samma protokollssekreterare under tre veckor i följd tjänstgjorde vid protokollet å ordinarie avdelning — något som ej heller varit ifrågasatt vare sig vid den nya organisationens genomförande eller då de av den nya fullföljdslagen betingade anordningarna vidtogos 1915, vilket frånginge av de då utav vederbörande departementschef gjorda uttalanden — hade det följaktligen måst ordnas så, att under en var av omförmälda 29 veckor protokollet å dispensavdelning i regel fördes av samma protokollssekreterare, som hade att, efter det veckans föredragning å denna avdelning avslutats, föra protokoll å ordinarie avdelning under återstoden av samma vecka. Härav kunde orsakas, att en protokollssekreterare samtidigt hade att närvara vid proto-

kollsjustering å såväl dispensavdelning som ordinarie avdelning; och ehuru hittills detta i allmänhet kunnat undvikas genom särskilda åtgärder från högsta domstolens sida, så hade det dock någon gång förekommit och vållat uppehåll i högsta domstolens arbete. Nämda olägenhet behövde ej inträffa, om ytterligare en protokollssekreterare anställdes. Denna ökning av protokollssekreterarnas antal skulle ock minska arbetsbördan för de vid protokollet tjänstgörande, så att densamma bleve mera överensstämmande med vad som förutsatts vid omorganisationen 1911. Ifrågasvarande befattning torde uppföras på ordinarie stat.

Löneregleringskom-
mittén.

Löneregleringskommittén har med föranledande av berörda framställning yttrat:

Vad nedre justitierevisionen i denna del anført funne kommittén beaktansvärt. Då vid 1911 års reglering av nedre justitierevisionen — oavsett den vid mottagning av så kallade veckomål biträdande protokollssekreteraren — antalet för protokolls- och expeditionsgöromålen erforderliga protokollssekreterare beräknats till fyra, hade antagits, att med det dåvarande antalet föredragningsveckor i högsta domstolen en var av dessa protokollssekreterare skulle få att tjänstgöra vid högsta domstolens protokoll 25 å 26 veckor årligen och att därvid ej skulle behöva inträffa, att han hade dylik tjänstgöring mer än två efter varandra följande veckor. Enligt kommittén lämnade upplysningar hade vid protokollssekreterarnas årliga indelning till tjänstgöring i allmänhet kunnat iakttagas den sålunda antagna regeln; men hade det visat sig, att protokollssekreterarnas arbete med protokollsuppsättning och vederbörande måls expedierande upptagit deras från protokolltjänstgöringen lediga tid i vida högre grad än vad som torde hava förutsatts. Särskilt efter tillkomsten av 1915 års rättegångsreform och i samband därmed vidtagna förändringar i högsta domstolens arbetssätt, närmast anordningen med en högsta domstolens dispensavdelning för prövning av ansökningar om tillstånd till talans fullföljande, torde protokollssekreterarnas expeditionsgöromål hava ökats. Den extra protokollssekreterare, till vars avlöning anslag sistnämnda år beviljats på extra stat, erfordrades såsom tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i nedre revisionen under den tid — uppskattad till 7 å 8 år — de i och för arbetsbalansens nedbringande meddelade nya bestämmelserna om högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar komme att gälla: tjänstgöringsskyldigheten för de ordinarie protokollssekreterarna hade beräknats bliva lika stor som förut. Då det alltså icke kunde antagas, att protokollssekreterarnas tjänstgöring framdeles skulle bliva lindrigare, syntes det kommittén, med hänsyn till det förut sagda, överensstämma med billighet, att deras behov av lättnad i arbetet nu tillgodosåges. Genom inrättandet av en ny protokollssekreterartjänst skulle dylik lättnad åstadkommas utan att därigenom, enligt vad kommittén inhämtat, protokollssekreterarnas protokolltjänstgöring och övriga göromål skulle i någon nämnvärd mån nedbringas under det arbetskvan- tum, som vid 1911 års omreglering tänktes såsom det normala.

Härtill komme att, på sätt nedre revisionen närmare belyst, det med nuvarande antal vid högsta domstolens protokoll tjänstgörande protokollssekreterare understundom icke kunde undvikas, att uppehåll vållades i högsta domstolens arbete. Att denna olägenhet vore av allvarlig art och att det ur det allmänna synpunkt låge synnerlig vikt uppå, att den bleve undanröjd, torde vara uppenbart.

På grund härav, och då behovet av den ifrågasatta nya tjänsten

syntes vara av konstant natur, förordade kommittén framställning till årets riksdag om uppförande å ordinarie stat för nedre justitierevisionen av ytterligare en protokollssekreterartjänst med enahanda avlöningsförmåner och avlöningsvillkor, som gällde för övriga fyra förut omfördälda ordinarie protokollssekreterare.

De skäl, som sålunda åberopats för inrättandet av en ny protokollssekreterartjänst i nedre revisionen, finner jag böra tillmätas avgörande betydelse. Redan vid nedre revisionens omorganisation år 1911 uttalades betänkligheter mot den avsevärda reduktion i protokollssekreterarnas antal, som då vidtogs. När det nu, såsom löneregleringskommittén skildrat, visat sig, att antalet protokollssekreterare icke är tillräckligt för undvikande av, att det en var av dessa tjänstemän åliggande arbete tager större omfattning än man förutsatt såsom normal, synes det vara endast billigt, att på ifrågasatt sätt beredes dem lättnad i göromålen. Därvid är ock att taga hänsyn till den relativt låga avlöning, som beståtts protokollssekreterarna. Såsom icke mindre viktigt torde få betraktas, att genom ökningen av antalet protokollssekreterare med ytterligare en arbetets jämna gång i högsta domstolen skulle underlättas.

Departement-
chefen.

Jag föreslår följaktligen uppförande å nedre revisionens ordinarie stat av avlöning efter gällande grunder åt ytterligare en protokollssekreterare.

I fråga om de hos nedre justitierevisionen anställda kvinnliga skrivbiträden anføres i nedre revisionens underdåniga skrivelse följande:

I gällande ordinarie stat finnes upptagna tolv skrivbiträden med avlöning av 1,200 kronor jämte två alderstillägg å 200 kronor. Sedan 1915 vore två skrivbiträden anställda å extra stat och indelade till tjänstgöring å de fyra rotlar, vilkas innehavare avlönades från anslaget till tillfällig förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter.

De kvinn-
liga skriv-
biträdenas
löneförmå-
ner m. m.

Nedre revisio-
nen.

Antalet skrivbiträden hade befunnits vara otillräckligt redan då den nya ordinarie staten började tillämpas, vadan allt sedan dess från anslaget till amanuenser, ersättningar för vissa semestervikariat, tillfälliga skrivbiträden samt gratifikationer måst användas medel till ersättning åt två extra skrivbiträden, sysselsatta under hela året och vilka således endast i det avseende kunde anses tillfälliga, att de ej hade fast anställning. Nämda båda extra skrivbiträden hade befunnits erforderliga med hänsyn därtill, att dels den å registratorskontoret förekommande renskrivning vore av sådant omfång, att den icke på långt när kunde medhinnas av de å rotlarna indelade och med arbetet å dem fullt upptagna skrivbiträdena, samt därjämte den genom kungl. brevet till nedre revisionen den 22 december 1911 angående redovisning till statsverket av viss expeditionslösen stadgade kontroll å

tjänstemännens i nedre revisionen lösenuppbörd icke kunde på tillfredsställande sätt anordnas annorledes än genom anställande å registratorskontoret av ett särskilt biträde, som hade till åliggande, jämte utförande av erforderligt skrivarbete, att i enlighet med de av nedre revisionen jämlikt nämnda brev meddelade föreskrifter hava viss befattning med berörda lösenuppbörd, dels ock den vid mottagningen och beredandet av veckomål förekommande renskrivning krävde, att en person uteslutande ägnade sig åt densamma. De båda extra skrivbiträdena tjänstgjorde till en början, det ena å registratorskontoret och det andra vid veckomålen behandling, men det hade sedermera visat sig lämpligare att låta omförmälda tjänstgöring bestridas av två ordinarie skrivbiträden samt indela de båda extra skrivbiträdena till tjänstgöring på rotlar.

Den låga avlöning, som skrivbiträdena åtnjöte, och den dem åliggande stora arbetsbördan hade orsakat, att skrivbiträdena gång efter annan lämnat tjänsten samt att det blivit allt svårare att finna kompetenta sökande till dessa befattningar. För närvarande vore det så gott som omöjligt att, då vikarie för skrivbiträde erfordrades, erhålla någon lämplig person, som ville mottaga vikariatet. För åstadkommande av en förbättring härutinnan torde det vara nödvändigt, dels att antalet å stat anställda skrivbiträden sattes till minst 14, dels ock att begynnelselönen för skrivbiträde höjdes till åtminstone 1,700 kronor.

Det finge erinras, att renskrivningen för nedre revisionens räkning vore av så stor omfattning att den ej kunde medhinnas av de ständigt tjänstgörande 16 skrivbiträdena, vadan en avsevärd mängd expeditioner måste utlämnas till renskrivningsbyråer samt kostnaden härför bestridas av anslaget till amanuenser med mera. På grund av detta anslags otillräcklighet måste förekommande renskrivning av promemorior i stor omfattning bekostas av revisionssekreterarna själva.

Löneregleringskommittén.

Häröver har löneregleringskommittén yttrat:

Beträffande den ifrågasatta löneförbättringen för nedre revisionens skrivbiträden föranledde framställningen härutinnan icke annat kommitténs yttrande än att kommittén hänvisade dels till sitt den 11 november 1918 avgivna betänkande med utredning och förslag angående reglering av de inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner m. m., dels ock till sitt förut omförmälda betänkande av den 20 berörda november angående tillfällig löne reglering för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen. Enligt det förra betänkandet, avseende en definitiv löne reglering, skulle begynnelseavlöningen för biträdena inom första lönegraden, till vilken de i nedre revisionen anställda hörde, bliva höjda från 1,200 kronor till 1,600 kronor, varjämte ett tredje ålderstillägg skulle läggas till de två förutvarande. Och enligt förslag i det senare betänkandet skulle åt ifrågavarande befattningshavare från och med innevarande år beredas tillfällig löneförbättring, till belopp ungefärligen motsvarande den föreslagna definitiva regleringens.

Vad åter anginge nedre revisionens framställning om ökning av dess å ordi-

narie stat anställda skrivbiträdens antal med ytterligare två, funne kommittén fullgoda grunder hava av nedre revisionen åberopats till stöd för bifall till framställningen. De båda extra skrivbiträden, till vilkas avlönande nu användes medel från omlörmälda anslag till amanuenser med mera, vore nämligen, såsom nedre revisionen angivit, sysselsatta inom verket i fullkomligt samma utsträckning som de ordinarie biträdena, deras anlåtande vore av förhållandena ovillkorligen betingat, och behovet av deras arbetskraft vore av stadigvarande beskaffenhet — allt skäl, som talade för de ifrågavarande befattningarnas förändrande till ordinarie.

Kommittén tillstyrkte alltså, att förslag för detta års riksdag framlades om uppförande å nedre revisionens stat av ytterligare två skrivbiträden med de avlöningsförmåner och avlöningsvillkor, som kunde vara för dylika befattningshavare fastställda.

Det av löneregleringskommittén den 11 november 1918 avgivna betänkande rörande reglering av löneförmånerna för kvinnliga ordinarie skrivbiträden inom statsförvaltningen har av Kungl. Maj:t lagts till grund för proposition till innevarande års riksdag; och har riksdagen numera fattat beslut i ärendet, enligt vilket beslut avlöningen för biträdena i första lönegraden höjts på omförmäلت sätt. Med hänsyn härtill ävensom till förslaget om tillfällig löneförbättring åt samma befattningshavare, torde nedre revisionens hemställan, i vad den avser höjning av skrivbiträdenas löneförmåner, icke böra föranleda vidare åtgärd.

Departementsschefen.

Lika med kommittén anser jag däremot nedre revisionen hava förebragt fullgoda skäl för sin framställning om ökning av antalet ordinarie skrivbiträden i verket. Med anslutning till vad kommittén härutinnan yttrat föreslår jag alltså, att avlöning efter fastställda grunder åt ytterligare två skrivbiträden uppföres å nedre revisionens stat.

Nedre justitierevisionen har vidare hemställt om uppförande å ordinarie stat av en vaktmästarebefattning i verket samt till stöd härför anfört:

Viss vaktmästarebefattning.

Nedre revisionens hemställan.

Antalet å stat anställda vaktmästare vore för närvarande fem, eller detsamma som enligt 1876 års stat. Jämförelsevis finge erinras, att de under hela året tjänstgörande revisionssekreterarna nu vore tjugusju, under det att de 1876 voro elva. Sedan lång tid tillbaka utfördes emellertid en del göromål av extra vaktmästare, som härför finge ersättning genom gratifikationer. Vidare hade det befunnits nödvändigt att å extra stat anvisa medel till avlönande utav en under hela året på förordnande anställd vaktmästare. Denne tillförordnade vaktmästare hade fungerat från och med år 1912; och då behovet av denna befattning uppenbarligen vore konstant, torde befattningen böra uppföras på ordinarie stat.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 223 häft. (Nr 253.)

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har yttrat följande:

Till avlönande av en extra vaktmästare i nedre revisionen hade för vart och ett av åren 1913—1919 av riksdagen anvisats medel. Den förstärkning av vaktmästarpersonalen — utöver de fem vaktmästare, för vilka avlöningar vore uppförda å den ordinarie staten — som härigenom tillförts nedre revisionen, hade ansetts erforderlig åtminstone så länge ämbetsverket vore förlagt till de för dess räkning förhyrda lokalerna å Strömsborg. Huru länge nedre revisionen komme att hava sina arbetslokaler där, vore ovisst; och hade det därför hittills ansetts olämpligt att uppföra denna sjätte vaktmästaravlöning på ordinarie stat.

Vid beviljandet av anslag av medel till ifrågavarande vaktmästarbefattnings avlöning å extra stat hade sålunda behovet av befattningen funnits påkallad huvudsakligast av förhållandena inom nedre revisionens nuvarande arbetslokaler, men hade å andra sidan det framtida fortbeståndet av samma behov syntes ovisst. Sistnämnda omständighet syntes kommittén fortfarande vara avgörande. Någon förändring torde icke hava inträtt av beskaffenhet att nu föranleda denna vaktmästarsysslas förvandling till ordinarie.

Jämväl erinrades om Kungl. Maj:ts cirkulär den 1 november 1918 angående återbesättande av ledigbliven vaktmästar- eller därmed likställd befattning vid statens verk eller institution med mer än en dylik befattning, enligt vilket cirkulär vid inträffande vakans å befattning av angivet slag den ledigblivna befattningen icke finge med ordinarie innehavare återbesättas utan att Kungl. Maj:t efter av vederbörande verk eller institution förebragt utredning, huruvida befattningen ifråga borde bibehållas eller icke, medgivit befattningens återbesättande med ordinarie innehavare.

Kommittén funne sig alltså icke kunna tillstyrka bifall till nedre revisionens hemställan i förevarande avseende.

Departementsschefen.

Jag finner i likhet med löneregleringskommittén de förhållanden, som föranlett, att omförmälda vaktmästarbefattning, ehuru behöfelig för nedre revisionen, ej uppförts å ordinarie stat, icke hava undergått någon förändring, på grund varav avvikelser bör ske från vad hittills tillämpats. Nedre revisionens förevarande hemställan kan därför icke heller av mig biträdas. Som emellertid avlöningsmedel för ifrågavarande extra vaktmästare erfordras även för år 1920, torde sådana medel böra äskas av riksdagen å extra stat för sistnämnda år. Det erforderliga beloppet utgör — efter tagen hänsyn till den förhöjning av vaktmästaravlönningarna, som 1918 års lagtima riksdag beslutat — 1,570 kronor.

Anslaget till amanuenser m. m.

Nedre revisionen.

Vidkommande det å ordinarie staten upptagna anslag, varigenom till nedre justitierevisionens förfogande ställts medel till avlönande av amanuenser, till ersättningar för vissa semestervikariat, till gottgörelse åt tillfälliga skrivbiträden samt till gratifikationerna åt extra ordinarie

tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare, har nedre revisionen påpekat, att nämnda anslag, sedan 1911 upptaget till 35,500 kronor, med nödvändighet måste höjas; och har nedre revisionen föreslagit, att anslaget bleve bestämt till 40,000 kronor.

Nedre revisionen har därvid erinrat, att en ökning av amanuensernas arvoden syntes av omständigheterna påkallad; att ifrågasatt löneförbättring för ordinarie tjänstemän medförde ökad ersättning till vikarier; att avlöning åt tillfälliga skrivbiträden nu måste beräknas uppgå till högre belopp än 1911; samt att gratifikationerna även finge höjas, om man skulle kunna vänta, att extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare skulle ägna tid och krafter åt tjänstgöringen i nedre revisionen.

Med anmärkning, att vid bifall till förslaget om två skrivbiträdens uppförande å ordinarie stat arvoden till motsvarande antal extra biträden skulle komma att besparas, har löne regleringskommittén förklarat, att kommittén dock — med avseende å de dyrtidsförhållanden, som inträtt sedan de till grund för ifrågavarande anslags beviljande lagda beräkningar uppgjorts — icke ville för sin del göra någon erinran mot bifall till vad nedre revisionen härutinnan hemställt.

Löne regleringskommittén.

Då ifrågavarande anslag år 1911 beräknades till 35,500 kronor, upptog beräkningen följande belopp: för 12 amanuenser, efter 2,200 kronor för varje, 26,400 kronor; till vikariatsersättningar (beträffande andra tjänstemän än revisionssekreterarna) 1,600 kronor; för tillfällig renskrivning och därmed jämförligt arbete 4,500 kronor; till gratifikationer åt e. o. tjänstemän och e. o. vaktmästare 3,000 kronor.

Departementschefen.

Ett tillskott, såsom nedre revisionen föreslagit, på 4,500 kronor till de medel, som sålunda beräknats för nämnda ändamål, skulle innebära en höjning av dessa medel med ungefär 12.6 procent. En dylik höjning torde — även om man fäster avseende därvid, att avlöning till två extra skrivbiträden icke vidare skulle behöva utgå ur detta anslag — icke kunna anses annat än som synnerligen måttfull med hänsyn till den avsevärda tidrymd, som förflutit sedan de beräkningar, vilka legat till grund för anslagets beviljande, uppgjorts. Jag är alltså av den meningen, att nu ifrågavarande medel böra ökas i den utsträckning, nedre revisionen föreslagit. Emellertid torde, i överensstämmelse med vad jag förordat vid behandlingen av motsvarande anslag i hovrätternas stater, vara lämpligast, att de för renskrivningskostnader avsedda medlen i staten uppföras särskilt för sig såsom förslagsanslag. Detta anslags belopp torde böra sättas till 5,000 kronor, i följd varav anslaget till amanuenser m. m. skulle komma att bliva begränsat till 35,000 kronor.

*Tid för
ifrågasatta
ändringars
ikraftträ-
dande.*

*Nedre revi-
sionen.*

Slutligen har nedre justiteirevisionen anfört att, då varje dröjsmål med ifrågasatt löneförbättring måste minska möjligheten att åstadkomma bättre förhållanden inom nedre revisionen, vore det uppenbarligen av behovet i högsta grad påkallat, att blivande nya bestämmelser om avlöningarnas belopp bleve tillämpade redan från och med ingången av år 1919.

*Löneregle-
ringskom-
mittén.*

Häremot har löneregleringskommittén erinrat, att det givetvis städse, då förbättringar i löneförhållanden eller eljest funnits vara av behovet påkallade, vore önskligt, att de beslutade ändringarna bleve genomförda snarast möjligt. Men kommittén kunde icke finna, att nu för nedre revisionens vidkommande förelåge sådana särskilda omständigheter, att man på grund därav borde frångå den allmänna regeln att låta beslut om ändringar i gällande lönestater träda i tillämpning först med ingången av nästföljande år. Med hänsyn härtill hade ock de framställningar till innevarande års riksdag, som kommittén tillstyrkt beträffande nedre revisionen, förutsatts skola avse ändringar i angivna förhållanden för tiden från och med den 1 januari 1920.

*Departements-
chefen.*

Jag har i denna fråga intet att tillägga till vad löneregleringskommittén erinrat och är iöfjaktligen ense med kommittén därom, att blivande ändringar i nedre revisionen rörande förhållanden böra träda i kraft först med ingången av nästkommande år.

*Fråga om
höjning av
arvodet till
tingstolk i
tingslagen
inom Torneå
domsaga.*

I staten för Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat är från och med år 1903 för arvoden åt tingstolkar uppfört ett belopp av sammanlagt 3,000 kronor, därav 2,000 kronor för en eller flera allmänna tolkar i tingslagen inom Torneå domsaga. Med anledning därav, att Jukkasjärvi och Enontekis lappmarkers tingslag avskilts från nämnda domsaga för att ingå i Gällivare nybildade domsaga, förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1905, att från och med den 1 mars samma år den i Torneå domsaga anställde tingstolken skulle befrias från skyldighet att tjänstgöra i berörda tvänne tingslag och hans dåvarande årliga arvode, 2,000 kronor, minskas med 600 kronor, vilket belopp skulle från samma tidpunkt användas till arvoden åt en tingstolk i Jukkasjärvi lappmarks tingslag med 550 kronor om året och åt en tingstolk i Enontekis — eller, såsom det numera benämnes, Karesuando — lappmarks tingslag med 50 kronor om året. Det årliga arvodet till tingstolk i Torneå domsaga kom sålunda att utgöra 1,400 kronor.

Sedan den från och med den 1 januari 1918 tillförordnade tings- tolken i sistnämnda domsaga till häradshövdingen i domsagan ingivit en den 26 februari 1918 dagtecknad skrift, däri han under hänvisning till rådande dyrtid förklarade sig icke kunna fortfarande bestrida tingstolks- befattningen, såvida icke arvodet höjdes till 2,000 kronor jämte dyrtids- och kristidstillägg lika med motsvarande statsfunktionärens, inkom be- mälde domhavande den 11 mars 1918 till Kungl. Maj:t med framställ- ning om ökat arvode åt tingstolken i enlighet med vad av denne före- slagits.

*Framställ-
ning hos
Kungl. Maj:t
1918.*

*Häradshöv-
dingen i Tor-
neå domsaga
jämt skrift
från t. f.
tingstolken
i domsagan.*

Domhavanden framhöll, bland annat, att till det synnerligen ansvarsfulla upp- drag, tingstolken vid domstolsförhandlingarna hade att utöva, erfordrades en person med icke blott viss allmänbildning samt kunskap i svenska och finska språken, utan även god omdömesförmåga och någon insikt i rättsförhandlingarnas gång m. m. Tingstolken stode och domhavanden till tjänst med att vid uppsättning av dombok och småprotokoll till svenska översätta på finska avfattade handlingar. Då befatt- ningen från och med 1918 blivit ledig, hade det visat sig omöjligt att finna en person med erforderliga kvalifikationer, som ville mot en avlöning av endast 1,400 kronor om året taga fast anställning å sysslan.

Av länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrktes bifall till fram- ställningen.

*Länsstyrelsen
i Norrbottens
län.*

Statskontoret anförde i avgivet utlåtande huvudsakligen följande:

Statskontoret.

Den gjorda framställningen syntes giva vid handen, att domhavanden icke sökt anlita den av riksdagen år 1902 anvisade utvägen att anställa flera tolkar, varigenom resekostnaderna skulle kunna minskas och större lätthet uppstå att för den anvisade ersättningen erhålla nödigt tolkbiträde. Av framställningen framginge emellertid, att det för domhavanden vore av stor betydelse att vid upprättandet av domböcker och protokoll äga tillgång till tolk, vadan det vore möjligt, att en upp- delning av tolkarbetet endast i jämförelsevis ringa mån kunde genomföras och att fördenskull någon nämnvärd ekonomisk fördel av en uppdelning icke stode att vinna.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till de högst avsevärt ökade utgifterna för tolken i domsagan i fråga samt svårigheten att få platsen besatt med lämplig innehavare hade statskontoret icke velat motsätta sig en höjning av tolk- arvodet till 2,000 kronor för år. För 1918 syntes tilläggsarvodet kunna utgå från andra huvudtitelns anslag till extra utgifter. Därest sådan förhöjning även fram- deles visade sig nödvändig, torde erforderlig ökning av anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat bö.a av riksdagen utverkas.

Genom beslut den 26 april 1918 fann Kungl. Maj:t gott att för tillfällig förhöjning för år 1918 av det till tingstolken i Torneå dom- saga utgående arvode anvisa 600 kronor att utgå från de å riksstatens andra huvudtitel anslagna medel till extra utgifter.

*Kungl. Maj:ts
beslut den 26
april 1918.*

*Ny fram-
ställning i
ämnet.*

*T. f tings-
tolken i skrift
till domha-
vanden.*

I en till domhavanden ställd skrift av den 20 december 1918 har tillförordnade tingstolken, Arvid Emanuel Dunder, anfört i huvudsak följande:

Vid utövandet av ifrågavarande befattning under år 1918 hade sammanlagda antalet tjänstedagar uppgått till 100, fördelade på omkring 42 förrättningsstillfällen. Till skjutslega, järnvägsbiljetter och dagtraktamenten hade åtgått tillhopa något över 800 kronor. Sedan denna summa frånräknats det sammanlagda arvodesbeloppet, 2,000 kronor, återstode såsom egentligt arvode för befattningen knappa 1,200 kronor, vilket belopp fördelat på omkring 100 tjänstedagar utgjorde i runt tal 12 kronor per dag. Berörda ersättning torde utan överdrift få anses vara alldeles för låg. Då samtliga tingsresor för 10 å 15 år tillbaka kunnat göras för omkring 250 kronor, hade tingstolkens verkliga arvode för befattningen blivit omkring 1,150 kronor. Dessutom hade antalet tjänstedagar då varit endast hälften mot nu. Om man antog, att dagantalet uppgått till högst 60, hade tolken sålunda erhållit omkring 19 kronor för varje dag i rent arvode, även detta ett relativt lågt belopp.

Levnadsomkostnaderna hade under de senaste åren stigit oerhört. Vid jämförelse med priserna vid tiden, då tingstolkens arvode senast reglerades, torde konjunkturskillnaden bli åtminstone 250 procent. Toge man berörda förhöjningar i betraktande, när det gällde att reglera tingstolkens arvode, komme en beräkning för år 1919 att upptaga resekostnads- och traktamentsersättningar med, i runt tal, 900 kronor samt gottgörelse för 105 förrättnings- och resedagar, efter 60 kronor för dag, med 6,300 kronor eller tillhopa 7,200 kronor. Denna summa kunde förefalla avskräckande vid jämförelse med det förutvarande arvodet. Men en höjning av detta borde — såsom vid beräkningen skett — grundas på den verkliga konjunkturhöjningen och på ökningen av antalet förrättningsdagar. För att emellertid avsevärt nedbringa förenämnda summa 7,200 kronor kunde man, sedan numera Övertorneå och Nedertorneå tingslag sammanslagits till ett tingslag med tingsställe i eller vid Haparanda, vidtaga den åtgärden, att för Korpilombolo och Pajala tingslag anställdes särskild tingstolk med bostad exempelvis i Pajala. Därigenom skulle resekostnads- och traktamentsersättningen i realiteten bortfalla ävensom antalet tjänstedagar avsevärt nedbringas genom minskning av resedagarnas antal. Tjänstgöringen i Torneå tingslag hade för år 1919 beräknats till 70 dagar. Under förutsättning av förenämnda anordnings vidtagande skulle således tingstolkens i Torneå tingslag arvode bli, efter 60 kronor för varje tjänstedag, 4,200 kronor.

Det anmärktes även, att befattningen som tingstolk i domsagan ingalunda kunde betraktas såsom någon bisyssla. Den toge nämligen alltför mycken tid i anspråk, för att tillfälle till nämnvärd förtjänst å annat håll skulle kunna erbjudas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde Dunder om domhavandens förordande av, att för bestridandet av tingstolksbefattningen i Torneå domsaga bleve bestämt ett årligt arvode av 7,000 kronor, eller alternativt, att domsagan i förevarande avseende delades i två distrikt med en tingstolk för Korpilombolo och Pajala tingslag med bostad i Pajala och en tingstolk för Torneå tingslag med bostad i Haparanda och att därvid sistnämnde tingstolk tillerkändes ett årligt arvode av 4,200 kronor.

Därjämte anhöll Dunder — likaledes under hänvisning till det förut anförda — att domhavanden ville hos vederbörande myndighet förorda, att Dunder för sitt bestridande av tingstolksbefattningen i domsagan under år 1918 måtte tillerkännas ett ytterligare dyrtidstillägg av minst 1,200 kronor.

Tjänstförrättande domhavanden har med skrivelse den 15 januari 1919 överlämnat Dunders omförmälda framställning till länsstyrelsen under anhållan om dess fortställande. Därvid har domhavanden — som vitsordade, att Dunder på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgjort vad på honom såsom tingstolk ankommit — tillstyrkt skälig förhöjning i Dunder tillkommande arvode och dyrtidstillägg.

Domhavan-
den.

I underdånig skrivelse den 6 februari 1919 har länsstyrelsen, med överlämnande till Kungl. Maj:t av ifrågavarande framställning, såsom eget yttrande över densamma anført:

Länsstyrelsen.

Tingstolken i Torneå domsaga hade för år 1918 åtnjutit i avlöningsförmåner sammanlagt 2,000 kronor med skyldighet att för denna avlöning själv bekosta alla för uppdragets utförande erforderliga resor. Då dessa under år 1918 på grund av de avsevärt stegrade priserna såväl å skjut-sar som å logi och vivre åsamkat tingstolken väsentligt högre kostnader än under vanliga förhållanden och då även antalet tingsdagar på grund av de många kristidsmålen och rannsakingarna av häktade betydligt ökats, kunde berörda avlöning möjligen anses vara för låg. Tingstolken beräknade själv den verkliga kostnaden för de tingsresor, som under år 1918 ålegat honom att företaga, till 831 kronor 20 öre, varvid kostnaderna för mat och logi under dessa resor upptagits till 10 kronor per dag, medan den verkliga kostnaden för resorna vid tiden för regleringen av hans avlöning beräknades till allenast 255 kronor. Hans behållna avlöning skulle alltså hava utgjort i runt tal 1,170 kronor för år 1918 och 1,145 kronor för år 1903. Härvid vore att märka, att en avlöning av 1,145 kronor år 1903 med då gällande penningvärde faktiskt vore betydligt högre än en lön av 1,170 kronor år 1918 samt att antalet tingsdagar vid tingsstället i Nedertorneå, där inga resor förekomme, vore betydligt större år 1918 än år 1903. Vid sådant förhållande ansåge länsstyrelsen billigt, att tingstolken i Torneå domsaga på grund av de avsevärt fördyrade tingsresorna och det ökade antalet tingsdagar under år 1918 tillerkändes en tillfällig förhöjning av ytterligare 600 kronor.

Beträffande regleringen för framtiden av tingstolkens i Torneå domsaga avlöningsförmåner vore att märka, att från och med år 1919 i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 25 oktober 1918 Övertorneå tingslag blivit sammanslaget med Nedertorneå tingslag, så att alla ting med nämnda tingslag hölles å tingsstället invid Haparanda, vadan de resor, som tingstolken numera hade att företaga, om man undantog en eller annan ägodelningsrätt, därför dock tingstolken uppbure särskild ersättning av parterna, inskränktes till tingen i Korpilombolo och Pajala. För att så mycket som möjligt inskränka tingstolkens resekostnader ansåge länsstyrelsen därför lämpligast, att en särskild tingstolk tillsattes för Korpilombolo och Pajala tingslag och en för domsagan i övrigt, d. v. s. för det nybildade Torneå tingslag.

Tingstolken i Korpilombolo och Pajala tingslag med bostad å en av dessa orter skulle under sådana förhållanden hava att årligen företaga tre resor mellan Korpilombolo och Pajala, och den andra tingstolken skulle i regel ej behöva företaga andra resor än sådana, för vilka särskild ersättning utginge av enskilda parter. De verkliga resekostnaderna för tingstolken i Korpilombolo och Pajala tingslag, däri inräknat 10 kronor per dag för vivre under rese- och förrättningsdagar utom hemorten, kunde beräknas till i runt tal 250 kronor för år och tjänstgöringsdagarnas antal, med 9 tingslagar i vardera tingslaget och 6 resedagar, till 24. Med beräkning av 25 kronor i arvode per tjänstgöringsdag skulle alltså arvodet till tingstolken i Korpilombolo och Pajala tingslag lämpligen kunna bestämmas till 850 kronor eller, om hänsyn toges även till möjligheten av urtima ting, vilka dock i regel skulle hållas vid tingsstället i Haparanda, till 900 kronor.

I fråga om arvodet åt tingstolken i Torneå tingslag syntes sökandens pretentioner vara väl överdrivna. Han hade beräknat tingsdagarnas antal till 70 per år; men därvid vore att märka, att han utgått från förhållandena under nu rådande kristider med dess många mål angående förseelser mot kristidsförordningarna och dess många rannsakingar. Därjämte hade han i denna summa inräknat 15 dagar för ägodelningsrättssammanträden, för vilka sammanträden han dock, såsom förut framhållits, åtnjöt rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente av vederbörande parter. Då tingstolken i Torneå tingslag numera endast i undantagsfall behövde företaga några resor, ansåge länsstyrelsen, att tingstolksbefattningen nu mera än förut kunde innehavas såsom en bisyssla; och vore länsstyrelsen övertygad om, att det i Haparanda stad med omnejd funnes många personer, som skulle finnas både lämpliga och villiga att mottaga en sådan syssla såsom bisyssla. Om man

reducerade antalet tingsdagar till 60 och här beräknade samma arvode som för tingstolken i Korpilombolo och Pajala tingslag, eller 25 kronor per dag, skulle avlöningen för tingstolken i Torneå tingslag alltså lamp-ligen kunna bestämmas till 1,500 kronor för år. Och länsstyrelsen ansåge denna avlöning, som dock överstege den, vilken nu utginge till tingstolken med tjänstgöringsskyldighet i hela domsagan, så pass grundligt tilltagen, att den kunde anses innefatta även skälig gottgörelse för det arbete, tingstolken kunde få med att mellan tingsammansmanträdena till svenska språket översätta de skrifter och avhandlingar, som, på finska språket avfattade, ingåves till domsagens häradsrätter för intagande i deras protokoll.

Då den nu föreslagna omorganisationen av tingstolksbefattningen i Torneå domsaga i alla händelser ej torde hinna träda i tillämpning förr än tidigast från och med år 1920 och tingstolken alltså under innevarande år hade att sköta tingstolksbefattningen inom hela domsagan samt resekostnaderna detta år ej torde bliva avsevärt mindre än under 1918, syntes det vara nödvändigt att även för innevarande år tilldela honom en tillfällig löneförhöjning, vilken ej torde kunna beräknas lägre än den av länsstyrelsen för år 1918 föreslagna eller tillhoppa 1,200 kronor.

Svea hovrätt, som anbefallts att avgiva utlåtande i ärendet, har *Svea hovrätt.* tillstyrkt bifall till vad länsstyrelsen hemställt.

Av vad sålunda förekommit synes vara ådagalagt, att de kost- *Departements-*
chefen.
nader, som den i Torneå domsaga tjänstgörande tingstolken under fullgörande av sitt uppdrag fått vidkännas för resor och för uppehälle under rese- och förrättningsdagar, undergått en avsevärd stegring. Genom denna stegring och jämväl till följd av den icke oväsentliga ökningen i antalet förrättningsdagar, har tingstolkens behållning av arvodet för 1918 — även efter den tillfälliga förhöjning av 600 kronor, som genom Kungl. Maj:s beslut den 26 april 1918 tillerkänts honom — nedgått till belopp, som knappast kan anses vara skälig ersättning för hans med uppdragets fullgörande förenade arbete och tidsspillan. Det torde därför icke vara annat än billigt, att ifrågavarande tjänstutöware för år 1918 erhåller ytterligare avlöningsförbättring; och synes mig sådan böra tilldelas honom i form av gratifikation till det av länsstyrelsen såsom tillfällig arvodesförhöjning föreslagna belopp av 600 kronor. För bestridande av denna gratifikation torde kunna anlitas andra huvudtitelns allmänna besparingar.

Då de skäl, som tala för att tingstolkens i omförmälda domsaga avlöningsförmåner för år 1918 höjas med sammanlagt 1,200 kronor, även torde påkalla, att samma avlöningsförbättring tillägges honom för innevarande år, varunder han lär komma att under ensartade förhållanden fullgöra tingstolsarbetet inom hela domsagan, finner jag ett belopp av 1,200 kronor böra anvisas såsom tillfällig förhöjning för år 1919 av det till honom utgående arvodet. För detta ändamål torde erforderligt belopp lämpligen böra å innevarande års tilläggsstat äskas såsom förslagsanslag, högst; och vill jag härom göra hemställan.

Vad åter angår det slutliga ordnandet av avlöningsförhållandena för tingstolk inom ifrågavarande domsaga, finner jag den av länsstyrelsen förordade anordningen, enligt vilken en tingstolk skulle finnas för Korpilombolo och Pajala båda tingslag och en annan för det nuvarande Nedertorneå och Övertorneå tingslag, vara synnerligen lämplig; och biträder jag förty förslaget härom. Genom en dylik anordning skulle vinnas å ena sidan, på sätt länsstyrelsen närmare belyst, en avsevärd besparing i resekostnader och å andra sidan större möjlighet att mot ett måttligt arvode förma därtill skickade personer att åtaga sig vederbörande tingstolksbefattning. Anordningen skulle ock stå i överensstämmelse med vad riksdagen år 1902 vid beviljandet av anslag till arvoden åt samtliga tingstolkar uttalade beträffande tingstolksbefattning inom Torneå domsaga. Det syntes, anförde nämligen riksdagen, icke vara omöjligt, att genom anställande av mer än en tingstolk i Torneå domsaga, tingstolkens resor skulle kunna till sin längd inskränkas och alltså de utgifter, en tolk finge vidkännas på grund av tingsresor, kunde i någon mån nedbringas samt till följd härav större lätthet uppstå att för den anvisade ersättningen erhålla nödigt tolkbiträde.

I fråga om arvodena till de båda tingstolkar, vilka sålunda enligt mitt förmenande böra anställas för respektive Korpilombolo och Pajala tingslag samt Nedertorneå och Övertorneå tingslag, har jag icke funnit något att erinra mot de belopp, länsstyrelsen i sådant hänseende beräknat, eller 900 kronor om året till tingstolk i Korpilombolo och Pajala tingslag samt 1,500 kronor årligen till enahanda befattningshavare i Torneå tingslag.

På grund härav och med tagen hänsyn till Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 20 januari 1905 angående fördelning av arvodesbelopp mellan tolkar i Jukkasjärvi och Karesuando lappmarkers tingslag böra — i stället för det å anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat anvisade belopp av 2,000 kronor till en eller flera

allmänna tolkar i tingslagen inom Torneå domsaga — nu anvisas arvodet åt en allmän tolk i Jukkasjärvi lappmarks tingslag med 550 kronor, åt en allmän tolk i Karesuando lappmarks tingslag med 50 kronor, åt en allmän tolk i Korpilombolo och Pajala tingslag med 900 kronor samt åt en allmän tolk i Nedertorneå och Övertorneå tingslag med 1,500 kronor. Härigenom skulle förädlas en höjning av omförmälda anslag med 1,000 kronor.

Med avseende å det i det föregående omnämnda anslaget till täckande av vissa förskottsvis bestridda utgifter för beredande av tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i Göta hovrätt och i hovrätten över Skåne och Blekinge har jag redan förut erinrat, att medel för detta ändamål väl ej beräknats i propositionen om 1919 års tilläggsstat, men att, på grund av besparingar på annat håll under andra huvudtiteln, hinder mot anslagets äskande ej kunde anses möta ur budgetssynpunkt. Vad åter angår övriga nu ifrågavarande anslag, vill jag nämna, att i årets statsverksproposition och i propositionen om tilläggsstat för år 1919 beräknats antingen förhöjningar i förutvarande anslag eller ock nya anslag till belopp, vilka sammanlagda överstiga de ökade anslagskrav, som skulle bliva en följd av ett bifall till de av mig förordade förslagen.

Departement-
schefens
slutliga för-
slag och
hemställan

Under åberopande av vad jag i ärendet anfört tillåter jag mig framlägga följande förslag till nya ordinarie avlöningsstater för rikets hovrätter och för nedre justitierevisionen att gälla från och med år 1920:

Svea hovrätt.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Orts-tillägg	Summa	
1 president	8,500	3,500	—	—	12,000	
1 hovrättsråd	5,600	2,500	1,000	—	9,100	
1 d:o	5,600	2,500	500	—	8,600	
6 d:o	33,600	15,000	3,000	—	51,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 d:o	5,600	2,500	—	—	8,100	
31 d:o	173,600	77,500	—	—	251,100	
1 krigshovrättsråd	5,600	2,500	—	—	8,100	
1 militär ledamot i krigshovrätten	—	—	750	—	750	
1 d:o	—	—	750	—	750	
1 sekreterare	4,000	2,000	—	400	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokalfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 överkrigsfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	
1 aktuarie	2,600	1,400	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 d:o	2,600	1,600	—	300	4,500	
1 arkivarie	2,600	1,400	—	300	4,500	
1 notarie	2,600	1,600	—	300	4,500	
7 notarier	18,200	11,200	—	2,100	31,500	
1 fiskal	2,900	1,600	—	—	4,500	
11 fiskaler	31,900	17,600	—	—	49,500	
1 skrivbiträde	1,100	300	—	200	1,600	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av ålders-tillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
10 skrivbiträden	11,000	3,000	—	2,000	16,000	
1 förste vaktmästare	1,100	650	—	150	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	900	550	—	150	1,600	
7 d:o	6,300	3,850	—	1,050	11,200	
Till arvoden åt amanuenser, avlöningar till andra extra ordinarie tjänstemän, vikariatsersättningar m. m.	—	—	—	—	58,400	
Till renskrivningskostnad, förslagsanslag	—	—	—	—	5,000	
Summa kronor	—	—	—	—	567,300	

Anm. 1. Såsom pensionsunderlag skall för hovrättsråd, krigshovrättsrådet och fiskal gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor för hovrättsråd och krigshovrättsrådet samt 300 kronor för fiskal. För sekreteraren är högsta pensionsunderlaget 5,000 kronor.

Anm. 2. Det arvode å 1,000 kronor, som är anslaget till ett av hovrättsråden, utgår till det hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division och tillika såsom ordförande å krigshovrättsavdelningen. De till hovrättsråd anslagna arvoden å 500 kronor utgå till övriga såsom divisionsordförande tjänstgörande hovrättsråd. Arvode åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Anm. 3. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Göta hovrätt.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa	
1 president	8,500	3,500	—	12,000	
1 hovrättsråd	5,600	2,500	500	8,600	
3 d.o.	16,800	7,500	1,500	25,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 d.o.	5,600	2,500	—	8,100	
15 d.o.	84,000	37,500	—	121,500	
1 sekreterare	4,000	2,000	—	6,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 aktuarie	2,600	1,600	—	4,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 arkivarie	2,600	1,600	—	4,200	
1 notarie	2,600	1,600	—	4,200	
3 notarier	7,800	4,800	—	12,600	
1 fiskal	2,900	1,600	—	4,500	
7 fiskaler	20,300	11,200	—	31,500	
1 skrivbiträde	1,100	300	—	1,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av ålders- tillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
6 skrivbiträden	6,600	1,800	—	8,400	
1 förste vaktmästare	1,100	650	—	1,750	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	900	550	—	1,450	
3 d.o.	2,700	1,650	—	4,350	
Till arvoden åt amanuenser, av- löningar till andra extra ordi- narie tjänstemän, vikariatser- sättningar m. m.	—	—	—	30,300	
Till renskrivningskostnad, för- slagsanslag	—	—	—	2,000	
Summa kronor	—	—	—	298,250	

Anm. 1. Såsom pensionsunderlag skall för hovrättsråd och fiskal gälla det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor för hovrättsråd och 300 kronor för fiskal. För sekreteraren är högsta pensionsunderlaget 5,000 kronor.

Anm. 2. Arvode utgår till hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Anm. 3. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 150 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Hovrätten över Skåne och Blekinge.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa	
1 president	8,500	3,500	—	12,000	
1 hovrättsråd	5,600	2,500	500	8,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 do	5,600	2,500	—	8,100	
7 do	39,200	17,500	—	56,700	
1 sekreterare	3,600	1,800	—	5,400	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	5,400	
1 notarie	2,600	1,600	—	4,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 do	2,600	1,600	—	4,200	
1 fiskal	2,900	1,600	—	4,500	
3 fiskaler	8,700	4,800	—	13,500	} Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolorande av ålderstillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
1 skrivbiträde	1,100	300	—	1,400	
3 skrivbiträden	3,300	900	—	4,200	
1 förste vaktmästare	1,100	650	—	1,750	} Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	900	550	—	1,450	
1 do	900	550	—	1,450	
Till arvoden åt amanuenser, avlöningar till andra extra ordinarie tjänstemän, vikariatersättningar m. m.	—	—	—	15,200	
Till renskrivningskostnad, förslagsanslag	—	—	—	1,500	
Summa kronor	—	—	—	149,550	

Anm. 1. Såsom pensionsunderlag skall gälla: för hovrättsråd det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 600 kronor, för sekreteraren det belopp, vartill lönen uppgår efter tillägg av 400 kronor, samt för fiskal det belopp, vartill lönen uppgår efter avdrag av 300 kronor.

Anm. 2. Arvode utgår till hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Anm. 3. Därest bostad med bränsle, eventuellt med elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 150 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Nedre justitierevisionen.

Ordinarie stat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Orts-tillägg	Summa	
1 revisionssekreterare	5,600	2,500	500	600	9,200	
1 d:o	5,600	2,500	—	600	8,700	
21 d:o	117,600	52,500	—	12,600	182,700	
1 protokollssekreterare ..	2,600	1,600	500	300	5,000	
1 d:o	2,600	1,600	—	300	4,500	
4 d:o	10,400	6,400	—	1,200	18,000	
1 registrator	2,600	1,600	500	300	5,000	
1 d:o	2,600	1,600	—	300	4,500	
1 kanslist	2,200	1,500	—	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 skrivbiträde	1,100	300	—	200	1,600	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av åderstillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
13 skrivbiträden	14,300	3,900	—	2,600	20,800	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 6 år med ytterligare 100 kronor och efter 9 år med än ytterligare 100 kronor.
1 förste vaktmästare	1,100	650	—	150	1,900	
1 vaktmästare	900	550	—	150	1,600	
3 d:o	2,700	1,650	—	450	4,800	
Till arvoden åt extra revisionssekreterare	—	—	—	—	6,000	
Till amanuenser, ersättningar för vissa semestervikariat samt gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare	—	—	—	—	35,000	
Till renskrivningskostnad, förslagsanslag	—	—	—	—	5,000	
Summa kronor	—	—	—	—	318,300	

Anm. 1. Arvoden utgå *de/s* till den revisionssekreterare, som av Kungl. Maj:t förordnas att vara ordförande i nedre justitierevisionen, *de/s* till den protokollssekreterare, som biträder vid mottagning av veckomål, *de/s* och till den registrator, som ombesörjer verkets ekonomi och uppbörd m. m.; och åtnjutas arvoden under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Anm. 2. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad med bränsle 300 kronor för år samt för lyse 25 kronor om året. Därest vaktmästare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar. Åtnjutes lyse, skall vaktmästaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelserna i § 3 av kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. F. S. 1918 nr 836).

Slutligen hemställer jag — under hänvisning till vad jag i ärendet yttrat — att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig framlagda förslag till nya ordinarie avlöningsstater för rikets hovrätter att tillämpas från och med år 1920;

dels förklara, att för åtnjutande av avlöning å de nya avlöningsstaterna skola gälla samma villkor och bestämmelser, som stadgats för avlönings åtnjutande å de för hovrätterna nu gällande avlöningsstater, med iakttagande att hovrättsråd må i fråga om rätten till ålderstillägg räkna sig till godo den tid, som före avlöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

dels — med uteslutande av det i riksstatens andra huvudtitel å anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat anvisade belopp av 2,000 kronor till en eller flera allmänna tolkar i tingslagen inom Torneå domsaga — i stället därstädes uppföra till arvode åt en allmän tolk i Jukkasjärvi lappmarks tingslag av Gällivare domsaga ett belopp av 550 kronor, till arvode åt en allmän tolk i Karesuando lappmarks tingslag av samma domsaga ett belopp av 50 kronor, till arvode åt en allmän tolk i Korpilombolo och Pajala tingslag av Torneå domsaga ett belopp av 900 kronor samt till arvode åt en allmän tolk i Neder-Torneå och Övertorneå tingslag av sistnämnda domsaga ett belopp av 1,500 kronor;

dels höja följande under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie anslag*, nämligen:

det till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp.....	kronor 831,687
med 115,400 kronor till	» 947,087,
varav 5,000 kronor skola utgöra förslagsanslag,	

det till Gota hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp.....	kronor 518,513
med 64,250 kronor till	» 582,763,
varav 2,000 kronor skola utgöra förslagsanslag,	

samt det till hovrätten över Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp.....	kronor 226,963
med 31,500 kronor till	» 258,463,
varav 1,500 kronor skola utgöra förslagsanslag;	

dels under andra huvudtiteln anvisa

till avlöande av en extra ledamot i Svea hovrätt å <i>extra stat</i> för år 1920 ett förslagsanslag, högst.....	kronor 7,000,
---	---------------

till avlöande av en extra notarie å krigshovrättsavdelningen i Svea hovrätt likaledes å <i>extra stat</i> för år 1920 ett förslagsanslag, högst	kronor 4,350,
---	---------------

till förstärkning av hovrätternas arbetskrafter m. m. å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 43,000,

till bestridande av tillfällig förhöjning för år 1919 av det till tjänstgörande tingstolken i Torneå domsaga utgående arvode jämväl å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 1,200

samt

till täckande av vissa förskottsvis bestridda utgifter för beredande av tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i Göta hovrätt samt i hovrätten över Skåne och Blekinge med extra divisioner m. m. ävenledes å *tilläggsstat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 47,000;

dels godkänna det av mig framlagda förslag till ny ordinarie avlöningsstat för nedre justitierevisionen att tillämpas från och med år 1920;

dels höja det under andra huvudtiteln uppförda *ordinarie anslag* till nedre justitierevisionen från dess nuvarande belopp kronor 294,000 med 39,100 kronor till » 333,100,

varav 5,000 kronor skola utgöra förslagsanslag;

dels förklara,

att den, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning som revisionssekreterare, skall vara underkastad de bestämmelser i fråga om skyldighet att låta sig förflyttas till ledamotsbefattning i överrätt, som under år 1920 kunna varda meddelade, samt

att i övrigt för åtnjutande av avlöning å den nya avlöningsstaten för nedre justitierevisionen skola gälla samma villkor och bestämmelser, som stadgats för avlönings åtnjutande å nu gällande avlöningsstat;

dels — med ändring av vad i sådant avseende nu är stadgat — medgiva, att, därest revisionssekreterare, som vid utnämningen till ämbetet var ledamot i någon av rikets hovrätter, ånyo utnämnes till ledamot i hovrätt, han må för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig ej blott den tid, han förut varit ledamot i hovrätt, utan även den tid, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet, ävensom att, därest revisionssekreterare, som vid utnämningen till ämbetet var fiskal eller assessor i någon av hovrätterna, utnämnes till ledamot i hovrätt, han må för erhållande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehaft revisionssekreterarämbetet;

dels för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra tillförordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, två amanuenser och två tillförordnade skrivbiträden

på *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag,
högst kronor 46,650;
dels ock till avlönande av en extra vaktmästare i nedre justitie-
revisionen jämväl å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag,
högst kronor 1,570.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter bi-
trädde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen
lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposi-
tion av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gus!af Sandström.

Bilaga A till Kungl. Maj:ts proposition Nr 253
vid 1919 års lagtima riksdag.

BETÄNKANDE

ANGÅENDE VISSA ÄNDRINGAR
I HOVRÄTTERNAS ARBETSSÄTT
OCH LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

AVGIVET DEN 4 OKTOBER 1918

STOCKHOLM 1919

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Till herr statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 10 maj 1918 bemyndigades herr statsrådet att tillkalla högst fyra personer att såsom sakkunniga biträda inom justitiedepartementet vid utredning om vissa ändringar i hovrätternas arbetsordningar m. m. I det yttrande till statsrådsprotokollet, vari hemställdes om sådant bemyndigande, anförde herr statsrådet bland annat följande:

»I mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 19 april 1918, däri jag hemställde om avlåtande av proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning, antydde jag, att hovrättsledamöternas arbete komme att ökas, därigenom att en del av arbetet för de blivande domarnas utbildning överflyttades på dem, ävensom att inom justitiedepartementet påginge utredning rörande vissa jämkningar i hovrätternas arbetsordningar, åsyftande en omläggning av sättet för de nya hovrättsaspiranternas utbildning. — I samband med denna utredning har emellertid synts mig böra upptagas fråga om vidtagande av vissa andra, icke direkt av nämnda spørsmål påkallade ändringar i hovrätternas arbetssätt samt deras organisation och löneförhållanden. Sålunda torde, med hänsyn till att antalet inkommande

mål, särskilt brottmålen, under senare tid avsevärt ökats och att, som nyss sagts, hovrätternas arbetsbörda skulle ytterligare ökas genom berörda omläggning av de blivande lantdomarnas utbildning, till undersökning böra upptagas frågan om vidtagande av åtgärder för att på verksammaste sätt höja hovrätternas arbetsprodukt. Jämväl spörsmålet om specialisering av mål på vissa rotlar eller divisioner bör därvid tagas under övervägande. Vidare synes det vara en trängande nödvändighet att åvägabrunga vissa ändringar i löneförhållandena i hovrätterna, särskilt beträffande storleken av ledamöternas begynnelselöner samt den extra ordinarie personalens avlöning, då eljest överhängande fara föreligger, att hovrätterna icke skola kunna på tillfredsställande sätt rekryteras.»

På grund av det nådiga bemyndigandet tillkallades dels den 10 berörda maj undertecknade Appelberg, Aurell och Beskow och dels den 29 juli 1918 undertecknad Tjerneld att biträda inom justitiedepartementet vid verkställandet av omförmälda utredningar. Sedermera har genom särskild remiss inforrats yttrande från de sakkunniga angående de jämkningar i hovrätternas arbetsordningar, vilka skulle föranledas av genomförandet utav de i två inom justitiedepartementet utarbetade utkast, det ena till lag om offentlighet vid handläggning av mål i hovrätt och det andra till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 5 § rättegångsbalken, upptagna principerna.

Till fullgörande av oss sålunda lämnade uppdrag få vi härmed vördsamt överlämna bifogade betänkande med däri innefattat yttrande i anledning av berörda remiss.

Undertecknad Tjerneld har icke deltagit i arbetet, så vitt detta angått de i betänkandet berörda utbildnings- och lönefrågorna.

Stockholm den 4 oktober 1918.

GUSTAF APPELBERG.

BIRGER AURELL.

GUNNAR BESKOW.

JOHN TJERNELD.

Utbildningen i hovrätterna och därmed sammanhängande frågor.

Till behandling upptaga de sakkunniga först frågan om sådana ändringar i hovrätternas organisation och arbetssätt, som beröra utbildningen av aspiranterna å domarbanan. Ändringar härutinnan äro i främsta rummet betingade av tillkomsten av stadgan den 20 juni 1918 med vissa föreskrifter om domsagornas förvaltning. Genom denna stadga (nedan benämnd domsagestadgan) hava nämligen hovrätterna fått den uppgift, som redan hittills ålegat dem ifråga om utbildningen av aspiranterna på domarbanan, ytterligare utvidgad. Även av andra, nedan angivna skäl synas ändringar i nu ifrågavarande hänseende påkallade.

Här må till en början i korthet redogöras för den nuvarande ordningen ifråga om utbildningen inom hovrätterna ävensom för därstädes nu rådande befordringsförhållanden.

Efter att hava hållit 6 ting eller 6 allmänna tingssammanträden anses den unge juristen mogen för arbetet i hovrätten och anmäler sig där såsom tjänstgörande e. o. notarie. Han sysselsättes då dels med att biträda hovrättens notarier vid förandet av hovrättens protokoll och andra på notarierna ankommande göromål och dels med uppsättande av rubriker och föredragningspromemorior åt hovrättens ledamöter (ibland även åt de i hovrätten föredragande fiskalerna). Till tjänstgöring vid protokollet anlitas e. o. notarierna i olika omfattning i de olika hovrätterna. Särskilt för Svea hovrätt gäller, att e. o. notariernas tid i hög grad tages i anspråk för dylik tjänstgöring. Även eljest råda rörande e. o. notariernas utbildning mellan de olika hovrätterna vissa olikheter. I hovrätten över Skåne och Blekinge är vanligt, att e. o. notarierna, då de av ledamöterna anlitas till skrivande av rubrik, jämväl uppsätta förslag till decision, något som ej är brukligt i de båda större hovrätterna. Svea hovrätt begagnar sig i viss, om än ganska ringa, omfattning av den — i samtliga hovrätternas arbetsordningar medgivna — möjligheten att förordna e. o. notarie att fullgöra någon del av den fiskal eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet. Så sker ej i Göta hovrätt, medan

Utbildningen i hovrätterna och befordringsförhållandena därstädes för närvarande.

det däremot i hovrätten över Skåne och Blekinge sedan åtskilliga år är vedertagen regel, att en e. o. notarie förordnas såsom biträdande fiskal på vardera av hovrättens divisioner. Det närmaste målet för dem, som önska vinna ledamotskap i hovrätt, är erhållande av förordnande att uppehålla fiskaltjänst. Den tid, inom vilken en e. o. notarie kunnat, därest han ansetts duglig, påräkna dylikt förordnande, har varit synnerligen växlande i de olika hovrätterna, beroende väsentligen på den större eller mindre tillgången på aspiranter. I Svea hovrätt har sålunda väntetiden för en fiskalsaspirant kunnat uppgå ända till 3 år eller därutöver; och har densamma icke — ens under de senaste åren, då antalet fiskalsaspiranter i hovrätten varit ovanligt ringa — i något fall understigit 1 $\frac{1}{2}$ år. I Göta hovrätt har väntetiden kunnat uppgå till ett par år, men har den i regel varit kortare och ibland, särskilt under nuvarande tider, då antalet fiskalsaspiranter varit synnerligen litet, utgjort allenast några månader. I hovrätten över Skåne och Blekinge har väntetiden i det hela varit ännu kortare än i Göta hovrätt och ej sällan uppgått endast till några månader. Ganska växlande har också den tid varit, som pläгат förflyta mellan första fiskalsförordnandet och ett första förordnande att bestrida ledamotsbefattning (första förordnandet såsom e. o. assessor). Emellertid har i Svea hovrätt gällt såsom regel, att förordnande till e. o. assessor kunnat av därtill eljest skickad person påräknas omkring 1 år efter det han erhållit sitt första förordnande såsom fiskal; och torde, om man bortser från en del fall, som betingats av extraordinära rekryteringsförhållanden, kunna påstås, att för de övriga hovrätterna gällt i det hela samma regel. Sedan en e. o. assessor indelats till mera stadigvarande tjänstgöring och bestritt sådan under någon tid, erhåller han, om hovrätten finner honom lämplig för hovrättsbanan, Kungl. Maj:ts förordnande till assessor. Merendels inträffar först åtskillig tid därefter att han kan erhålla sin första ordinarie tjänst i hovrätten, fiskaltjänsten. Fiskaltjänsterna bestridas aldrig av sina ordinarie innehavare. Dessa äro förordnade såsom ledamöter i hovrätterna eller hava tagits i anspråk till tjänstgöring i nedre justitierevisionen eller annorstädes. Av hovrätternas ordinarie ledamöter, hovrättsråden, pläga också åtskilliga — ofta de flesta — vara anställda i nedre justitierevisionen eller förordnade att upprätthålla annan statstjänst eller fullgöra särskilt offentligt uppdrag. Den omständighet att hovrätternas ordinarie fiskaler ävensom en stor del av dess ordinarie ledamöter ej bestrida sina tjänster inom hovrätten har uppenbarligen betingat nu rådande ordning med avseende å befodringsförhållandena för de yngre i hovrätterna.

För dem, som önska erhålla ledamotskap i hovrätt, är, såsom förut

nämnts, första målet att erhålla förordnande som fiskal. Vederbörandes lämplighet tages givetvis härvid av hovrätterna under omprövning, vilket naturligtvis ej utesluter, att kassering även på ett senare stadium kan äga rum. En viss olikhet råder i ifrågavarande avseende mellan hovrätterna, i ty att beträffande Svea hovrätt torde kunna sägas, att den avgörande prövningen regelmässigt sker, när vederbörande står i tur att första gången erhålla fiskalsförordnande, under det att i fråga om de båda andra hovrätterna gäller, att avgörandet merendels ej träffas vid nämnda tidpunkt, utan att kassering vanligast förekommer, sedan vederbörande under någon tid haft fiskalsförordnande och ej sällan sedan han under någon tid också innehaft förordnande såsom e. o. assessor.

Bortsett från de fall, då en person lämnat hovrättsbanan för att övergå till lantdomarbanan, har det beträffande de båda större hovrätterna hört till undantagen att den, som efter vunna fullständiga tingsmeriter påbörjat tjänstgöring i hovrätt, erhållit ytterligare utbildning å lantdomarbanan, något som däremot i hovrätten över Skåne och Blekinge varit ganska vanligt. Såsom regel för alla hovrätterna har däremot gällt, att domsageaspiranterna, sedan de under en längre tid, vanligen flera år, förvaltat häradshövdingämbete, förordnas att biträda hovrätten såsom e. o. assessorer och detta under ganska avsevärd tid.

Domsagestadgan avser bland annat att i fråga om utbildningen å domarbanan befrämja och närmare ordna en växelverkan mellan olika domstolar, särskilt mellan hovrätterna och häradsrätterna.

Domsagestadgan och dess betydelse för hovrätterna.

Av särskild betydelse i detta hänseende äro:

dels bestämmelsen i 21 § att den, som icke tjänstgjort såsom ledamot eller innehaft förordnande att uppehålla fiskaltjänst i hovrätt eller under 6 månader uppehållit befattning såsom ledamot i större rådhusrätt och ej heller är ordinarie innehavare av domarämbete, icke må, innan han fullgjort sådan tjänstgöring, som nyss nämnts, förordnas att hålla flera än 3 allmänna tingssammanträden, utan så är att annan vikarie ej finnes att tillgå;

dels bestämmelsen i 22 § att den, som efter förordnande förvaltat häradshövdingämbete i 3 år eller hållit allmänna tingssammanträden med sammanlagt 60 rättegångsdagar, ej må erhålla ytterligare förordnande, innan han tjänstgjort såsom ledamot i hovrätt eller uppehållit fiskaltjänst i hovrätt under sammanlagt ett år eller tjänstgjort såsom revisionssekreterare;

dels ock bestämmelsen i 12 § därom, att för förordnande till vice häradshövding fordras, att vederbörande hållit allmänna tingssammanträden med sammanlagt minst 20 rättegångsdagar samt tjänstgjort såsom ledamot eller fiskal i hovrätt under sammanlagt minst ett år eller såsom revisionssekreterare.

Anmärkas må, att de i förutnämnda paragrafer uppställda krav å fiskalsmeriter uppenbarligen avse förordnande såsom t. f. fiskal, men däremot ej förordnande att i fiskals ställe fullgöra någon del av honom alligande tjänstgöringsskyldighet (förordnande såsom »biträdande fiskal»).

Vad angår frågan, vilken inverkan bestämmelserna i stadgan kunna tänkas utöva på tillströmningen till hovrätterna av unga jurister, som där söka att erhålla fiskalsförordnande, finnes enligt de sakkunnigas mening väl anledning att antaga, att tillströmningen av fiskalsaspiranter kommer att bli något större än förut. Däremot kan ej antagas, att stadgans inverkan i detta avseende kommer att bli särdeles betydande. Under förarbetena till stadgan har på vissa håll uttalats en motsatt förmodan. Sannolikt har man därvid utgått från det antagande att de unga jurister, som eftersträva tingsmeriter för sin utbildning och befordran på olika vägar, ganska allmänt komma att söka erhålla det för närvarande vedertagna måttet av tingsmeriter, nämligen 6 ting eller 6 allmänna sammanträden, och att de alltså för uppnående av detta mål nödgas, på grund av bestämmelserna i 21 § i stadgan, söka erhålla fiskalsförordnande. Emellertid torde ej få förbises, att den utbildning, som avslutas med hållandet av de i nämnda § förutsatta 3 sammanträdena, drager ungefär samma tid som förvärvandet av det hittills vedertagna måttet av tingsmeriter, ävensom att, med hänsyn till det sätt, varpå tingsutbildningen enligt stadgan är i dess helhet ordnad, denna utbildning torde få anses medföra i det närmaste samma resultat i fråga om insikt och erfarenhet som utbildningen enligt nuvarande ordning. För vinnande av inträde i statsdepartement är ej i något fall såsom villkor föreskrivet avhållande av 6 tingssammanträden. Någon föreskrift i sådant avseende finnes, de sakkunniga veterligen, ej heller för något annat statens ämbetsverk. I de fall, där av andra ämbetsverk än hovrätterna 6 tingssammanträden pläгат uppställas såsom kompetenskrav, har nämnda mått uppenbarligen fordrats därför att det motsvarar det för tjänstgöring i hovrätterna för närvarande uppställda minimikravet. Anledning saknas alltså att antaga, att de unga jurister, som ämna ägna sig åt annan statstjänst än domarbanan, framdeles skola eftersträva mera tingsmeriter, än som enligt domsagestadgan kunna vinnas utan tjänst-

göring vid annan domstol än häradsrätt. Detsamma gäller om dem, som ämna bli advokater eller eljest ägna sig åt enskild tjänst. Däremot kommer stadgan givetvis att i det hänseende inverka på tillströmningen till hovrätterna, att de personer, som bestämt sig för lantdomarbanan och eftersträva att vinna befordran därstädes huvudsakligen genom samlande av tingsmeriter, komma att efter avslutad första tingsjämnstgöring mera allmänt än hittills söka sig in i hovrätterna. I vad mån den i stadgan anvisade andra utvägen — tjänstgöring vid större rådhusrätt — kommer att av dylika domsageaspiranter anlitas är svårt att bedöma. Då på grund av stadgans bestämmelser i 22 och 12 §§ hovrättstjänstgöring i varje fall är erforderlig, torde man hava skäl förmoda, att den andra utvägen huvudsakligen kommer att väljas blott i de fall, då densamma förer avsevärt fortare till målet eller medför avsevärt större ekonomiska fördelar. Då, på sätt förhållandena hittills gestaltat sig, antalet av dem, som från början tänka sig att nå befordran till härads- hövdingämbete genom omedelbart fortsättande av tjänstgöring vid häradsrätt, är i jämförelse med antalet hovrättsaspiranter ganska ringa, är alltså ej att vänta, att bestämmelserna i 21 § domsagestadgan komma att medföra någon synnerligen stor ökning av antalet unga jurister, som omedelbart efter avslutad första tingsjämnstgöring söka sig in i hovrätterna. I betraktande av för närvarande rådande, förut omtalade praxis i fråga om domsageaspiranternas förordnande i hovrätt såsom e. o. assessorer torde man kunna våga påstå, att betydelsen av domsagestadgan i fråga om tillströmningen till hovrätterna väsentligen är den, att domsageaspiranterna på tidigare stadium än nu är fallet komma att erhålla förordnanden i hovrätterna.

Om bestämmelserna i domsagestadgan sålunda ej äro ägnade att i det hela mera avsevärt inverka på tillströmningen till hovrätterna, är det å andra sidan uppenbart, att samma bestämmelser äro av genomgripande betydelse därutinnan, att de främja växelverkan mellan hovrätterna och häradsrätterna i fråga om domarutbildningen samt lägga i hovrätternas hand att på ett verksammare sätt än nu är fallet vaka över domarkårens rekrytering genom möjligheten att på ett tidigt stadium från vidare förordnanden på domarbanan avstänga dem, som icke hålla måttet.

Även bortsett från domsagestadgan, synes det emellertid påkallat att vidtaga vissa ändringar i utbildningsförhållandena i hovrätterna och organisationen av de blivande ledamöternas arbete. Med den uppgift hovrätterna hava sig pålagd i fråga om domarkårens rekrytering är det givetvis en angelägenhet av största vikt att utbildningen i hovrätterna

Ändringar i fråga om utbildningen påkallade även av andra skäl.

ordnas på bästa sätt, något som icke kan sägas vara fallet för närvarande. Förbättringar i detta hänseende äro numera så mycket mera påkallade, oavsett vad domsagestadgans tillkomst föranleder, som hovrätternas ställning genom 1915 års reform blivit en annan än förr. Särskilt måste det anses såsom ett missförhållande, att hovrätterna ej sällan nödgats meddela ledamotsförordnande åt personer, som saknat därför erforderlig kompetens. Hovrättsarbetets såväl kvalitet som kvantitet har betydligt lidit därav att ledamotsplatserna i alltför stor utsträckning använts för utbildning. De förslag, varmed de sakkunniga i det följande framkomma, äro därför baserade på den princip, att utbildningen i hovrätterna bör i största möjliga utsträckning vara förlagd till tiden före första ledamotsförordnandet. Ett annat motiv, som föranlett vissa av de sakkunnigas förslag i förevarande hänseende, är önskemålet att åstadkomma största möjliga effektivitet i arbetet.

Tiden för utbildningen intill första fiskalsförordnandet.

Vad den nuvarande utbildningen angår, måste det till en början betecknas såsom otillfredsställande, att tiden för utbildningen intill första fiskalsförordnandet är, på sätt förut angivits, i så hög grad växlande. En likformig regel i detta hänseende är givetvis önskvärd redan under nuvarande förhållanden och har blivit än mera önskvärd i följd av det sammanhang, som genom domsagestadgan ordnats mellan utbildningen vid häradsrätt och i hovrätt. Då enligt stadgan vägen till häradshövdingförordnande för mer än 3 allmänna tingsammansattnar öppnas genom erhållet fiskalsförordnande, måste det av hänsyn till domsageaspiranterna eftersträvas, att utbildningstiden intill sistnämnda förordnande bliver, så vitt möjligt är, lika i de olika hovrätterna. För den, som avser att vinna befordran till häradshövding huvudsakligen på grund av tingsmeriter, skulle det t. ex. te sig synnerligen oförmånligt att behöva under 3 år vänta på fiskalsförordnande i den hovrätt, varunder han tjänstgjort och tänkt fortsätta sin verksamhet, medan väntetiden i annan hovrätt är endast några månader. Och skulle det tydligen med hänsyn till hovrätternas uppgift att vaka över domarkårens rekrytering vara ur det allmännas synpunkt synnerligen olämpligt, om den ordning bleve beträffande någon hovrätt vanlig, att därunder tjänstgörande domsageaspiranter väl få sin tingsutbildning under hovrätten, men — i anledning av svårigheten att inom rimlig tid där erhålla fiskalsförordnande — söka att i annan hovrätt förvärva erforderliga hovrättsmeriter.

Meddelande av fiskalsförordnande innebär ju enligt 21 § i stadgan ett slags attesterande från hovrättens sida av vederbörandes lämplighet för ytterligare domarförordnande. För att en verklig prövning i detta

avseende skall kunna äga rum är nödvändigt, att provotiden ej sättes alltför kort. Man riskerar eljest att på ett senare stadium nödgas i ganska stor omfattning från vidare förordnande å domarbanan avstänga personer, som icke finnas lämpliga. Tydligen är det ej blott ur det allmännas utan även ur domaraspiranternas enskilda synpunkt angeläget, att den kassering, som kan vara erforderlig, sker på så tidigt stadium som möjligt. Särskilt numera, efter domsagestadgans tillkomst, kan det uppenbarligen ej vara lämpligt, att den avgörande prövningen förläggas till tiden efter meddelande av första fiskalsförordnandet, utan måste hovrätterna hava dessförinnan bildat sig en något så när säker uppfattning om vederbörandes användbarhet å domarbanan. Å andra sidan är klart, att man bör eftersträva att väntetiden till första fiskalsförordnandet ej bliver längre, än som är oundgängligen nödigt. En provotid av ett par månader är emellertid påtagligen otillräcklig. Däremot är, enligt de sakkunnigas mening, en provotid av ett par år onödigt lång. De sakkunniga förmena att, om utbildning i hovrätterna anordnas på ändamålsenligt sätt, bör tiden för utbildningen intill första fiskalsförordnandet kunna i regel sättas till ungefär ett år.

De sakkunniga förbise ingalunda de svårigheter, som möta, då det gäller att upprätthålla en regel av dylik innebörd. Om någon tid tillströmningen till en hovrätt i betydligare mån vare sig understiger eller överstiger den normala, uppstå givetvis för hovrätten svårigheter att hålla utbildningstiden vid önskvärd längd.

Erfarenheten har visat, att tillströmningen till hovrätterna varit synnerligen ojämn, ej blott därutinnan att antalet fiskalsaspiranter i de olika hovrätterna vid samma tid ej stått i relation till hovrätternas storlek, utan ock därutinnan att antalet fiskalsaspiranter i samma hovrätt varit vid olika tidpunkter synnerligen växlande.

Till belysande härav må lämnas några uppgifter angående det antal e. o. notarier, som vid en del olika tidpunkter tjänstgjort i hovrätterna.¹

Antalet e. o. notarier uppgick i Svea hovrätt vid början av 1899 till 41 och vid början av 1904 till 38, i Göta hovrätt vid början av 1897 till 18 och vid början av 1903 till 5 samt i hovrätten över Skåne och Blekinge vid början av 1898 till 4 och vid början av 1903 till 4.

¹ Med e. o. notarier åsyftas här alla, som ej innehaft något förordnande att uppehålla fiskaltjänst, även sådana, som haft förordnande att till någon del fullgöra fiskal åliggande tjänstgöringskyldighet.

Beträffande tiden före 1908 har svårighet mött att erhålla tillförlitliga uppgifter i vidare mån, än som stått att inhämta nr tillgängliga hovrättskalendrar.

I avseende å förhållandena från början av 1908 hänvisas till nedanstående tablå.

Antalet e. o. notarier utgjorde:

	Svea hovr.	Göta hovr.	Hovr. över Skåne och Blekinge.
vid början av vårsessionen 1908	28	6	3
» » » » 1913	30	8	2
» » » » 1918	24	1	5
» slutet » » 1918	15	0	3

Anmärkas må, att i ovan nämnda antal ingå även sådana, som ej aspirerat på fiskalsförordnande utan avsett att vinna befordran t. ex. till notarie. Emellertid har det stora flertalet tvivelsutan utgjorts av fiskalsaspiranter.

Nuvarande ringa tillgång på fiskalsaspiranter i hovrätterna måste säkerligen anses rent exceptionell. Den beror uppenbarligen till huvudsaklig del på nu rådande särskilda förhållanden: den starka efterfrågan på jurister från åtskilliga med hänsyn till kristidsförhållandena tillskapade kommissioner och från enskilda företag har tydligen menligt inverkat på rekryteringen i hovrätterna. Då kristidens inverkan i förevarande hänseende väl måste antagas bliva övergående, kan man vid bedömande av frågan, hur hovrätternas rekrytering i framtiden kommer att ställa sig, ej vara berättigad att utgå från sakens gestaltning under nuvarande utomordentliga förhållanden.

Även under vanliga förhållanden har det emellertid ej sällan inträffat, särskilt i de mindre hovrätterna, att svårighet mött att erhålla tillräckligt många fiskalsaspiranter. Utan tvivel har detta väsentligen berott på de jämförelsevis dåliga ekonomiska villkor, som hovrätterna kunnat bjuda särskilt de yngre ledamöterna och de e. o. tjänstemännen. I ändamål att avhjälpa detta missförhållande komma de sakkunniga att sedermera föreslå vissa förbättringar i avlöningsvillkoren för hovrätternas ordinarie ledamöter och fiskaler ävensom deras e. o. tjänstemän. Under förutsättning att avlöningsvillkoren för ifrågavarande personal bliva nöjaktigt ordnade, men också allenast under denna förutsättning, måste man enligt de sakkunnigas mening vara berättigad att utgå från, att hovrätterna i allmänhet komma att till sitt förfogande äga erforderligt antal fiskalsaspiranter och sålunda ej nödgas att i förtid meddela fiskalsförordnanden. Skulle det emellertid vid något tillfälle komma att inträffa, att antalet fiskalsaspiranter i hovrätterna eller någon av dem är mindre, än som erfordras, torde det låta sig göra att genom meddelande

av ledamots- eller fiskalsförordnande åt personer utom hovrätten förbygga ett allt för tidigt användande av hovrättens fiskalsaspiranter. Den växelverkan med häradsrätterna, som redan i viss mån äger rum och som domsagestadgan avser att ytterligare befrämja, bereder uppenbarligen åtskilliga möjligheter i sådant avseende. Säkerligen kommer det ock, framdeles som hittills, ej sällan stå hovrätterna till buds att genom adjunktion av lärare vid de juridiska fakulteterna eller av ledamöter i rådhusrätterna under någon tid erhålla förstärkning i sina ledamotsgrader, utan att hovrätterna samtidigt behöva tillhandahålla vikarier ur kretsen av sina tjänstemän.

Det kan, å andra sidan, inträffa, att till hovrätterna eller till någon av dem vid viss tid strömma fiskalsaspiranter till större antal än som kan anses erforderligt i betraktande av rådande befordringsförhållanden. När sådant inträffar, ökas givetvis svårigheterna för hovrätten att inom en med hänsyn till vanliga förhållanden tillmätt provotid göra det bästa möjliga urval. Den utvägen kunde ifrågasättas, att hovrätterna skulle vid dylik stark tillströmning av fiskalsaspiranter endast mottaga det antal, som för tillfället kunde anses erforderligt, ett förfaringssätt, som eljest är vanligt i statens ämbetsverk. Då ett sådant förfaringssätt alltid måste i viss mån innebära en obillighet mot dem, vilka för tillfället ställas utom tävlingen, och detsamma ej synes väl stämma med det samband i utbildningen vid häradsrätt och i hovrätt, som domsagestadgan avser att genomföra, hava de sakkunniga ej ansett sig kunna tillråda detsamma; utan hava de sakkunniga utgått ifrån att det, såsom hittills ägt rum, bör stå varje vederbörligen tingsmeriterad jurist öppet att tjänstgöra i hovrätt. Man torde kunna antaga, att utjämning alltid i viss mån sker av sig själv, så att, om tilloppet av fiskalsaspiranter är under någon tid särdeles stort och på grund härav avsevärt något fördröjes samt kassering måste ske även av en del aspiranter, som måhända i vanliga fall kunnat godtagas, detta kommer att verka därhän att åtskilliga yngre, som ej känna sig tillräckligt säkra på sin sak, avskräckas från domarbanan och söka sin utkomst på annat håll. Här må ock anmärkas, att hovrätterna torde för framtiden få lättare än nu att vid stark tillströmning av aspiranter bereda möjlighet för fiskalsförordnande inom ej allt för lång tid. Man kan nämligen vänta, att omsättningen bland t. f. fiskalerna — vilkas antal på grund av vad de sakkunniga ämna i annat sammanhang föreslå skulle avsevärt utökas — måste bli betydligt livligare än vad nu är fallet, enär i följd av förut återgivna bestämmelse i 21 § i domsagestadgan härads hövdingarnas

behov av vikarier uppenbarligen måste i stor utsträckning fyllas ur fiskalsgraden.

Tager man i betraktande rekryteringsförhållandena i hovrätterna, sådana desamma under normala omständigheter gestaltat sig, torde man ej kunna undgå att finna, att dessa förhållanden varit rätt olikartade för de särskilda hovrätterna. Vad speciellt Svea hovrätt angår, synes den i allmänhet kunnat påräkna ett, även i förhållande till dess storlek, större antal fiskalsaspiranter än de övriga hovrätterna. Detta har synbarligen berott på hovrättens belägenhet i Stockholm och den därav föranledda möjligheten för fiskalsaspiranterna att samtidigt med tjänstgöring i hovrätten syssla med arbete å annat håll med utsikt att eventuellt där vinna befordran eller anställning, en möjlighet, som tydligen endast i mindre grad stått aspiranterna i de andra hovrätterna till buds. Det har såsom följd härav helt säkert ej sällan inträffat, att fiskalsaspiranter, som ägt goda förutsättningar att vinna befordran i hovrätten, övergivit hovrättsbanan, då väntetiden till fiskalsförordnande syntes dem för lång och möjlighet yppats till befordran eller anställning på annat håll. En förkortning av väntetiden skulle uppenbarligen ur denna synpunkt betyda en fördel för hovrätten. Å andra sidan gäller givetvis i regel att, ju större det antal fiskalsaspiranter är, bland vilka det gäller att träffa ett val, desto större svårigheter uppstå att välja på bästa sätt; och är valet tydligen för en större hovrätt svårare även från den synpunkten, att det näppeligen kan förutsättas, att samtliga ledamöter, som hava att träffa valet, äga kännedom om kompetensen hos de aspiranter, som kunna ifrågakomma. I betraktande av vad senast anförts möter särskilt med hänsyn till Svea hovrätt viss betänklighet, huruvida det låter sig göra att såsom regel fastslå en så kort provotid före första fiskalsförordnandet, som tiden av ungefär ett år.

De sakkunniga hava emellertid kommit till den uppfattningen att, därest utbildningen och prövningen av fiskalsaspiranterna ordnas på ändamålsenligt sätt, — såsom de sakkunniga sedermera komma att närmare beröra — det skall i allmänhet låta sig göra att upprätthålla en regel om en väntetid till första fiskalsförordnandet av ungefär förutnämnda längd.

Det har syntes de sakkunniga nödigt, att en regel rörande tiden intill första fiskalsförordnandet införes i hovrätternas arbetsordningar.

En regel i detta avseende måste givetvis göras sådan, att den bereder hovrätterna viss möjlighet att anpassa sig efter olika rekryteringsförhållanden. En viss minimigräns och en viss maximigräns måste alltså angivas för den tid, inom vilken första fiskalsförordnande skall

kunna påräknas, och möjlighet måste även hållas öppen att vid särskilda förhållanden i någon mån överskrida dessa gränser. För att vid ojämn tillströmning till de olika hovrätterna hålla ännu en möjlighet öppen till reglering av utbildningstiderna torde nämnda regel böra givas sådant innehåll, att tjänstgöring i en hovrätt må räknas till godo vid sökande av fiskalsförordnande inom en annan.

I enlighet med vad ovan anförts hemställa de sakkunniga,

att i hovrätternas arbetsordningar måtte införas följande bestämmelser:

Ej må någon, med mindre Kungl. Maj:t annat medgiver, erhålla förordnande att uppehålla fiskaltjänst, förrän han, efter att hava hållit minst 3 allmänna tingssammanträden, under 9 månader tjänstgjort i hovrätt. Sådant förordnande bör, så vitt möjligt är, beredas därtill lämpad person, innan han, efter tingstjänstgöring varom nyss sagts, under 1 1/2 år oavbrutet tjänstgjort i hovrätten.

Dessa bestämmelser torde lämpligen böra få sin plats: uti arbetsordningen för Svea hovrätt i slutet av § 60, uti arbetsordningen för Göta hovrätt i slutet av § 54 och uti arbetsordningen för hovrätten över Skåne och Blekinge i slutet av § 52.¹

Enligt vad ovan sagts, har den tid, som hittills i allmänhet pläгат förflyta mellan ett första förordnande att upprätthålla fiskaltjänst och ett första förordnande till ledamot i hovrätt (e. o. assessor), utgjort ungefär ett år.

Tiden mellan första fiskaltjänstförordnandet och första ledamotsförordnandet.

Denna tid måste numera anses alldeles för kort.

Särskilt sedan hovrätt genom den nya fullföljdslagen blivit högsta instans beträffande ett stort antal mål, är det nödvändigt att uppställa stora fordringar såsom villkor för ledamotsförordnande i hovrätterna. Släppas vederbörande fram för tidigt och lägges sålunda utbildningen till för stor del på ledamotstiden, inverkar detta givetvis ofördelaktigt på hovrätternas arbetsprodukt, såväl i kvalitativt som kvantitativt hänseende. Tiden för utbildningen i hovrätten till ledamotskapet måste därför givas ganska avsevärd längd. Detta helst som — vad i annat sammanhang närmare skall beröras — det torde vara lämpligt, att under denna utbildningstid vederbörande beredes tillfälle att föredraga även

Ökning av antalet fiskaltjänster.

¹ Nämnda arbetsordningar komma i det följande att betecknas med respektive I, II och III.

sådana mål, vilkas föredragning för närvarande ankommer allenast å ledamot.

Vidare är att märka, att de i 21 § i domsagestadgan uppställda kompetenskraven för hållande av flera än tre allmänna tingssammanträden medföra, att hovrätternas t. f. fiskaler säkerligen komma att i stor utsträckning anlitas för domsagevikariat i de, helt visst ganska ofta uppkommande fall, då häradshövdingarna ej själva äga tillgång till vederbörligen kvalificerade biträden. Visserligen kan väntas, att för tillgodo-seende av häradshövdingarnas behov av vikarier hovrätternas e. o. assessorer komma att till en del anlitas. Men i beaktande av de stora svårigheter, som — synnerligen på grund av avgången till nedre justitierevisionen — föreligga för hovrätterna att hålla sina assessorsgrader vederbörligen besatta, måste det antagas, att hovrätternas fiskalsgrader komma att bli så att säga den reservoar, ur vilken häradshövdingarnas behov av tillfälliga vikarier måste huvudsakligen fyllas. Att sålunda de t. f. fiskaler, som eftersträva förordnande till ledamotskap i hovrätt, dessförinnan vinna ökad underrättsutbildning, är givetvis en fördel ur det allmännas synpunkt. Men det är å andra sidan uppenbart, att i samma mån som t. f. fiskaler sålunda anlitas till vikariat i domsagorna, inkräktas på den tid, som måste vara anslagen åt den särskilda utbildningen till ledamotskap i hovrätt.

Av dessa skäl synes det de sakkunniga, att man bör utgå från att en tid av minst 2 år skall i allmänhet förlöpa mellan ett första fiskalsförordnande och ett första förordnande till ledamot.

Det torde ej vara möjligt att genomföra den förlängning av fiskalstiden, som sålunda är önskvärd, med mindre antalet fiskalstjänster i hovrätterna, utgörande för närvarande 6 i Svea hovrätt, 4 i Göta hovrätt och 2 i hovrätten över Skåne och Blekinge, avsevärt ökas.

Den årliga avgången av t. f. fiskaler torde, om hänsyn tages dels till avgång på grund av förordnande till ledamot och dels till avgång i följd av kassering, kunna för närvarande i de olika hovrätterna beräknas till ungefär samma siffror, vartill antalet i hovrätterna nu befintliga fiskalstjänster uppgår; dock synes avgången i Svea hovrätt hava varit förhållandevis något större än i de övriga hovrätterna. Då avgången varit tämligen konstant och man läser kunna antaga, att densamma kommer att framdeles uppgå till ungefär samma siffror som nu, torde det, till vinnande av önskemålet om fiskalstidens förlängning från nuvarande tid av ungefär 1 år till minst dubbla tiden, vara nödvändigt, att nuvarande antalet fiskalstjänster fördubblas.

En dylik utökning av antalet fiskalstjänster är ej allenast betingad av önskemålet om fiskalstidens förlängning. Den är en oundgänglig förutsättning för genomförande av de förändringar i fråga om fiskalsgöromålen, vilka de sakkunniga av hänsyn till hovrätternas arbetsprodukt anse önskvärda och för vilka här nedan redogöres å sid. 22—25.

De sakkunniga förbise icke, att för närvarande antalet fiskalsaspiranter i hovrätterna är så ringa, att måhända tillräckliga krafter för uppehållande av så stort antal fiskalstjänster, som här föreslagits, icke nu stå att erhålla, men de sakkunniga äga tillförsikt, att, om löneförhållandena i hovrätterna bliva fullt tillfredsställande ordnade, tillräckligt många aspiranter skola dragas in till hovrätterna.

Vad angår Svea hovrätt är att märka, att fiskal ej finnes vid 2 av dess divisioner, nämligen å dess 7:de och 8:de divisioner, å vilka utslutande handläggas vädjade mål och till hovrätten instämnda tvistemål. Skulle, såsom förut antytts och sedermera skall ytterligare beröras, den ordning införas, att fiskalerna i viss omfattning föredraga mål, vilkas föredragning ankommer å hovrättens ledamöter, kunde såsom konsekvens därav ifrågasättas, att i Svea hovrätt borde inrättas ytterligare 2 fiskalstjänster, så att antalet dylika tjänster där skulle komma att utgöra 14 stycken. Emellertid synes genomförande av en anordning med fiskalsföredragning å 7:de och 8:de divisionerna stöta på vissa praktiska svårigheter, orsakade dels av bristen på tillräckligt antal lokaler och dels av det förhållande att 7:de divisionen är förbunden med krigshovrätten och 8:de divisionen lär komma att organiseras såsom vattenöverdomstol. De sakkunniga finna det därför böra med frågan om inrättande av fiskalstjänster å dessa divisioner anstå, åtminstone tills det visat sig, huru den nu ifrågasatta reformen i övrigt utfaller.

De sakkunniga hemställa alltså,

att antalet fiskalstjänster bestämmas till följande: i Svea hovrätt tolv, i Göta hovrätt åtta och i hovrätten över Skåne och Blekinge fyra.

Ändring i arbetsordningarna för hovrätterna skulle härav föranledas i I §§ 1, 3 och 45, II §§ 1, 2 och 40 samt III §§ 1, 2, och 39.

Då avgången av t. f. fiskaler, såsom förut angivits, kan anses tämligen konstant, föreligger enligt de sakkunnigas mening ej behov att i hovrätternas arbetsordningar giva någon regel rörande tidsförhållandet mellan första förordnandet som fiskal och första förordnandet som ledamot. En allmän regel i dylikt avseende lär dessutom näppeligen kunna uppställas bl. a. av det skäl att förordnande som ledamot i hovrätt givetvis bör

kunna, framdeles liksom hittills, meddelas även åt vissa personer (t. ex. universitetslärare), som ej innehaft fiskalsförordnande eller, efter erhållet sådant, endast under någon kort tid tjänstgjort i hovrätt eller vid annan domstol. Av sistnämnda skäl torde det ej heller lämpligen låta sig göra att såsom villkor för förordnande till e. o. assessor uppställa fordran å viss tingsutbildning.

*Viss tings-
utbildning
fordras för
assessorsför-
ordnande.*

Ehuru den tingsutbildning, som enligt ordningen i domsagestadgan vunnits med avhållandet av 3 allmänna tingssammanträden, får, såsom förut nämnts, anses i det hela ungefärligen likvärdig med den för närvarande av hovrätterna såsom minimum för tjänstgöring därstädes fordrade tingsutbildningen, synes det önskligt, att aspiranterna å hovrättsbanan, innan de där vinna fastare ställning, allmänt erhålla en något grundligare tingsutbildning, än som motsvaras av förutnämnda 3 tings-sammanträden. Till vinnande av detta önskemål, som jämväl framhållits i motiveringen till domsagestadgan, anse de sakkunniga det lämpligt, att såsom villkor för förordnande till ordinarie assessor fordras, att vederbörande hållit åtminstone 5 allmänna tings-sammanträden.

I anledning härav hemställa de sakkunniga,

att åt sista punkten i I § 54, II § 48 och III § 46 gives följande förändrade lydelse:

När någon, som tjänstgjort såsom ledamot i hovrätten och tillika hållit minst fem allmänna tingssammanträden, finnes böra — — — framställning.

*Fiskal aspi-
ranternas
göromål.*

Det lär ej kunna bestridas, att nuvarande ordning för de unga juristernas utbildning i hovrätterna är otillfredsställande därutinnan, att vederbörande ofta under lång tid sysselsättas med ett föga krävande arbete och att tillräcklig handledning och övervakning saknas.

I mycket hög grad — det gäller enligt vad förut sagts särskilt Svea hovrätt — tagas e. o. notarierna i anspråk med biträde åt hovrättens notarier vid förande av hovrättens protokoll och andra på notarierna ankommande göromål. Av denna tjänstgöring, protokollstjänstgöringen, är jämförelsevis ringa utbyte för utbildningen att hämta. Och än mindre kommer utbytet att bliva, därest, såsom i annat sammanhang kommer att av de sakkunniga föreslås, det genomföres såsom allmän regel att i alla mål förslag till rubrik å dom eller utslag skall uppsättas av föredraganden och ej någonsin såsom i viss mån nu är fallet av notarierna samt att, å andra sidan, till notarierna överlämnas att expediera domar och utslag även i de fall, där skyldighet i sådant avseende nu tillkommer en föredragande. När en e. o. notarie börjar sin utbildning i hov-

rätten, bör han givetvis, framdeles såsom hittills, först syssla med protokollstjänstgöring, men synes denna tjänstgöring, vid vilken de ordinarie notarierna pläga lämna erforderlig ledning, icke behöva upptaga mera tid än ett par månader.

Det arbete med uppsättande av förslag till rubriker och föredragningspromemior, med vilket e. o. notarierna i övrigt nu pläga sysselsättas, är, om detsamma ändamålsenligt anordnas, otvivelaktigt ägnat att lämna ett gott utbyte för utbildningen, liksom det lämnar en god möjlighet att pröva vederbörandes kompetens. I sammanhang med uppsättande av förslag till rubrik synes det vara lämpligt att vederbörande även uppsätter förslag till decision, enär hans omdöme och insikter bäst komma till synes genom det sätt, varpå han söker lösa den föreliggande tvisten. Denna ordning, som redan nu är vanlig i hovrätten över Skåne och Blekinge, torde för framtiden böra bli allmänt vedertagen, och lär den helt visst komma att iakttagas, därest, såsom de sakkunniga ämna föreslå, bestämmelser i hovrätternas arbetsordningar införas därom att, då mål föredragas till avgörande, skall föreligga ett av föredraganden uppsatt eller granskat förslag ej blott till rubrik utan även till decision.

Med handledningen åt e. o. notarierna vid skrivandet av rubriker och föredragningspromemior är för närvarande ofta illa beställt. Det är ganska vanligt, att föredraganden långt innan ett mål står i tur att föredragas utlämnar detsamma för uppsättning av förslag till rubrik och promemoria samt ej förrän kort före föredragningen justerar de lämnade förslagen. Så lång tid kan då hava förflutit från det förslagen av e. o. notarien lämnats, att denne nästan helt glömt målet; och kan det till och med hända att han ej får reda på att målet avdömts, så att han kan efterse, vilket öde vederfarits hans förslag. Det inträffar nämligen ej sällan, att föredraganden, sedan han granskat e. o. notariens förslag, underlåter att påpeka de fel, som kunna förekomma och angiva skälen för eljest vidtagna rättelser. De sakkunniga anse sig därför böra erinra om angelägenheten av att mål, som utlämnas för erhållande av förslag till rubriker och decisioner eller promemior, ej lämnas för tidigt före föredragningen samt att föredraganden efter justering av mottagna förslag lämna skribenten upplysning om ändringarna och skälen därtill.

Det lär ej kunna bestridas, att även eljest handledningen av de unga juristerna hittills varit mycket bristfällig. Huru deras arbete i hovrätten bort bedrivas har varit en sak, som de i allmänhet fått uträkna på egen hand eller med hjälp av upplysningar, som de kunnat inhämta av tämligen jämnåriga och alltså föga erfarna kamrater. De första

grunderna i fråga om rätta sättet för avfattande av rubriker och föredragningspromemorior ha de på detta sätt fått söka inhämta. För de unga e. o. notarierna skulle helt säkert mycken tid kunnat sparas och mycket onödigt frågande undvikas, om de under början av sin hovrättstjänstgöring från erfaret håll erhållit nödiga upplysningar särskilt ifråga om grunderna för avfattande av rubriker och föredragningspromemorior. Har handledningen av de unga juristernas arbete hittills varit ganska bristfällig, har detta även gällt övervakandet. Särskilt har det i de större hovrätterna gjort sig kännbart såsom ett missförhållande, att man svårigen kunnat hos någon av hovrättens ledamöter påräkna en samlad erfarenhet rörande alla aspiranterna i hovrätten och deras kompetens. Att detta missförhållande är betydande ligger i öppen dag, när man besinnar hovrätternas uppgift i fråga om domarkårens rekrytering. Då det gällt att söka bot mot förenämnda missförhållande hava de sakkunniga ej kunnat finna annan utväg än tillskapandet i varje hovrätt av ett särskilt organ för handledningen av e. o. tjänstemännen och övervakandet av deras arbete; en anordning, vartill motsvarighet finnes vid vissa utländska domstolar. De sakkunniga anse det följaktligen lämpligt att i varje hovrätt utses en, i Svea hovrätt måhända två, av de ordinarie ledamöterna med uppdrag att särskilt vaka över utbildningen av e. o. tjänstemännen och lämna dem handledning rörande deras arbete. Dylikt uppdrag synes lämpligen böra lämnas åt någon av hovrättens yngre ordinarie ledamöter, som kan anses därtill särskilt lämpad; och torde utväljandet av denne ledamot böra anförtros åt presidenten.

De sakkunniga hemställa alltså,

att i arbetsordningarna för hovrätterna måtte intagas, såsom andra stycke i I § 47 följande bestämmelse:

En eller, där hovrätten så finner lämpligare, två av hovrättens ordinarie ledamöter, som därtill av presidenten utses, åligga att särskilt vaka över utbildningen av de extra ordinarie tjänstemännen och lämna dem handledning rörande deras arbete; samt såsom andra stycke i II § 42 och III § 40 följande bestämmelse:

En av hovrättens ordinarie ledamöter, som därtill av presidenten utses, åligga att särskilt vaka över utbildningen av de extra ordinarie tjänstemännen och lämna dem handledning rörande deras arbete.

Att i arbetsordningarna närmare i detalj angiva de göromål, som tillkomma den ifrågavarande instruktören och övervakaren, låter sig näppeligen göra. Hans instruerande verksamhet kommer givetvis att

taga olika form, beroende på antalet av dem, som skola instrueras, och deras olika behov av instruktion. Handledning i fråga om grunderna för avfattning av rubriker, decisioner och promemorier torde t. ex. i Svea hovrätt lämpligen böra lämnas genom något eller några föredrag vid början av varje session, under det t. ex. i hovrätten över Skåne och Blekinge det låter sig lätt göra för instruktören att mera direkt taga hand om varje särskild nykomling och meddela honom behövliga upplysningar. Övervakningen kan givetvis ock ske under olika former allt efter olika förhållanden. Av vikt är naturligtvis alltid, att övervakaren skaffar sig kännedom om samt förer sig till minnes, med vad arbete — till hjälp åt notarier, fiskaler och ledamöter — vederbörande sysslat under olika tider och huru detta utförts.

Då det arbete, som är förenat med ifrågavarande uppdrag, säkerligen kommer att bli ganska avsevärt, ämna de sakkunniga i annat sammanhang föreslå särskild ersättning åt dess innehavare.

Enligt vad i det föregående anförts, bör hovrättsutbildningen lämpligen ordnas så, att hovrätten kan hava före meddelandet av första fiskalsförordnandet skaffat sig en något så när säker uppfattning om vederbörandes användbarhet å domarbanan, på det att kassering å senare stadium ej skall behöva allt för ofta ifrågakomma.

För detta ändamål synes det vara synnerligen önskvärt, att vederbörande, innan ett förordnande att upprätthålla fiskaltjänst kan för honom ifrågakomma, ej blott sysselsättes med protokollstjänstgöring samt arbete åt hovrättens föredragande ledamöter och fiskaler medelst uppsättande av rubriker, decisioner och föredragningspromemorior, utan även erhåller tillfälle att under någon tid, innan dylikt förordnande kan äga rum, själv föredraga mål inför hovrätten. Detta önskemål bör lämpligen förverkligas på det sätt att hovrätterna, såsom redan i hovrätten över Skåne och Blekinge är vanligt, på alla divisioner, där fiskaler äro anställda, förordna s. k. biträdande fiskaler, som övertaga en avsevärd del av fiskalernas föredragningskyldighet. En dylik utsträckt användning av biträdande fiskaler är påkallad jämväl av ett annat skäl, nämligen hänsyn till den arbetsbörda, vilken skulle åvila fiskalerna med den i åtskilliga avseenden ändrade anordning av deras göromål, varom de sakkunniga ämna hemställa.

Då gestaltandet av anordningen med biträdande fiskaler alltså är beroende av huru fiskaltjänstgöringen anordnas, övergå de sakkunniga här närmast till frågan om fiskalernas göromål och utbildning för att därefter återkomma till frågan om biträdande fiskaler.

Enligt förslag, som de sakkunniga ämna i det följande framställa närmast med stöd av sitt uppdrag ifråga om åtgärder till höjande av hovrätternas arbetsprodukt, skulle fiskalernas göromål i åtskilliga hänseenden ökas utöver vad nu är fallet. Här må först framhållas, att fiskalerna, liksom andra föredragande, skulle få sig ålagt att till föredragningar hava uppgjort förslag till decision. Fullgörandet av detta nya åliggande, som syftar till ett noggrannare beredande av föredragningen, kommer tydligen att i ganska hög grad taga fiskalernas tid i anspråk. Till ökning av hovrätternas arbetsprodukt ämna de sakkunniga hemställa om vissa ändringar i 27 kap. 5 § rättegångsbalken av innebörd, att förklaring i det stora flertalet besvärsmål skulle infordras utan föregående föredragning inför hovrätten. Den dubbla föredragning av besvärsmål, som nu i stor omfattning förekommer i hovrätterna, skulle därmed till största del försvinna. På samma gång detta betyder en stor besparing av arbetstid för hovrätten, betyder det givetvis också — åtminstone så länge den del av hovrätternas arbetstid å tjänsterummet, som enligt arbetsordningarna är anslagen till fiskalsföredragning, helt upptagas av sådan föredragning — att fiskalernas arbete avsevärt ökas, då det ju är uppenbart, att en föredragning andra gången av ett förut berett och föredraget mål ej kräver mycken ytterligare förberedelse. De sakkunniga ämna tillika hemställa om sådan ändring i hovrätternas arbetsordningar, att det åligger fiskal att utfärda kommunikationsresolution såväl i de fall, där enligt vad ovan nämnts, föregående föredragning inför hovrätten ej skulle äga rum, som ock i de fall, där hovrätten efter föredragning av ett mål förordnat om infordrande av förklaring. Nämda förändring, som skulle medföra, bland andra fördelar, att divisionschefens arbete minskades och protokollsföringen i hovrätterna förenklades, skulle ju även innebära en ganska avsevärd ökning i fiskalernas göromål.

Redan med nuvarande anordning av fiskalstjänstgöringen i hovrätterna är emellertid fiskalernas arbetstid fullt tagen i anspråk. I de båda större hovrätterna, varest utvägen att förordna annan tjänsteman att fullgöra någon del av den fiskalerna åliggande tjänstgöringsskyldigheten ringa eller ej alls anlitas, är fiskalstjänstgöringen i själva verket så påkostande, att överansträngning lätt kan inträffa. Sådana förhållanden äro givetvis till men för kvaliteten av fiskalernas arbete, något som i sin ordning förtynger ledamöternas arbete och därmed inverkar menligt på hovrätternas arbetsprodukt. Finge fiskalen tillfälle att lägga ner mera omsorg på förberedelserna till föredragningen, komme hans egen utbildning att vinna i grundlighet och ledamöternas arbete i icke ringa utsträckning att lättas till gagn för hovrätternas arbetsprodukt.

Efter den ökning i fiskalernas göromål, som skulle följa av de sakkunnigas ovanberörda förslag, är det därför enligt de sakkunnigas mening oundgängligen nödvändigt att fiskalsgöromålen uppdelas på olika händer.

De sakkunniga hava, såsom förut nämnts, tänkt sig att nya fiskaltjänster i hovrätterna skulle inrättas till ett antal av 6 i Svea hovrätt, 4 i Göta hovrätt och 2 i hovrätten över Skåne och Blekinge. Enligt de sakkunnigas mening torde det böra så ordnas, att innehavarna av den ena av de två fiskaltjänster, som sålunda skulle finnas vid varje hovrättsdivision, å vilken fiskalsföredragning nu förekommer, skulle väsentligen syssla med föredragning av vädjade mål, vilka för närvarande föredragas allenast av hovrätternas ledamöter. Syftet med denna anordning är att bereda dessa fiskaler utbildning i de göromål, som åvila ledamöter, och prövning av deras skicklighet däri, innan de förordnas till domare i hovrätten. Vidare möjliggör samma anordning en ökning i antalet avgjorda vädjade mål genom utsträckning i viss omfattning av den arbetsid å tjänsterummet, som nu är anslagen till föredragning av dylika mål. Till föredragning av vädjade mål skulle användas de fiskaler, som stå närmast i tur att erhålla ledamotsförordnande. Dessa fiskaler, »första fiskalerna», skulle därjämte hava till särskilt åliggande att — en var å den division, han tillhör — utfärda kommunikationsresolutioner i de besvärsmål, däri förklaring skulle, enligt vad ovan sagts, utan föregående föredragning infordras, medan kommunikationsresolution eljest skulle utfärdas av den fiskal, som föredragit målet. Förutom föredragning i viss omfattning av vädjade mål, skulle å fiskalerna — första fiskalerna och övriga fiskaler — i stort sett ankomma den föredragningsskyldighet, som nu åligger fiskalerna. Vissa förändringar i nu rådande ordning rörande fördelningen av föredragningsskyldigheten komma emellertid att av de sakkunniga föreslås, så att för alla hovrätterna skulle gälla den regel, att fiskalerna hade att föredraga brottmål, civila besvärsmål, skriftväxlingar i civila mål samt fiskaliska aktioner, medan föredragningen av civila ärenden och skriftväxlingar däri alltid skulle tillkomma hovrätternas sekreterare. Beträffande föredragningen av brottmål, civila besvärsmål, skriftväxlingar i civila mål samt fiskaliska aktioner hava de sakkunniga tänkt sig, att arbetet härmed bör mellan fiskalerna så fördelas, att å första fiskalerna företrädesvis ankommer att föredraga civila besvärsmål, skriftväxlingar i civila mål samt fiskaliska aktioner, vilkas föredragning får anses i det hela kräva större kvalifikationer än föredragning av brottmålen, samt att de yngre fiskalerna, »andra fiskalerna», skola företrädesvis föredraga brottmålen. De sakkunniga utgå från, att

första fiskalerna skulle genom sysslande med det arbete, som enligt en sådan fördelning komme att i första hand åvila dem, bliva i regel fullt upptagna, och att de alltså ej i nämnvärd utsträckning skulle kunna biträda med brottmålsföredragning. Såsom sedermera skall beröras, komme det att bliva ett alltför påkostande arbete för andra fiskalerna att ensamma fullgöra brottmålsföredragningen. Med hjälp av den anordning med biträdande fiskaler, varom de sakkunniga ämna hemställa, torde det emellertid vara möjligt att så avväga fiskalernas arbetsbörda, att överansträngning ej skall behöva förekomma utan tid beredas fiskalerna att grundligt sätta sig in i målen.

Av den förändrade anordning av fiskalgöromålen, som de sakkunniga tänkt sig, följa uppenbarligen betydande fördelar med hänsyn till fiskalernas utbildning. Utbildningstiden mellan första fiskalsförordnandet och första ledamotsförordnandet skulle ungefärligen fördubblas och densamma komma att, till den del den ej åtgår för vinnande av ökad tingsutbildning, tagas i anspråk för ett mera kvalificerat arbete i hovrätten, än nu är fallet. I sistnämnda hänseende är särskilt att märka, att det arbetskvantum, som nu i allmänhet åligger en fiskal, minskas, så att han får tid att mera grundligt sätta sig in i och förbereda målen, att det ålägges fiskalerna, liksom andra föredragande, att till föredragningen hava uppgjort förslag till decision, samt att fiskalerna få övning även med föredragning av vädjade mål. Med denna grundligare utbildning måste vederbörande otvivelaktigt komma bättre beredd till ett ledamotsförordnande än nu i allmänhet är fallet.

Det är uppenbart att, samtidigt som fiskalernas utbildning bliver grundligare, erhålles en bättre möjlighet att pröva deras kompetens. Betydelsen härav får ej underskattas. Ehuru, på sätt förut nämnts, det är angeläget, att hovrättsutbildningen ordnas så, att hovrätten kan hava före meddelande av första fiskalsförordnandet skaffat sig en ganska säker uppfattning om vederbörandes användbarhet å domarbanan, lär det ej kunna undvikas, att ett avstängande från domarbanan understundom kan och bör äga rum även å ett senare stadium, och får man dessutom ej förbise, att hovrätterna, därest de över huvud skola kunna upprätthålla sin ställning såsom överinstans och i många fall sista instans, måste uppställa särskilt stora kompetenskrav i fråga om sina blivande ledamöter. I detta sammanhang må särskilt betonas, att genom fiskalernas sysslande med det mera kvalificerade arbete, särskilt föredragning av vädjade mål, som fiskalerna enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla, samt genom den längre tid, varunder fiskalsutbildningen skulle fortgå, hovrätterna finge bättre tillfälle än nu att redan under

fiskalstiden och sålunda innan vederbörande finge intaga ledamotsplats pröva deras kompetens. Att detta är en beaktansvärd fördel ej blott ur det allmännas utan även ur vederbörandes enskilda synpunkt ligger i öppen dag.

De sakkunniga återkomma nu till frågan om biträdande fiskaler.

Enligt den fördelning av göromålen mellan fiskalerna, som de sakkunniga tänkt sig, skulle, såsom förut berörts, första fiskalerna ej i nämnvärd mån vara i tillfälle att biträda med föredragningen av brottmål utan i regel vara fullt upptagna av andra göromål. Brottmålen utgöra emellertid den stora huvudparten av de mål, som hittills ankommit å fiskals föredragning, och har deras antal under nuvarande kristidsförhållanden i mycket hög grad ökats. Det är i själva verket ställt utom tvivel, att, därest man å andra fiskalerna lade föredragningen av alla brottmål, de härmed och genom den ökning av deras arbete, som måste bli en följd av den föreslagna skyldigheten att uppgöra förslag till decision samt av borttagande utav den dubbla föredragningen, komme att, åtminstone så länge nuvarande tillströmning av brottmål fortfar, få sig ålagt ett arbetskvantum, betydligt överstigande den redan nu stora arbetsbörda, som åvilar fiskalerna i de båda större hovrätterna, där utvägen att förordna andra tjänstemän till biträde åt fiskalerna endast i ringa omfattning eller ej alls plägat begagnas. Det ligger då synnerligen nära till hands, att den ordning kommer till allmän tillämpning, som redan nu är vedertagen i hovrätten över Skåne och Blekinge, eller att å varje division, där fiskal är anställd, förordnas en biträdande fiskal, som till en del fullgör fiskalsgöromålen. Erfarenheten från sistnämnda hovrätt under senaste tid — då brottmål i stort antal inkommit — har givit vid handen, att både t. f. fiskalen och biträdande fiskalen i stort sett erhållit full sysselsättning med fiskalsgöromål. Härvid må anmärkas, dels att enligt arbetsordningen för denna hovrätt det åligger fiskalerna att föredraga, förutom brottmål, jämväl civila besvärsmål, skriftväxlingar i civila mål och fiskaliska aktioner, dels ock att det under senaste tid varit, i anseende till den starka tillströmningen av brottmål, i hovrätten brukligt att i stor omfattning kommunicera besvärsmål utan föregående fullständig föredragning. Med stöd bland annat av erfarenheterna från hovrätten över Skåne och Blekinge hava de sakkunniga kommit till den uppfattning, att, därest hovrätternas arbetstid å tjänsterummet i samma omfattning som för närvarande är fallet, tages i anspråk för föredragning av brottmål, skola hovrätterna, efter den omläggning av fiskalernas arbete, som de sakkunniga tänkt sig, vara synnerligen väl i behov av en biträ-

*Biträdande
fiskaler*

dande fiskal å varje division, där fiskalsföredragning förekommer, och att jämväl åt denne kan beredas tämligen jämn sysselsättning med föredragning av brottmål, ja, att det t. o. m. understundom kan tänkas behöfligt att å samma division förordna mer än en biträdande fiskal. Visserligen har man anledning att räkna med möjligheten, att hovrätternas arbetstid å tjänsterummet ej kommer att framdeles i samma stora omfattning som nu tagas i anspråk för föredragning av brottmål, och att det alltså ej alltid låter sig göra att åt den biträdande fiskalen bereda full sysselsättning med föredragning av sådana mål. Med hänsyn till erfarenheterna angående den arbetsbörda, som hittills under normala förhållanden åvilat fiskalerna, är emellertid all anledning att antaga, att, efter den omläggning av fiskalernas arbete, som de sakkunniga tänkt sig, det kommer att vara i framtiden så gott som alltid behöfligt att hava en biträdande fiskal till hjälp på varje division.

Genom tjänstgöring såsom biträdande fiskal erhåller fiskalsaspiranten en god insikt och övning i fiskalsgöromålen. Samtidigt bliver det också — något, som kanske är av ännu större vikt — möjligt för hovrätterna att skaffa sig ett vida säkrare omdöme om fiskalsaspiranternas kompetens, än om dessa fått pröva sin förmåga allenast på protokollstjänstgöring och uppsättande av förslag till rubriker, decisioner och promemorior. Vid överbäggande, huru det över huvud skall kunna låta sig göra för en hovrätt att bland ett relativt stort antal fiskalsaspiranter träffa det bästa möjliga val inom rimlig tid, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att någon annan utväg näppeligen står till buds, än den föreslagna anordningen med biträdande fiskaler. Sedan fiskalsaspiranterna genom sysselsättning med protokollstjänstgöring samt arbete åt hovrättens föredragande ledamöter och fiskaler medelst uppsättande av rubriker, decisioner och promemorior beretts erforderlig allmän insikt i hovrättsgöromålen, lærer det låta sig göra för hovrätten att, genom prövning av vederbörande såsom biträdande fiskaler, även på tämligen kort tid bilda sig en ganska säker mening om deras kompetens.

Enligt de sakkunnigas tanke bör tjänstgöringen såsom biträdande fiskal städse utgöra ett led i hovrättsutbildningen under tiden före första fiskalsförordnandet. Ehuru det enligt de sakkunnigas ovan utvecklade mening kan antagas i allmänhet bliva behöfligt att hava en biträdande fiskal till hjälp på varje division, skulle det emellertid kunna tänkas under någon tid inträffa, att för lättande av fiskalernas arbetsbörda ej är oundgängligen nödvändigt att förordna biträdande fiskal. Med ly-

delsen av nuvarande stadgande om biträdande fiskal i arbetsordningarna för hovrätterna — för Svea hovrätt i sista punkten av § 45, för Göta hovrätt i sista punkten av § 40 och för hovrätten över Skåne och Blekinge i sista punkten av § 39 — skulle i dylikt fall kunna bli följden, att biträdande fiskaler ej komme att under någon tid över huvud förordnas i en hovrätt, och att fiskalsaspiranternas kompetens alltså komme att prövas allenast på grund av annat deras arbete än fiskalstjänstgöring. Hellre än att man sålunda avstår från användande av det medel, som, bättre än något annat till buds stående, möjliggör en såväl snabb som ock säker och därför rättvis prövning av fiskalsaspiranternas kompetens, synes man enligt de sakkunnigas mening böra, även om sådant icke är oundgängligen påkallat av hänsyn till fiskalernas arbetsbörda, städse förordna biträdande fiskal å varje division. Därest fiskalernas arbetsbörda skulle härigenom allt för mycket lättas, kunde man t. ex. sysselsätta andra fiskalen med, förutom fiskalsgöromål, även uppsättande av förslag till rubriker, decisioner och föredragningspromemior åt hovrättens ledamöter.

På grund härav hemställa de sakkunniga,

att åt förutnämnda paragrafer i hovrätternas arbetsordningar gives sådan förändrad lydelse, att därav framgår, att vid varje division, där fiskaler äro anställda, skall finnas förordnad en c. o. tjäusteman med åliggande att biträda fiskalerna.

I vilken omfattning en hovrätt på detta sätt kan komma i tillfälle att pröva de särskilda fiskalsaspiranterna är givetvis beroende dels på antalet av dessa och dels i viss mån på storleken av den arbetsbörda, som åvilar fiskalerna vid den ifrågavarande tiden. Det är uppenbart att, även under förutsättning att fiskalernas arbetsbörda är sådan, att full sysselsättning kan lämnas åt en biträdande fiskal på varje division, det ej är möjligt att bereda en var av ett större antal fiskalsaspiranter någon synnerligen lång provotid såsom biträdande fiskal. Då det gäller att upprätthålla en regel, att väntetiden intill första fiskalsförordnandet bör utgöra omkring ett år, torde hovrätten, därest ett i relation till dess rekryteringsförhållanden allt för stort antal fiskalsaspiranter stå i tur till fiskalsförordnande, böra förfara så, att alla dessa få, vardera till en början under helt kort tid, prövas på tjänstgöring som biträdande fiskal. Så kvalificerad, som denna tjänstgöring är avsedd att bli enligt de sakkunnigas förslag, lär intet tvivel råda därom, att hovrätten i allmänhet skall efter en mycket kort prövning finna sig böra kassera någon eller några, varefter vidare prövning får anställas av de återstående, tills bästa möjliga urval träffats.

I detta sammanhang må beröras frågan rörande det antal fiskalsaspiranter, som kan beräknas vara under vanliga förhållanden behöfligt för de olika hovrätterna. De sakkunniga vilja framhålla, att behovet av fiskalsaspiranter måste på grund av domsagestadgans inverkan bliva större än hittills varit fallet. Särskilt därför att hovrätterna i följd av bestämmelserna i 21 § i stadgan måste vara beredda att ur sina fiskalsgrader i ganska stor utsträckning tillgodose för häradshövdingarna yppade tillfälliga behov av vikarier — behov, som måhända samtidigt yppas för många häradshövdingar —, är det nödvändigt att hovrätterna äga god tillgång på fiskalsaspiranter. Att exakt angiva hovrätternas behov av fiskalsaspiranter låter sig uppenbarligen ej göra, då man ju bland annat har att räkna med den synnerligen ovissa kasseringsprocenten. Det synes emellertid de sakkunniga, som om man kunde för vanliga fall beräkna, att för en jämn och tillfredsställande rekrytering av fiskalsgraderna, hovrätterna hade behov av fiskalsaspiranter till sådant antal att å två divisioner, där fiskaler äro anställda, komme, jämte en biträdande fiskal å vardera divisionen, ytterligare tillhoppa tre aspiranter. För Svea hovrätt, där antalet ledamöter är i förhållande till antalet fiskaler större än i de andra hovrätterna och alltså avgången från fiskalsgraden måste antagas vara livligare, bör antalet behöfliga fiskalsaspiranter sättas något högre än nu sagts. Enligt förestående beräkning torde det ungefärliga antalet behöfliga fiskalsaspiranter, däri inberäknat antalet biträdande fiskaler, kunna skattas till 18 för Svea hovrätt, 10 för Göta hovrätt och 5 för hovrätten över Skåne och Blekinge.

— — — — —
 — — — — —

Atgärder för förbättring av hovrätternas arbetsprodukt.

— — — — —
 — — — — —

Ett av de verksamaste medel, som stå till buds för ökande av snabbheten i brottmålen avgörande, torde vara borttagande av den dubbla föredragning, som nu äger rum i mål, vari förklaring infordras. Den föredragning, som för närvarande föregår beslut om förklarings infordrande, skulle enligt denna tanke ej vidare förekomma, utan kommunikation obligatoriskt äga rum, så snart talan rätteligen fullföljts.

*Kommunikation av kriminella be-
svärsrätt utan
föregående
föredragning.*

Det förslag till lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken, som år 1898 remitterades till högsta domstolen, innehöll i 27 kap. 5 § bestämmelse i sådan riktning. Mot denna bestämmelse framställdes inom högsta domstolen vissa anmärkningar, men bestämmelsen bibehölls dock i oförändrat skick, då förslaget genom proposition (nr 24) framlades vid 1901 års riksdag. Förslaget i denna del godkändes emellertid icke av riksdagen.

Beträffande de skäl, som kunna anföras för och emot ifrågavarande reform, få de sakkunniga hänvisa till nämnda proposition. Enligt de sakkunnigas åsikt äro de mot förslaget framställda anmärkningarna tillfredsställande bemötta i chefens för justitiedepartementet yttrande vid propositionens avlåtande. I alla händelser torde de numera ej böra tillmätas avgörande vikt, då det framstår såsom en trängande nödvändighet att med de medel, som stå att tillgripa, göra det möjligt för hovrätterna att medhinna det under senare tider starkt ökade antalet till hovrätterna inkommande brottmål. I detta avseende anse sig de sakkunniga böra erinra, att av tillgänglig statistik framgår, att år 1917 inkommo till de särskilda hovrätterna respektive 1,129, 615 och 444

brottmål, under det att motsvarande siffror för år 1916 uppgingo till 870, 433 och 276.

De sakkunniga vilja på grund av det sagda förorda en reform av enahanda innebörd som den år 1901 föreslagna. Av samma skäl, som vid förberörda förslags remitterande anförts av chefen för justitiedepartementet, hava de sakkunniga ansett anordningen med obligatorisk kommunikation icke böra komma till tillämpning å brottmål rörande häktade och ej heller å andra mål än brottmål.

I enlighet härmed hemställa alltså de sakkunniga,

att 27 kap. 5 § rättegångsbalken måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Har part i föreskriven ordning fullföljt talan mot underrätts slutliga utslag i brottmål eller mot utslag, varigenom underrätt i sådant mål dömt till värjemålsed, och hålles ej någon i målet häktad, skall, efter ty nedan sägs, tillfälle lämnas klagandens vederpart att över besvären sig yttra.

Äro i andra fall besvär rätteligen anförda, ankomme på hovrätten att om vederpartens hörande över besvären förordna; dock må ej, med mindre tillfälle lämnats vederparten att sig förklara, ändring i underrättens utslag göras, i annat fall än då besvären angå någons häktande eller kvarhållande i häkte eller hämtande till rätten, eller ock stadgandet i senare stycket av 12 § äger tillämpning.

Till förekommande av att kriminella skriftväxlingar rörande icke häktade personer allt för lång tid få ligga oavgjorda finnes i § 8 i arbetsordningen för Svea hovrätt intaget stadgande att, om å någon division flera än 30 dylika skriftväxlingar finnas oavgjorda, divisionen är pliktig att, intilldess antalet oavgjorda sådana mål nedgått till det nu angivna, sammanträda jämväl å onsdag i vecka, då divisionen har att handlägga brottmål. I arbetsordningarna för de övriga hovrätterna, varest ända till senaste tid några avsevärda balanser av sådana skriftväxlingar i allmänhet icke funnits, förekommer ej något motsvarande stadgande.

Huruvida efter genomförande av nyss berörda lagändring ifrågasvarande stadgande bör bibehållas kan synas tveksamt. Att märka är å ena sidan, att då efter införande av obligatorisk kommunikation den övervägande delen av arbetstiden under brottmålsveckorna bör kunna ägnas åt skriftväxlingarna, ett avarbetande av befintlig balans kan väntas ske betydligt snabbare än nu, och å andra sidan, att det lätteligen kan

komma att inträffa särskilt under sommarferierna, att å en division hopas ett mycket stort antal skriftväxlingar. De sakkunniga, som finna ett stadgande i omförmälda riktning böra åtminstone tills vidare bibehållas, anse emellertid med hänsyn till det sagda och då stadgandet i dess nuvarande lydelse skulle komma att verka onödigt strängt, att det samma bör ändras därhän, att dels antalet 30 utbytes mot 40 och dels stadgandet icke kommer att gälla för tiden under höstsessionerna före den 1 november.

De sakkunniga hemställa förty om ändring i förevarande hänseende i I § 8.

Då på grund av de sakkunnigas förslag till ändring av 27 kap. 5 § rättegångsbalken kriminella besvärsmål angående icke häktad person skulle bliva jämförelsevis fåtaliga, påkallas jämkningar i de bestämmelser i I § 14 och II § 12, vilka byggt på förutsättningen att dylika mål förekomma i större omfattning.

I det föregående har nämnts, att de sakkunniga tänkt föreslå vissa förändringar i fråga om fördelningen av föredragningsskyldigheten beträffande civila besvärsmål och ansökningsärenden, skriftväxlingar i civila mål och ärenden samt fiskalska aktioner. För närvarande gälla rörande föredragningen av dessa mål och ärenden följande regler.

I Svea hovrätt föredragas civila besvärsmål av fiskalerna (I § 45) eller, i vissa fall, av sekreteraren (I § 39) samt skriftväxlingar i civila mål av ledamöterna å vederbörande divisioner med undantag av ordförandena (I §§ 23 och 37). I Göta hovrätt föredragas civila besvärsmål av sekreteraren (II § 35) samt skriftväxlingar i civila mål av fiskalerna (II § 40). I hovrätten över Skåne och Blekinge föredraga fiskalerna såväl civila besvärsmål som skriftväxlingar i civila mål (III § 39).

Civila ansökningsärenden föredragas i samtliga hovrätterna av sekreteraren (I § 39, II § 35, III § 36), medan skriftväxlingar i civila ärenden föredragas: i Svea hovrätt av ledamöterna å vederbörande divisioner med undantag av ordförandena (I §§ 23 och 37), i Göta hovrätt av fiskalerna (II § 40) och i hovrätten över Skåne och Blekinge av sekreteraren (III § 36).

Beträffande fiskalska åtal gäller för samtliga hovrätterna, att sekreteraren för delgivning med vederbörande anmäler memorial rörande tjänstefel (I § 39, II § 35, III § 36). Sedan ifrågavarande mål kommunicerats (de benämnas då fiskalska aktioner), föredragas de: i Svea hovrätt av ledamöterna å vederbörande divisioner med undantag av

*Fördelning
av föredrag-
ningsskyldig-
heten be-
träffande
civila besvärsmål och an-
sökningssärenden, skrift-
växlingar i
civila mål och
ärenden samt
fiskalska ak-
tioner.*

ordförandena (I §§ 17 och 37) samt i de båda övriga hovrätterna av fiskalerna (II § 16, III § 39).

Såsom framgår av nu lämnade redogörelse gäller i stor utsträckning, att nu ifrågavarande mål och ärenden, sedan förklaring infordrats, föredragas av annan än den, som före kommunikationen föredragit desamma. Givet är emellertid, att den, som en gång satt sig in i ett mål, behöver betydligt kortare beredelsestid till den andra föredragningen av målet än en person, som förut ej tagit befattning med detsamma. Det framstår därför såsom ur tids- och arbetsbesparingssynpunkt synnerligen önskvärt, att såsom regel den grundsatsen genomföres, att samme tjänsteman föredrager mål och ärende före och efter kommunikation. Då emellertid beträffande fiskaliska åtal någon föredragning i egentlig mening ej förekommer före kommunikationen, torde i fråga om dessa mål någon fördel ej vinnas genom att i samma persons hand lägga anmälningen av ifrågavarande mål för kommunikation och deras slutliga föredragning.

Då det gäller att bestämma vem som bör föredraga civila besvärsmål och skriftväxlingar i civila mål, bör beaktas, att ifrågavarande mål, å ena sidan, ehuru föredragningen av desamma i genomsnitt torde kräva något större kvalifikationer hos föredraganden än brottmål, i allmänhet ej äro av så invecklad beskaffenhet som flertalet vädjade mål samt, å andra sidan, beröra så många olika rättsområden, att beredningen och föredragningen av desamma ur utbildningssynpunkt är synnerligen givande. Med hänsyn härtill torde skyldigheten att föredraga ifrågavarande mål lämpligen läggas å fiskalerna.

Ansökningsärenden och skriftväxlingar i civila ärenden, som vanligen äro enkla och av föga växlande beskaffenhet, torde böra föredragas av sekreteraren.

Beträffande åliggandet att för delgivning med vederbörande anmäla memorial rörande tjänstefel torde ändring i gällande regler ej böra vidtagas. I fråga om skyldigheten att föredraga fiskaliska aktioner torde ändring påkallas allenast så till vida, att för Svea hovrätts del fiskalerna åläggas sådan skyldighet.

De förändringar i fråga om fördelningen av föredragningsskyldigheten beträffande ifrågavarande mål och ärenden, som nu förordats, torde betinga ändringar i följande paragrafer i arbetsordningarna: I §§ 14, 17, 23, 27, 29, 31, 39, 45 och 50 samt II §§ 12, 15¹, 26—28, 31, 35 och 40.

¹ Denna paragrafs nummer torde ändras till 20 samt i samband därmed nuvarande §§ 16—20 erhålla nummer 15—19.

För närvarande är skyldigheten att uppsätta och expediera domar och utslag i de båda större hovrätterna fördelad mellan notarier och fiskaler (I §§ 44 och 45, II §§ 39 och 40), medan i hovrätten över Skåne och Blekinge notarierna ombesörja dessa göromål (III § 38). De sakkunniga finna det uppenbart, att berörda åliggande, i den mån det tillkommer fiskalerna, på grund av sin beskaffenhet inverkar hinderligt på deras huvudsakliga sysselsättning, beredningen av mål till föredragning. Då härtill kommer, att fiskalerna för sin utbildning ej kunna draga nämnvärd nytta av arbetet i fråga, hemställa de sakkunniga, att fiskalerna befrias från detsamma. Härav betingas ändringar i I §§ 44 och 45 samt II §§ 39 och 40.

Fiskalerna befrias från skyldighet att uppsätta och expediera utslag.

Då enligt det förut framställda förslaget till ändrad lydelse av 27 kap. 5 § rättegångsbalken de i första stycket av nämnda paragraf angivna besvärsmål skulle kommuniceras utan föregående prövning av besvären, komme således hovrättens befattning med sådant mål före kommunikationen i de flesta fall att inskränka sig därtill, att hovrätten, sedan fiskal för delgivning med vederbörande anmält målet, utfärdade kommunikationsresolution däri. Med avseende å den enkla beskaffenheten av sist berörda åtgärd torde det emellertid böra överlämnas åt förste fiskalerna att, en var beträffande de hans division tillhörande mål, utan att anmäla desamma för divisionen, på egen hand utfärda kommunikationsresolutioner. Det skulle tydligen i följd härav tillkomma förste fiskalerna att på egen hand frångilja de handlingar, vilka skola utan framställning av klaganden undantagas från delgivning. Det erinras om att det fortfarande, såsom hittills, skall ankomma å hovrätten att vidtaga de andra åtgärder med hänsyn till kommunikation, som kunna ifrågakomma, såsom t. ex. de åtgärder, varom i 27 kap. 7 § rättegångsbalken sägs.

Fiskaler och sekreterare åläggas utfärda kommunikationsresolutioner.

I konsekvens med det sagda torde böra föreskrivas att, då hovrätten i mål, som av fiskal föredragits, förordnat om infordrande av förklaring från klagandens vederparter eller vissa av dem, den föredragande fiskalen har att utfärda kommunikationsresolution.

Slutligen torde, i överensstämmelse med vad nu föreslagits i fråga om fiskal, det böra åläggas sekreteraren att utfärda kommunikationsresolution, då hovrätten i av denne föredraget ärende förordnat om infordrande av förklaring från sökandes vederpart. Då emellertid med avseende å kommunikation av ärenden ej, såsom beträffande besvärsmål, finnas föreskrifter i lag om ordningen för förklarings infordrande, bör det lämpligen ankomma på vederbörande hovrätt att meddela be-

stämmelser, varav framgår, vilket formulär sekreteraren vid utfärdandet av kommunikationsresolution har att följa.

Då kommunikationsresolutionens innehåll icke vidare skulle komma att framgå av hovrättens protokoll, synes nödvändigt att stadga, att ett av vederbörande fiskal eller sekreterare underskrivet exemplar av kommunikationsresolutionen lägges till förvar bland handlingarna i målet.

Genom nu förordade anordningar skulle protokollsföringen i hovrätterna förenklas samt arbetstid sparas för divisionscheferna och jämväl i någon mån för övriga ledamöter, givetvis till förmån för hovrätternas arbetsresultat.

De förslag, som nu framställts i fråga om utfärdande av kommunikationsresolutioner, föranleda ändringar i följande paragrafer i arbetsordningarna: I §§ 31, 39 och 44—46, II §§ 28, 35 och 39—41 samt III §§ 29, 36, 38 och 39.

*Fördelning av
fiskalsgöromå-
lsten mellan
fiskalerna och
biträdande
fiskalen.*

De sakkunniga hava, såsom nämnts, förutsatt, att första fiskalerna skulle hava såsom särskilda åligganden att dels i viss omfattning föredraga värdjade mål och dels utfärda kommunikationsresolutioner i de besvärsmål, däri förklaring skulle utan föregående fördragning infordras. Bortsett från dessa åligganden, synes det de sakkunniga ej lämpligt att genom bestämmelser i arbetsordningarna fördela de å var division förekommande fiskalsgöromålen mellan förste och andre fiskalen samt den extra ordinarie tjänsteman, som å divisionen förordnats att biträda fiskalerna. De grunder, efter vilka en sådan fördelning bör ske, äro givetvis av växlande natur. Sålunda är exempelvis förhållandet mellan å ena sidan antalet brottmål och å andra sidan antalet av övriga å fiskals föredragning ankommande mål avsevärt olika under olika tider. Bäst torde vara att lämna åt varje hovrätt att själv verkställa ifrågasvarande fördelning med rätt för hovrätten att uppdraga fördelningen åt vederbörande division. Fördelningen kan då vid behov lätt göras om och avpassas efter den växlande tillströmningen och anhopningen av särskilda slag å fiskalernas föredragning ankommande mål. Vid fördelningen torde böra tillses, att föredragningen av civila besvärsmål, skriftväxlingar i civila mål samt fiskaliska aktioner, såsom mera krävande än föredragningen av brottmål, företrädesvis lämnas åt första fiskalerna samt att den tjänsteman, som får att föredraga ett besvärsmål, jämväl kommer att föredraga målet, sedan förklaring infordrats.

De sakkunniga hemställa alltså, att föreskrift meddelas i I § 45, II § 40 och III § 39 därom, att fördelningen av fiskalsgöromålen mellan de å en division tjänstgörande fiskalerna och biträdande fiskalen lämnas åt vederbörande hovrätt.

De sakkunniga hava, såsom i det föregående nämnts, tänkt sig, att förste fiskalerna för utbildning och prövning till blivande ledamotskap skulle, envar å den division, där han tjänstgör, föredraga vädjade mål. De sakkunniga anse, att förste fiskalen beträffande dylika mål lämpligen bör åläggas enahanda föredragnings skyldighet som ledamot. Ifrågavarande föredragning synes kunna så ordnas, att förste fiskalen, i de båda större hovrätterna, under var vecka, då å vederbörande division handläggas vädjade mål och till hovrätten instämnda tvistemål, samt, i hovrätten över Skåne och Blekinge, under varannan vecka å dagar, då å divisionen handläggas dylika mål, föredrager i tur efter varandra så många vädjade mål, som å förste fiskalen belöper vid jämförelse med av ledamot å divisionen föredraget antal mål. Förste fiskalens ifrågavarande föredragning torde i vederbörande vecka böra, såvitt möjligt, förläggas, i de båda större hovrätterna, till första sessionsdagen och, i hovrätten över Skåne och Blekinge, till sessionsdag, då handläggning av vädjade mål först förekommer.

Förste fiskalens föredragnings skyldighet beträffande vädjade mål. Ökad tjänstgöringstid för ledamöterna.

Ersättning för den lättnad i ledamöternas föredragnings skyldighet, som genom förste fiskalens föredragning av vädjade mål åstadkommes, synes lämpligen böra av ledamöterna utkrävas i form av ökad arbetstid å ämbetsrummet; och torde den tid, som sålunda vinnes, böra användas till föredragning av vädjade mål och till hovrätten instämnda tvistemål. Att bestämma, huru stor ökning av ledamöternas tjänstgöringstid, som kan anses uppväga den av fiskalsföredragningen föranledda lindringen i deras arbete, är givetvis synnerligen svårt. De sakkunniga hava i detta hänseende efter noggrant övervägande kommit till den uppfattningen, att ytterligare sex föredragningsdagar om året böra, under förutsättning att fiskalsföredragning av vädjade mål i angiven utsträckning införes, avfordras ledamöterna å de divisioner, där förste fiskal kommer att tjänstgöra. Det torde kunna beräknas, att hovrätterna, om tjänstgöringstiden för ledamöterna ökas på sätt nu nämnts, komme att årligen medhinna omkring 200 vädjade mål mera än för närvarande är fallet.

De förslag, som nu framställts i fråga om förste fiskals föredragning av vädjade mål och om ökad tjänstgöring för ledamöter, torde betinga ändringar i följande paragrafer i arbetsordningarna: I §§ 8, 16, 24, 27—29, 31, 37 och 45; II §§ 6, 14, 21, 24—26, 28, 34 och 40; samt III §§ 6, 14, 21, 24—27, 29, 32, 35, 36 och 39.

— — — — —

*Äläggande för
föredragande
att uppsätta
förslag till
rubrik och
decision.*

Skyldighet för föredragande att vid föredragning av mål till avgörande hava uppsatt förslag till rubrik föreskrives för närvarande, beträffande Svea hovrätt, för ledamot (I § 37) samt, i fråga om de båda övriga hovrätterna, för ledamot (II § 34, III § 35) och såsom regel för fiskal (II § 40, III § 39). De sakkunniga anse, att det skulle lända till gagn för hovrättsarbetet, därest varje föredragande, således jämväl sekreterare och för Svea hovrätts del fiskal, ålades att vid föredragning till avgörande av mål eller ärende, däri utslag skrives med rubrik, hava uppsatt förslag till sådan. Dock torde för föredragande av besvärsmål eller ansökningsärende skyldighet att uppsätta förslag till rubrik böra inträda först sedan hovrätten efter målets eller ärendets föredragning beslutat att däri meddela utslag.

Medan ledamot, som ju har att avgiva yttrande i av honom föredraget mål, på grund härav vanligen före föredragningen gjort klart för sig, huru han vill döma i målet, och oftast torde hava skriftligen avfattat sitt votum, sakna andra föredragande dylik anledning att bilda sig en mening i de å deras föredragning ankommande mål. Då sådant av en föredragande underlåtes, blir följderna ofta, enligt vad erfarenheten visar, att han under målens beredning icke vederbörligen för sig klarlägger förekommande frågor samt att föredragningen därför giver anledning till tidskrävande diskussioner i ämnen, som bort vara genom föredragningen utredda. Med hänsyn härtill finna de sakkunniga, att ett verksamt medel till ökning av hovrätternas arbetsprodukt skulle vinnas genom en föreskrift därom, att vid måls föredragning till avgörande föredraganden bör hava uppsatt förslag till decision. Att sålunda uttrycklig föreskrift meddelas jämväl med avseende å ledamots föredragning torde icke vara utan gagn. Den nytta, en sådan föreskrift skulle medföra för fiskalernas utbildning, har i annat sammanhang framhållits. Från nu ifrågakommande skyldighet synes emellertid sekreteraren med hänsyn till beskaffenheten av de å hans föredragning ankommande ärenden böra vara befriad; och torde jämväl i besvärsmål, vari ändring ju ej omedelbarligen kan vinnas, föredraganden skäligen böra befrias från sådan skyldighet. De sakkunniga föreslå alltså, dels att fiskalerna åläggas att vid föredragning till avgörande av andra mål än besvärsmål hava uppsatt förslag till decision och dels att enahanda skyldighet stadgas för ledamöter vid föredragning till avgörande av samtliga å deras föredragning ankommande mål.

Vad ovan förordats i fråga om skyldighet för vederbörande att

uppsätta förslag till rubrik och decision föranleder ändringar i följande paragrafer i arbetsordningarna: I §§ 37, 39, 44 och 45; II §§ 34, 35, 39 och 40; samt III §§ 35, 36, 38 och 39.

Lönefrågor.

I chefens för justitiedepartementet förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet har uttalats, att det syntes vara en trängande nödvändighet att åvägabringa vissa ändringar i löneförhållandena i hovrätterna, särskilt beträffande storleken av ledamöternas begynnelselöner samt den extra ordinarie personalens avlöning, då eljest överhängande fara föreläge, att hovrätterna icke skulle kunna på tillfredsställande sätt rekryteras; och har åt de sakkunniga uppdragits att verkställa utredning angående de sålunda erforderliga ändringarna.

Sedan de sakkunnigas arbete börjat, har till dem överlämnats en till departementschefen ingiven skrivelse från åtskilliga yngre ledamöter, t. f. fiskaler och e. o. notarier i Svea hovrätt, i vilken skrivelse framlagts vissa synpunkter och önskemål beträffande denna fråga, utmynnande i hemställan om höjningar i särskilda avseenden av löner och arvoden i hovrätterna.

Att för en tillfredsställande rekrytering av hovrätterna för närvarande möta stora svårigheter är visst. I nyssnämnda skrivelse omnämnes till belysning härav, att i Svea hovrätt, där antalet fiskalsaspiranter tidigare brukat uppgå till omkring 30, samma antal i början av juni 1918 endast utgjorde 13, samt att sedan hösten 1917 icke mindre än 19 e. o. tjänstemän, därav 1 e. o. assessor, 5 t. f. fiskaler och 13 e. o. notarier, lämnat hovrätten och övergått till annan verksamhet. Förhållandena i detta hänseende äro i Göta hovrätt ännu sämre. Vid slutet av detta års vårsession fanns där ingen e. o. notarie, som ej innehåft förordnande såsom t. f. fiskal. På grund av bristen på vikarier har tjänstgöringen i hovrätten endast med synnerlig svårighet kunnat uppehållas, och hade sålunda för nödortvigt ordnande av semestertjänstgöringen i åtskilliga fall samma person måst förordnas att uppehålla två befattningar. Sedan den 6 september 1917 hade ingen e. o. notarie anmält sig till tjänstgöring därstädes.

Anledningen till nu nämnda exceptionella förhållanden torde, såsom ovan antytts, till huvudsaklig del vara att söka i det under de sista

åren uppkomna eller stegrade behovet av juridiska krafter för kristidskommissioner och för affärslivet. En bidragande orsak har nog också varit statens ökade behov av jurister för åtskilliga nyinrättade eller utvidgade ämbetsverk. Att verkuingarna härav i så hög grad som skett drabbat hovrätterna, beror givetvis därpå, att de löneförmåner, som inom hovrätterna bjudas, äro otillräckliga och väsentligt mindre än vad de unga juristerna kunna erhålla på dessa andra håll. Den lockelse, hovrättsbanan hittills utövat på dugliga jurister på grund av de goda utsikter, som den öppnat till befördran å högre platser inom domarkåren och administrationen, förmår icke i samma grad som tidigare att motverka den oförmånliga ställning i lönehänseende, som hovrätterna intaga.

Men, även bortsett från nu nämnda särskilda förhållanden, är det otvivelaktigt, att under de sista årtiondena tillgången på dugliga yngre krafter i hovrätterna, särskilt de båda mindre, ofta nog visat sig otillräcklig. Det kan ej betvivlas, att dessa svårigheter i rekryteringsavseende väsentligen berott på att avlöningarna i hovrätterna varit mycket knappa, detta även i förhållande till avlöningarna i andra statens ämbetsverk och för andra domarbefattningar.

Olägenheterna av en dålig rekrytering äro för hovrätterna särskilt kännbara av den anledning, att av hovrättsaspiranterna de mera kvalificerade efter några års förordnanden såsom assessorer oftast övergå till tjänstgöring i justitierevisionen och sällan återvända till hovrätterna, vadan risk alltid föreligger för hovrätterna att få såsom ledamöter behålla de mindre dugliga.

För att icke de blivande hovrättsledamöternas kvalitet skall allt för mycket försämrast och rättsskipningen i hovrätterna sålunda sättas i fara, torde fördenskull vara nödigt att utan dröjsmål vidtaga sådana ändringar i löneförhållandena, som kunna antagas verksamt avhjälpa de rådande rekryteringssvårigheterna.

Hur långt man därvid bör gå, kan naturligtvis vara föremål för delade meningar. Givet är, att ju bättre löneförmåner sätts, desto bättre resultat kunna förväntas. De sakkunniga vilja icke fördölja, att enligt deras mening avlöningarna i hovrätterna, särskilt hovrättsrådslönerna, böra högst betydligt förhöjas över den nuvarande nivån. Sedan hovrätt numera på grund av 1915 års reform blivit högsta instans i flertalet mål, är det nödvändigt att sätta ännu större fordringar på ledamöternas insikter och duglighet än förut och måhända större än som i allmänhet kunna ställas på innehavare av tredje gradstjänster. Den omständighet, att hovrätterna mera än de administrativa verken hava att konkurrera om behöfliga yngre krafter med advokatbyråerna

och affärslivet, varest synnerligen stora ekonomiska förmåner kunna bjudas dem, gör det likaledes behövt att sätta löneförmånerna i hovrätterna tämligen högt, så att de i denna konkurrens icke bliva allt för ogynnsamt ställda. Vidare måste, ävenledes med hänsyn särskilt till nyssnämnda reform, tillses, att hovrättsrådslönerna sättas i sådant förhållande till lönerna å underdomarbefattningarna, att icke till dessa befattningar dragas alla de dugligare av våra domare och endast de mindre väl kvalificerade återstå för hovrätterna; i vilket sammanhang de sakkunniga anse sig böra framhålla, att, enligt för dem tillgänglig tablå över inkomster och utgifter i rikets domsagor under år 1915, mer än hälften av dessa beredde sin innehavare en behållen inkomst av över 10,000 kronor. Att en ganska genomgripande lönereglering för hovrätterna måste med det snaraste företagas, synes därför tydligt.

Det uppdrag, de sakkunniga erhållit, innefattar icke och kan uppenbarligen ej heller, med hänsyn till angelägenheten att något omedelbart åtgöres i frågan, innefatta verkställande av utredning angående en lönereglering av dylik genomgripande beskaffenhet. Vad de sakkunniga i det följande föreslå innefattar alltså endast sådana ändringar i hovrätternas löneförhållanden, som, på samma gång de äro ägnade att avhjälpa de svåraste missförhållandena, synas kunna skyndsamt genomföras.

Vid bestämmande av avlöningarnas belopp hava de sakkunniga ansett sig böra utgå från de ekonomiska förhållanden, som varit rådande vid den tid, då nu gällande löreglering genomfördes. Det är tydligen ett ämne, tillhörande statens allmänna lönepolitik, att tillse att åt hovrätternas personal, liksom åt statstjänstemän i övrigt, beredes en sådan ökning i inkomst, som svarar mot penningvärdets fall därefter, särskilt under kristiden.

I enlighet med det ovan anförda hava de sakkunniga icke heller inlåtit sig på fråga om ändring av andra i hovrätterna anställda ordinarie tjänstemäns avlöningsförhållanden än fiskalernas.

De sakkunniga upptaga först till behandling frågan om höjning av hovrättsrådslönerna.

*Ordinarie
ledamöter.*

Genom antagandet år 1909 av den nu gällande lönestaten för hovrätterna blev hovrättsledamöternas dittillsvarande fördelning i två grader upphävd, och bestämdes begynnelseavlöningen för hovrättsråden till 7,000 kronor med rätt för dem att åtnjuta tre ålderstillägg å resp. 500, 600 och 600 kronor, varjämte ett arvode å 500 kronor tillades hovrättsråd, som tjänstgör såsom ordförande å division. Såsom huvudsakligt skäl för att hovrättsrådsjänsterna sålunda sattes i en särställning

i förhållande till övriga tredjegradstjänster anfördes, att utnämningssåldern för hovrättsråd kunde antagas i regel bli mycket lägre än för andra innehavare av rådsämbeten. Det framhölls vidare, att hovrättsledamöter i stor utsträckning hade att påräkna befordran till andra domarämbeten och till platser inom administrationen, vadan hovrättsbanan erbjöde betydligt bättre befodringsutsikter än andra juridiska banor. Ett skäl, som ytterligare anfördes och som måhända torde hava i icke ringa mån bidragit till utgången, var det, att genom den ifrågavarande ändringen en stor mängd ledamöter skulle uppflyttas från assessorsgrad till hovrättsrådsgraden och att begynnelselönen sättande till 7,000 kronor i och för sig innebure en avsevärd förbättring i ledamöternas dåvarande ställning. (Se härom lönerегleringskommitténs betänkande år 1908 samt Kungl. Maj:ts proposition nr 135 och statsutskottets utlåtande nr 165 vid 1909 års riksdag.)

Sistnämnda skäl kan givetvis icke åberopas för att längre tid bibehålla hovrättsrådsämbetet i oförmälda undantagsställning.

Vad angår frågan om utnämningssåldern må framhållas, att den lägre utnämningssåldern för hovrättsråd icke i och för sig bort föranleda sådana villkor, att hovrättsråden först efter tio år uppnådde den vanliga begynnelselönen för tredjegradstjänsterna, 8,100 kronor. Enligt en i 1909 års proposition (sid. 137) intagen tabell utgjorde medelåldern vid befordran till assessor år 1909 36.5 år och medelåldern vid befordran till tredje gradens tjänst i vissa andra verk 42 år, vadan skillnaden uppgick till endast 5.5 år. Med framhållande av denna omständighet föreslogos också i Kungl. Maj:ts proposition sådana lönevillkor för hovrättsråden, att de efter 5 år, alltså vid en genomsnittsålder av 41.5 år, skulle komma upp till 8,100 kronors avlöning. Riksdagen följde emellertid lönerегleringskommitténs förslag.

Det ifrågavarande skälet kan för närvarande än mindre än år 1909 åberopas för att i fråga om tiden för den vanliga begynnelselönen uppnående sätta hovrättsråden 10 år efter andra innehavare av tredjegradstjänster. Vid en beräkning av medelåldern vid utnämningen för dem utav de nuvarande hovrättsråden, som tillträtt sina ämbeten under åren 1910—1917, framgår, att medelåldern för dessa utgjort i Svea hovrätt 38.2 år, i Göta hovrätt 36.3 år, i hovrätten över Skåne och Blekinge 37.6 år, och i alla hovrätterna tillsammans 37.5 år. Å andra sidan torde man, med hänsyn särskilt till den avsevärda ökningen, som under senare år inträtt av antalet tredjegradstjänster inom administrationen, kunna utgå från att medelåldern vid befordran till dessa tjänster i genomsnitt suarare sjunkit än stigit. Man är alltså

berättigad antaga, att medelåldern för hovrättsråd vid utnämningen icke ens med 5 år kommer att understiga medelåldern för andra tjänstemän i rådsgraden.

Att hovrättsledamöterna i större utsträckning än tjänstemän i andra verk äga utsikter till befordran till mera givande platser, är visserligen sant, liksom man torde kunna antaga, att dessa större befordringsutsikter åtminstone för den närmare framtiden skola fortåra. Men denna omständighet kan dock icke med fog anföras såsom skäl att hålla hovrättsrådslönerna nere på den nuvarande nivån. För det första må märkas, att den nu nämnda fördelen icke kommer till godo dem, som slutligt stanna i hovrätten, och det är för dessa frågan om hovrättsrådslönernas storlek har sin egentliga betydelse. Vidare bör framhållas, att just den omständigheten, att hovrätterna måste konkurrera med andra verk om sina egna alumner och därvid nödgas erbjuda dem sämre avlöningsvillkor än vad som bjudes på andra håll, försätter hovrätterna i en ogynnsam situation i fråga om möjligheten att kvarhålla dugliga personer i hovrätternas tjänst.

Sålunda har under senare år upprepade gånger hänt, att nyblivna e. o. assessorer eller fiskaler, vilka ansetts väl lämpade för hovrättstjänsten, erbjudits platser å andra håll med utsikt att inom kort erhålla vanlig tredjegradslön eller sålunda vad de på sin hovrättsbana kunde förvänta att få först efter bortåt 15 år. Tydligt är, att under sådana omständigheter lockelsen att övergiva hovrättsbanan blir svår att motstå, och hovrätterna förlora på detta sätt dugliga personer, som där fått sin utbildning, vid den tidpunkt, då de skulle börja att bliva hovrätterna till verkligt gagn.

Utgår man från att ledamötsplatserna i hovrätterna icke äro av mindre vikt eller kräva mindre utbildning eller duglighet hos sina innehavare än andra rådsämbeten, utan att tvärtom, sedan hovrätterna i avseende på flertalet mål blivit den högsta dömande instansen, man måste på deras ledamöter sätta kanske större fordringar än på andra tredjegradens tjänstemän, är det uppenbarligen nödvändigt att tillse, att hovrätterna åtminstone icke ställas sämre än andra verk i fråga om möjligheten att draga till sig och kvarhålla lämpliga personer. Det kan i detta sammanhang erinras om, att riksdagen nyligen på Kungl. Maj:ts förslag beslutat att upplýtta tjänsten såsom sekreterare hos justitiekanslern till tredjegradstjänst med vanlig avlöning. Ingen lär väl kunna påstå, att denna tjänst ställer större fordringar på sin innehavare eller är av större vikt för det allmänna än hovrättsrådstjänsterna. Ett känt faktum är vidare, att dessa tjänster taga ledamöternas tid i anspråk

vida mer än motsvarande tjänster inom de administrativa verken och att hovrättsledamöterna fördenskull mindre än de senare tjänsternas innehavare äga möjlighet att genom mottagande av enskilda uppdrag öka sina inkomster.

De sakkunniga hava redan i det föregående omnämnt, att enligt deras mening avlöningen för hovrättsråd borde sätas åtskilligt högre än den nu för tredje gradstjänst vanliga. Av skäl, som i det sammanhanget även nämnts, hava de sakkunniga emellertid ansett sig icke böra ingå på frågan om en dylik förhöjning av lönen; och stanna de sakkunniga följaktligen vid att hemställa,

att begynnelselönen för hovrättsråd bestämmes till 8,100 kronor med rätt för dem att efter fem år åtnjuta ett ålders-tillägg å 600 kronor.

I fråga om rätten att tillgodonjuta dylikt ålderstillägg hemställes,

att befattningshavare måtte få räkna sig till godo den tid, som före löneändringens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen.

Redan den löneändring, som nu föreslagits, torde medföra vissa konsekvenser även utom hovrätterna, nämligen beträffande löneförhållandena i nedre justitierevisionen. Man har hittills utgått från att, såsom också riktigt torde vara, löneförmånerna i hovrätterna och i nedre justitierevisionen böra vara ställda i det förhållande till varandra, att å ena sidan de yngre hovrättsledamöterna lockas att ingå i justitierevisionen och å andra sidan hovrätterna icke på grund av skillnaden i löneförhållandena berövas möjlighet att åter draga till sig en del av dem, som någon längre tid tjänstgjort i justitierevisionen. Det förra syftet har man för närvarande sökt uppnå dels genom att sätta lönerna såväl för de ordinarie som för de konstituerade och de med egen rotel förordnade revisionssekreterarna högre än hovrättsrådslönerna, och dels genom att tillägga de hovrättsråd eller assessorer, vilka tjänstgöra såsom t. f. revisionssekreterare, visst belopp utöver vad de uppburit i hovrätterna. För att tjäna det senare syftet har införts särskild bestämmelse om rätt för ordinarie revisionssekreterare, som åter erhåller hovrättsrådsämbete, att för åtnjutande av ålderstillägg å hovrättsrådslönen räkna sig till godo fem år av den tid han innehaft revisionssekreterareämbete. Detta medel har dock icke visat sig verksamt. Någon återgång från ordinarie revisions-

sekreteraretjänst till hovrättstjänst har icke, sedan berörda bestämmelse infördes, förekommit, tvivelsutan beroende därpå, att en dylik återgång i allt fall skulle på grund av den allt för stora skillnaden mellan revisionssekreterarelönen och den nuvarande hovrättsrådslönen bliva i ekonomiskt hänseende synnerligen oförmånlig.

Om man i enlighet med de sakkunnigas förslag sätter begynnelselönen för hovrättsråden till 8,100 kronor, blir det givetvis nödigt att vidtaga sådana ändringar i revisionssekreterarnas löneförmåner, att nedre justitierevisionen fortfarande äger möjlighet att i tillbörlig mån draga till sig lämpliga krafter från hovrätterna. Om de blivande avlöningarnas storlek anse de sakkunniga det icke tillhöra dem att avgiva förslag. Då utnämningen till hovrättsråd i regel sker för den i nedre justitierevisionen tjänstgörande avsevärt tidigare än utnämningen till ordinarie revisionssekreterare, är i alla händelser klart, att arvoden för konstituerade revisionssekreterare samt revisionssekreterare med egen rotel måste såsom följd av berörda ändring i hovrättsrådslönerna förhöjas åtminstone till 8,100 kronor och att, om revisionssekreterarnas nuvarande fördelning i tre olika grader bibehålles, de ordinarie revisionssekreterarnas löner icke kunna sättas lägre än till 8,700 kronor. Vid den utredning om ändring i löneförhållandena i nedre justitierevisionen, som alltså påkallas, torde väl även komma att upptagas frågan om förvandling av de konstituerade och de förordnade revisionssekreterarnas ämbeten till ordinarie, en fråga som redan förut flera gånger varit föremål för behandling utan att leda till slutligt resultat. (Se löneregleringskommitténs den 18 december 1915 i detta ämne avgivna betänkande samt chefens för justitiedepartementet yttrande vid avlåtande av 1916 års statsverksproposition angående andra huvudtiteln.) Betonas må, att en lösning av sistnämnda fråga i den av löneregleringskommittén angivna riktning skulle få en viss betydelse såsom bidragande att minska det antal platser i hovrätterna, som måste uppehållas genom vikarier.

De sakkunniga hava i annat sammanhang hemställt om intagande i hovrätternas arbetsordningar av bestämmelser därom, att en av hovrättsledamöterna skulle hava till åliggande att särskilt vaka över utbildningen av de e. o. tjänstemännen och lämna dem handledning rörande deras arbete, med rätt för Svea hovrätt att fördela åliggandet på två av ledamöterna. Tillika har nämnts, att då det arbete, som vore förenat med ifrågavarande uppdrag, säkerligen komme att bliva ganska avsevärt, särskild ersättning åt dess innehavare komme att föreslås.

Innan denna institution kommit i verksamhet, är naturligtvis svårt att bedöma, hur högt beloppet av denna ersättning rättvisligen bör sättas. Givet är emellertid, att beloppet bör i viss mån avpassas efter det antal e. o. tjänstemän, vilkas handledning kan antagas komma att åvila den ifrågavarande ledamoten. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga funnit sig böra föreslå ett arvodesbelopp för Svea hovrätt av 1,500 kronor, för Göta hovrätt av 750 kronor och för hovrätten över Skåne och Blekinge av 500 kronor. De sakkunniga hemställa alltså,

att i staterna för hovrätterna må uppföras särskilda anslag till arvoden för övervakning och handledning av de e. o. tjänstemännen, nämligen för Svea hovrätt 1,500 kronor, för Göta hovrätt 750 kronor och för hovrätten över Skåne och Blekinge 500 kronor.

Fiskaler.

I samband med frågan om utbildningen inom hovrätterna av de yngre juristerna hava de sakkunniga uttalat sig för en utökning av antalet fiskaler inom en var av hovrätterna till det dubbla.

Tillika har erinrats om, att det aldrig förekommer, åtminstone sedan mycket lång tid tillbaka, att någon ordinarie fiskal själv bestrider sin tjänst. Lönefrågan har fördenskull icke för den ordinarie innehavaren någon egentlig betydelse; hans avlöningsförmåner utmätas med hänsyn till den tjänst (t. ex. hovrättsledamots eller revisionssekreterares), som han bestrider, eller det uppdrag han erhållit. Det är uppenbarligen på grund härav och på grund av befattningens natur av övergångsplats, som man ansett sig kunna sätta fiskalsavlöningen så lågt som till 4,000 kronor. Ser man åter frågan ur synpunkten av den vikt, tjänsten äger, och de fordringar på arbetsförmåga och duglighet, som ställas på dess innehavare, är otvivelaktigt, att denna tjänst icke rättvisligen bör likställas med en vanlig förstagrads tjänst.

I omförmälda av tjänstemän i Svea hovrätt avlätna skrivelse har påyrkats, att avlöningen åt ordinarie fiskal måtte sättas till 5,800 kronor, därvid framhållits, att fiskalerna med hänsyn till de kvalificerade och krävande göromål, som åvilade dem, vore att jämställa med tjänstemän av andra lönegraden. Att sålunda föra upp fiskalerna i andra lönegraden torde näppeligen vara riktigt redan på den grund, att fiskals-tjänsterna med all hänsyn tagen till deras vikt och de krav, som ställas på deras innehavare, dock måste sättas lägre än såväl sekreterare- som advokatfiskaltjänsterna, vilka senare i de båda mindre hovrätterna avlönas med allenast 5,400 kronor. En förhöjning av fiskalslönerna finna

de sakkunniga emellertid vara så mycket mer befogad, som, på sätt nedan skall utvecklas, avlöning åt t. f. fiskalerna enligt de sakkunnigas mening bör utgå med 4,000 kronor, eventuellt 4,500 kronor. Ordinarie fiskals avlöning anse de sakkunniga med avseende å ovan berörda omständigheter lämpligen böra fastställas till 5,000 kronor. De sakkunniga hemställa alltså,

att avlöningen för fiskal bestämmes till 5,000 kronor, därav 3,500 kronor i lön och 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar.

De sakkunniga övergå härefter till frågan om förbättrande av de adjungerade ledamöternas och t. f. fiskalernas ställning.

*Adjungerade
ledamöter
och t. f.
fiskaler.*

Ur den synpunkt, varur de sakkunniga hava att se denna fråga, är det klart, att själva avlöningsspörsmålen äro de viktigaste. Men man synes vid frågans behandling tillika böra taga i betraktande att ju mera den tid kan förkortas, som åtgår innan aspiranterna på hovrättsbanan nå ordinarie beställning, desto förmånligare ställer sig, icke blott ekonomiskt sett, banan för dem och desto lättare torde rekryteringen bliva. Det är i det föregående omnämnt, att i genomsnitt taget hovrättsråden komma till sina befattningar några år yngre än andra innehavare av tredjegradstjänster. Men på grund av de särskilda förhållandena i hovrätterna hava de blivande ledamöterna i regel ej dess förinnan innehaft annan ordinarie tjänst än fiskaltjänst, och med hänsyn till dessa tjänsters fåtalighet är det i allmänhet endast något år före befordringen till hovrättsråd, som utnämningen till fiskal kommer. I vanliga fall få alltså de blivande hovrättsråden under flera år tjänstgöra såsom ledamöter utan att äga den trygghet, som innehavande av ett ämbete medför. Denna omständighet, att domartjänsterna i hovrätterna i vidsträckt omfattning uppehållas av vikarier — vilken omständighet ju föranledes därav att ordinarie hovrättsledamöter i stort antal användas till lagstiftningsuppdrag samt i befattningar, som icke tillsättas medelst fullmakt, exempelvis såsom statssekreterare, konstituerade revisionssekreterare etc., ävensom förordnas att vikariera såsom revisionssekreterare eller å andra tjänster — har, såsom ovan omnämnts, förut varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, särskilt i samband med fråga om ändringar i de konstituerade och förordnade revisionssekreterarnas ställning. (Se bl. a. lönregleringskommitténs omförmälda betänkande av år 1915.) Det har likaledes ovan omnämnts, att berörda missförhållande skulle i viss (om än tämligen ringa) mån avhjälpas, därest i samband med de ändringar i nedre justitierevisionens löneförhållanden, som nödvändig-

göras av bifall till de sakkunnigas förslag angående hovrättsrådslönernas höjande, de konstituerade och förordnade revisionssekreterarnas tjänster förvandlades till ordinarie befattningar. Det är vidare att märka, att om det förslag de sakkunniga framställa angående utökning av antalet fiskaltjänster genomföres, man härigenom likaledes bidrager att minska antalet assessorer, som sakna ordinarie befattning, då det måste antagas att i regel åtminstone en del av de nya tjänsterna tillfalla i hovrätterna tjänstgörande assessorer.

Att i övrigt på mera verksamt sätt råda bot på ifrågavarande missförhållande torde näppeligen vara möjligt annorledes än genom en anordning av huvudsakligen den innebörd, att då någon ordinarie hovrättsledamot erhöle ett mera stadigvarande förordnande eller annat uppdrag utom hovrätten, hans ämbete förklarades ledigt och besattes med ordinarie innehavare; han själv skulle visserligen kvarstå såsom hovrättsråd (över stat) men utan rätt till lön, så länge hans verksamhet utom hovrätten varade. För att tillgång till löner skulle finnas i fall av någon eller några utom hovrätten tjänstgörandes återgång till hovrätten, kunde man t. ex. förfara så, att alltid ett visst antal av dessa ämbeten, exempelvis två, lämnades obesatta. Om emellertid hovrätterna i samma utsträckning som hittills skola fortfarande begagnas såsom genomgångsverk, kan syftet med nu angivna anordning, d. v. s. en sådan sammansättning av hovrätterna, att de tjänstgörande ledamöterna till den långt övervägande delen utgöras av ordinarie hovrättsråd, icke vinnas med mindre utnämningen till hovrättsråd kommer ledamot till del ungefär vid den tid, då han enligt de nu rådande befordringsförhållandena förordnas till ordinarie assessor, alltså vid en ålder av omkring 30 år. Mot en så tidig utnämningssålder för ledamöterna i en överinstans måste man ställa sig betänksam. De sakkunniga hava med hänsyn härtill och de konsekvenser i övrigt, som ett genomförande av berörda anordning i hovrätterna skulle draga med sig, ansett sig icke böra framlägga något direkt förslag i denna riktning.

Av synnerligen stor vikt för en tillfredsställande rekrytering av hovrätterna är, att de unga jurister, som föras in på hovrättsbanan, tämligen snabbt komma upp till inkomster, på vilka de kunna existera. Hovrätterna torde, såsom förut framhållits, mera än de administrativa verken hava att konkurrera om de yngre juristerna med advokatbyråerna och affärsvärlden, en konkurrens, som särskilt under senare år framträtt med synnerlig styrka. I denna konkurrens kunna hovrätterna givetvis icke erbjuda sådana utsikter till en god ekonomisk ställning,

som från de andra hållen bjudas de dugligare krafterna. Men därest befordringsförhållandena inom hovrätterna ordnas så, att de lämpliga bland aspiranterna kunna efter någorlunda kort tid erhålla befordran till förordnande såsom fiskal, samt avlöningarna såväl för de t. f. fiskalerna som för assessorerna hållas tämligen höga, torde hovrätterna i allt fall, med hänsyn därjämte till de befordringsutsikter utom hovrätterna som hovrättsbanan skänker, icke sakna möjligheter att fortfarande draga till sig goda krafter.

Till avlönande av assessorer och t. f. fiskaler finnas inga anslag givna. Vidtoges icke av Kungl. Maj:t särskilda åtgärder, skulle alltså, fränsett de fataliga fall, då ordinarie fiskaler tjänstgöra i hovrätterna såsom assessorer och därvid uppbära sin fiskalslön, varken för assessorer eller fiskaler finnas att tillgå annat än de för de ordinarie tjänsterna anslagna tjänstgöringspenningarna, respektive 2,500 och 1,500 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid städse brukat till hovrätternas förfogande ställa vissa av de löner, som tillkomma utom hovrätterna tjänstgörande ledamöter och fiskaler. Ända till senaste tiden har i allmänhet så varit fallet endast då vederbörande haft mera stadigvarande förordnande på tjänst utom hovrätterna, såsom expeditiionschef, konstituerad revisionssekreterare eller revisionssekreterare med egen rotel, under det att i regel den som haft lagstiftnings- eller annat uppdrag själv fått behålla sin lön. Genom beslut detta år har Kungl. Maj:t emellertid ställt till hovrätternas förfogande även åtskilliga löner, tillkommande hovrättsledamöter och fiskaler, som tjänstgöra såsom t. f. revisionssekreterare eller innehava lagstiftningsuppdrag, i följd varav de summor, som för avlöning åt assessorer och fiskaler kunnat disponeras, betydligt förhöjts.

Beträffande användningen av dessa summor har under de senare åren enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser gällt huvudsakligen, att av de till hovrätternas disposition ställda hovrättsrådslönerna årliga avlöningstillägg av högst 3,500 kronor finge tilläggas adjungerade ledamöter till ett antal, som icke finge överstiga hälften av antalet berörda löner eller, där detta antal vore udda, till ett antal motsvarande det närmast över berörda hälft liggande hela talet; att vad av samma löner därefter återstode finge mellan andra adjungerade ledamöter så fördelas, att en var av dem erhöle ett tillägg av högst 2,500 kronor för år; att den, som innehade tjänst med lön på hovrättens stat, skulle under den tid han uppbure dylikt avlöningstillägg avstå sin lön, samt att de avlöningsbelopp, som av dylik anledning avstodes, ävensom fiskalslöner, som ställts till hovrätts förfogande, finge användas till avlöningstillägg åt e. o. tjänstemän, som innehade förordnande hos hovrätten, med iakt-

tagande att sådant tillägg finge högst uppgå för adjungerade ledamöter till 2,500 kronor och för t. f. fiskaler till 1,250 kronor, för år räknat.

Genom nådigt brev den 12 april 1918 hava de sålunda bestämda beloppen förhöjts, de å 3,500 kronor till 4,000 kronor, de å 2,500 kronor till 3,000 kronor och de å 1,250 kronor till 1,750 kronor, och har tillika medgivits, att eventuellt uppstående överskott å de till förfogande ställda hovrättsrådslönerna finge i mån av behov användas även för t. f. fiskalers tillgodoseende med avlöningstillägg, dock endast efter 1,250 kronor för år. Enligt dessa bestämmelser uppgå alltså löneförmånerna för ett visst antal adjungerade ledamöter till 6,500 kronor, för andra sådana till 5,500 kronor och för fiskaler högst till 3,250 kronor, allt per år räknat.

Under de senare åren hava de medel, som ställts till hovrätternas förfogande, i allmänhet förslagit att tillgodose samtliga adjungerade ledamöter och t. f. fiskaler med dylika avlöningstillägg, därvid dock antalet högre avlöningstillägg ofta växlat. Men i flera fall och särskilt under tider, då ämbeten stått på vakans och de därtill anslagna lönerna följaktligen indragits till statsverket, har inträffat, att åtskilliga av de sålunda förordnade tjänstemännen icke kunnat förses med dylika avlöningstillägg eller måst nöja sig med sådana till lägre belopp.

I fråga om de nu omförmälda avlöningsbestämmelserna kunna anmärkningar framställas ur tre särskilda synpunkter.

1:o) *Beträffande beloppen.*

Vad först angår avlöningarna åt de adjungerade ledamöterna (assessorer och e. o. assessorer) finna de sakkunniga, att den uppdelning på två olika avlöningsgrader, som nu är fastställd, måste anses befogad. Av de adjungerade ledamöter, som äga rätt till den högre avlöningen, utgöras nämligen ofta en stor del av sådana, som av en eller annan anledning ej mottagit kallelse att förrätta revisionssekreteräretjänst och som därför måhända i flera år få uppehålla hovrättsrådsämbete i avvakten på inträffande ledighet. Den lägre avlöningsgraden brukar däremot på grund av den ständiga avgången av hovrättsledamöter till justitierevisionen genomlöpas på ganska kort tid.

I förut omförmälda av tjänstemän i Svea hovrätt avlåtna skrivelse har påyrkats, att tilldelningen av det högre avlöningsbeloppet icke skulle såsom nu sättas i beroende av antalet till disposition ställda löner utan göras beroende av den tid, vederbörande tjänstgjort såsom adjungerad ledamot. Det kan icke förnekas, att sistnämnda princip är mera till-

talande än att rätten till det högre avlöningsbeloppet skall bero av sådana tillfälliga omständigheter, som att antalet disponibla löner är större eller mindre, eller att vederbörande har flera eller färre äldre kamrater. Den nu gällande regeln har tydligen tillkommit för att hindra, att de högre avlöningsbeloppen i så stor utsträckning tilldelas äldre adjungerade ledamöter, att på grund av de disponibla lönernas otillräcklighet någon eller några av de yngre adjungerade ledamöterna icke erhåller alls något avlöningstillskott eller erhåller ett mindre avlöningstillskott än det bestämda. Regeln sammanhänger alltså i viss mån med den enligt de sakkunnigas mening allt för stora sparsamhet, med vilken man åtminstone tidigare förfarit i fråga om medels ställande till hovrätternas disposition för ifrågavarande ändamål. Då med hänsyn till den praxis, som nyligen inletts, och vad de sakkunniga i det följande föreslå det torde kunna beräknas, att städse för ändamålet behöfliga medel stå till hovrätternas disposition, finna sig de sakkunniga förden skull oförhindrade föreslå, att uppbärandet av det högre avlöningsbeloppet göres beroende av längden av den tid vederbörande tjänstgjort såsom ledamot. Denna tid torde dock icke böra sättas så kort som i berörda skrivelse föreslagits, nämligen ett år. Då förordnande såsom ordinarie assessor i regel erhålles först efter något mer än ett års tjänstgöring såsom e. o. assessor, och enligt de sakkunnigas åsikt de högre avlöningsbeloppen icke böra tilläggas sådana aspiranter på hovrättsbanan, som ännu ej erhållit förordnande såsom ordinarie assessorer, synes det de sakkunniga lämpligen böra stadgas som regel, att de högre avlöningsbeloppen må tilläggas adjungerad ledamot först efter det han tjänstgjort såsom sådan $1\frac{1}{2}$ år.

Beträffande avlöningsbeloppens storlek torde, sedan dessa belopp nyligen höjts, ingalunda kunna påstås, att de äro satta för lågt, därest man, såsom nödvändigt är, till utgångspunkt tager den nuvarande hovrättsrådslönens belopp. De sakkunniga, som ju hemställa om höjande av begynnelselönen för hovrättsråd till 8,100 kronor, finna sig emellertid på grund härav även kunna och böra hemställa om ytterligare höjning av de adjungerade ledamöternas avlöningar.

Då avlöningen i den högre av de båda avlöningsgraderna bör av skäl, som förut nämnts, sättas tämligen nära under den ordinarie hovrättsrådslönens belopp efter frånräknande av de utgifter för pensionering, som under de första åren åvila den ordinarie ledamoten, anse de sakkunniga avlöningen i denna grad lämpligen kunna bestämmas till 7,000 kronor, vadan det tillskott, som skulle tilldelas utöver tjänstgöringspenningarna, komme att uppgå till 4,500 kronor. Samma belopp

påyrkas jämväl i förenämnda av tjänstemän i Svea hovrätt avlåtna skrivelse. För det fall att på grund av synnerligen ogynnsamma befordringsförhållanden någon assessor skulle under särskilt lång tid få vänta på befordran till hovrättsråd, borde dock efter framställning från hovrätten avlöningen för honom kunna höjas utöver vad nu sagts.

I nämnda skrivelse föreslås för den lägre graden ett avlöningsbelopp av 6,500 kronor. De sakkunniga finna en skillnad av 500 kronor mellan de båda graderna vara allt för obetydlig och anse, med hänsyn även därtill att större delen av dem, som skulle komma i åtnjutande av avlöningarna i den lägre graden, äro e. o. assessorer, avlöningen icke böra fastställas högre än till 6,000 kronor. Avlöningstillägget skulle alltså utgöra 3,500 kronor.

I fråga om avlöningarna till t. f. fiskalerna har i det föregående framhållits den stora vikten för hovrätternas goda rekrytering av att dessa avlöningar betydligt höjas över det nuvarande beloppet. I nyssnämnda skrivelse har hemställts, att jämte det lönen för ordinarie fiskaler sattes till 5,800 kronor, föreskrift måtte givas, att de till stadigvarande tjänstgöring på division indelade fiskalerna skulle av denna lön tilldelas så stora tillskott, att avlöningarna uppginge till 5,500 kronor samt att de fiskaler, som förordnades då de förra voro upptagna av annan tjänstgöring, måtte erhålla en avlöning efter 4,000 kronor per år. De sakkunniga, som i det föregående uttalat sig för att antalet fiskalstjänster i hovrätterna utökas till det dubbla, och tänkt sig att tiden för fiskalstjänstgöringen för hovrättsaspiranterna skulle sträcka sig över ungefärligen två år, anse det icke lämpligt att för relativt så kort tid olika avlöningsgrader fastställas. Vad angår själva beloppet av avlöningen hava de sakkunniga funnit detta lämpligen böra sättas till 4,000 kronor, vadan det avlöningstillägg utöver tjänstgöringspenningarna, som skulle tilldelas de t. f. fiskalerna, komme att utgöra 2,500 kronor. De sakkunniga hava vid beloppets bestämmande tagit i betraktande, att på grund av föreskrifterna i ovanberörda domsagestadga hovrätterna måste i fiskalstjänst använda därtill skickade lantdomaraspiranter på ett tämligen tidigt stadium av deras utbildning, att även sådana personer, vilka hava för avsikt att fortsätta på hovrättsbanan, måste, sedan de erhållit fiskalsförordnande, åtminstone någon gång sändas ut som vikarier för häradsbövdingar samt att därför avlöningarna för t. f. fiskalerna icke böra allt för mycket avvika från vad under nämnda vikariat kan påräknas. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga funnit avlöningsbeloppen för t. f. fiskalerna i regel icke böra bestämmas högre än nyss sagts. Betänker man emellertid, att första fiskalsförordnandet, enligt

vad de sakkunniga förutsatt, skulle komma vederbörande till del $\frac{3}{4}$ å 1 $\frac{1}{2}$ år efter slutad tingstjänstgöring (under det att t. ex. i Svea hovrätt ända till nyligen tiden, inom vilken fiskalsförordnande kunde vara att påräkna, plägade i vanliga fall uppgå till över 2, ofta till 3 år), att i följd av de förslag, de sakkunniga komma att framställa, under e. o. notarietiden i framtiden avsevärt större inkomster vore att förvänta än hittills samt att fall av mistning av avlöningstillskott på grund av de disponibla lönernas fåtalighet knappast vore att vidare räkna med, torde vara otvivelaktigt, att de sakkunnigas förslag beträffande fiskalsavlöningsarna innebär en betydande förbättring i de nuvarande förhållandena.

I det nödläge, vari hovrätterna för närvarande befinna sig, synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida det icke bör medgivas hovrätterna att höja avlöningsbeloppet för de t. f. fiskalerna åtminstone till 4,500 kronor för att därigenom om möjligt kunna bringa upp antalet fiskalsaspiranter närmare det normala. De sakkunniga, som finna detta önskligt, föreslå alltså, att under de närmaste åren det medgives hovrätterna att, därest de finna erforderligt, höja upp avlöningsbeloppen till sistnämnda summa.

2:o) *Beträffande reglerna för avlöningsmedlens tilldelning.*

När en hovrättsledamot av någon anledning erhåller tillfällig ledighet plägar i regel till hans substitut förordnas den äldste av de till stadigvarande tjänstgöring indelade fiskalerna. För att uppehålla fiskaltjänsten under de ifrågavarande dagarna förordnas då i stället en e. o. notarie. I Svea hovrätt, där nära nog varje dag flera dylika ledigheter förekomma, bliva vissa av de äldre fiskalerna, ofta 3 å 4, så gott som ständigt upptagna med vikariat och kunna svårligen upphålla fiskalsföredragning på de sessionsdagar, för vilka de möjligen ej erhållit ledamotsförordnande; utan plägar i så fall beviljas dem ledighet från fiskaltjänsten dessa dagar. Härav blir en följd, att deras substitut i allmänhet erhålla förordnande alla dagar, då fiskalsföredragning äger rum, och sålunda komma att sköta hela tjänsten på vederbörande division. Men avlöningen för dessa substitut beräknas endast för de dagar, förordnandena omfatta. En e. o. notarie, som t. ex. fått förordnande som fiskal 15 dagar under en månad, däribland alla föredragningsdagarna, bekommer alltså endast hälften av månadsavlöningen, oaktat han faktiskt skött tjänsten hela månaden. I de båda mindre hovrätterna, där det endast i ringa utsträckning förekommer, att fiskalerna söka ledighet i nämnda

fall, framträder den nu antydda orättvisan i avseende på avlöningen mindre skarpt.

Berörda missförhållande, som ju föranledes av fiskaltjänstgöringens beskaffenhet (i det att för en dags föredragning i genomsnitt kräves två à tre dagars förarbete) borde rättvisligen, för att icke de yngsta t. f. fiskalerna skola ställas allt för oförmånligt i avlöningshänseende påkalla vederbörlig ändring i avlöningsreglerna. De sakkunniga hava också haft uppe tanken på att föreslå en bestämmelse av huvudsakligen den innebörd, att de t. f. fiskaler, som under en månad endast fått dylika tillfälliga förordnanden, skulle erhålla utom avlöningen för de dagar förordnandena omfattade ytterligare avlöning för dubbelt så många dagar. En dylik bestämmelse skulle emellertid ingalunda i alla fall verka fullt rättvist. Över huvud torde det icke låta sig göra att genom fixa regler, därest dessa icke skola bliva allt för invecklade, ordna avlöningsförhållandena för sådana fall på fullt tillfredsställande sätt.

Emellertid torde, om de sakkunnigas i det föregående omförmälda förslag angående inrättandet av befattningar såsom biträdande fiskaler samt vad de sakkunniga nedan komma att hemställa angående arvoden åt dessa vinna bifall, förevarande fråga icke längre äga samma betydelse. Man måste nämligen antaga, att i regel förordnanden såsom fiskaler komme att givas dem som redan vore biträdande fiskaler, och för de dagar, dessa icke erhöles dylika förordnanden, komme de alltså att åtnjuta arvoden i sin egenskap av biträdande fiskaler. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga låtit tanken på ändrade avlöningsregler för t. f. fiskaler falla.

Det är dock icke uteslutet, att även någon annan än en biträdande fiskal kan erhålla dylika tillfälliga förordnanden. I detta fall liksom ock understundom eljest kan sådant missförhållande mellan den verkliga tjänstgöringstiden och avlöningsförmåner uppträda, att detta billigtvis bör avhjälpas. Hovrätterna böra därför äga möjlighet att för fall som nu sagts fylla ut avlöningarna, lämpligen medelst tilldelning av gratifikation vid varje sessions slut. Att hovrätterna genom gratifikation upphjälpa t. f. fiskalernas avlöningsförmåner praktiseras redan nu, därvid dock den synpunkt, ur vilken tilldelningen plägar ske, i viss mån är en annan än den nu utvecklade; medel härtill erhållas från anslagen till arvoden åt amanuenser m. m.

3:o) *Beträffande tillhandahållande av nödiga medel.*

Det har förut nämnts, att medel för avlöande av adjungerade ledamöter och t. f. fiskaler erhållas huvudsakligen därigenom att hov-

rättsråds- och fiskalslöner av Kungl. Maj:t ställas till hovrätternas disposition. Endast i jämförelsevis fåtaliga fall har under de senaste åren inträffat, att de till förfogande ställda medlen ej räckt till att förse de adjungerade ledamöterna med avlöningar till de bestämda beloppen. Däremot har oftare hänt, att t. f. fiskaler på grund av brist på medel ej erhållit avlöning med belopp, som hovrätterna eljest varit berättigade att bestå dem.

Att avlöningarnas utgående sålunda skall bero av tillfälligheter, är givetvis icke lämpligt eller riktigt. Frånsett inträffandet av vissa undantagsfall, exempelvis då ledamot längre tid är genom sjukdom förhindrad att sköta sitt ämbete, bör man kunna ordna så, att nödiga medel stå till förfogande för att varje adjungerad ledamot eller t. f. fiskal må erhålla avlöning enligt givna regler. Då för närvarande den lön, som tillkommer en utom hovrätten tjänstgörande ledamot eller fiskal och som ställes till hovrättens disposition, ej obetydligt överstiger det avlöningstillskott, som tillägges vederbörande substitut, och förhållandet kommer att bli enahanda enligt de sakkunnigas förslag, böra givetvis, om Kungl. Maj:t i nödig omfattning begagnar sig av sin rätt att föreskriva skyldighet för de utom hovrätterna tjänstgörande att avstå löner och ställa dem till hovrätternas förfogande (på sätt Kungl. Maj:t redan under den sistförflutna tiden förfarit) tillräckliga medel för vanliga fall kunna åstadkommas. Emellertid måste beaktas, att enligt sedan gammalt gällande bestämmelser, då ämbete är vakant, vederbörande lön indrages till statsverket. Kungl. Maj:t äger sålunda icke föreskriva, att i så fall lönen skall ställas till hovrätts disposition. Däremot läser hinder icke föreligga för Kungl. Maj:t att från allmänna besparingarna, dit ju den indragna lönen går, tillägga vikarie å vakant tjänst ett belopp, motsvarande lönen. De sakkunniga vilja därför uttala sig för att, i den mån så är nödigt på det att ovan ifrågasatta avlöningar skola kunna till fulla beloppet utgå, Kungl. Maj:t i fall av vakans å något ämbete ställer behövliga medel från allmänna besparingarna till hovrätts förfogande.

De medel, som enligt vad i det föregående nämnts komme att erfordras för gratifikationen åt t. f. fiskaler, torde liksom hittills böra utgå från anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. För ifrågasättande ändamål torde för framtiden böra beräknas i de olika hovrätterna resp. 2,000, 1,500 och 1,000 kronor.

Under återopande av det ovan anförda hemställa de sakkunniga alltså beträffande avlöningarna åt adjungerade ledamöter och t. f. fiskaler,

att Kungl. Maj:t måtte medgiva hovrätterna att av till deras förfogande ställda medel tilldela dels adjungerad ledamot (assessor eller e. o. assessor), vilken minst ett och ett halvt år tjänstgjort i sådan egenskap, avlöningstillägg utöver tjänstgöringspenningarna till belopp av 4,500 kronor, dels annan adjungerad ledamot dylikt avlöningstillägg med 3,500 kronor, dels ock t. f. fiskal avlöningstillägg likaledes utöver tjänstgöringspenningarna med 2,500 kronor, allt för år beräknat;

att under de närmaste åren det måtte medgivas hovrätterna att höja sistnämnda belopp med ytterligare 500 kronor, där så prövas nödigt;

att Kungl. Maj:t måtte i den utsträckning, som är möjlig och nödig för att ovan omförmälda avlöningar skola kunna utgå, ställa till hovrätternas förfogande de ledamöters och fiskalers löner, som tjänstgöra utom hovrätterna, samt, i händelse att vakans uppstår på dylik tjänst, jämväl medel från allmänna besparingarna;

ävensom att vid bestämmande av storleken av de särskilda anslagen för arvoden åt amanuenser m. m. måtte beräknas, att däri skola ingå vissa belopp för utfyllande av t. f. fiskalers löneförmåner, nämligen i Svea hovrätts stat 2,000 kronor, i Göta hovrätts stat 1,500 kronor och i hovrättens över Skåne och Blekinge stat 1,000 kronor.

*Övriga e. o.
tjänstemän.*

För beredande åt den i hovrätterna tjänstgörande e. o. personalen av viss ersättning för deras arbete stå till hovrätternas förfogande medel från särskilda i hovrätternas stater upptagna anslag (anslagen till arvoden åt amanuenser m. m.). Av dessa anslagsbelopp, vilka jämväl skola användas för vissa andra ändamål, såsom tillfällig renskrivning, vikariatsarvode etc., äro beräknade dels vissa belopp, nämligen i Svea hovrätts stat 9,000 kronor och i Göta hovrätts stat 2,250 kronor, för avlöande av amanuenser och vikarier för dem, dels ock vissa belopp, i Svea hovrätt 15,000 kronor, i Göta hovrätt 9,000 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 5,500 kronor, för utdelning såsom gratifikationer åt e. o. tjänstemän i övrigt samt åt den e. o. vaktbetjäningen. Vid beräkningen av sistnämnda belopp har löneregleringskommittén, vars förslag ligga till grund för de nuvarande anslagen, utgått från att behovet av gratifikationsmedel uppginge till 2,000 kronor för varje division, å vilken fiskal funnes anställd, och till 1,500 kronor för annan division, samt att, med hänsyn därtill att i Göta hovrätt allenast en och inom hovrätten

över Skåne och Blekinge ingen amanuensbefattning skulle finnas att tilldela e. o. tjänstemän såsom en första befordran, gratifikationsmedlen borde ytterligare något höjas för dessa båda hovrätter. (Se kommitténs ovannämnda betänkande av år 1908 sid. 280.)

De amanuenser, i Svea hovrätt 4 och i Göta hovrätt 1, för vilkas avlönande medel sålunda anslagits, hava till åliggande att biträda vissa av de ordinarie tjänstemännen, nämligen i Svea hovrätt en sekreteraren, en advokatfiskalen, en aktuarierna och en arkivarien samt i Göta hovrätt aktuarien. Den tjänstgöring dessa amanuenser i sådan egenskap hava att fullgöra tager i allmänhet icke hela deras arbetstid i anspråk. Oftast torde vara fallet, att amanuenserna tillika aspirera på fiskalsförordnande, och ägna de i så fall den återstående delen av arbetstiden åt protokollstjänstgöring samt skrivande av rubriker och promemorior åt ledamöter, för vilket arbete de åtnjuta ersättning i likhet med andra e. o. notarier.

Av löneregleringskommitténs oförmälda beräkningar att döma torde vissa belopp (resp. 3,000, 2,000 och 1,000 kronor) vara närmast avsedda för utdelning åt t. f. fiskaler. I själva verket användas emellertid betydligt större andelar av anslagen för detta ändamål.

Beträffande användningen av de återstående gratifikationsmedlen förfares väsentligt olika i de särskilda hovrätterna.

I Svea hovrätt hava gratifikationerna till e. o. notarierna plägat utdelas vid slutet av kalenderåret och beräknas efter det arbetskvantum, som av vederbörande utförts, (antal protokollsdagar, rubriker och promemorior) samt i viss mån även efter beskaffenheten av det utförda arbetet. De biträdande fiskaler, varav hovrätten vid olika tillfällen begagnat sig, hava likaledes erhållit ersättning för det arbete de i sådan egenskap utfört allenast i form av gratifikationer vid årets slut. De belopp av ifrågavarande anslag, som jämte den till omkring 300 kronor uppgående årliga avkastningen av en i hovrätten förvaltd fond, den s. k. revisionsskillingskassan, kunnat användas för nu omnämnda ändamål, hava under vanliga förhållanden icke förslagit att bereda de e. o. notarier, som tjänstgjort ett helt år, större inkomster än i genomsnitt 200 à 300 kronor per år. Vid tider av större tillströmning har den genomsnittliga inkomsten varit betydligt mindre, varemot då tillströmningen, såsom under senare tid, varit svagare, inkomsten för enskilda kunnat gå upp åtskilliga hundra kronor högre. Endast åt e. o. tjänstemän, som äro frälsemän, har rikligare ersättning kunnat beredas, till följd därav att hovrätten till sitt förfogande äger en särskild donationsfond,

den s. k. Fredenstiernska fonden, vars avkastning är avsedd att användas till förmån för dylika e. o. tjänstemän.

I Göta hovrätt har tidigare, då tillströmningen dit av aspiranter varit tämligen riklig, beträffande gratifikationsmedlens tilldelning åt e. o. notarier förfarits på huvudsakligen samma sätt som nu sker i Svea hovrätt. Under senare åren har däremot Göta hovrätt använt de gratifikationsmedel, som icke behöfts för upphjälpande av t. f. fiskalernas inkomster, på det sätt att på varje av hovrättens divisioner anställts en särskild e. o. tjänsteman, divisionsamanuens, med uppgift att biträda divisionens notarie samt uppsätta förslag till rubriker och promemorior åt ledamöter, vilken amanuens tilldelats ett årligt arvode av 800 kronor (nyligen höjt till 1,200 kronor), som utgått månadsvis, varefter återstoden av gratifikationsmedlen utdelats vid slutet av varje session till samtliga e. o. notarier i förhållande till det under sessionen nedlagda arbetet.

I hovrätten över Skåne och Blekinge använder man sig av ifråga-varande gratifikationsmedel för att avlöna den enligt vad ovan nämnts å vardera divisionen tillsatta biträdande fiskalen med ett månatligt arvode av 100 kronor. De återstående medlen fördelas såsom gratifikationer vid slutet av varje session mellan samtliga e. o. tjänstemän efter det arbete, som under sessionen utförts.

Utgår man från förhållandena under äldre tider, kunde det tyckas, som om för rekryteringen av hovrätterna det spelade ringa roll att under den första tjänstgöringstiden aspiranterna på hovrättsbanan icke hade någon nämnvärd inkomst att beräkna. Under 1890-talet var sålunda tillgången på e. o. tjänstemän i hovrätterna synnerligen riklig (i Svea hovrätt tjänstgjorde samtidigt ofta sådana till ett antal av 50 eller mera), och detta oaktat desamma vanligen fingo tjänstgöra bortåt 3 år, innan fiskalsförordnande kunde ernås, och oaktat de gratifikationsmedel, som kunde påräknas, voro mycket ringa. Men förhållandena hava sedan dess betydligt förändrats. Den starka konkurrensen från andra håll och den minskade lockelse, som statstjänsten numera utövar, hava gjort, att frågan om ersättning åt e. o. tjänstemän fått helt annan betydelse för rekryteringen av hovrätterna än förr.

Visserligen skulle, enligt de sakkunnigas förslag, tiden för tjänstgöring såsom e. o. notarie endast bliva omkring 1 år, högst 1 $\frac{1}{2}$ år; men nu för tiden torde redan den omständighet, att en blivande aspirant komme att gå en dylik tidrymd utan något så när ordentliga inkomster, spela en viss roll för möjligheten att kunna på förmånligt sätt rekrytera hovrätterna. Fara kan uppstå, att mången duglig jurist, som är utan

egen förmögenhet och som alltså nödgas att under sagda tid ytterligare öka sin skuldbörda, avskräckes från tanken på hovrättsbanan.

Det kan naturligtvis göras gällande, att ifrågavarande tid ju huvudsakligen är avsedd för den unge juristens egen utbildning och att han därför strängt taget icke kan göra anspråk på betalning för det arbete han därunder nedlägger. Å andra sidan kan framhållas, att det arbete, som utföres av honom, kommer vederbörande hovrätt till godo och ofta är av beskaffenhet att spara en avsevärd del av ledamöternas tid. I alla händelser föreligger på grund av den starka avgången från fiskals- och ledamotsgraderna för hovrätterna ett oundgängligt behov att för fyllande av uppkomna luckor städse hava tillgång till ett visst antal för hovrättstjänstgöring utbildade e. o. tjänstemän, och det är då naturligt, att staten för tillgodoseende av detta behov bidrager med de därtill nödiga medlen. Därest de relativt små summor, det härvidlag gäller, skulle kunna avsevärt bidraga till att tillföra hovrättstjänsten eller stats-tjänsten över huvud dugliga jurister, som eljest på grund av saknad av egen förmögenhet eller understöd från anförvanter skulle vända sig åt annat håll måste dessa summor anses väl använda.

Förutom de mera direkta hänsynen till rekryteringens upphjälpande föreligger ett särskilt skäl att nu övergå till andra principer i fråga om gottgörelse för e. o. tjänstemännens arbete. Enligt domsagestadgan skola till de hos häradshövdingarna tjänstgörande förste notarierna, vilkas arbete i väsentlig mån även avser deras utbildning, utgå vissa arvodesbelopp. Med den ställning, statsmakterna sålunda intagit till frågan om ersättning åt lantdomarbiträdena, synes det knappast vara förenligt att låta de e. o. notarier, som biträda hovrätterna, tjänstgöra utan avsevärd gottgörelse. Några starkare skäl kunna svårigen anföras för en skillnad i detta hänseende. För den unge juristen, som slutat sin tingstjänstgöring och därunder åtnjutit skälig ersättning för sitt arbete, måste det framstå såsom en inkonsekvens, att när han sedermera, och sålunda bättre utrustad än då han började sin avlönade tjänstgöring hos häradshövdingen, skall fortsätta sitt arbete på domarbanan, han måste åtminstone ett år gå i det närmaste oavlönad. Och det förefaller så mycket hårdare, som han ju enligt domsagestadgans bestämmelser icke såsom för närvarande är berättigad att fortsätta tjänstgöringen på lantdomarbanan, innan han erhållit viss hovrättsutbildning. För de sakkunniga står det följaktligen klart, att man icke längre kan nöja sig med att, såsom särskilt i Svea hovrätt ännu praktiseras, tillgodose den e. o. personalen i hovrätterna med ersättning för deras arbete allenast i form av obetydliga gratifikationer, vare sig de utdelas en eller två

gångar om året, ävensom att de nu utgående anslagen för dessa ersättningar måste avsevärt höjas. I enlighet med de synpunkter, från vilka domsagostadgan utgår, torde alltså böra till hovrätternas förfogande ställas medel för avlönande efter ungefärligen samma måttstock, som ligger till grund för stadgans bestämmelser, av ett antal fiskalsaspiranter, motsvarande det för hovrätternas och lantdomarkårens vederbörliga rekrytering i normala fall behövliga.

I annat sammanhang hava de sakkunniga beräknat det ungefärliga behovet av fiskalsaspiranter i de olika hovrätterna till 18 i Svea hovrätt, 10 i Göta hovrätt och 5 i hovrätten över Skåne och Blekinge, vari då inberäknats även behöfligt antal biträdande fiskaler.

Vad angår avlöningen till de biträdande fiskalerna synes denna skäligen icke böra beräknas lägre än till 2,400 kronor per år till en var av dem. Att denna avlöning bör utgå månatligen, är tydligt. För avlöning åt de biträdande fiskalerna skulle alltså erfordras i Svea hovrätt 14,400 kronor, i Göta hovrätt 9,600 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 4,800 kronor. Av samma skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå, det fortfarande medel till gratifikationer åt t. f. fiskaler böra finnas tillgängliga, synes även någon mindre summa för utdelning av gratifikationsmedel åt biträdande fiskaler böra beräknas, vadan de nämnda beloppen synas lämpligen böra avrundas till resp. 15,000, 10,000 och 5,000 kronor.

Vid beräkning av det för arvoden åt den övriga e. o. personalen behövliga anslaget utgå de sakkunniga från att tillräckliga medel böra finnas för tilldelning åt det antal fiskalsaspiranter, som enligt ovanstående beräkning måste anses för varje hovrätt behöfligt, med åtminstone 2,000 kronor per år åt en var av dem. I enlighet härmed skulle följaktligen för ändamålet erfordras i Svea hovrätt 24,000 kronor, i Göta hovrätt 12,000 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 6,000 kronor.

Med hänsyn till de olika förhållandena i de särskilda hovrätterna torde, liksom hittills, lämnas åt hovrätterna att själva bestämma i fråga om användningen av dessa belopp. Då det ju visat sig, att tillströmningen till hovrätterna vid olika tider varit synnerligen ojämn, är tydligen svårt att på förhand fastställa bestämda regler angående förfaringsättet i fråga om dessa medel. Det måste emellertid förutsättas, att hovrätterna komma att utdela åtminstone huvudparten av desamma i form av månatliga arvoden åt dem, vilka ägna sin huvudsakliga tid åt hovrättsarbetet.

I det föregående har nämnts, att de sakkunniga icke velat förorda

bestämmelser i den riktning, att hovrätterna skulle vid stark tillströmning av fiskalsaspiranter vägra att mottaga ett större antal än som för tillfället kunde anses erforderligt, och har därvid framhållits, att dylika bestämmelser icke skulle väl stämma med det samband i utbildningen vid häradsrätt och i hovrätt, som domsagostadgan avsåge att genomföra. Ur denna synpunkt kan även ifrågasättas, huruvida icke, om man utgår från den principen att de i hovrätterna tjänstgörande fiskalsaspiranterna borde under denna sin tjänstgöring åtnjuta arvode, samtliga sådana, oavsett tillströmningens riklighet, ägde komma i åtnjutande av vederbörliga arvoden. De sakkunniga finna det emellertid knappast befogat att draga så vittgående konsekvenser av det nämnda sambandet. Någon ovillkorlig rätt för den, som slutat sin tingstjänstgöring, att vid inkommandet i hovrätten omedelbart komma i åtnjutande av arvode till visst belopp eller av arvode över huvud taget synes man alltså icke böra erkänna.

Därest anslaget till dessa arvoden fastställles till en fix summa (och sålunda icke förändras till förslagsanslag) är det givet, att vid rikligt tillflöde av fiskalsaspiranter kan bli va omöjligt att bereda en var av dem arvode till det ovan beräknade beloppet. Olika sätt att i så fall förfara kunna tänkas.

Ett sätt torde vara att tilldela fiskalsaspiranterna i den tur de inkomma till hovrätten arvoden till fulla beloppet, så långt de räcka, samt låta de senare inkommande tills vidare tjänstgöra utan arvoden. Därest flera fiskalsaspiranter skulle samtidigt inkomma än det antal arvoden som funnes lediga, kunde avgörandet ske exempelvis efter vitsord från tingstjänstgöringen eller universitetet.

Men man kan även förfara på det sätt, att om t. ex. tillströmningen har tendens att stiga så att ej alla aspiranter kunna beräknas bekomma arvoden till det i normala fall utgående beloppet, hovrätten bestämmer arvodena för det kommande året eller sessionen mindre, så att de förslå åt samtliga (därvid det dock förutsättes, att arvodena ej sättas under t. ex. 100 kronor i månaden). Möjligen torde vara lämpligt att i så fall sätta arvodena så lågt, att ett överskott uppstår, som kan t. ex. halvårsvis utdelas åt dem, vilka nedlagt större eller förtjänstfullare arbete än de andra. Särskilt för Svea hovrätt torde en metod av ungefärligen denna beskaffenhet visa sig lämpligare än den förra.

Då ifrågavarande medel böra vara avsedda endast för dem, som utbilda sig för domarbanan, och man på allt sätt bör söka tillse, att den beräknade tiden före fiskalsförordnandes erhållande, om möjligt, icke

överskrides, är det givet, att hovrätterna ej böra äga utdela dessa arvoden åt personer, som icke aspirera på fiskalsförordnande, och att en hovrätt, så snart den finner klart, att en e. o. notarie icke lämpar sig för domarbanan och således icke skäligen bör erhålla fiskalsförordnande, ej bör låta honom längre behålla sitt arvode.

Genom att sålunda, då riklig tillgång på fiskalsaspiranter råder, förfara med största möjliga noggrannhet vid användningen av aspirant-arvodena och genom att begagna sig av de möjligheter hovrätterna enligt vad i det föregående framhållits äger att öka tillgången på fiskalsförordnanden torde enligt de sakkunnigas mening hovrätterna oftast kunna även i dylika fall av rik tillgång på fiskalsaspiranter ordna så, att en var av dem kan åtminstone tämligen snart efter inträdet i hovrättstjänstgöring erhålla ett något så när ordentligt arvode. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga ansett sig kunna förorda, att ersättningarna åt den e. o. personalen liksom hittills utgår ur ett bestämt anslag, och då lämpligast fortfarande ur anslaget för arvoden åt amanuenser m. m.

Utom för att tillgå för fyllande av hovrätternas fiskalsgrader hava hovrätterna emellertid behov av e. o. tjänstemän även för annat ändamål, nämligen för tjänstgöring såsom vikarier åt andra i hovrätterna anställda tjänstemän och för att vid inträffande ledigheter fylla luckorna efter sådana. Med hänsyn till den ringa avgången inom dessa tjänstemannagrader och då i vanliga fall vikarier för dem stå att erhålla bland fiskalsaspiranterna, kan något starkare behov av tillgång å e. o. personal särskilt för dessa ändamål icke anses föreligga. För Svea hovrätts del synes vara tillräckligt sörjt för detta behovs tillfredsställande genom förefintligheten av de fyra amanuensbefattningar, till vilka medel finnas anslagna. Åt Göta hovrätt, där endast *en* amanuensplats, hos aktuarien, förutsättes skola finnas, samt åt hovrätten över Skåne och Blekinge, varest ingen dylik amanuensbefattning är inrättad, torde däremot böra beredas särskilda medel för tillgodoseende av detta behov. Löneregleringskommittén (se dess oftanämnda betänkande sid. 280) ansåg, att med hänsyn till dessa förhållanden anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. borde för dessa två hovrätter höjas med resp. 1,000 kronor och 1,500 kronor, och en dylik beräkning torde man fortfarande böra följa. Vad berörda amanuensarvodens belopp, nu beräknade till 1,800 kronor, beträffar torde de böra något höjas. Bestämmas de vanliga aspirant-arvodena, på sätt de sakkunniga föreslagit, till 2,000 kronor, måste man tydligen, för att kunna förmå fiskalsaspiranter, därest inga andra e. o. notarier finnas att tillgå, att uppehålla dessa för hovrättstjänsten nödiga

amanuensbefattningar, sätta avlöningarna för de sistnämnda något högre. De sakkunniga föreslå arvodesbeloppen till 2,400 kronor. Till arvoden åt vikarier för dessa amanuenser vid semester och annan ledighet är beräknat ett belopp per amanuens av 450 kronor. Med utgångspunkt från nu gjorda beräkningar skulle alltså för de i detta stycke angivna ändamål erfordras i Svea hovrätt 11,400 kronor, i Göta hovrätt 3,850 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 1,500 kronor.

På grund av vad nu anförts skulle för arvoden åt amanuenser och övriga e. o. tjänstemän (däri ej inberäknade t. f. fiskaler) behövas i Svea hovrätt 50,400 kronor, i Göta hovrätt 25,850 kronor och i hovrätterna över Skåne och Blekinge 12,500 kronor.

Av nuvarande anslagen för arvoden åt amanuenser m. m. torde vara beräknade för motsvarande ändamål i Svea hovrätt 21,000 kronor, i Göta hovrätt 9,250 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 4,500 kronor, därvid dock är att märka att dessa belopp även äro avsedda att användas för tilldelning av gratifikationer åt extra vaktmästare. Då för sistnämnda ändamål lära behövas i de olika hovrätterna endast resp. 2,000, 1,000 och 500 kronor, skulle alltså på grund av de sakkunnigas ovan upptagna förslag erfordras, att ifrågavarande anslag, upptagna å de särskilda hovrätternas stater till resp. 32,100, 14,500 och 7,700 kronor, förhöjdes för Svea hovrätt med 31,400 kronor, för Göta hovrätt med 17,600 kronor och för hovrätten över Skåne och Blekinge med 8,500 kronor.

I detta sammanhang vilja emellertid de sakkunniga framställa ett annat förslag, som föranleder ändring av nu omförmälda anslags belopp. Ur dessa anslag utgå för närvarande de medel, som behövas för tillfällig renskrivning, vilka medel äro för resp. hovrätter beräknade till 4,100, 1,300 och 1,000 kronor. Då de verkliga kostnaderna för den extra skrivhjälp, som vid tider av ökat arbete tages i anspråk, givetvis kunna betydligt överstiga de beräknade, föranleder detta förhållande, att anslagsbeloppen kunna visa sig otillräckliga för de andra ändamål, som skola från anslagen tillgodoses. Det måste därför anses önskligt, att ifrågavarande anslag icke anlitas för detta syfte, utan att medlen därtill lämnas på annat sätt. Beträffande statsdepartementen är en dylik reform genomförd så att de för extra renskrivning erforderliga medlen få tagas ur de under vederbörande huvudtitel uppförda förslagsanslagen till skrivmateriel och expenser m. m. På samma sätt synes kunna förfaras med avseende å de för tillfällig renskrivning i hovrätterna er-

forderliga medlen. Anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. borde i följd härav nedsättas med resp. 4,100, 1,300 och 1,000 kronor.

De sakkunniga erinra vidare, att då enligt vad ovan nämnts av dessa anslag torde vara beräknade för gratifikationer åt t. f. fiskaler resp. 3,000, 2,000 och 1,000 kronor, samt enligt de sakkunnigas ovanupptagna förslag för dylikt ändamål borde för framtiden beräknas i de olika hovrätterna allenast resp. 2,000, 1,500 och 1,000 kronor, härav föranledes nedsättning av anslagen för Svea hovrätt med 1,000 kronor och för Göta hovrätt med 500 kronor.

I enlighet med det anförda hemställa de sakkunniga,

att vid bestämmandet av storleken utav anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. måtte beräknas skola därur utgå dels för avlöningar åt biträdande fiskaler i Svea hovrätt 15,000 kronor, i Göta hovrätt 10,000 kronor och i hovrätten över Skåne och Blekinge 5,000 kronor, dels för utdelning åt fiskalsaspiranter resp. 24,000, 12,000 och 6,000 kronor, dels för arvoden åt amanuenser och extra ordinarie tjänstemän i övrigt resp. 11,400, 3,850 och 1,500 kronor, dels ock för utdelning av gratifikationer åt den extra ordinarie vaktbetjäningen resp. 2,000, 1,000 och 500 kronor;

att medel för tillfällig renskrivning icke vidare måtte tilldelas från dessa anslag utan utgå ur andra huvudtitelns anslag till skrivmateriel och expenser m. m.;

samt att i följd härav och med anledning av vad de sakkunniga föreslagit angående gratifikationer åt t. f. fiskaler anslagen till arvoden åt amanuenser m. m. i blivande stater för hovrätterna måtte upptagas till följande belopp, nämligen för Svea hovrätt till 58,400 kronor, för Göta hovrätt till 30,300 kronor och för hovrätten över Skåne och Blekinge till 15,200 kronor.

De sakkunniga hava såsom ovan nämnts utgått från att även vid riklig tillströmning av fiskalsaspiranter man skall kunna med en fix anslagssumma ordna så, att de alla tämligen omedelbart efter inkommandet till hovrätten erhålla ett något så när ordentligt arvode. Möjligt är emellertid, att de sakkunniga underskattat svårigheterna härvidlag. Har man den åsikten, att det i dylika fall icke gärna låter sig göra att reglera utdelningen av arvoden på sådant sätt, och fasthåller man dock att åt varje fiskalsaspirant bör beredas arvode under hela utbildningstiden, torde det bliva nödigt att ur de ovannämnda anslagen bryta ut vad

som enligt de gjorda beräkningarna skulle behövas för dylika arvoden samt i ett särskilt förslagsanslag upptaga de sålunda behövliga beloppen.

Enligt denna tanke borde alltså under andra huvudtiteln uppföras ett gemensamt förslagsanslag, varur hovrätterna hade att förse en var e. o. notarie, som efter slutad tings sittning anmälde sig till hovrättstjänstgöring för att aspirera på fiskalsförordnande, med ett arvode om 2,000 kronor per år, dock högst för en tid av ett och ett halvt år. Beloppet av detta anslag borde på grund av ovan gjorda beräkningar sättas till 42,000 kronor. Däremot borde anslagen till arvoden åt amanuenser m. m., ur vilka fortfarande skulle gå medel till övriga ovan omnämnda ändamål, minskas med resp. 24,000, 12,000 och 6,000 kronor.

Nu berörda väg hava de sakkunniga icke ansett sig böra följa på grund av fruktan att därav skulle uppstå betydliga olägenheter, särskilt för Svea hovrätts del. Huvudstaden utövar av många skäl stark dragningskraft på unga jurister. Har nu den jurist, som fullgjort sin tings-tjänstgöring, visshet om att, därest han anmäler sig till tjänstgöring i Svea hovrätt, ett arvode å 2,000 kronor står honom till buds, är all anledning antaga att stora mängder tingsfärdiga jurister, vilka i själva verket icke hava för avsikt att inträda på hovrättsbanan utan tänka sig framtiden i andra ämbetsverk, dock anmäla sig i hovrätten för att sålunda första delen av sin stockholmstid få en bestämd inkomst. Att kontrollera, vilken avsikt vederbörande verkligen har, låter sig icke gärna göra. En orimligt stark tillströmning till hovrätten kan därav lätt bliva följden. Olägenheterna av en sådan för hovrätternas jämna rekrytering äro förut framhållna. Därtill kommer, att statsverket sålunda kan komma att belastas med avsevärda utgifter utan motsvarande nytta.

**Bilaga B till Kungl. Maj:ts proposition Nr 253
vid 1919 års lagtima riksdag.**

Till Konungen.

Genom kungl. remiss den 5 november 1915 har löneregleringskommittén anbefallts att avgiva underdånigt utlåtande över en vid remissen fogad, inom justitiedepartementet utarbetad promemoria angående vissa icke ordinarie revisionssekreterartjänsters förvandlande till ordinarie ämbeten.

I anledning därav får kommittén anföra följande.

Kommittén har vid skilda tillfällen framhållit den huvudgrundsatsen i fråga om ett ämbetsverks förseende med arbetskrafter, att den personal, som vore nödvändig för det behöriga fullgörandet av ämbetsverkets viktigare arbetsuppgifter, borde givas ordinarie anställning.

Dessa uppgifter kunna emellertid visa sig växlande från år till år e'ler från någon längre tidsperiod till en annan såväl till sin mängd som även eljest i avseende å storleken av det arbete, de kräva. Den nämnda grundsatsen måste därför hänföras till den arbetsmängd, vilken kan vara att betrakta såsom den normala.

Omförmälda huvudgrundsats har också varit, mer eller mindre, beaktad vid de statsmakternas beslut rörande utveckling av nedre justitierevisionen, genom vilka den nått sin nuvarande organisation.

Vad revisionssekreterarna angår, funnos till och med år 1860 endast *ordinarie*, då åtta till antalet.

Revisionssekreterare, *tillsatta medelst konstitutorial*, tillkommo genom beslut vid 1859—1860 årens riksdag. Med föranledande därav, att Kungl. Maj:t för denna riksdag framlagt förslag till stadga angående högsta domstolens tjänstgöring på två avdelningar samt till därav betingad ökning av justitierådens antal, hade Kungl. Maj:t ock gjort framställning om nedre justitierevisionens förstärkande med, bland annat, fyra revisionssekreterare. Då rikets ständer i sin skrivelse i nämnda ämnen (nr 128) anmälde sitt bifall till berörda framställning, angavs också däri anledningen till att de nya revisionssekreterarna icke skulle bli ordinarie. I anslutning till vad redan justitiestatsministern vid framställningens motivering yttrat till statsrådsprotokollet, förklarade sig nämligen ständerna hava vid sina här åsyftade beslut iakttagit, att, till lättnad vid framdeles möjligen skeende indragning, endast justitieråden skulle erhålla löner, men den behövliga förstärkningen av nedre revisionen tillvägabringas genom förordnanden på obestämd tid.

År 1905 gjorde sig behov av ytterligare revisionssekreterare utöver de dåvarande 8 ordinarie och 5 konstituerade gällande. Ej heller detta behov föranledde ökning av antalet ordinarie revisionssekreterare, utan fanns böra tillgodoses genom anställande av allenast tillförordnade (med egen rotel).

Enligt de av Kungl. Maj:t för sistnämnda års riksdag framlagda förslag till höjning av antalet ledamöter i högsta domstolen från 18 till 21 samt till nya bestämmel-

ser angående domstolens tjänstgöring på avdelningar skulle åstadkommas en avsevärd ökning av antalet föredragningsveckor i domstolen. Härav nödvändiggjordes anställande av tre nya revisionssekreterare. Enär emellertid ökningen av justitierådens antal skulle bliva allenast tillfällig, i det avsett var, att från och med år 1909 antalet justitieråd skulle i mån av inträffade ledigheter åter nedbringas till 18, föreslog Kungl. Maj:t endast tillförordnade revisionssekreterare med avlöning å extra stat. — Kungl. Maj:ts förslag blevo av riksdagen bifallna.

De nu gjorda historiska erinringarna utvisa anledningarna därtill, att erforderliga nya revisionssekreterartjänster icke blevo ordinarie sådana. Såväl tillsättningsformen med konstitutiorial som anställandet på förordnande (med egen rotel) tillitades vid första förekomsten på den grund, att man förmenade sig äga förhoppning att kunna efter någon tid inskränka antalet ledamöter i högsta domstolen och dennas tjänstgöring på avdelningar samt därmed också antalet föredragningsveckor och föredragande.

Dessa förhoppningar visade sig, såsom känt, så långt ifrån gå i uppfyllelse, att med tiden både de konstituerade och de nämnda tillförordnade revisionssekreterarnas antal ökades. År 1911 funnos 6 konstituerade med avlöning på ordinarie stat och likaledes 6 tillförordnade med egen rotel på extra stat.

Någon ytterligare ordinarie revisionssekreterartjänst hade däremot icke tillkommit. Dessa tjänster utgjorde således år 1911 fortfarande 8.

Då löneregreringskommittén hade att yttra sig rörande reglering av löneförhållanden m. m. vid nedre justitierevisionen, förklarade kommittén i sitt därom den 14 maj 1910 avgivna betänkande (delen XXIV), att den ansett sig böra utgå från den förutsättningen, att någon av minskning i högsta domstolens arbete betingad reduktion av personalen i nedre revisionen för det dåvarande icke kunde vidtagas. Beträffande särskilt revisionssekreterarna syntes det kommittén vidare, att någon giltig och tillräcklig anledning icke kunde anses föreligga att vid uppgörande av kommitténs förslag ifrågasätta någon som helst förändring i revisionsekreterarnas dåvarande antal.

Med utgångspunkt i berörda förutsättning hade löneregreringskommittén alltså att för sin del avgöra frågan, till huru stort antal de förefintliga revisionssekreterartjänsterna borde vara ordinarie.

Därutinnan framhöll kommittén å ena sidan, hurusom det ej finge förbises, att det arbete, som revisionssekreterarna utförde, ingalunda vore av tillfällig natur, utan efter alltmänt vedertagna regler borde förrättas av ordinarie tjänstemän.

Å andra sidan fann kommittén tvivelsutan skäl förefinnas, som kunde anses tala för revisionssekreterartjänsternas tillsättande allenast medelst konstitutiorial.

Revisionssekreterartjänsterna vore nämligen, enligt vad från skilda håll samstämmigt vitsordats, förenade med ett så uppsplitande arbete, att det ej medgäve ett kvarstannande i sådan tjänst vid mera framskriden ålder. Genom att innehavaren blott konstituerades, kunde honom beredas tillfälle att vid tilltagande ålder återgå till tjänst, som han såsom ordinarie innehade. Hade han erhållit fullmakt såsom ordinarie revisionssekreterare, bleve det däremot nödvändigt att förse honom med annat arbete.

Bland utvägar, som i sistberörda avseende anlåtats, framhöll kommittén, att revisionssekreterare i ganska stor utsträckning placerats såsom domhavande i domsaga. I samband därmed erinrade emellertid kommittén, att denna praxis medfört i betydande mån minskade befordringsmöjligheter för det antal obefordrade jurister, som genom tjänstgöring hos häradshövdingar eller såsom vikarier för dessa sökte meritera sig till erhållande av domsaga. Dessas ställning skulle säkerligen betydligt förbättras, om revi-

sionssekreterarbefattningarna i allmänhet icke tillsattes medelst fullmakter; det kunde då oftare inträffa, att revisionssekreterare, som vore ordinarie hovrättsråd, efter tjänstgöring i nedre revisionen under ett antal år återginge till hovrätten.

Vidare hänvisade kommittén därpå, att en framdeles inträffande reglering av häradshövdingarnas avlöningsförmåner tilläventyrs kunde komma att få sådan innebörd, att möjligheten att till domsaga förflytta en revisionssekreterare vore mindre att räkna med.

“Vare härmed”, yttrade kommittén, “huru som helst; ju högre antalet ordinarie revisionssekreterare sättes, desto svårare blir det att placera dem, då de befinnas mindre lämpliga till fortsatt arbete inom nedre revisionen.”

Efter överbäggande av de i förevarande fråga förekommande omständigheter förklarade sig kommittén anse en lämplig medelväg vara att utav de, enligt vad kommittén förutsatte, konstant behöfliga 20 revisionssekreterarna 12 gjordes till ordinarie och 8 till konstituerade.

Frågan om ny organisation och lönerreglering för nedre justitierevisionen framlades till riksdagens beslut i 1911 års statsverksproposition. Då chefen för justitiedepartementet uttalade sig i detta ärende i det statsråd, där propositionen beslöts, anförde departementschefen till en början, att spörsmålet, huruvida de dittillsvarande 20 ständigt tjänstgörande revisionssekreterarna borde vara ordinarie tjänstemän eller om de till större eller mindre antal borde intaga en mindre fast ställning, rörde sig därom, i vilken mån beträffande revisionssekreterarna särskilda omständigheter föreläge, vilka borde föranleda undantag från den allmänna regeln, att statstjänster av konstant natur böra besättas med ordinarie innehavare.

En sådan omständighet hade av lönerregleringskommittén särskilt beaktats. Kommittén befarade nämligen, att det icke alltid, när en ordinarie revisionssekreterare nått den ålder, då tjänstgöringen i nedre revisionen för honom bleve alltför ansträngande, skulle bliva möjligt att överflytta honom å annan tjänst, för vilken han kunde vara skickad. Att denna farhåga kunde vara i viss mån berättigad, ville departementschefen väl ej förneka, men ansåge departementschefen densamma ej böra tillmätas större betydelse, helst om en anordning, som departementschefen ville förorda, bleve vidtagen.

Den sålunda åsyftade anordningen avsåg, att i fall, då omständigheterna gjorde det önskligt, även en ordinarie revisionssekreterare (som varit hovrättsråd) måtte kunna vid vakans i hovrätten återtaga sitt hovrättsrådsämbete, utan att avbrottet i hans tjänstgöring i hovrätten räknades honom till last i vissa angivna hänseenden, däribland särskilt det, att han ej ägde räkna sig sin tid såsom ordinarie revisionssekreterare tillgodo i fråga om rätt till ålderstillägg i hovrätten.

Genomfördes en sådan anordning, syntes det departementschefen, att kommitténs på revisionssekreterartjänsternas egenskap av övergångsplatser grundade betänkligheter mot revisionssekreterarnas utnämmande med fullmakter borde bliva i betydlig mån hävda.

Vad åter beträffade de skäl, som nedre revisionen (enligt dess underdåniga utlåtande över lönerregleringskommitténs betänkande) ansåge tala för att en del revisionssekreterarämbeten lämnades utan ordinarie innehavare — nämligen hänsyn till möjlig reduktion av revisionssekreterarnas antal och till att revisionssekreterarna borde underkastas någon tids prov i fråga om sin lämplighet såsom föredragande i högsta domstolen — borde även enligt departementschefens mening dessa hänsyn föranleda begränsning av antalet ordinarie revisionssekreterare.

Med angivna uppfattning om betydelsen av de på frågan inverkan omständig-

heter föreslog departementschefen såsom lämpligt antal ordinarie revisionssekreterare 15 samt att sålunda 5 måtte bli konstituerade.

Vid behandlingen av förevarande regleringsärende upptog departementschefen ock det av lönerregleringskommittén väckta förslaget om beredande av 1 $\frac{1}{2}$ månads semester åt en var av de ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna. För bestridande av föredragningen i högsta domstolen det antal dagar, varifrån de nämnda revisionssekreterarna måste för erhållande av dylik semester befrias, syntes departementschefen erfordras 3 revisionssekreterare, förordnade att hela året förestå var sin rotel i nedre revisionen. Departementschefen hemställde alltså, att i nedre revisionens stat måtte uppföras en post å 22,500 kronor "till arvoden åt vikarier för beredande av semester åt revisionssekreterarna".

Vad departementschefen sålunda förordat upptogs såsom Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen uti omförmälda statsverksproposition.

I sin skrivelse till Konungen angående regleringen av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel (nr 2 för år 1911) anmärkte riksdagen till en början, att riksdagen vid behandlingen av ärendet rörande ny reglering av nedre justitierevisionen icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet å den reform av rikets rättegångsväsende, som vore ifrågasatt, och sannolikheten därav, att densamma, om den bleve genomförd, komme att omfatta jämväl rikets högsta domstol och därmed även nu ifrågavarande ämbetsverk. Då det emellertid icke låte sig beräkna, när en dylik reform, hur önskvärd den än kunde vara, kunde komma till stånd, och antagligt vore, att det ännu komme att dröja lång tid, innan denna fråga vunne sin slutliga lösning, hade riksdagen funnit det icke böra anstå med lönerregleringen för detta verk, som jämväl tarvade omgestaltning.

Riksdagen hade därför till närmare prövning upptagit Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och därvid, vad revisionssekreterarna anginge, anslutit sig till vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande, bland annat, antalet ordinarie och konstituerade revisionssekreterarbefattningar.

Beträffande sättet för beredande av någon tids ledighet för revisionssekreterarna hade riksdagen likaledes ansett sig böra bifalla vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit.

Enligt den år 1911 beträffande revisionssekreterarna beslutade organisationen, vilken ännu består, finnas således 15 ordinarie, 5 konstituerade och 3 för helt år med egen rotel förordnade revisionssekreterare.

Härtill komma ytterligare dels extra revisionssekreterare och dels andra tillförordnade revisionssekreterare än de med egen rotel förordnade. För de förra, vilka avses förnämligast för föredragning av särskilt vidlyftiga mål, som ej kunna medhinnas av innehavarna av de fasta rotlarna, är beräknat ett i nedre revisionens stat upptaget arvodesanslag å 5,000 kronor. De senare, vilka förordnas för särskilda tider, då ordinarie eller konstituerad revisionssekreterare av offentligt uppdrag eller annan anledning är hindrad att sköta sin tjänst eller erhållit ledighet från densamma, avlönas dels med egen behållen lön i hovrätt, därest sådan lön tillkommer dem, dels med tjänstgöringspenningarna vid den revisionssekreterartjänst, som förestås, och dels, i den mån ytterligare medel erfordras, från andra huvudtitelns besparingar.

Här är slutligen att erinra om den tillfälliga förstärkning av nedre revisionens arbetskrafter med, bland annat, fyra revisionssekreterare, som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag av 1915 års riksdag beviljades på extra stat för år 1916. Behovet av denna förstärkning föranleddes av den ökning av antalet arbetsveckor i högsta domstolen, som är en följd av de utav samma riksdag antagna förändrade bestämmelserna angående

högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar. Ifrågavarande fyra revisionssekreterare skulle emellertid vara erforderliga endast intill dess högsta domstolens nuvarande arbetsbalans nedbragts till normalt omfång, vartill i Kungl. Maj:ts förslag beräknats åtgå sju till åtta år. De skulle därför tillsättas blott medelst förordnanden för ett år i sänder.

Utav den härovan lämnade redogörelsen framgå de skäl, på grund av vilka vissa utav de konstant erforderliga revisionssekreterartjänsterna för närvarande liksom tidigare icke uppförts såsom ordinarie, utan tillsättas allenast medelst konstitutiorial eller förordnande att förestå egen rotel.

Uti den promemoria, över vilken löneregleringskommittén här har att yttra sig, uttalas nu, att framställning synes böra göras till nästkommande riksdag därom, att nyssberörda, med konstitutiorial eller förordnande tillsatta tjänster måtte förvandlas till ordinarie ämbeten.

I anledning härav framställer sig närmast den frågan, huruvida, efter det löneregleringskommitténs omförmälda betänkande avgavs samt den nu gällande ordningen av 1911 års riksdag i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag beslöts, sådana förändrade förhållanden inträtt, att de skäl, vilka ligga till grund för uppdelningen av de ständigt erforderliga revisionssekreterartjänsterna uti ordinarie och icke ordinarie, bortfallit eller förlorat i betydelse därhän, att samtliga de nämnda tjänsterna böra bli ordinarie.

Till besvarande av denna fråga får löneregleringskommittén anföra följande.

Kommittén, som, på sätt förut är nämnt, i sitt omförmälda betänkande förutsatte, att någon av minskning i högsta domstolens arbete betingad reduktion av revisionssekreterarnas antal icke för det dåvarande kunde vidtagas, grundade sina betänkligheter mot alla de ständigt erforderliga revisionssekreterarnas utnämnannde med fullmakt förnämligast på deras tjänsters egenskap av övergångsplatser och svårigheter att vid önskvärd tid placera dem å andra befattningar. Vid behandlingen inför Kungl. Maj:ts av frågan om framläggande för 1911 års riksdag av förslag i ärendet angående lönereglering m. m. för nedre revisionen, uttalade föredragande departementschefen, såsom jämväl ovan omförmäls, att kommitténs nyssberörda betänkligheter syntes bli i betydlig mån hävda, därest en av departementschefen då ifrågasatt anordning till underlättande av ordinarie revisionssekreterares återgång till ämbete såsom hovrättsråd bleve genomförd.

En dylik anordning har ock sedermera kommit till stånd. Genom kungl. kungörelsen den 16 juni 1911 angående vissa hovrättsråds rätt till ålderstillägg har nämligen i enlighet med riksdagens beslut meddelats stadganden, vilka innebära, att ordinarie revisionssekreterare, som utnämnes till hovrättsråd i hovrätt, där han vid sin befordran till revisionssekreterartjänsten var ledamot eller fiskal, må för ålderstillägg å hovrättsrådslönen tillgodoräkna sig, förutom eventuell tidigare ledamotstid i hovrätten, jämväl den tid intill fem år, varunder han innehåft revisionssekreterarämbetet.

Löneregleringskommittén håller nu före, att genom bestämmelser i den riktning, dessa stadganden angiva, en utväg för ordinarie revisionssekreterares övergång till annan befattning kan vinnas, vilken väsentligen undanröjer kommitténs förutnämnda betänkligheter mot ett större antal revisionssekreterare med fullmakt.

— — — — —

Såsom ett annat skäl för att en del revisionssekreterartjänster icke borde besättas med ordinarie innehavare har anförts, att tillfälle borde förefinnas till prövning från högsta domstolens sida under tillräcklig tid av en föredragandes lämplighet såsom sådan, innan han erhöile fullmakt å revisionssekreterarämbete.

I fråga om denna hänsyn inskränker sig löneregleringskommittén till att meddela, att, enligt vad för kommittén tillkännagivits, den mening lärers vara av högsta domstolens ledamöter omfattad, att erforderlig provotid skulle förefinnas före utnämning till ordinarie revisionssekreterare, även om de nuvarande medelst konstitutorial eller förordnande med egen rotel tillsatta revisionssekreterartjänsterna förändrades till ordinarie.

Återstår så det skäl mot berörda förändrings vidtagande, som skulle utgöras av möjligheten av en reduktion i de ständigt erforderliga revisionssekreterarnas antal.

Såsom förut erinrats utgick löneregleringskommittén i sitt betänkande den 14 maj 1910 från den förutsättning, att en dylik reduktion, betingad av minskning i högsta domstolens arbete, för det dåvarande icke kunde vidtagas. Emellertid har under innevarande år antagits en lagstiftning, som just avser att i väsentlig omfattning minska den arbetsmängd, som under senare tid påvilat högsta domstolen och föranlett en stigande arbetsbalans därstädes. Då därjämte särskilda åtgärder vidtagits för ett påskyndat avarbetande av den befintliga balansen, kan det förefalla, som om möjligheten av en sådan reduktion, varom här är fråga, vunnit högre grad av aktualitet. Vid detta förhållande kunde det alltså synas klokt, att åtminstone icke alla de här ifrågakvarande 8 icke ordinarie revisionssekreterartjänsterna förvandlades till ordinarie.

Beträffande utsikten till att inom förutsebar tid verkligen kunna nedbringa de för högsta domstolens arbete konstant erforderliga revisionssekreterarnas antal till mindre än 23 får kommittén emellertid fästa uppmärksamheten vid särskilt följande omständigheter.

För närvarande och alltifrån början av år 1910 utgör det årliga antalet arbetsveckor för högsta domstolen 103. Genom den nya lagstiftningen angående högsta domstolens tjänstgöring på avdelningar har arbetsveckornas antal höjts till 115, vartill är att lägga tiden för arbetet å domstolens dispensavdelning. Den nämnda ökningen av arbetsveckorna är emellertid avsedd att fortvara allenast till dess den stora arbetsbalansen nedbragts till vad som kan anses vara normalt. Härför har beräknats åtgå 7 å 8 år; högre uppskattningar hava ock förekommit. När det angivna målet uppnåtts, komma således, enligt vad avsett synes vara, såväl omförmälda nya arbetsveckor som de utav desamma nödvändiggjorda fyra nya revisionssekreterarbefattningarna på extra stat att försvinna.

Högsta domstolen torde alltså vid berörda tidpunkt återgå till en arbetstid, enligt den ordinarie indelningen av densamma, om 103 veckor, vartill emellertid fortfarande skall läggas det arbete, som föranledes av dispensärendenas tillkomst. Men redan 103 arbetsveckor kräva just det nuvarande antalet revisionssekreterare, d. v. s. 23, förutom de extra och de tillfälligt vikarierande.

Kan då manne den nya lagstiftningen rörande rätten att fullfölja talan i högsta domstolen antagas medföra sådan minskning av domstolens arbete, att dess arbetstid skall kunna, trots dispensärendenas tillkomst, ytterligare inskränkas och i följd därav de ständigt behövliga revisionssekreterarnas antal sättas lägre än det nuvarande, 23?

Emot ett sådant antagande, vilket ej heller torde hava från något håll framställt under arbetet med den nya lagstiftningen rörande fullföljdsrätten, synas åtskilliga omständigheter tala.

I länder, vilka tidigare antagit den nya fullföljdslagstiftningens förnämsta medel för tillbakahållande av ökningen i den högsta instansens arbetsmängd, nämligen stadgandet av en summa revisibilis, visar erfarenheten, att detta stadgande med tiden förlorar i förmåga att hejda en ökad tillströmning av mål. Det har visat sig nödvändigt att

redan för upprätthållandet av det med stadgandets införande åsyftade läget i avseende å arbetsmaterialets storlek tid efter annan höja denna summa revisibilis.

Den allmänna utvecklingens fortgång samt den därav föranledda stegringen i rättsomsättning såväl inom landet som i förhållande till främmande land utgöra omständigheter, som innefatta en omisskännlig tendens till ökning av antalet sådana rättsärenden, som icke äro utestängda från fullföljd till högsta domstolen. I enahanda riktning verka lagstiftningens utsträckning till allt flera områden ävensom bildandet av nya rättsinstitut och rättsutvecklingens fortskridande i övrigt.

Vidare kan det icke förbises, att av flera orsaker de till högsta domstolens prövning föreliggande målen måste antagas komma att i genomsnitt kräva mera arbete än de fullföljda målen förut gjort. Härvid är ock att märka den säkerligen berättigade önskvärdheten därav, att högsta instansens avgöranden i dessa genomsnittligt viktigare mål genom deciderade uttalanden i förekommande spörsmål av principiell innebörd samt genom upplysande och fullständig motivering i övrigt komma att i utsträckt grad lämna ledning vid lagstiftning, rättsskipning och rättsomsättning. I det hela torde utan fara för misräkning kunna sägas, att statsarbetets fortgående utveckling, på de områden av vilka högsta domstolens arbete beröres liksom på andra, icke, åtminstone så länge nuvarande rättegångsordning till sina huvuddrag består, synes tillåta det antagandet, att framdeles skulle av högsta domstolen krävas en mindre arbetsprodukt, än under senare tid hittills av densamma fordrats och presterats. I detta ämne må ock erinras, hurusom innevarande års riksdag i underdånig skrivelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida genom åtgärder i tillika antydd riktning högsta domstolens arbetsresultat må kunna ökas.

Av sålunda i korthet åberopade och dem närliggande grunder finner sig löne-regleringskommittén fortfarande böra utgå ifrån, att ej heller efter det den i år beslutade exceptionella uttänjningen av kraven på högsta domstolens kvantitativa arbetsresultat kunnat inskränkas och upphöra, det domstolen påvilande arbetet skall kräva mindre årlig arbetstid än 103 arbetsveckor. Vid sådant förhållande kommer alltså det sedan några år konstant erforderliga antalet revisionssekreterare, 23 att framgent förbliva lika erforderligt.

Kommitténs nu angivna uppfattning är naturligen, såsom ock ovan blivit antytt, icke avsedd att äga giltighet annat än så länge nu bestående rättegångsordning förbliver i väsentliga delar gällande. Den möjligheten torde ej kunna förnekas, att till följd av en framtida allmän omgestaltning av rikets rättegångsväsen revisionssekreterartjänsterna skulle kunna undvaras eller till erforderliga antalet minskas. Denna för kommittén för det närvarande obestämbara möjlighet synes icke böra utgöra hinder för en lösning av förevarande organisationsfråga i enlighet med de nu och under förutsebar tid framåt rådande förhållandenas krav. I detta hänseende ansluter sig kommittén till vad av 1911 års riksdag, enligt vad ovan förmäls, därutinnan yttrades i anledning av det då framlagda förslaget rörande ny reglering av nedre justitierevisionen.

För övrigt torde med ledning av erfarenheten rörande den tid, som kräves för genomförande av mera betydande rättegångsreformer, kunna påräknas, att en framtida allmän dylik reform skall till sin huvudsakliga inverkan på nedre justitierevisionen kunna bedömas långt innan denna inverkan skall träda i tillämpning. I följd härav skall säkerligen rådrum vara givet för vidtagande av erforderliga åtgärder till förebyggande av, att ordinarie revisionssekreterare behövde vid reformens ikraftträdande överflyttas å indragningsstat. — — —.

De skäl, vilka tidigare gjorts gällande såsom hinder mot en tillämpning på samtliga konstant erforderliga revisionssekreterartjänster av den allmänna grundsatsen, att städse behövlige befattningar böra besättas med ordinarie innehavare, hava, på sätt av det ovan anförda framgår, efter senare förändrade eller upplysta förhållanden av kommittén funnits icke böra tillmätas sådan betydelse i det nu förevarande ärendet. Detta resultat har framgått ur kommitténs överväganden av huvudsakligen sådana ifrågakommande förhållanden, vilka direkt beröra allenast nedre justitierevisionen själv. Samma resultat framstår emellertid såsom önskvärt jämväl med hänsyn till vissa nytillkomna omständigheter, som närmast avse andra ämbetsverk.

Genom den nya lagstiftningen rörande rätten att fullfölja talan i högsta domstolen hava hovrätterna gjorts till sista instans i ett betydande antal mål. På grund härav måste det — såsom ock såväl inom riksdagen som från andra håll blivit betonat — vara önskvärt, att den dömande verksamheten i hovrätterna i så stor utsträckning som möjligt utövas av ordinarie ledamöter. Detta önskemål skulle befrämjas, därest de revisionssekreterartjänster, som, ehuru väl ständigt erforderliga, likväl icke nu äro ordinarie, bleve därtill förändrade. Innehavarna av dessa åtta allenast medelst konstitutorial eller förordnande med egen rotel tillsatta tjänster måste ju nämligen, såsom i den remitterade promemorian blivit framhållet, kvarstå i de ordinarie befattningar, de må innehava. Då dessa befattningar i regel utgöras av ordinarie ledamotstjänster i hovrätt, skulle såsom följd av deras innehavares utnämmande å de ifrågasatta nya ordinarie revisionssekreterarämbetena samma ledamotstjänster bliva lediga och komma att besättas med andra innehavare. Antalet ordinarie hovrättsledamöter, som fullgjorde sin egen tjänst, skulle härigenom, normalt taget, ökas.

På de grunder, som framgå av vad ovan anförts, och under förutsättning att bland avlöningsvillkoren intages erforderlig föreskrift i fråga om skyldighet för ordinarie revisionssekreterare att underkasta sig förflyttning till ledamotsbefattning i överrätt, anser sig löneregleringskommittén kunna tillstyrka, att till 1916 års riksdag avlåtes framställning om förändring till ordinarie revisionssekreterarämbeten av de 5 medelst konstitutorial och 3 medelst förordnande att förestå egen rotel tillsatta revisionssekreterarbefattningar, för vilka avlöningsmedel finnas avsedda i gällande ordinarie stat för Kungl. Maj:ts nedre justitierevision.

— — —.